STUDIA BIBLICA

BIBLIAI TANULMÁNYOK

v. évfolyam 2. szám
2023

Studia Biblica – Bibliafordítások
ii. kötet

Szent Pál Akadémia
Budapest

STUDIA BIBLICA – BIBLIAI TANULMÁNYOK
A SZENT PÁL AKADÉMIA TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA
MEGJELENIK ÉVENTE KÉTSZER
V. évfolyam, 2023/2. szám

Studia Biblica – Bibliafordítások
II. KÖTET

A sorozatot szerkeszti:
Grüll Tibor, Ruff Tibor, Rugási Gyula

Kiadja: Szent Pál Akadémia
1103 Budapest, Gyömrői út 69.

Főszerkesztő:
Grüll Tibor

Szerkesztőbizottság:
Hack Péter, Hack Márta, Horváth András,
Ruff Tibor, Rugási Gyula, Tatár György

Fordította és a jegyzeteket készítette:
Rugási Gyula

Lektorálta:
Hack Márta és Csalog Eszter
Olvasószerkesztők:
Polgár Stefánia, Szép E. Kinga
Keresztutalások:
Marton Katalin, Pécsi Tibor

A Szerkesztőség címe:
1103 Budapest, Gyömrői út 69.
Tel.: +36 1 432-2720
Elektronikus levelezési cím: sb@szpa.hu
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

ISSN 2676-9166

Borítóterv: Navratyil Edina. Nyomdai előkészítés: Benke Zsuzsanna.
A nyomdai munkákat az OOK-Press Kft. végezte. Felelős vezető: Szathmáry Attila.

TARTALOM

A Szerkesztőség előszava 5

Történeti bevezetés Ezékiel könyvéhez (Grüll Tibor) 7

A képes beszéd nagymestere (Ruff Tibor) 18

Siratóének Türosz királyáról (Rugási Gyula) 22

Ezékiel könyve (ford. Rugási Gyula) 45

Keresztutalások Ezékiel könyvéhez 123

A SZERKESZTŐSÉG ELŐSZAVA

A *Studia Biblica – Bibliai Tanulmányok* V. évfolyamának második számát sajnos csak késve tudtuk megjelentetni. Mint a T. Olvasók értesülhettek róla, folyóiratunk 2022 őszétől azt a rendszert követi, hogy minden második számban egy-egy bevezetésekkel és kommentárokkal ellátott új bibliafordítást közöl. Ez a munka azonban rendkívül összetett és időigényes, ezért előreláthatóan a jövőben is előfordulhat, hogy a második szám csak késve lát napvilágot. *Jeremiás könyve* után (IV. évf. 2. szám, 2022) ezúttal *Ezékiel könyvé*t jelentetjük meg, Prof. Dr. Rugási Gyula, az Országos Rabbiképző–Zsidó Egyetem *professor emeritus*a, valamint a Szent Pál Akadémia tanszékvezető egyetemi tanára kiváló fordításában, bőséges jegyzetapparátussal ellátva. Kötetünk egyben tisztelgés a 2024-ben 70. életévét betöltő kiváló tudós, tanár és barát előtt, aki a *Studia Biblica* hűséges munkatársa is folyóiratunk első számának megjelenése óta. A fordítás szakmai lektorálását Dr. Hack Márta, a Szent Pál Akadémia tanszékvezető docense, valamint Dr. Csalog Eszter, intézményünk adjunktusa végezte, akinek lelkiismeretes és alapos munkájáért az egész Szerkesztőbizottság köszönetet mond. A fordítást felvezető írásokat Rugási Gyula „Siratóének Türosz királyáról" című tanulmánya zárja, s érzékletesen szemlélteti, milyen gazdag értelmezéstörténeti hagyomány fakadt e prófétai könyv egyetlen rövid szakasza talaján, amely szakasz – a könyv egészéhez hasonlóan – máig ható rejtélyeivel, szédítő távlataival a jelenkori értelmezőt is lezáratlan kérdések elé állítja és további kutatómunkára csábítja. Ebben nyújtanak segítséget a fordítás és a jegyzetapparátus közötti sávban feltüntetett hivatkozások, amelyek Ezékiel szövegének újszövetségi utóéletére, felhasználására mutatnak (a Nestle-Aland-féle 28. kiadás függeléke alapján); a teljes Szentírás szöveghelyeire mutató, gazdag keresztutalás-jegyzéket külön fejezet tartalmazza.

További terveink között szerepel az Új- és Ószövetség régebben, az *Új Exodus* teológiai folyóiratban már megjelent könyveinek újrakiadása: frissített és korrigált fordításokkal, új jegyzetekkel és bevezetőkkel. Ahogyan azt a korábban megjelent ‑ vagy akár a Szent Pál Akadémián jegyzetként használt ‑ fordítások esetében is jeleztük: az itt közölt szövegeket nem tekintjük sem hibátlannak, sem véglegesnek. A *Biblia* héber és görög szövege állandó és változhatatlan, de a fordítás munkája folyamatos, mivel maga a célnyelv (ez esetben a magyar) is folyamatosan változik, a teológiában és a nyelvészetben új felismerések születhetnek, és olyan történeti források is előkerülhetnek, amelyek egy-egy szövegrészt új fényben világítanak meg, lehetővé téve a szöveg helyes értelmezését. Arra is bíztatjuk a Tisztelt Olvasókat, ha a fordításban vagy a jegyzetanyagban bármilyen hibát találnak, vagy kérdésük van azokkal kapcsolatban, jelezzék a Szerkesztőségnek írott elektronikus levélben. Bízunk abban, hogy a *Studia Biblica* új fordítássorozata áldásul szolgál mindazoknak, akik Isten Igéjének mélyebb megismerésére törekszenek.

A *Studia Biblica* szerkesztősége

TÖRTÉNETI BEVEZETÉS *EZÉKIEL KÖNYVÉ*HEZ

Grüll Tibor

A próféta és kora

Ezékiel könyve annak szerzőjéről, Ezékielről kapta elnevezését (1:3; 24:24), akit a Szentírás sehol máshol nem említ. Neve azt jelenti: „Istentől megerősített". Ha élettörténetét – amelyről meglehetősen szűkszavúan számol be – valamennyire megismerjük, nyilvánvaló lesz, hogy az Örökkévaló valóban megerősítette őt a prófétai szolgálatra, amelyre elhívta (3:8–9). Ezékiel látomások, próféciák, példázatok, prófétai „performanszok" és szimbólumok segítségével hirdette és dramatizálta Isten üzenetét a Babilónba száműzött zsidóknak.[1]

Ha az 1:1-ben szereplő „harmincadik év" Ezékiel életkorára utal, akkor 25 éves volt, amikor fogságba esett, és 30, amikor szolgálatra hívták. A harmincadik életév volt az a kor, amikor a papok megkezdték szolgálatukat, tehát Ezékiel számára ez egy nagyon is figyelemreméltó év lehetett. Szolgálata Kr. e. 593/92-ben kezdődött, és legalább 22 évig, Kr. e. 571/70-ig tartott (vö. 25:17). Kortársa volt mind Jeremiásnak (aki körülbelül 20 évvel volt idősebb), mind Dánielnek (aki nagyjából vele egykorú lehetett), s akit a 14:14, 20; 28:3-ban már ismert prófétaként említ.[2] Tehát Jeremiáshoz (Jer 1:1) és Zakariáshoz (vö. Zak 1:1 a Neh 12:16-tal) hasonlóan Ezékiel próféta és pap is volt (1:3). Papi háttere miatt különösen jól ismerte a templom részleteit, ezért is írt olyan sokat erről a témáról (8:1–11:25; 40:1-47:12).[3]

Ezékiel Kr. e. 593-ban (1:2), Babilónban („a káldeusok földjén") kapta a prófétálásra való elhívást, Jojákin király fogságának ötödik évében, amely Kr. e. 597-ben kezdődött el – Ezékiel a próféciáit gyakran erre az évre datálta (8:1; 20:1; 24:1; 26:1; 29:1; 30:20; 31:1; 32:1, 17; 33:21; 40:1). A 40:1-ben található üzenetet is 573/72-re keltezte, a Kr. e. 586 utáni 14. évre, azaz Jeruzsálem végső elestére. Ezékiel utolsó keltezett kijelentése a Kr. e. 571/70-es évre esik (29:17).

---

1 *Ezékiel könyvé*ről átfogóan lásd a következő kommentárokat: Zimmerli 1979, 1983; Block 1997, 1998; Greenberg 1983, 1997; Kasher 2004; Joyce 2007.

2 Elképzelhető, hogy két különböző személyről van szó. Az egyik a Noé és Jób társaságában említett Dán'él (דנאל), aki az ugariti eposzokban is említett türoszi próféta volt (14:14, vö. 14:20, feltűnő, hogy Noé és Jób sem volt „zsidó"); illetve a bibliai próféta Dániél (דניאל), aki a 28:3-ban szerepel: „Lám, hát bölcsebb volnál te Dánielnél!" – Dressler 1979; Day 1980; Klein 2018.

3 Az ezékieli Templom részleteire nem is térek ki, lásd erről újabban Tuell 2018; Ganzel 2023; Stijkel 2014.

A műben többször is elhangzik, hogy a prófécia helyszíne Babilónia (1:1; 3:11; 15; 11:24), és erre utal a „mi száműzetésünk" megnevezés is (33:21; 40:1). Több próféciának kifejezetten diaszpórai nézőpontja vagy hallgatósága van (11:15; 12:11; 13:9; 14:22; 20:34; 24:21b), és megfigyelhető az „Izrael földjén" sajátosan ezékieli szóhasználata is, amit furcsa volna egy olyan ember szájából hallani, aki Izrael földjén él (12:22; 18:2; 21:7; 33:24). Ennek ellenére a zsidó hermeneutikai hagyomány nehezen tudja elfogadni azt, hogy az Örökkévaló Babilón földjén adta a prófétai elhívást Ezékielnek, Rási például azon a véleményen van, hogy azt már a száműzetés előtt, Izrael földjén megkapta. Ezékiel és felesége – akit a 24:15-27 említ – mindenesetre a Kr.e. 597-ben Babilonba hurcolt 10 000 zsidó között volt (2Kir 24:11–18). Tel-Abibban (3:15), a Kebár-folyó, pontosabban a Kebár-csatorna partján telepedtek le, ami valószínűleg Babilontól délkeletre található. A Tel-Abib elnevezést a babilóni *til abūbi* („az áradás dombja") kifejezésből eredeztetik, és Nippur környékére helyezik a kutatók. Feltűnő ugyanakkor, hogy a könyv nem említ egyetlen más helyet sem Babilóniában, nem is szólva a fővárosról, Babilónról.[4] Ezékiel megemlékezett feleségének a száműzetésben bekövetkezett haláláról is (Ez 24:18), de a Biblia nem említi Ezékiel halálát, amely a rabbinikus hagyomány szerint egy Babilóniában élő zsidó vezető kezétől történt, akinek bálványimádását Kr. e. 560 körül leleplezte és megfeddte. Ezékiel sírja a mai Irak területén Al-Kifl városában található, az Al-Nukaila mecset területén. A jellegzetes tornyos épületről a 8. században tudósítottak először zsidó utazók, akik feljegyezték, hogy Szukkót ünnepén több tízezren gyűltek össze a síremlék körül. A zsidók Irakból történt távozása (1951–52) után a hely jelentősége erősen lecsökkent.

Háttér és helyszín

Történelmi szempontból Izrael egységes királysága több mint 100 évig tartott (kb. Kr. e. 1043–931), Saul, Dávid és Salamon uralkodása alatt. Ezután következett a megosztott királyság: Izrael (északon) és Júda (délen). Az előbbi Kr. e. 722/21-ben esett Asszíria uralma alá, így Júda (és Benjámin) egyedül maradt, s még 135 évig őrizte függetlenségét, míg végül Kr. e. 605–586 között Babilón uralma alá került. Azóta, hogy Nabopolasszár Kr. e. 625-ben elfoglalta a trónt, az Újbabiloni Birodalom elszántan hódította meg a környező területeket. Babilón Kr. e. 612–605 között szétzúzta Asszíriát, és Kr. e. 605-ben döntő győzelmet aratott Egyiptom felett Karkemisnál, a babilóni krónika szerint túlélőket sem hagyva maga után. Nabú-kudurri-uszur (Nabukodonozor) már ugyanebben az évben előkészületeket tett Jeruzsálem ostromára és túszokat hurcolt el Babilónba, akik között ott volt Dániel és három társa is (Dán 1:2). Kr. e. 598-ban ismét megostromolta Jeruzsálemet, és Kr. e. 597. március 16-án végleg birtokba vette. Ezúttal fogságba ejtette Jójákint és egy 10 000 fős csoportot, köztük magát Ezékielt deportálta Babilónba (2Kir 24:11–18).

4 Nissinen 2015; Bodi 2023; Rom-Shiloni 2023; Sweeney 2023.

Az Első Templom és Jeruzsálem végső pusztulása, valamint Júda meghódítása, beleértve a harmadik deportálást is, Kr. e. 586-ban következett be.[5]

De hogyan éltek a zsidók a száműzetésben? A bibliai szöveghelyek és más külső források is megerősítik, hogy inkább telepesekként, semmint foglyokként léteztek, és megengedték nekik, hogy kedvező feltételek mellett földterületeket műveljenek (erre utal Jeremiás is a 29. fejezetben). Ezékielnek még saját háza is volt (3:24; 20:1). A száműzöttekre természetesen hatott a diaszpórai környezet. Ezékielnél is megfigyelhetünk több átvett kifejezést: „borbély" (*gallav* < akk. *gallābu*, 5:1), „mérőpálca" (*qeneh hammiddah* < akk. *qan middati*, 40:5), „kirendelt mennyiség" (*eskar* < akk. *iškaru* 'munkanorma', 27:15). Mindezeket Ezékiel jövevényszavakként, abszolút természetességgel használja, amiből arra következtethetünk, hogy az akkád a hétköznapi beszéd részévé vált a száműzöttek között.[6] Modern kutatók igyekeztek kimutatni a mezopotámiai irodalom (az Erra- és Gilgames-eposz, továbbá a teremtéstörténetek[7]) hatását Ezékielnél, de ha a szövegeket autentikus bibliai próféciáknak – nem pedig irodalmi alkotásoknak – tekintjük, erre semmi szükség. Ugyanilyen felesleges Ezékiel próféciáit a babilóni mágikus szövegekkel összehasonlítani.[8] Ugyanakkor elképzelhető, hogy a babilóni vallási szimbolika (pl. a „gyógyulás fája", vagy a különféle szárnyas lények) valamilyen módon hatott Ezékielre. A könyvben gyakran előforduló „oroszlános téma" (19:1–9; 22:25; 32:2; 38:13) is jól magyarázható a bibliai szimbolikán belül, teljesen felesleges azt az asszír uralkodók oroszlános portréira visszavezetni.

Az Al-Yahūdu-dokumentumok és Ezékiel közötti földrajzi és korlátozott időbeli egyezés további megfigyeléseket tesz lehetővé a babilóniai száműzöttekkel kapcsolatban.[9] „Zsidófalva" (az *Al-Yahūdu* jelentése ez) ékírásos dokumentumai azt az elképzelést támasztják alá, hogy a júdeai deportáltak gyorsan megteremtették a „normális" életkörülményeket új lakóhelyükön. Legfeljebb három évtized alatt (figyelembe véve a legkorábbi, Kr. e. 572/570-ből származó dokumentumokat) a regionális mezőgazdaságban (árpa- és datolyatermesztés), a kereskedelemben (ezüst és hal) dolgoztak, továbbá földeket birtokoltak. Ha azonban az Al-Yahūdu dokumentumokban gyakran említett Ahiqam-családot tekintjük, azt látjuk, hogy csak a harmadik generációban, magának Ahiqamnak a generációjában, azaz csak Kr. e. 532 után szereztek vagyont (és esetleg magasabb társadalmi státuszt), ami inkább az áttelepülés nehézségeit, mintsem a babiloni gazdasági életbe való gyors beilleszkedést jelezheti.

A hamis próféták a száműzötteket a Júdába való mielőbbi visszatérésről szóló ígéretekkel tévesztették meg (13:3, 16; Jer 29:1). Kr. e. 593–585 között Ezékiel arra figyelmeztetett, hogy szeretett Jeruzsálemük elpusztul, száműzetésük pedig meghosszabbodik, így nincs remény az azonnali visszatérésre. Kr. e. 585-ben egy, a babilóniaiak elől elmenekült

5 Az Újbabilóni Birodalom és a zsidó állam viszonyáról lásd Lipschitz 2005.

6 Gluska 2005.

7 Bodi 1991, Bodi 2015.

8 Bowen 1999, Stökl 2013.

9 Átfogóan lásd Wunsch 2013.

jeruzsálemi szökevény jutott el Ezékielhez az első hírrel, hogy a város mintegy hat hónappal korábban elesett (33:21). Ez végleg szertefoszlatta a száműzöttek azonnali szabadulásának hamis reményét, így Ezékiel próféciáinak hátralévő része Izraelnek a hazájába való jövőbeli visszatéréséről és a messiási királyság végső áldásairól szólt.

Történelmi és teológiai témák

Az „Úr dicsősége" központi szerepet játszik Ezékiel könyvében, megjelenik az 1:28-ban; 3:12, 23; 10:4, 18; 11:23; 43:4, 5; 44:4-ben.[10] A könyvben szemléletes leírások találhatók Izrael és Júda engedetlenségéről: hogyan paráználkodott Oholá (Izrael) és Oholibá (Júda) előbb az egyiptomiakkal, majd az asszírokkal, végül a babilóniaiakkal (23:1–4).[11] Annak ellenére, hogy az Úr jól bánt velük, és azt akarta, hogy népe gyümölcsöt teremjen, amelyet megáldhat – ennek hiányában azonban Júdát olyan ítélet sújtotta, amelyet az erdő fái közé ültetett szőlőskert felégetésével példáz (15:1–8). Bőséges utalás történik Izrael bálványimádására és annak következményeire, így például Pelatjáhu, Benájáhu fia holtan rogyott össze Ezékiel prófétálása közben (11:13), ezzel is előre jelezve a népet sújtó általános katasztrófát. Ezékielnél nemcsak képes beszédek, hanem valóságos „performanszok" is illusztrálják a prófétai kijelentéseket:[12] a próféta Isten kinyújtott kezéből a szájába vesz egy mindkét oldalán teleírt könyvtekercset, amelyen gyászénekek szerepelnek (2: 9);[13] vagy amikor egy éles tőrrel le kell borotválnia szakállát, és a szőrt három serpenyőben megégetni, és különböző módokon szétszórni, amivel Isten ítéleteit jelezte előre (5:1–6).[14] A teológiai témák közül a legfontosabbak Isten szentsége és integritása. Az Úr dicsősége lesújt az idegen istenekkel paráználkodó, bálványimádásba süllyedt Júda bűneire (1:26–28; gyakran a 8–11. fejezetekben és a 43:1–7-ben). Ehhez szorosan kapcsolódik Isten azon szándéka, hogy mindenki „megtudja, hogy én vagyok az Úr". Ez az isteni önmeghatározás, amely hitelesíti cselekedeteit, több mint hatvanszor szerepel a műben, általában az ítéletekkel együtt, de néha a megígért helyreállítás után (pl. 34:27; 36:11, 38; 39:28). A könyv másik jellemzője, hogy Isten angyalai a színfalak mögött hajtják végre programját (1:5–25; 10:1–22). Ezékiel azonban nemcsak Izrael és Júda, hanem valamennyi nemzet bűnösségét is hangsúlyozza (pl. 2:3–7; 8:9–10; 25–32. fejezetek). Bár Isten megbünteti népének vétkeit (7:1–8; 15:8), egyebek között azzal, hogy meghiúsítja a zsidók menekülését az ostromlott Jeruzsálemből (12:1–13; vö. Jer 39:4–7), mégis kegyelmet fog gyakorolni népén, az Ábrahámmal kötött szövetség miatt (1Móz 12:1–3), és Ábrahám népével helyreállítja a szövetséget az Ígéret Földjére való visszatéréssel (34,

10 Ezt is teljesen felesleges a mezopotámiai *melammu*-szövegekből eredeztetni, hiszen a bibliai szöveghagyomány bőségesen beszél a *sechiná*ról (Aster 2015). A témáról lásd Strong 2000; Keck 2011.

11 Ohola jelentése 'az ő sátruk', ami utalás a szamáriai (sómróni) szentélyre; Oholiba jelentése 'benne a sátram', ami nyilván a jeruzsálemi Templomra céloz, vö. Van Dijk-Hemmes 1993.

12 Ezekről lásd Ruff Tibor tanulmányát a jelen kötetben.

13 Davis 1989; Odell 1998; Shupak 2013.

14 A borotválkozás prófétai üzenetéről általánosságban lásd Olyan 1998.

36–48. fejezetek). Isten megígéri, hogy megőrzi az izraeliták maradékát, akik által beteljesíti helyreállítási ígéreteit és megtartja sérthetetlen Igéjét.

A könyv felépítése

E bevezetésnek nem célja az ezékieli próféciák részletes elemzése. Ezért csak megemlítjük, hogy az 1–28 fejezetek próféciái időrendi sorrendet követnek, de a 29:1-ben a próféta egy évvel korábbra lép vissza, mint a 26:1-ben. A 30:1-től kezdve azonban (vö. 31:1; 32:1, 17) megint közel áll a szigorúan vett kronológiai sorrendhez. A könyv nagyjából két fő részre osztható: az ítéletről /megbüntetésről, majd a vigasztalásról/helyreállításról szóló részekre. A részletesebb áttekintés a könyvet négy részre osztja. Az elsőben a Jeruzsálem pusztulásáról szóló próféciák (1–24. fejezet); a másodikban a közeli nemzetek megtorlásáról szóló próféciák (25–32. fejezet) szerepelnek, és Ezékiel egy pillantást vet arra a tervre, ahogyan Isten a jövőben helyreállítja Izraelt (28:25, 26). A harmadik részben van egy átmeneti fejezet (33), amely Izraelt felszólítja a megtérésre. Végül a negyedik rész olyan várakozásokat tartalmaz, amelyek Isten Izrael jövőbeli helyreállításával kapcsolatosak (34–48).

1. Próféciák Jeruzsálem pusztulásáról (1:1–24:27)
    A. Ezékiel felkészülése és megbízatása (1.1–3:27)
        i. Isten megjelenik Ezékielnek (1:1–28)
        ii. Isten megbízatást ad Ezékielnek (2:1–3:27)
    B. Jeruzsálem ítéletének kihirdetése (4:1–24:27)
        i. Az eljövendő ítélet jelei (4:1–5:1)
        ii. Az ítéletre vonatkozó üzenetek (5:5–7:27)
        iii. Látomások a városban és a templomban lévő utálatosságról (8:1–11:25)
        iv. Az ítélet magyarázatai (12:1–24:27)

2. A nemzetek ítéletéről szóló próféciák (25:1–32:32)
A. Ammon (25:1–7)
B. Moáb (25:8–11)
C. Edom (25:12–14)
D. Filisztea (25:15–17)
E. Türosz (26:1–28:19)
F. Szidón (28:20–24)
    Kitérő: Izrael helyreállítása (28:25, 26)
G. Egyiptom (29:1–32:32)

3. Prófécia Izrael bűnbánatáról (33:1–33)

4. Próféciák Izrael helyreállításáról (34:1–48:35)
   A. Izrael újbóli összegyűjtése a Szent Földre (34:1–37:28)
      i. Az Igaz Pásztor ígérete (34:1–31)
      ii. A nemzetek megbüntetése (35:1–36:7)
      iii. A helyreállítás céljai (36:8–38)
      iv. Képek a helyreállításról – száraz csontok és a két bot (37:1–28)
   B. Izrael ellenségeinek eltávolítása a Szent Földről (38:1–39:29)
      i. Góg inváziója Izrael kifosztására (38:1–16)
      ii. Isten beavatkozása Izrael védelmében (38:17–39:29)
   C. Az igaz istentisztelet visszaállítása Izraelben (40:1–46:24)
      i. Új Templom (40:1–43:12)
      ii. Új istentisztelet (43:13–46:24)
   D. A földek újraelosztása Izraelben (47:1–48:35)
      i. A folyó helyzete (47:1–12)
      ii. A törzsek szállásterületei (47:13–48:35)

Egészen a 20. század elejéig teljes konszenzus uralkodott abban a kérdésben, hogy *Ezékiel könyve* egyetlen szerző munkája. A múlt században többen is megkérdőjelezték ezt az állítást, és különböző „rétegeket" különítettek el a könyvön belül. Ugyanakkor Moshe Greenberg kommentárjában fején találta a szöget, mikor kijelentette: *Ezékiel könyve* csakis egy „intelligens tervezés" következtében születhetett meg.[15]

Ezékiel a zsidó és keresztény hermeneutikában

Ezékiel-kéziratok maradványait mind Qumránban, mind Maszadában megtalálták. Sajnos Qumránban csupán hat Ezékiel-kéziratból maradtak fenn kisebb töredékek (1Q9, 3Q1, 4Q73-75, 11Q4), bár úgy tűnik, hogy a kéziratok viszonylag kis száma nem tükrözi Ezékiel fontosságát a közösség számára, amint arról az „Új Jeruzsálem" (4QNJ), a Templomtekercs (11Q19) és a „Cádók fiai" (4Q265-273; 5Q12; 6Q15) szövegek tanúskodnak. A mindkét helyen fennmaradt kisszámú kézirat összességében a maszorétikus szöveghagyományt tükrözi. A Maszadában talált kéziratos leletek hasonlóan töredékesek. A zsinagóga padlója alatt elrejtve több mint ötven pergamentöredéket találtak. Semarjahu Talmon szerint az Ezékielből származó töredék (MasEzek, 35:11–38:14) a Kr. e. 1. század második felére datálható. A qumráni töredékekhez hasonlóan ezek a szövegemlékek egy olyan textusra utalnak, amely alapvetően megfelel a maszorétikus változatnak.[16]

15 Az irodalom összefoglalását lásd Salemi 2024, 6; Greenberg 1983, 21.

16 Patmore 2007.

Az *Ezékiel könyvé*hez való rabbinikus hozzáállás első pillantásra ambivalensnek tűnhet. Egyrészt Ezékiel próféciáit szinte valamennyi talmudi traktátusban széles körben idézik, és a könyv Izrael jövőbeli helyreállításának részletes leírása, beleértve a jövőbeli Templom látomását is, fontos része volt a megváltással kapcsolatos rabbinikus várakozásoknak. Másrészt Ezékiel két központi témája kihívást jelentett a rabbik számára: a könyv 45–46. fejezeteiben az ünnepi áldozatokra vonatkozó törvények ellentmondanak a 4Mózes 28–29-ben található törvényeknek, aminek magyarázatát máig sem találták meg a talmudtudósok.[17] De a rabbik a könyvben elszórtan található részletesen kidolgozott látomások tanulmányozásában is veszélyeket láttak. Különösen az Isten Trónjáról szóló misztikus látomás (*Ma'aszé Merkává*) magyarázatában láttak kockázatot. A bölcsek közül Jóhánán ben Zakkai (Kr. u. 80 körül) és Rabbi Akiva (Kr. u. 135) is mélyen foglalkozott ennek exegézisével, a talmudi korban azonban ezt már csak a legkiválóbb tudósoknak engedélyezték, azzal a megkötéssel, hogy a „Merkaba-látomást" senkinek sem volt szabad nyilvánosan felolvasnia és magyaráznia (m. Meg. 4:10).[18] A próféta azonban nemcsak a templomi áldozatok kérdésében mondott ellent a Tórának: Ezékiel azt tanította, hogy „a mely lélek vétkezik, annak kell meghalnia" (18:4b), noha Mózes törvényében az áll, hogy Isten „megbünteti az atyák vétkét a fiakban, és a fiak fiaiban harmad és negyedíziglen" (2Móz 34:7). Ezékiel prófétai státusza ellentmondott annak az elfogadott rabbinikus elképzelésnek, hogy egyedül Mózesnek adatott meg a próféciákon keresztül történő törvényhozás hatalma (jT Meg. 1:5; bT Sabb. 104a). *Ezékiel könyve* csak hajszál híján kerülte el, hogy a tudósok nem sokkal a Második Templom lerombolása előtt apokrifnek nyilvánítsák (bT Sabb. 13b, bT Hag. 13a, bT Menah. 45a).[19] A könyv szerzőségével kapcsolatban is kételyek merültek fel, ezért a rabbik úgy döntöttek, hogy annak összeállítását – Dániel, a kisprófétáék és Eszter könyvéhez hasonlóan – a Nagy Gyülekezet Férfiainak tulajdonítják (bT Bat. 15a).

Ezékielre többször hivatkozik a *Jelenések könyve*, mint bármely más újszövetségi írás.[20] Hogy csak két jól ismert részre mutassunk rá: a *Jelenések* 20:8-ban olvasható „Góg és Magóg prófécia" Ezékiel 38–39-re utal vissza; a *Jelenések* 21–22-ben pedig – akárcsak Ezékiel záró látomásaiban – János egy magas hegyre kerül, ahol egy mennyei küldött felméri a szimmetrikus, magas falakkal és tizenkét kapuval ellátott Új Jeruzsálemet. A *Jelenések könyvé*n kívül azonban az Újszövetségben nagyon kevés utalás található a prófétára. A korai keresztény irodalom elsősorban „Góg és Magóg háborúja" kortárs népekkel és politikai eseményekkel azonosítására tett kísérleteket.[21] Csak hogy egyetlen példát mondjunk: Milánó püspöke, Ambrosius, azzal buzdította Gratianus császárt (367–383) a gótok elleni háborúra, hogy egyenlőségjelent tett *Góg* és a *gót* népnév között, és idézte

17 Lásd Tova Ganzel: The Discrepancies Between the Sacrifices in Ezekiel and the Torah. URL thetorah.com/article/the-discrepancies-between-the-sacrifices-in-ezekiel-and-the-torah (utolsó letöltés 2024.11.24).

18 Ennek ellenére a zsidó miszticizmus (kabbala) egyik alapszövege lett, részletesen lásd Scholem 1965.

19 Ganzel 2020.

20 Buitenwerf 2007.

21 Mein 2023.

Ezékielt: „És azon a napon majd sírhelyet adok Gógnak Izraelben, a Vándorok völgyét, a tengertől keletre, és az eltorlaszolja az utat a vándorok elől; ott temetik el Gógot a vele lévő egész sereglettel együtt; és így nevezik majd: Góg seregletének völgye" (39:11–12) – amihez természetesen az Izrael = (keresztény) Római Birodalom azonosítás is kellett. A püspök ennél nagyobbat nem is tévedhetett volna: 378-ban a hadrianopolisi csatában Gratianus keleti társcsászára és nagybátyja, Valens döntő vereséget szenvedett a gótoktól (vagyis „Gógtól"), és ő maga is a csatatéren lelte halálát. A történelem során „Gógot" azonosították már az avarokkal, dánokkal, szaracénokkal, magyarokkal, mongolokkal, törökökkel, és – legújabban – az oroszokkal.

Bibliográfia

Aster, Shawn Z.: Ezekiel's Adaptation of Mesopotamian Melammu. *Die Welt des Orients* 45:1 (2015) 10–21.

Block, Daniel I.: *Ezekiel 1–24; Ezekiel 25–48.* (New International Commentary of the Old Testament.) Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1997, 1998.

Bodi, Daniel: *The Book of Ezekiel and the Poem of Erra* (Orbis Biblicus et Orientalis 104.) Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1991.

Bodi, Daniel: The Double Current and the Tree of Healing in Ezekiel 47:1–2 in Light of Babylonian Iconography and Texts. *Die Welt des Orients* 45 (2015) 22–37.

Bodi, Daniel: The Mesopotamian Context of Ezekiel. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel.* Oxford: Oxford University Press, 2023, 34–59.

Bowen, Nancy R.: The Daughters of Your People: Female Prophets in Ezekiel 17–23. *Journal for Biblical Literature* 118 (1999) 417–433.

Brownlee, William H.: The Aftermath of the Fall of Judah According to Ezekiel. *Journal of Biblical Literature* 89:4 (1970) 393–404.

Buitenwerf, Riuewerd: The Gog and Magog Tradition in Ezekiel 20:8. In: H. J. De Jonge; Johannes Tromp (eds.): *The Book of Ezekiel and Its Influence*. Aldershot: Ashgate, 2007.

Crouch, C. L.: Ezekiel and the Foreign Nations. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel.* Oxford: Oxford University Press, 2023, 278–294.

Davis, Ellen F.: *Swallowing the Scroll: Textuality and the Dynamics of Discourse in Ezekiel's Prophecy*. London: A&C Black, 1989.

Day, John: The Daniel of Ugarit and Ezekiel and the Hero of the Book of Daniel. *Vetus Testamentum* 30:2 (1980) 174–184.

De Jonge, Henk Jan; Tromp, Johannes: *The Book of Ezekiel and Its Influence*. London: Routledge, 2017.

Dressler, Harold H. P.: The Identification of the Ugaritic DNIL with the Daniel of Ezekiel. *Vetus Testamentum* 29:2 (1979) 152–161.

Eisenstat, Yedida: Ezekiel in the Jewish Tradition. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel.* Oxford: Oxford University Press, 2023, 362–383.

Ganzel, Tova: The Rabbis Sought to Withdraw the Book of Ezekiel: The Rabbinic Re-Authorization of the Book of Ezekiel. *Journal of Ancient Judaism* 11 (2020) 1–20.

Ganzel, Tova: Priest, Levites, and the Nasi: New Roles in Ezekiel's Future Temple. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel*. Oxford: Oxford University Press, 2023, 237–254.

Gluska, Isaac: Akkadian Influences on the Book of Ezekiel. In: Y. Sefati et al. (eds.): *An Experienced Scribe Who Neglects Nothing: Ancient Near Eastern Studies in Honor of Jacob Klein*. Bethesda, MD: CDL Press, 2005, 718–737.

Greenberg, Moshe: *Ezekiel 1–20; Ezekiel 21–37*. (Anchor Bible 22, 22A.) Garden City: Doubleday, 1983, 1997.

Joyce, Paul M.: *Ezekiel: A Commentary*. (Library of Hebrew Bible/Old Testament Studies 482.) New York: T&T Clark, 2007.

Kasher, Rimon: *Ezekiel 1–24; Ezekiel 25–48*. (Mikra LeYisra'el.) Jerusalem: Magnes Press, 2004. (héb.)

Keck, Elizabeth: *The Glory of Yahweh, Name Theology, and Ezekiel's Understanding of Divine Presence*. Ph.D. diss. Boston College, 2011.

Klein, Rudolf (Chaim, Reuben): Identifying the Daniel Character in Ezekiel. *Jewish Bible Quarterly* 46:4 (2018) 231–241.

Klein, Ralph W. *Ezekiel: The Prophet and His Message*. Minneapolis: Fortress Press, 2024.

Lipschits, Oded: *The Fall and Rise of Jerusalem: Judah under Babylonian Rule*. Grand Rapids, MI: Eisenbrauns, 2005.

Mackie, Timothy P.: Text-critical Issues in Ezekiel. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel*. Oxford: Oxford University Press, 2023, 128–146.

McArthur, John F.: *Introduction to the Book of Ezekiel.* In: The McArthur Study Bible. John F. McArthur (ed.), Nashville: Thomas Nelson, 2013.

Mein, Andrew: Ezekiel in Christian Interpretation: Gog, Magog, and Apocalyptic Politics. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel*. Oxford: Oxford University Press, 2023, 330–346.

Neusner, Jacob: *Ezekiel in Talmud and Midrash*. Washington, DC: University Press of America, 2007.

Nevader, Madhavi: Ezekiel and Politics. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel*. Oxford: Oxford University Press, 2023, 218–236.

Nissinen, Martti: (How) Does the Book of Ezekiel Reveal Its Babylonian Context? *Die Welt des Orients* 45 (2015) 85–98.

Odell, Margaret S.: You Are What You Eat: Ezekiel and the Scroll. *Journal of Biblical Literature* 117:2 (1998) 229–248.

Olyan, Saul M.: What do shaving rites accomplish and what do they signal in biblical ritual contexts? *Journal of Biblical Literature* 117:4 (1998) 611–622.

Patmore, Hector M.: The Shorter and Longer Texts of Ezekiel: The Implications of the Manuscript Finds from Masada and Qumran. *Journal for the Study of the Old Testament* 32:2 (2007) 231–242.

Rom-Shiloni, Dalit: Ezekiel among the Exiles. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel*. Oxford: Oxford University Press, 2023, 187–217.

Salemi, Stefano: *"I have made you a sign" (Ezekiel 12: 6). A Linguistic-Theological Exegesis of Ezekiel as Môphēt.* Leiden: Brill, 2024.

Scholem, Gershom: *Jewish Gnosticism, Merkabah Mysticism, and Talmudic Tradition*. New York: Jewish Theological Seminary of America, 1965.

Shupak, Nili: 'Eat this Scroll' (Ezekiel 3: 1): Writing as Symbol and Metaphor in the Hebrew Bible in the Light of Ancient Near Eastern Sources. *Bibliotheca Orientalis* 70:1 (2013) 25–41.

Stijkel, Konstantin: *Visualising the Vision: A Study of the Plan of Ezekiel's Temple*. Leiden: Brill, 2024.

Stökl, Jonathan: The מתנבאות in Ezekiel 13 Reconsidered. *Journal for Biblical Literature* 132 (2013) 61–76.

Strong, John T.: God's Kābôd: The Presence of Yahweh in the Book of Ezekiel. In: Margaret S. Odell; J. T. Strong (eds.): *The Book of Ezekiel: Theological and Anthropological Perspectives*. (Society of Biblical Literature Symposium Series 9.) Atlanta: Society of Biblical Literature, 2000, 69–96.

Sweeney, Marvin A.: Ezekiel in Its Historical Context. In: Corrine Carvalho (ed.): *The Oxford Handbook of Ezekiel.* Oxford: Oxford University Press, 2023, 18–33.

Tuell, Steven Shawn: *The Law of the Temple in Ezekiel 40–48*. Leiden: Brill, 2018.

Van Dijk-Hemmes, Fokkelien: The metaphorization of woman in prophetic speech: an analysis of Ezekiel XXIII. *Vetus Testamentum* 43:2 (1993) 162–170.

Wunsch, Cornelia: Glimpses on the Lives of Deportees in Rural Babylonia. In: Angelika Berlejung; Michael P. Streck (eds.): *Arameans, Chaldeans, and Arabs in Babylonia and Palestine in the First Millennium B.C.* Wiesbaden: Harrassowitz, 2013, 247–260.

Zimmerli, Walther: *Ezekiel 1: A Commentary on the Book of the Prophet Ezekiel, Chapters 1–24*. Translated by R. E. Clements. (Hermeneia.) Philadelphia: Fortress, 1979.

Zimmerli, Walther: *Ezekiel 2: A Commentary on the Book of the Prophet Ezekiel, Chapters 25–48*. Translated by J. D. Martin. (Hermeneia.) Philadelphia: Fortress, 1983.

A KÉPES BESZÉD NAGYMESTERE

ELŐSZÓ EZÉKIEL PRÓFÉTA KÖNYVÉNEK ÚJ FORDÍTÁSA ELÉ

Ruff Tibor

„A szellemvilág nyelve a képes beszéd." (Paul Yonggi Cho)

Hogy a próféták és az álmok, látomások szoros összefüggésben vannak, a legtöbb ember számára ismert, az azonban kevésbé köztudott, hogy a próféták sajátos „színházi előadásokat", pontosabban szólva – modern művészetelméleti szavakkal – „performance"-okat, „happening"-eket, „action"-öket[1] adtak elő az Örökkévaló szavát átadandó az embereknek. Nemcsak szavakkal kommunikáltak, hanem jelképes tettekkel is, amelyek – az említett avantgarde irányzatok öndefinícióinak is megfelelve – abban különböztek a hagyományos színházi előadásoktól, hogy a próféta önmagát, egészségét, életét, társadalmi státuszát stb. is veszélybe, kritikus helyzetbe hozta, azaz nem színészként, nem szerepként, hanem saját sorsában üzenetével azonosulva, teljes személyiségével, önnön életével adta elő Istentől elrendelt allegorikus vagy szimbolikus cselekvéssorozatát.

Az ősi prófétai hagyomány, melynek szellemében már jóval Ezékiel, a képes beszéd és az ókori performance nagymestere előtt is előfordult, hogy egy próféta megverette magát prófétatársával, mert üzenetét a királynak valódi sebekkel és véraláfutásokkal kellett előadnia; vagy Hóseás prófétának egyenesen azért kellett Isten parancsára egy – vagy talán két? – parázna nőt vennie feleségül, majd tőle született gyermekeit Nem-Szeretettnek és Nem-Népemnek szólítgatnia gyermekkorukban, később pedig – átmenetileg – elválnia, hogy saját családja életén szemléltesse és élje meg a legmélyebb valóságként Isten Izraellel és Júdával, mint feleségeivel kapcsolatos élményeit, s így azokat mind verbálisan, mind egész életével Isten sorsát téve láthatóvá, kommunikálja Isten népe, azaz „felesége" irányában. A gyámügy kiszállna ma azonnal Hóseásékhoz, s rossz belegondolni, mi történne, ha ő arra hivatkozna, hogy családi életét Isten útmutatása szerinti jelképként vezeti… hogy pedig a gyermekei életében ez milyen következményekkel járt, arról nem tudunk meg semmit, bár később, Isten parancsára, valamikor aztán már Szeretettnek és Népemnek kellett hívnia őket, hogy ezzel Izrael és Júda visszafogadását szemléltesse Istenhez, mindenesetre nem lehetett könnyebb sorsuk, mint ősapjuknak, Izsáknak, akit

1 A magyar kortárs művészet köreiben például évek óta zajlik belső vita, miután a kommunista titkosszolgálatok által is gazdagon dokumentált első magyar happening iratait feldolgozták (amely egyes résztvevőinek később az ilyen és hasonló akcióik miatt el kellett hagyniuk az országot, ami szintén e kommunikációs forma hatékonyságát, és prófétai eredetét sugallja): https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/1102b752445f00cc0e6dcd18f3fd0041 (letöltés 2024.11.05)

édesapja, Ábrahám, hasonlóan mély traumával vezetett be a szimbolikus sorsalakítás prófétai tudományába, minél fogva Isten egyik bibliai neve az lett: „Izsák félelme".

De mi is történik ilyenkor? Ezékielt Isten rendszeresen „emberfia!" megszólítással illeti, ami egyértelmű előreutalás az Emberfiára, Jézusra, a Messiásra, aki Isten képmása lesz: „aki őt látja, látja az Atyát". A láthatatlan Isten felkér egy embert, hiszen az ember az ő élő, látható képmása, hogy jelenítse meg őt a láthatóban a többi ember számára. Ezékielnek többszáz napig kell egyik oldalán feküdnie, önmaga elé egy téglát rakva a földre, amelyre rákarcolja Jeruzsálemet. A porból ostromsáncokat kell húznia kis makettje köré és ostromot kell indítania ellene. „Tekintetedet irányítsd erősen a városra (szó szerint: „a téglára"), karodat tűrd fel, és ostromold…" Mindeközben egy vastepsit kell arca elé tartania önmaga és a város közé: a vas a bűn jelképe, és Ezékiel kortársától, az ekkor éppen a városban élő Jeremiástól tudjuk meg, „alulnézetből" mit jelentett ekkor a vastepsi: bűneink miatt „felhőbe öltöztél, hogy ne jusson fel hozzád az ima". E többszáz napos, fekve „előadott" jelképes cselekvéssor Ezékiel egészségi állapotát minden bizonnyal nagyon próbára tette, hasonlóan a modern akcióművészet művelőihez, ami, mint avantgarde formai kritérium, tudatos visszanyúlás az archaikus, így a prófétai formákhoz. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy Ezékielnek mindvégig szigorú böjtben kellett ezt tennie, és csodálatos a kicsiny párbeszéd a Forgatókönyvíró és a próféta között, amikor Isten elrendeli, hogy szárított emberi ürüléken kell mindennap, direkt gyatra gabonákból sütött böjti kenyérkéjét megsütnie – hogy ezzel szemléltesse a láthatóban a láthatatlan Isten hangulatát, érzelmeit Jeruzsálemmel és ostromával kapcsolatosan: a kép polgárpukkasztó radikalizmusa maga is példaként szolgál(hatot)t a modern művészetfilozófia számára –, akkor Ezékiel felkiált: „De Uram, én soha nem ettem tisztátalant!", mire az Örökkévaló, megszokott – legalábbis a Bibliában – engedékenységével azonnal módosít: „Tehéntrágyát engedélyezek neked az emberi helyett!" (Ez utóbbi a sivatagos-sztyeppés, fátlan vidékeken máig használt tüzelő.)

Ezékiel látomásairól, álmairól, sőt fizikai-térbeli-időbeli elragadtatásairól, a szellemi világ szintén képekben való látásáról ebben az írásban csak ezen említés erejéig emlékezhetünk meg. Gazdag performance-művészetének is csak töredékeit villanthatjuk fel: egy ízben haját és szakállát karddal kellett leborotválnia, majd szőrüket meghatározott arányokban felosztania: egy részét elégetnie, másikat szélbe szórnia, harmadikat karddal apróra metélni, negyediket ruhája sarkába kötni, majd újra kivennie… Házának falán egy lyukat kellett törnie, s azon át bekötött szemmel költöznie ki az utcára minden bútorával, csak azért, hogy az emberek végül megkérdezzék, mit csinál; de minthogy meg se kérdezték, szól hozzá az Úr, hogy mondja el nekik magától a példa-cselekmény értelmét…

További sok hasonló után végül Ezékiel életében kulminációs pontra jut a láthatatlan Isten „emberfiaként" való élőképi megjelenítése a láthatóban, mégpedig ugyanazon a napon, amikor Nabukodonozor megkezdi Jeruzsálem végső ostromát, amely két évvel később a város és a Salamon építette Szentély katasztrofális pusztulásához vezetett. Ezékiel már korábban is látta elragadtatásban, amint az isteni Jelenlét (S'chíná) tétovázva bár, vissza-visszamenve, de végül elhagyta a Szentélyt, majd a várost, s az Olajfák hegyére fel-

menve keletre távozott, hogy elhurcolt népe után menjen a fogságba, ahogyan azt éppen Ezékielen át kimondta: „én magam leszek nekik Szentélyül a fogságban, ahová mennek". A végső ostrom, végső tragédia kezdetének napján azonban Ezékiel addig soha nem hallott megpróbáltatást jelentő performance-ba „keveredik": reggel Isten közli vele, hogy ma megkezdődik a végső ostrom – az onnan légvonalban kb. 1000 km- re lévő Jeruzsálemben tudja ezt meg aznap, napra pontosan, hiszen Ezékiel maga is Babilon országában él már régóta -, majd három dolgot mond neki: tegyen föl egy nagy kondér húslevest főni, de aztán dobálja ki belőle a húsokat, majd égesse teljesen rozsdává a kondért tűzön (ez az ostromot jelképezi); Ezékiel felesége pedig meg fog halni ezen a napon (hiszen korábbi fejezetekben és más prófétáknál is, a próféta felesége jelképezi a nép egészét, míg a próféta maga a performance-ban Istent „játssza el"), és Ezékiel meg sem gyászolhatja, úgy kell viselkednie a nép előtt, mintha nem történt volna semmi; kivéve a harmadik aznapi cselekvésszimbólumot: a próféta megnémul, és mindaddig néma lesz, amíg megérkezik hozzá majd az első menekült az elpusztult Szent Városból – ez pedig több évvel később teljesedett be, a próféta tehát ettől kezdve évekig egyáltalán nem szólalt meg.

Talán nem kell külön kiszíneznem, hogy mit jelentett ez a nap a próféta személyes életében, amelyben élet-performace-a tragikus módon kiterjedt a családtagjaira, mégpedig oly módon, hogy itt Isten cselekedett, és nem ő: jelképes akciójában csak az őrült főzést kellett neki csinálnia, felesége halála és megnémulása megtörtént vele. Ez az elem is igen gyakori a prófétai performance-okban: a kortárs Jeremiás is így ír, amikor ugyanezen ostrom alatt eljön a rokona, hogy vásárolja őt ki egy földörökségből: „akkor észrevettem, hogy az Úr szava ez", vagyis ami történik vele, az már egy Istentől kezdeményezett újabb szimbolikus cselekvéssor lehetősége és kezdete – így aztán Jeremiás, prófétai reményét kinyilvánítandó megveszi rendes árán a földet, holott tudja, hogy hetven év pusztulás vár az országra s benne telkére, és ő már nem fog élni, mire visszatérnek a leszármazottak, hogy birtokba vegyék – de vissza fognak térni. Jeremiás is „Isten képében" szólt a néphez, így mondja az Írás: életeseményeit, sorseseményeit, üzleti ügyeit is használta az Úr, hogy általuk megjelenítse önmagát a láthatóban.

Hogy mit kellett belül átélnie felesége halálakor a gyászának elrejtésére kötelezett Ezékielnek, miközben izzóra hevítette üstjét benne a szénné égett ételmaradékokkal, némán, mindenki szeme láttára, nem tudom, képesek lehetünk-e egyáltalán beleérezni – hát pontosan ugyanazt, amit az Örökkévaló élt át aznap, szent városát és Szentélyét elveszítve, népét halálba és szétszóratásba engedve annak bűnei miatt. Az isteni kommunikációnak a modernitását messze meghaladó radikalizmusa itt meghalad minden emberi szintet, tehát minden művészi szintet is: ezt már csak Istennek szabad, a próféta saját, személyes, súlyos emberi-családi tragédiája által szól a megkövült szívű emberekhez, hátha megrepednek a kőszívek, emberfeletti erővel, a próféta az isteni történésbe már csak beilleszkedik a maga dolgával, az „őrült főzéssel". Láthatóvá válik az is, amit a próféta korábban már hangsúlyozott: ő nem művész, nem költő, üzenetei nem „szerelmeskedő énekek, szép húrú hegedűk", hanem szavai meg fognak valósulni. Ennek ára, hogy saját életében valósul meg, válik láthatóvá mindenekelőtt az isteni Szó.

E prófétai hagyomány abszolút beteljesítője Jézus, akit a görögös absztrakcióval is dolgozó teológia elsősorban olyan értelemben tekint a „hús-vér testben (szárx) megjelent Igének (logosz)", hogy a teremtő és kinyilatkoztató isteni bölcsesség, értelem és beszéd jelent meg benne szenvedésnek és halálnak is kitett, egyszerű emberként. Ez tökéletesen igaz, azonban a fentebb ismertetett prófétai akcióhagyomány szempontjából egy jóval autentikusabb és a biblikus judaizmus kevésbé absztrakt értelmezés is adható erre, ugyanis a Megváltás hatalmas és örökérvényű tettében a kereszten a Krisztus nemcsakhogy tettlegesen kiváltotta vérével – legalábbis az ezt elfogadó – emberiséget a Gonosz hatalmából egyszer s mindenkorra, hanem egy üzenetet is átadott, magát az evangéliumot. Egy olyan végső üzenetet Istentől, amit nem lehetett pusztán szavakkal átadni, mivel itt Isten legmélyebb és legnagyobb önközlése, saját szíve mélyének teljes kitárása, kinyilatkoztatása történt meg, minden prófétai üzenet csúcspontja. Isten az emberek iránt érzett szeretetét a legmagasabb szinten nem szavakkal adta át, hanem egy olyan cselekedettel, amelyet Az, aki ezt elvállalta, aki ebbe az Isten által indított akcióba beleilleszkedett – hiszen nem ő teljesítette be, hogy ruháit szétosszák, ecettel itassák, hanem Isten teljesített be körülötte és rajta egyetlen nap alatt többszáz korábbi próféciát, Isten „szervezte" körülötte a „színpadot", amely maga volt az élet –, hogy mint Pál hangsúlyozza: „nyilvánosság előtt", saját személyiségének teljességével, testének, lelkének, szellemének árán, teljes emberi élete árán adja át azt a legnagyobb üzenetet, amelyet szavakkal nem lehet átadni. Minden tanúságtevés, amely azóta is az evangéliumot hirdette, hirdeti, mindig más szavakkal, de mindig ugyanezt a kimondhatatlan üzenetet próbálja kimondani, vagy inkább rámutatni, amikor a kereszten Emberfiára mutat, aki egész életét feláldozta azért, hogy egész testével, vérével, fájdalmával, halálával mondja ki a kimondhatatlant, és tegye láthatóvá a láthatatlant, amit semmiféle emberalkotta képmás nem tud megjeleníteni, csak maga az Isten képe, egy bűntelenül élő ember: „Aki engem látott, látta az Atyát."

SIRATÓÉNEK TÜROSZ KIRÁLYÁRÓL (EZÉKIEL 28,11–19)*

Rugási Gyula

„A kövekből nagy tüzet csiholtam, és a tűzből testetlen sereget és a csillagok seregét, és kérubokat, szeráfokat és ófanokat alkottam, és mindezeket a tűzből csiholtam."
(II. *Hénokh,* 29,1–3)[1]

1.

Jóllehet Ezékiel életművének és a fent idézett *Hénok*-corpus szövegeinek keletkezési idejét feltehetőleg évszázadok választják el egymástól, mind a két irodalmi hagyományt ugyanaz a „pneumatikus tűz" táplálja; az a tűz, amely a bibliai próféták jövendöléseiben lobban fel először, majd a fogság utáni korban tovaterjed az apokaliptika világára is. A prófétai látomások, a megidézett katasztrófák felvillanó képei – a későbbi időszakok értelmezői hagyományát is figyelembe véve – ebben az utóbbi közegben néha otthonra lelnek, néha viszont éppen ellenkezőleg, elutasításra találnak, ily módon azóta is a beteljesülést sejtető kedvező „történelmi pillanatra" várnak.[2]

A Nippur közeli Tell-Abibban (Tel Aviv) élő Ezékiel szülőhazájától távol írja le azokat a látomásokat, a Biblia Istene által inspirált víziókat, amelyek a korabeli Jeruzsálem, Júda, a környező kis országok, végül pedig a nagy birodalmak sorsát tárják fel. Érdekes módon e fenyegető jövendölések között a próféta különös figyelmet szentel a föníciai kereskedőváros, Türosz majdani, s Nabu-kudurri-uszur hadjárata során ténylegesen is bekövetkező összeomlásának.[3] S ami talán még szembeötlőbb, a 26,17–28,19 közötti szövegszakaszban összesen négy, olyan sajátos műfajú siratóéneket, avagy gyászdalt, úgynevezett *qinát* olvashatunk, amelyek mind az akkor még virágzó, de a próféta szemében már szellemileg halott szigetváros[4] jövője felől rendelkeznek. A *qiná* jól ismert műfaj a héber Bibliában,

* E tanulmány korábban megjelent: *Tiszatáj* 76:12 (2022), 21–39.

1 II. *Hénokh*, 29,1–3. = *Hénokh könyvei*. Szerk. Fröhlich Ida – Dobos Károly, PPKE, BTK. Piliscsaba, 2009. A „Szláv Hénokh", ford. Hollós Attila. 205.

2 A fogság utáni prófétákat követő korszak – keresztény teológiai szempontból: az „intertestamentális kor" – apokaliptikus irodalma jól láthatóan a megszűnő próféciák „helyén" sarjad.

3 Nabu-kudurri-uszur tizenhárom évig ostromolta a várost, sikertelenül, már ami a szigeten fekvő bekerített területet illeti. A szárazföldi területekre mindez nem vonatkozik. A harcok – feltehetőleg – III. Es-Baál (i. e. 591–573) uralkodásának idejére eshettek.

4 Nagy Sándor i. e. 332-ben egy korabeli mérnöki bravúr segítségével foglalta el Türoszt; a makedónok ugyanis mesterséges földnyelvet építettek a város és a szárazföld közé.

a *Tanakh*ban – a legszebbeket talán Dávid szerezte és „énekelte el" Saul, Jónátán, Abnér halálakor (2Sám 1,19–27; 3,33 skk); ilyen, jobbára három plusz két ütemű költeményeket találhatunk Jesajánál, Ámósznál, vagy Jeremiás *Siralmai*ban is –, ám miféle gyászének az, ahol a halottat egy másik jelenben siratják el? Ott, ahol várnak rá? A próféciával elegyedő *qiná* tehát egyfajta történetfilozófiai kenotáfium, amely félelmet, megrendülést kelthet ugyan, de bizonyosságot aligha ad. Mindenesetre a kórusban előadott *qiná* – a 26., illetve a 27. fejezetben két ilyen kórus is megszólal, az egyik „a tenger összes fejedelmé" (*kol neszié hajam*), a másik pedig a hajós népé – félelmetes hatást kelthetett; számos ókori közel-keleti példa alapján tudjuk, hogy az ilyesfajta tömeges siratás dramaturgiáját a misztériumvallások szabták meg. Éppen ezért az ezékieli gyászdal valódi „szövegkörnyezete" gyanánt aligha elégséges valamiféle papírízű költeményre gondolni.

Fönícia, s benne Türosz (héberül *Cór*, a szó szinte minden sémi nyelven „sziklát" jelent)[5] meglehetősen ambivalens szerepet tölt be Izrael és Júda fogság előtti történetében; közismert Hirám és Salamon szövetsége, a midrásokban megörökített közös templomépítő tevékenysége, mint ahogyan közismert a szidóni uralkodó, Etbaál[6] leányának, Jezábelnek a felforgató tevékenysége is Aháb idején, Szamáriában. Mindent egybevetve aligha kétséges, hogy Ezékiel a föníciai Baál-kultusz(ok) szülőhazáját és terjesztőjét látja Türoszban; szerinte ezért sújtja majd a várost a Biblia Istenének pusztító haragja. Ám a kézzelfogható történelmi analógiák nem kínálnak megnyugtató magyarázatot Türosz különleges szerepére az ezékieli *corpus*ban. Noha a város neve más prófétáknál (Jesája, Jeremiás, Jóel, Ámósz, Zakariás) is felbukkan, szerepe semmiképpen sem hasonlítható a szomszédos ősellenségek, Moáb, Edóm vagy a filiszteus városállamok szerepéhez. Magyarázatot, vagy legalábbis részleges magyarázatot – véleményem szerint – az ókori, illetve a kései antik értelmezői hagyomány kínálhat, egészen pontosan a zsidó, illetve az ókeresztény kommentárok radikálisan elváló útjai.

A 28,11–19. szövegszakasz (egyik lehetséges) nyers fordítása így hangzik:

> (11) És akkor az Úr igéje jött hozzám, mondván:
> (12) Ember fia, tarts siratóéneket Türosz királya fölött, és mondd meg neki: Így szól az Úr, az Isten: te vagy a tökéletesség pecsétnyomója, tele bölcsességgel és tökéletes szépségű.
> (13) Édenben, Isten kertjében voltál, mindenféle drágakő volt a boltozatod (takaród): rubint, topázt, gyémánt, krizolit, ónix, jáspis, karbunkulus, smaragd és arany, a domború felületek és mélyedések kidolgozva rajtad, teremtésed napján már elkészültek.
> (14) Te kerúb voltál, kiterjesztett szárnyú, azzá tettelek; Isten szent hegyén voltál, tüzes kövek között jártál-keltél,
> (15) Kifogástalan voltál útjaidon, teremtésed napjától fogva, mígnem romlottság találtatott benned.

5 A város mai arab neve *Szór*, ami szintén „sziklát" jelent.

6 I. Es-Baál (Ito-Baál) türoszi uralkodó, aki néha szidóni királyként fordul elő (i. e. 878–847); például az 1Kir 16,31-ben Jezábel *bat-etbaál melek cidonim*ként, azaz „Etbaálnak, a szidóniak királyának leányaként" szerepel.

> (16) Nagyarányú kereskedéseid folytán belsőd megtelt erőszakkal, és vétkeztél; megszentségtelenítve [eltávolítottalak] az Isten hegyéről, és elveszejtettelek, kiterjesztett szárnyú kerúb, a tüzes kövek közül.
> (17) Felfuvalkodott szíved szépséged miatt, tönkretetted bölcsességedet ragyogásoddal, földre vetettelek, királyok elé adtalak, látványosságul mindazoknak, akik bámulnak téged.
> (18) Bűneid sokasága folytán, jogtalan kereskedéseid miatt megszentségtelenítetted szentélyeidet, tüzet támasztottam bensődből, ez emésztett meg téged, elhamvasztottalak a téged bámulók szeme láttára.
> (19) Mindahányan, akik csak ismernek a népek között, megborzadnak miattad, rémület tárgyává lettél, és nem létezel többé örökké.

Az idézett bibliai szöveggel kapcsolatban mind az ókori kommentátorok, mind pedig a modern filológusok kíváncsiságát az a kérdés keltette-kelti fel, hogy ki is az a titokzatos lény, akit Ezékiel *Türosz királyának* (*melek Cór*) nevez, s mit jelenthet pontosan a záró átokformula, a lefordíthatatlan héber szójáték: *veénká ad-ólám,* „és nemléted örökkévaló"? Pusztán költői sztereotípiát, avagy valami egyebet, különös tekintettel arra, hogy a nemlét örökkévalóságát – számunkra hátborzongatóan fennkölt értelemben – elsősorban a középbirodalmi Egyiptom ezoterikus túlvilági kalauzai kínálták fel a halott múlhatatlan lelkének.[7] Aligha lehet kétségünk afelől, hogy Türosz királyának a próféta nem ilyesfajta sorsot szán.

2.

Nem könnyíti meg az értelmező dolgát, hogy a 28. fejezet elején (1–10) egy másik, nem kevésbé talányos prófécia is elhangzik, „Türosz fejedelmének" (*linegid cor*)[8] címezve; ez a versrész azonban műfaji megjelölését illetően nem *qiná*, hanem *dávár* (ige, szózat). Az értelmezői hagyomány nem mindig tesz különbséget a két méltóságnév között; a *Septuaginta* például mind a *melek*, mind pedig a *nágid* (fejedelem, vezér) szót *arkhón*nak fordítja, míg a Vulgata másként jár el: a *dic principi Tyri,* illetve a *leva planctum super regem Tyri* felszólítás szerepel a latin szövegben. Amennyiben tehát a *király* és a *fejedelem* titulus – miként jó okunk van feltételezni – két különböző személyt jelöl, akkor a 27. és 28. fejezetben megörökített próféciákat övező homály csak tovább nő.

Az exegetikai félhomály persze logikusan következhet abból is, hogy a Türosz siratásával kapcsolatos versek sohasem kerültek annyira az utókor érdeklődésének homlokterébe, mint például a zsidó misztikus irodalmat döntően befolyásoló 1. fejezetben található *merkaba (trónszekér)-látomás,* vagy a 37. fejezet nagy eszkhatologikus víziója a *Csontok völgyéről*, illetve az *Ezékieli szentély* akkurátusan pontos leírása. Abban azonban valamennyi interpretáció megegyezik, hogy a 28, 11–19. szövegszakasz

7 A legismertebb példák: „Halottak könyve", „Órák könyve", „Kapuk könyve" stb.

8 Apróságnak tűnhet, de a 28. fejezet 2. versében a *Cór* városnév az úgynevezett *hólem gadól* nélkül, rövid *o*-val szerepel, míg másutt – így a 28,12-ben is – *waw*-val, vagyis hosszú *ó*-val.

címzettje valamiféle emberfeletti lény. Az ókeresztény kor exegetikai hagyománya mindenesetre ezt a felfogást képviseli, sőt élezi ki a végletekig.

A talmudi tradíció kétféle megoldást is kínál: az egyik *Ádám Risón* (az Első Ember), a másik pedig Hirám, a X. századi türoszi uralkodó személyével kapcsolatos. Az már az első pillanatra is nyilvánvaló, hogy Hirám mint történeti figura tökéletesen idegen az i. e. VI. század eleji történeti kontextusban, vagyis az ezékieli próféciák születésének idején; legendás alakja a midrások világában válik emberfelettivé. Életideje nemcsak megközelíti az özönvíz előtt élt pátriárkákét, elsősorban is Ádámét, hanem meg is haladja azt. Hirám ugyanis – szemben Ádámmal – nem mond le a számára eredendően kimért ezer évből (Dávid javára) hetvenről, ily módon túléli a matuzsálemi életkort is, ahogyan erről a középkori midrás, a *Jalkut Simoni* tudósít.[9] Sőt, a szóban forgó gyűjtemény azt állítja, hogy Hirám – jutalmul – élve nyert bebocsájtást a Paradicsomba, ám a korábbi hagyomány ennek éppen az ellenkezőjét állítja; a *Genesis Rabbá*ban azt olvassuk, hogy a türoszi uralkodó sohasem járt az Édenkertben.[10] Márpedig, ha sohasem járt, akkor hogyan sétálgathatott az Isten hegyén lévő tüzes kövek között?

Tekintettel arra, hogy a Hirám-legenda későbbi hagyományra támaszkodik, valószínűbbnek tűnik, hogy az ezékieli szövegszakasz inkább vonatkoztatható Ádám alakjára. A Kairói Geniza Ezékielt magyarázó haftarái között szerepel Türosz királyával kapcsolatban: *hén haÁdám biJehezqél* („Íme az Ember Ezékielnél")[11], s ez az álláspont másutt is nyomon követhető. A feltehetőleg a kései antikvitás idején összeállított aggádikus kommentárgyűjtemény, az *Ecclesiastes (Qóheleth) Rabbá* a *Prédikátor* 8,1-hez fűzött megjegyzései közt ez áll:

> Kérdés: „Ki olyan, mint a bölcs ember?" (*mi-kehehákám*) Ez az Első Ember (*Ádám haRisón*), akire nézve írva áll: Te voltál a tökéletesség pecsétnyomója. (Ez. 28,12), „És ki ismeri/tudja a dolgok magyarázatát?" Az, aki megmagyarázza valamennyi dolog nevét.[12]

Amennyiben tehát az idézett kompiláció az ádámi *bölcsességet* (*hokhmá*) és az ezékieli hasonlatot a *tökéletesség pecsétnyomójáról* (*hótém taknit*) ugyanarról a logikai tőről eredezteti, akkor már – egyfajta szillogisztikus következtetés formájában – könnyen eljutunk ahhoz a *tökéletes bölcsességhez*, amely a *Qóheleth Rabbá* szövege alapján a *névadás* mozzanatában mutatkozik meg. Az igazán bölcs ember az, aki képes (megfelelő) nevet adni a dolgoknak, miként Ádám a Paradicsomban. Ádám ilyesfajta tökéletes tudásához kapcsolódik az a legenda, miszerint az Örökkévaló először az angyalokat kérte

9 Id.: David J. Halperin: *The Faces of the Chariot. Early Jewish Responses to Ezekiel's Vision.* J. C. B. Mohr, Paul Siebeck, Tübingen, 1988. 242.

10 *Genesis Rabbá* 9,5.; b*Babá Bathrá* 75 a–b.

11 Hector M. Patmore: *Adam, Satan, and the King of Tyre. The Interpretation of Ezekiel 28:11–19 in Late Antiquity.* Brill, Leiden, 2012. 17.

12 *Ecclesiastes Rabbá* 8,2.

meg arra, hogy az állatoknak nevet adjanak, csak miután próbálkozásuk sikertelennek bizonyult, hárult a feladat az Első Emberre.[13] Az V. század táján összeállított aggádikus midrásgyűjtemény, a *Peszikta de Rabbi Kahaná* – a *Prédikátor könyve* 8,1b szövege, „az ember bölcsessége ragyogóvá teszi az arcát" alapján – magyarázatképpen hozzáfűzi: Ádám bűnbeesésekor a Nap elhomályosult, fénye halványabb volt, mint addig.[14] Ezt a kozmikus katasztrófát az ember szolgálatára rendelt természet szenvedte el, a bűnös emberpár viszont – akinek az arca éppen úgy fénylett a Mindenható jelenlététől, miként Mózesé a Szinaj hegyen – „belesápadt" a földi történelembe. A *Targum Jerushalmi*nak a Genesis 2,25-höz fűzött megjegyzése alapján: „Mindketten Bölcsek (*hakimin*) voltak, Ádám és a felesége is, de nem maradtak meg a dicsőségükben (vagy: ékességükben, *bijeqarahún*)."[15]

Ádám, illetve az első emberpár lényének ragyogásához kötődik az *Ezékiel* 28,13 (ugyancsak rejtélyes) versének értelmezése a rabbinikus hagyományban. Itt a felsorolt kilencféle drágakővel kapcsolatban azt találjuk, hogy ezek *meszúká*ként (takaró, fedél, boltozat) szolgáltak Ádám számára, amennyiben persze elfogadjuk a Türosz királya – Ádám azonosítást. A legkézenfekvőbb megoldás maga az öltözék lenne, amelyet az ősszülők viselnek; Rási így is értelmezi a szóban forgó szövegszakaszt. S akkor még nem beszéltünk Ádám „fényruhájának" motívumáról, amely nem csupán a rabbinikus és a misztikus zsidó irodalomban elterjedt, hanem különös népszerűségre tett szert az ókeresztény egyházatyák körében is. Ám az ezékieli kifejezés, a *meszúká* – e szó ráadásul *hapax* a *Tanakh*ban – mellett az értelmezői hagyományban felbukkan egy másik kifejezés is, a *huppá* (közismert jiddis formájában a *hüppe*), némiképpen más irányt szabva a lehetséges magyarázatok számára. A *huppá* ugyanis tágabb értelemben szintén takarót, fedelet jelent, de elsődlegesen inkább a nászszoba, a nászágy fedelének, függönyének, illetve az esküvői sátor felső borításának a jelölésére szolgál. Ezek a „takarók" általában az örökkévaló dicsőségének közvetlen jelenlétével állnak kapcsolatban; a kései antik, vagy inkább kora középkori midrásgyűjtemény, a *Leviticus Rabbá* a következőképpen vélekedik erről:

> Rabbi Levi mondotta Hanina fiának, Rabbi Hamának a nevében: a Szent, áldott legyen, tizenhárom takarót [függönyt] szőtt neki [ti. Ádámnak] az Éden kertjében, amint írva áll: „Édenben, Isten kertjében voltál, mindenféle drágakő volt a kerítésed..." (*Ez.* 28,13). Rabbi Simeon ben Lákis azt mondta, hogy tizenegy volt, míg a mi tanítóink azt mondják, hogy tíz. Még sincs meghasonlás (*peligá*) közöttük.[16]

13 *Peszikta Rabbati* 14,9.; *Genesis Rabbá* 17,4. *Numeri Rabbá* 19,3.

14 *Peszikta de Rabbi Kahaná* 4,4.

15 *Targum Pseudo-Jonáthán (Jerusalmi)* ad *Gen.* 2,25.

16 *Leviticus Rabbá* 20,2.

A fenti rövid disputa – némi módosulattal – még legalább féltucat másik forrásban is fellelhető,[17] vagyis többé- kevésbé konszenzusérvényű álláspontot tükröz, nem csupán Ádámnak a még bűntelen állapotára nézve, hanem az eljövendő igazak jutalmazására vonatkozóan is.

> A Szent, áldott legyen, hét takarót készít majd minden igaz ember számára, mert meg van írva: „És teremt majd az Úr a Cijjón egész területe és a gyülekezete fölé nappal ködfelhőt, éjjel pedig lángoló tűz fényét, mert az Úr teljes dicsőségén [ez lesz] a takaró." (*ki al-kol-kavód huppá; Jes.*4,5). [Mindez] azt tanítja, hogy a Szent, áldott legyen, mindannyiuk számára egy-egy takarót készít, az ő dicsőségének megfelelően (*lefi kevódó*).[18]

Visszakanyarodva Ádám menyegzői sátrához, vagy nászszobájához, valamint a 28. fejezet 13. verséhez, a *Pirqé de Rabbi Eliézer* – roppant érzékletes módon – menyegzői jelenetté ötvözi az eddig felsejlő értelmezéseket:

> A Szent, áldott legyen, tíz takarót készített Ádám számára az Éden kertjében. Valamennyi drágakövekből, gyöngyből és aranyból készült. Nem arról van szó inkább, hogy a vőlegény számára csak egyetlen násztakaró készül, míg a király számára három? Azért, hogy megbecsülését ráhelyezze az Első Emberre, a Szent, áldott legyen, tíz takarót készített az Éden kertjében, amint írva áll: „Édenben, Isten kertjében voltál, mindenféle drágakő (volt a kerítésed)." Íme a tíz takaró. Az angyalok fuvolán játszottak és dobszóra táncoltak, ahogyan írva áll: „Dobjaid és fuvoláid (sípjaid) kidolgozva." (*Ez.* 28,13)[19]

Ádámnak mint felékesített vőlegénynek az alakja természetszerűleg elválaszthatatlan a menyasszonynak, Évának a figurájától (akinek legendás szépségéről a midrások külön is megemlékeznek), s az első emberpár menyegzőjének eseményétől, amelyről a Biblia tudvalevőleg elég keveset beszél, de apró részleteit a felidézett midrásrészletek különkülön tárják élénk. Ádám Risón (a név egyébként gyűjtőfogalomként az emberiséget is jelenti) édenkerti menyegzőjének és az ezékieli próféciának az egybeillesztése mindenesetre változatlanul nyitva hagyja a kérdést: ha Türosz királya „azonos" az emberiség ősatyjával, aki – ne feledjük – bűnbeesése előtt maga is az angyalokhoz hasonlóan *szellemi lény,* akkor az egyik exegetikai előfeltevésünk teljesül: az ezékieli figura „nem ember". Ám ezzel még mindig nem kaptunk választ arra, hogy miféle titokzatos azonosság fűzi össze Ádám Risónt és Türosz királyát? Ha ennek az azonosságnak a miléntjére nem derül fény, akkor a legérdekfeszítőbb exegetikai megoldás sem lesz más, mint illékony költői kép, csupasz metafora.

17 Például: *Genesis Rabbá* 18,1; *Ecclesiastes Rabbá* 8,2; b*Babá Bathrá* 75a–b; *Peszikta de Rabbi Kahaná* 4,4; *Peszikta Rabbáti* 14,10.

18 b*Babá Bathrá* 75a–b.

19 *Pirqé de Rabbi Eliézer* 11.

3.

Az Első Ember mellett a rabbinikus hagyomány másik „jelöltje" az ezékieli prófécia rejtvényének feloldására az a türoszi uralkodó, Hirám, aki a Bibliában is feltűnik, mint a Szentély felépítésének tevékeny résztvevője; ő az, aki nagy mennyiségű cédrust szállít a Libanonról Salamonnak; és ő az, aki mesterembereket bocsát az izraeli uralkodó rendelkezésére, élén a türoszi Hirámmal, aki a király névrokona volt csupán, föníciai apától és zsidó anyától származott (1Kir 7,13–48). Uralkodásának ideje (kb. 980–947) egybeesik Dávid és Salamon regnálásával, mindkét izraeli királlyal jó viszonyt ápolt, a Biblia egyértelműen pozitív személyiségként állítja élénk. Hatalmas gránittömbökből emelt, ám valószínűleg a perzsa korból származó szarkofágja most is megtekinthető a mai várostól, Szórtól Qana felé vezető út mentén.

Szemben a Szentírás álláspontjával, a midrások szinte csak rossz, méghozzá kihívóan rossz dolgokat örökítenek meg Hirámmal kapcsolatban. Hozzá kell tenni azonban, hogy ez a sötét beállítás nem elsősorban az *Ezékiel* 28,11–19 szövegszakaszon alapul, hanem jóval inkább a „Türosz fejedelméhez" címzett prófécián, (28,2–5). Hirám elsődleges hübrisze szerint: „felfuvalkodtál (*gábah libeká*) és azt mondtad: Isten vagyok én (*él ani*)." A felfuvalkodottság, szó szerint a „gőgös szív" az, ami Türosz fejedelmét/királyát az Isten ellen lázadók[20] legelső sorába emeli, együtt az Exodus névtelen fáraójával, valamint – különös módon – Jóással, Júda királyával. A *Mekhilta de Rabbi Ismáél* című, az Exodushoz íródott halákhikus midrásgyűjtemény rendkívül érzékletesen foglalja össze ennek a bizonyos „felfuvalkodottságnak" a természetét. Az *Exodus* 15,11 exklamációjához – „Kicsoda olyan, mint Te az istenek között, Isten(em)?" – a midrás szerzője a következő megjegyzést fűzi:

> Kicsoda olyan, mint Te azok között, akik magukat isteneknek nevezik? Fáraó istennek nevezte magát, amint írva áll: „Enyém a Nílus, én alkottam magamnak." (Ez 29,3). Hasonlóképpen Szanhérib is, amint írva áll: „Ezeknek az országoknak az összes istene közül [melyik tudta megmenteni az ő országát az én kezemből]?" (Jes 36,20) Hasonlóképpen Nebukadneccar, amint írva áll: „Felmegyek a felhők tetejére, [és hasonló leszek a Felségeshez]." (Jes 14,14) És hasonlóképpen Türosz fejedelme, amint írva áll: „Emberfia, szólj Türosz fejedelméhez: Ezt mondja az én Uram, az Úr: „Amiért szíved felfuvalkodott." (Ez 28,2)[21]

Az egyiptomi, az asszír, a babilóni és a júdai uralkodó közös vétke tehát az önistenítés, amelyet a *Mekhilta de Rabbi Ismáél* idézett szövegrésze Mózes hálaadó énekében megfogalmazott „kizárólagossági elvvel" állít szembe: senki sincs a szellemi univerzum lényei, a magukat istennek nevezők közt olyan, aki az Egy Istenhez, Adonáj Ehadhoz

20 A sokágú rabbinikus hagyomány idevágó kifejezései – *áricim*, *horszim* (akik a megváltást siettetik) – mellett talán Gamaliélnek a Szanhedrin előtt elmondott beszédében felbukkanó görög nyelvű kifejezés, a *theomakhoi* (Isten ellen harcolók) a legkifejezőbb (Csel 5,33–40).

21 *Mekhilta de Rabbi Ismáél* ad *Perek Sirá* 8,32.

volna fogható. Nyilvánvaló, hogy a legnagyobb (s a keresztény trinitológia szűrőjén keresztül némiképp elerőtlenülő) *sacrilegium* éppen a fenti elv megsértése. Többé-kevésbé konszenzusérvényű tehát, amit az *Exodus Rabbá*ban olvashatunk: „Fáraó egyike volt annak a négy embernek, akik istenné tették magukat és ezáltal gonoszságot idéztek magukra. Ezek: Hirám, Nebukadneccar, Fáraó és Jóás, Júda királya."[22] Ennek megfelelően a „felfuvalkodottak" nem „egy kicsit" vagy „bizonyos mértékig" váltak gonosszá, hanem teljesen. Az *Abót de Rabbi Nátán* (a gáoni időszakban összeállított aggadikus mű) nagyon érdekes felsorolásban szerepelteti Hirámot, olyan bibliai szereplők között, akik *telve* vagy *telítve* voltak (*malaim*) isteni szellemmel, bölcsességgel, erővel, miként Józsué, Káléb, Becalél, Oholiáb; Hirámmal kapcsolatban itt azt olvassuk, hogy a főníciai uralkodó „tele van bölcsességgel és tökéletes szépségű" (Ez 28,12).[23] Úgy tűnik tehát, hogy éppen ez a *telítettség* jellemzi a felfuvalkodott, lázadó Hirámot is, csakhogy immár nem a *bölcsesség*, hanem a *romlottság* (*avlátá*) tekintetében. Jól nyomon követhető, hogy Türosz fejedelmének, illetőleg királyának legfőbb vétke, a felfuvalkodottság, valamint a romlottság egyesül abban a mitikus figurában, amelyet a midrások állítanak élénk. Létezik olyan haggáda, amely arról tudósít, hogy Hirám Nabu-kudurri-uszur anyának a férje és ennek megfelelően a babiloni uralkodó mostohaapja lett volna. Tudvalévő, hogy éppen a mostohafiú teljesítette be a végzetét, miután (merőben anakronisztikus módon) Türosz elfoglalásakor ő ölette (volna) meg az ellenszegülő város királyát.[24] Erre utalna az *Ezékiel* 28,18 „próféciája" is: „tüzet támasztottam bensődből, ez emésztett meg téged".

Ha tovább próbáljuk fölfejteni a Hirám-legenda „szövetét", újabb rendkívül érdekfeszítő mozzanatra bukkanhatunk, olyanra, amelyik Türosz királyának alakját nem csupán emberfeletti vonásokkal, hanem egyfajta univerzalizmussal is felruházza. Ebben a megközelítésben Hirám Ádám Risón ellenlábasa lesz, méghozzá csak egyetlen lehetséges szemlélői pozícióból: a Biblia Istenének örökkévaló pillantásában. Isten ugyanis ily módon nem „előre", hanem „együtt" látja a majdan bűnbeeső és a majdani aposztata bűnöst; erre vall a *Genesis Rabbá* alábbi részlete:

> Rabbi Hama, Rabbi Hanina fia mondotta: Ádám nem érdemelte meg, hogy megízlelje a halált, akkor miért határoztatott el a halálos ítélet ellene? Azért, mert a Szent, áldott legyen, előre látta, hogy Nebukadneccár és Hirám, Türosz királya istenné teszik majd magukat. Ezért rendeltetett el a halál ellene. Így is van megírva: „Édenben, Isten kertjében voltál". (*Ez.*28,13) Akkor hát, vajon járt Hirám Édenben? Bizonyosan nem. Ellenkezőleg, [a Szent] ezt mondta neki: „Te vagy az, aki annak a halálát okoztad, aki volt az Édenben."[25]

Vagyis Isten előre látta Hirám (és a többi lázadó) aposztáziáját, s ezért büntette meg, mintegy *a conto,* Ádámot. Természetesen a saját vétkéért a maga idejében a türo-

22 *Exodus Rabbá* 8,2.

23 *Abót de Rabbi Nátán* B,43.

24 D. J. Halperin: *The Faces of the Chariot;* i. m. 243.

25 *Genesis Rabbá* 8,2.

szi uralkodó is megbűnhődött: „mostohafia", Nabu-kudurri-uszur, mielőtt megölette, meg is kínoztatta.[26]

Valamennyi emberfeletti vonása ellenére a Hirám-legenda az eddigiek során mégis csak egy hús-vér emberi lényt örökít meg, de létezik a hagyománynak olyan (még az ezoterikushoz képest is ezoterikus) vonulata, ahol a türoszi király kinövi az iménti szerepet. Ezékiel 1. fejezetének nagy *merkaba*-látomásához kapcsolódik az az elképzelés, miszerint az Örökkévaló trónszekeréhez hasonlóan Hirám is készíttetett magának egy „anti-merkabát", s ezzel már túllépett az ember szellemi dimenzióinak határán. Ez a szint már a főangyalok lázadásához hasonlatos; egyes középkori midrások szerint – mint a már említett *Jalkut Simóni* vagy a jemeni eredetű *Midrás ha-Gadól* – az „anti-*merkaba*" a vizek legmélyén, vagy azok alatt, a Tehómban van elrejtve, azaz a lehető legnagyobb távolságra Isten hegyétől. A legenda középpontjában itt is az *Ezékiel* 28,2-ben olvasható „felfuvalkodottság" motívuma áll, s a lázadás története – a *Jalkut Simóni* alapján – a következőképpen foglalható össze: Hirám, Türosz királya, feneketlen gőgjében egyszer kiment a tengerhez, és csináltatott magának négy, egyenlő méretű, hosszú vasoszlopot, amelyeket egymással szemben helyeztetett el. Ezekre emeltetett hét boltozatot, *hajjót*ot, trónt, mennydörgéseket, villámlásokat, meteorokat és világítókat. A firmamentumok – sorrendben – üvegből, vasból, ónból, ólomból, bronzból, ezüstből és aranyból készültek, vízzel teli csövek választották el őket egymástól, s amikor a csövek egymáshoz ütődtek, mennydörgéshez hasonló hangokat lehetett hallani.[27]

Amint látható, Hirám műve az ezékieli látomás minél tökéletesebb imitációját célozta; az alkotó ki is mondja: ahogyan Isten egeit hét firmamentum választja el egymástól, úgy ő is pontosan ugyanazt a mintát követi. Isten elküldte hozzá Ezékiel prófétát, (a történő időben az i. e. VI. század elején), hogy figyelmeztesse bűnének következményeire, ám Hirám így válaszol: „Dávid házának huszonegy királyát, Izrael huszonegy királyát, ötven prófétát és tíz főpapot temettem el, és én még mindig élek."[28] Így fest(ene) tehát az a Hirám, akinek a lénye „telítve van" a felfuvalkodottságból fakadó gonoszsággal, s ez a végkövetkeztetés teljességgel logikusnak is tűnhet. Ám mégsem egészen így áll a helyzet, a Hirám-legenda mindenekelőtt ellentmondásokból szövődik. A *Jalkut Simóni* ugyanis olyan hagyományt is megörökít, miszerint a türoszi király nyert bebocsátást a Paradicsomba, ahol az Úr tíz boltozattal (takaróval) oltalmazta, királyi trónjára saját alakját vésték (talán ez lenne *hótém taknit*, a „tökéletesség pecsétnyomója", avagy a titokzatos „vésetek és foglalatok", *tuppeká uneqebeká* magyarázata?), mi több, a *kappóret* fölött szárnyait kiterjesztő két kerúb Salamont és Hirámot, a Szentély építőit jelképezi.[29] Noha kései midrásokat idéztünk fel az imént, annyi mindenképpen jól látszik, hogy az *Ezékiel* 28,11–19-re vonatkozó rabbinikus hagyomány az említett meseszerű elemek feszítő

26 D. J. Halperin: *The Faces of the Chariot*; i. m. 243.

27 *Jalkut Simoni* ad *Ezek.*; *Midrás haGadól* ad *Exodus* 7,1. 108-109. [198a].

28 D. J. Halperin: i. m. 243.

29 id. *Mikraót Gedólót*. *Ezekiel* vol. II. Translated and Commentaries by Rabbi A. J. Rosenberg. The Judaica Press, New York, 2000. 243.

erőterében formálódik. Szinte reménytelen feladatnak tűnik Türosz királyát – legyen bár Ádám Risón vagy Hirám – a megdermedt ellentmondások tömbjéből kiszabadítani.

4.

A ma filológusa számára ellenőrizhetetlen úton-módon az ezékieli prófécia címzettjére, Türosz uralkodójára vonatkozó értelmezői hagyomány az ókeresztény korban gyökeresen átalakul. A magyarázatok szinte egyöntetűen a lázadó angyalok vezérét, Sátánt vélik felfedezni *melek Cór* alakjában. Általában véve a „Bábel királya elleni példázathoz" (*másál al-melek bábel*) hasonlítják az ezékieli szövegszakaszt, s Türosz királyának bukását a Jesája próféta könyvének 14. fejezetében olvasható „gúnydal" egyes részeivel, elsősorban is a 12. vers első félsorával vetik egybe: „Hogyan hullottál alá az egekből, Hajnalnak tündöklő fia" (*ék náfaltá misámajim hélél ben-sáhar*). A jesájai példázat bevett ókeresztény értelmezése szerint a Bábel királya név mögött maga a Sátán búvik meg; Babilon pedig a pneumatikus exegézisnek főleg az alexandriaiak által kidolgozott szabályai szerint a Sátán név-enigmája, (igyekszem gondosan kerülni mind a szimbólum, mind pedig az allegória kifejezéseket). A *Hélél ben-Sáhár* metafora – Hajnalnak fénylő/ragyogó fia – pedig abszolút semitizmusként a Hajnalcsillag, vagyis a Vénusz hagyományos neve. Ha tehát a Bábel királya megnevezés a lázadó angyalfejedelemre vonatkozik, akkor az Ezékielnél – az egyik lehetséges értelmezés alapján – „kiterjesztett szárnyú kerúbként" jellemzett szellemi lény legalábbis valami hasonló pozíciót kellett, hogy betöltsön a bibliai kinyilatkoztatás mindenségében csak roppant töredékesen leírt angyali hierarchiában. Annál is inkább, mert már az ókori egyházatyák sem adnak egyértelmű választ arra, vajon ama bizonyos lázadás, mindenféle későbbi *aposztaszia* ősmintája, az arkangyalok (görögül *arkhai*), a kerúbok vagy más angyalfejedelmek hatalmi szintjén zajlott-e le?

Mind a Jesája-, mind pedig a Jehezqél- (Ezékiel) szöveghelyek esetében – mondhatni – kézenfekvőnek tűnt ez a megoldás, ám az kideríthetetlen, hogy az ókeresztény exegéták miért kezelték magától értetődőnek az iménti, többszörös áttételre épülő analógiát. Nyilvánvaló, hogy a Babilon-hasonlat A *Jelenések könyve* felől nézve, s a tipológia univerzális módszerét figyelembe véve viszonylag könnyen magyarázható, de Türosz királyának esetében már egészen más a helyzet. Az első mértékadó kommentár, Tertullianus nagy műve, a *Contra Marcionem* világos teológiai előfeltevésekkel fog hozzá az ezékieli siratóének magyarázatához. Itt is, miként az említett munka öt könyvében mindenütt, azt akarja bizonyítani, hogy – Markion állításával ellentétben – a teremtés nem egy alsóbbrendű isten félresikerült műve, hanem minden ízében-eresztékében *jó*. Ennek megfelelően a Biblia Istene senkit és semmit nem teremthetett rossznak, a teremtett mindenségben fellelhető rossz elsősorban bizonyos teremtmények korrupciójának a következménye. Az élen természetesen a lázadó angyalok vezérével, Sátánnal, aki eredendően a sötétségnek még a szikráját sem hordozta magában, erre vall a bűnbeesése előtti neve: *Méfic ófel* („Sötétségoszlató"), illetve a közismert *Lucifer* (*Phószphorosz,* „Fényhozó"). A karthágói egyházatya – teljesen logikusan – azt is kifejti, hogy Sátán bűnbeesése (pontosan

úgy, mint az első emberpáré) feltételezi a *szabad akaratot;*[30] ha nem így lett volna, akkor a *gonosz*, a *rossz* Isten természetéből következett volna, ami mélyen ellene mond a Biblia üzenetének. Tehát Sátán, lévén *liberi arbitrii institutus*[31], maga tehet arról, hogy rajta keresztül jelent meg a rossz a világban. Miután a vizsgált ezékieli szövegszakasz éppen ezt a szellemi metamorfózist állítja élénk, vagyis a tökéletességből a legnagyobb sötétségbe való zuhanást, a prófétai *qiná* csakis valamelyik angyali lényről szólhat, a kérdés most már az, hogy melyikről? Annál is inkább, fűzi hozzá Tertullianus, mert ez az angyali lény Ezékielnél az Éden kertjében született, márpedig „senki emberfia nem született Isten paradicsomában, még maga Ádám sem, aki odahelyeztetett" (*nemo hominum in paradiso Dei natus sit, ne ipse quidem Adam, translatus potius illuc*).

Az utóbbi megállapítás – elvben – már önmagában is elégséges lenne annak bizonyítására, hogy Ádám Risónhoz hasonló szellemi lényről van szó. Ám a részleges bizonyítás megint csak egy újabb kérdést szül: ha Ádám nem a kertben teremtetett, akkor nyilvánvalóan feltételeznünk kell, hogy a *gan beÉden*, a „kert az Édenben" a *Genesis* 2,8-nak megfelelően csupán elkerített terület egy hozzá képest jóval tágasabb szellemi térben. Előfordulhat tehát, hogy a fenti bizonyíték mégsem bizonyíték: „születhetett" Ádám az Édenben a kerten kívül is…[32]

Mindenesetre Tertullianus magától értetődőnek tekinti, hogy „Cór fejedelme személyében a Sátánnak szól a kijelentés"; s itt az *Ezékiel* 28,11–12 versei következnek, nem pedig a 28,2. A szerző ugyanis – szemben a *Vulgata* fordítás nyelvével – nem tesz különbséget a *princeps* („fejedelem") és a *rex* („király") megszólítás között. Néhány évtizeddel a *Contra Marcionem* megírása után a keresztény ókor egyik legnagyobb elméje, Órigenész éppen a két méltóságnév, a fejedelem és a király értelmezésével folytatja a tertullianusi gondolatmenetet, a *Peri arkhón* I. részében.

> Ezékiel prófétánál két Türosz fejedelméhez címzett próféciát találunk[33]. Ha nem ismerjük a másodikat, az első alapján azt gondolhatnánk, hogy egy emberről van benne szó, aki a türosziak fejedelme volt. […] A második ellenben a legnyilvánvalóbb módon nem egy emberre, hanem valamilyen magasabbrendű erőre értendő, aki egy magasabb állapotból bukott alá és vettetett a mélységbe és rosszba.[34]

30 A teológiai irodalom általában keveset foglalkozik vele, de az ókori egyházatyák számára evidenciának számított, hogy a Sátán a bűnbeesése előtt is szabad akarattal rendelkezett, éppen úgy, mint az első emberpár, vagy a többi angyalok, akik *nem* követték az említett angyalfejedelem lázadását.

31 Tertullianus: *Contra Marcionem* II. 10.5, in: Tertullien: *Contre Marcion*. Livre II (trad. par René Braun) Sources Chrétiennes 368. Les Éditions du Cerf, Paris, 1991.

32 Tertullianus: *Contra Marcionem* II, 10, 5. = *Markion ellen* (ford. Nagy Imre), in: *Tertullianus Művei.* Ókeresztény Írók 12. Szent István, Bp. 537 .1986.

33 Ahogy már említettük: a *Septuaginta* mind a *melek*, mind pedig a *nágid* kifejezést *arkhón*nak fordítja, Órigenész érvelése ebből fakad.

34 Órigenész: *Peri arkhón* I,5,4, in: Origène: *Traité des Princips*, Tome I (Livres I et II, trad. par Henri Crouzel et Manlio Simonetti), Sources Chrétiennes 252. Les Éditions du Cerf, Paris, 1978. Magyar fordítás: Órigenész: *A principiumokról* I (ford. Somos Róbert), Kairosz, Bp. 2003. 92.

Órigenész álláspontja világos: jelen esetben nem a rossz teremtés markionita-gnosztikus teóriájának a cáfolatáról van szó, hanem inkább a *Peri arkhón* alapvető teológiai nézeteinek az illusztrációjáról. Az alexandriai egyházatyánál ugyanis egyszerre, egy és ugyanazon szemléleti horizonton jelenik meg a Sátán bukása és a jánosi iratokban megörökített alávettetése,[35] valamint a *lélek-bukás* általános, közép-platonikus-gnosztikus ízű felfogása. Ha mindehhez még figyelembe vesszük, hogy Órigenész a „rosszba" történő alávettetésről beszél, akkor világosan kitetszik, hogy az iménti logika alapján a szóban forgó szellemi lénynek „nincs is más választása", mint hogy kényszerű *katabaszisz*a során a legfőbb szellemi Lény és a rossz letéteményese, a *hülé*, az anyagi világ között ívelő, „lét-veszteségekkel" teli úton korrumpálódjék. Ennek megfelelően tehát Türosz fejedelmei itt egy filozófiai-teológiai koncepció allegorikus megjelenítői; ám e megállapítás nem jelenti azt, hogy Órigenésznek mint exegétának ne lehetne igaza. Sőt, meggyőződésem, hogy igaza van, s a *Peri arkhón* szerzője – szemben Tertullianusszal – képes fogalmi szinten is megragadni a bukott angyalfejedelem származását. A szövegszakasz folytatásában a szerző pontosan meg is nevezi, hogy kiről/kikről is van szó: „Úgy véljük, itt arról az angyalról van szó, akinek a hivatala a türoszi nép kormányzása lett, és aki – úgy látszik – lelkük gondozásával is meg lett bízva."[36] Úgy tűnik, mintha Órigenész szemében a *szár*, vagy a *melek Cór* nem valamiféle a hagyományos zsidó, *népek fejedelmei* hatalmi szféra alatti pozíciót betöltő angyal lett volna, hanem afféle „renegát püspök", aki az ószövetségi próféciák gonosz pásztoraihoz hasonlóan nem gondozza megfelelően a rábízott nyájat. Hogy pontosan milyen hatalmi pozícióról lehet szó, arra talán a *Júdás-levél* egyik apró kitétele vethet némi fényt. A levél 6. versében azt olvassuk, hogy Jézus Krisztus „azokat az angyalokat, akik nem őrizték meg uralmi pozíciójukat, hanem elhagyták tulajdon lakóhelyüket (*angelusz te tusz mé térészantasz tén heautón arkhén alla apolipontasz to idion oikétérion*), nagy nap ítéletére, hadészi bilincsekben félhomály alatt tartja fenn." (Júd 1,6)[37]

Az ezékieli próféciák értelmezését illetően egy másik művében, a *Kata Kelszu*ban (Kelszosz ellen) – a Sátán bukásának részletes magyarázata közben – Órigenész azt is tudni véli, hogy mi lehetett a főangyal belső romlásának legmélyebb oka. Az említett mű 6. könyvében azt olvassuk, hogy Sátán az,

> aki Ezékiel szerint gáncstalanul járta minden útját mindaddig, amíg törvénytelenség nem találtatott benne, őbenne, aki a *hasonlatosság pecsétje és a szépség koronája* volt, s aki Isten paradicsomkertjében mintegy megcsömörlött a javaktól, és tönkrement, s ezeket a misztikus a szavakat intézték hozzá: *tönkrementél és nem leszel soha többé*.[38]

35 Jn 12,31.

36 Órigenész: *A principiumokról* I,5,4; i. m. 93.

37 A *Júdás-levél,* csakúgy, mint parafrázisa, a II. *Péter-levél* 2. az intertestamentális korszak zsidó apokrif irodalmának – a *Hénokh*-corpus, az *Ascensio Isaiae*, a *Vita Adae et Evae* – ismeretéről tanúskodik. Feltételezhető, hogy az idézett elgondolást, miszerint a lázadó angyalok elhagyták kijelölt uralmi körzetüket, a *Júdás-levél* innen veszi át.

38 Órigenész: *Kata Kelszu* VI, 44, in: Origène: *Contre Celse,* Tome III (Livres V et VI, trad. par. Marcel Borret), Sources Chrétiennes 147. Les Éditions du Cerf, Paris, 1969. Magyar fordítás: Órigenész: *Kelszosz ellen* (ford. Somos Róbert). Catena, Fordítások 9. PTE Patrisztikai Központ – Kairosz, Bp. 2008. 462.

Az eddig olvasott kommentárok közt újdonság az, hogy a Sátán mintegy „megcsömörlött" volna annak az elképzelhetetlen szellemi és anyagi gazdagságnak a láttán, ami őt körülvette. Ezek szerint az ezékieli próféciában a bukás okaként megnevezett héber szó, az *avlá* (amely „igazságtalanságot" és „gonoszságot" egyaránt jelenthet) itt a „jótól való megcsömörléssel" párosul. Rendkívül elmés magyarázat, még akkor is, ha az alexandriai egyházatya zsenialitásán túl ezt a megoldást semmi sem indokolja, hacsak nem valamiféle „negatív emanáció": a rossz túlcsordulása.[39]

Órigenész fent idézett meglátásait még az *Ezékiel-kommentár* egyik részletével egészíthetjük ki; eszerint a Sátán úgy öltötte fel a dicsőség ruháját/palástját, mint ahogyan Áron, a főpap vette fel a számára rendelt öltözetet, s úgy díszítette magát drágakövekkel, ahogyan a hósent ékesítette az a tizenkét drágakő, amely Izrael tizenkét törzsét jelképezte.[40] Mindez – fűzi hozzá a kommentátor – egyáltalán nem érdemből, hanem kizárólag kegyelemből történt. Visszautalva a *Kata Kelszu*-részletben olvasottakra, s némiképpen továbbszőve az eredeti gondolatmenetet: úgy tűnhet, hogy a „megcsömörlés" kiváltója az *érdem* és az isteni *kegyelem* – bizonyára paradigmaértékű – felcserélése volt.

A görög nyelvű egyházatyák közül Jeruzsálemi Kürillosz hivatkozik a *melek Cór* próféciára, miközben azt igyekszik bizonyítani, hogy a Sátán romlásának és bukásának kizárólag belső okai lehettek. Az, hogy Türosz királya – szellemi értelemben – azonos a lázadó főangyallal, számára is magától értetődő.

> „Nem az én tanításom ez – írja –, hanem a lélekhordozó Ezékiel prófétáé. Ő szinte elsiratja, amikor így szól: „Ó hasonlatosság pecsétje és szépség koszorúja[...]" (Ez 28,12). Mert nem kívülről hatolt bele, hanem ő maga szülte gonoszságát."[41]

Az idézett megállapítás Jeruzsálemi Kürillosz 2. *Katekézis*éből való, amely a bűnbánatról szól, mintegy jelezve, hogy sem a Sátánnak, sem pedig Türosz titokzatos királyának nincsen lehetősége többé a bűnbánatra és a megbocsátásra. Ez a figura a zsidó hagyomány, különösképpen a középkori midrások nagy aposztatájához, Hirámhoz hasonlatos. Akár a Sátán, akár valamelyik másik gonosz angyali lény szerepel is a bevett interpretációk között, az ő „mitologémáik" közt nem található olyan lehetőség, miszerint az Örökkévaló jutalomból a Paradicsom kertjébe emelné őket, ahol a saját nevükkel felékesített trón várna rájuk, ahogyan ezt a midrásokban láttuk.

Az egész keresztény ókor talán legérdekesebb – de az órigenészi értelmezéshez képest nem feltétlenül a legszínvonalasabb – interpretációja Szent Jeromosnak az V. század elején íródott kommentárja, a *Commentariorum in Hiezechielem*. Jeromos, amint köztudomású, kiválóan ismerte a zsidó írásmagyarázat hagyományait, tudott a Hirám-legenda

39 Ezzel kapcsolatban lásd Philippe Nemo érdekfeszítő Jób-interpretációját: *Job et l'excès du mal.* Grasset, Paris, 1978.

40 Órigenész: *Selecta in Ezechielem* XXVIII, in: Origène: *Homélies sur Ezéchiel. In Ezechielem homiliae XIV, latine interprete Hieronymo* (trad. par Marcel P. Borret), Sources Chrétiennes 352. Les Éditions du Cerf, Paris, 1989.

41 Jeruzsálemi Kürillosz: *Katekézis: A bűnbánatról* (ford. Vanyó László), in: *Jeruzsálemi Szent Kürillosz Összes művei.* Budapesti Központi Papnevelő Intézet, Bp. 1995. 28.

több eleméről is, például arról, hogy a türoszi uralkodó ezer évig élt, bár az ő álláspontja szerint mindezt csak „ironikusan" kell érteni. Ugyancsak felbukkannak nála a renegát uralkodók is, Türosz királya mellett Nebukadneccar és a fáraó, ám írásmagyarázati elve, a tipológia alapján ezeket az alakokat „tüposz szerint" (*sub typo*) kell felfogni, vagyis mint a városok, tartományok fölött uralkodó gonosz szellemi erőket, „ellenszegülő hatalmakat" (*potestates adversariae*).[42] Ezek az angyali hatalmasságok Jeromos magyarázata alapján egykor a Paradicsomban éltek, de azokat a javakat és azt a dicsőséget, amelyet hajdan élveztek, mind elveszítették; s ahol most élnek, az egyfajta „negatív Éden" (hasonlóan Hírám „anti-*merkabá*jához"), ahol a kifogástalan jó tömény gonoszsággá változik át.[43] Diabolikus nézőpontból tehát az ezékieli prófécia vágykeltő emlékfoszlányokat tartalmaz az elveszett Édenről. Jeromos bonyolult (a modern filológusok szerint kissé diffúz)[44] szemléletmódjából adódik, hogy a próféciának vannak krisztológiai vonatkozásai is. A „hasonlatosság pecsétje, vagy pecsétnyomója" (*signaculum similitudinis*) formula például szerinte a Krisztusra vonatkozik, s megerősítésül erre nézve a Jn 6,27-et, illetőleg a Jn 3,33-at idézi.[45] Ezt a pecsétnyomót zúzta szét Türosz titokzatos királya, és veszített el fokozatosan mindent, amivel az Isten az Édenben felékesítette. Mindezt az ember – teszi hozzá Jeromos – csak a keresztségben nyerheti vissza.[46]

Amint látható, Jeromos exegézise is meglehetősen önkényes, a túlzásba vitt tipologizálás élesen elválik attól a zsidó írásmagyarázati elvtől, amelyre nézve maga írja: „a hiperbolaként ismert módszerrel a zsidók úgy ítélik meg, hogy ez a prófécia Hirámra, Türosz királyára vonatkozik."[47] Ugyanakkor egyik megoldás sem jut túlsúlyra, a kommentár szerzője mindvégig ingadozik a felidézett interpretációk között, mintha a filológusi karakter felülmúlná benne az exegéta vénát.

Az ezékieli prófécia természetesen felbukkan a keresztény ókor más jelentős szerzőinél is; általában majd mindenütt a Sátán, vagy valamelyik (lázadó) angyalfejedelem megtestesítőjeként. A legfontosabb kivétel talán Hippolütosz; a III. század elején íródott *De Christo et Antichristo* citátumai az eljövendő Antikrisztus személyiségének jellemzéséül szolgálnak.[48] Az ezékieli szöveghelynek a végidőkről való próféciaként történő értelmezése Türosz királyának sejtelmes alakját a majdani időben „megoldódó" rejtvényként fogja fel: ily módon a prófécia igazodik az Antikrisztus arculatához, nem pedig fordítva.

---

42 Szent Jeromos: *In Hiezechielem* IX, 28, in: *S. Hieronymi Presbiteri Opera I. Opera Exegetica 4. Commentariorum in Hiezechielem, libri XIV,* ed. Francisci Glorie. Corpus Christianorum Series Latina 75. Brepols, Turnholti, 1964. 83–84.

43 *In Hiezechielem* IX, 28; i. m. 228.

44 John N. D. Kelly: *Szent Jeromos* (ford. Nemes Krisztina), Paulus Hungarus – Kairosz, Bp. 203. 252.

45 „Aki elfogadja tanúságtételeteket, az pecsétet tett rá, hogy az Isten igaz" (Jn 3,33); „ne a veszendő ételért fáradozzatok, hanem az örök életre megmaradó eledelért, amelyet az Ember fia ad majd nektek, mert őt pecsétjével látta el az Atya, az Isten" (Jn 6,28).

46 *In Hiezechielem* IX, 28; i. m. I.219–221.

47 U.o. I. 330.

48 Hippolütosz: *De Christo et Antichristo* 15, in: *Hippolytus Werke Bd. I. Exegetische und Homiletische Schriften.* Hrgb. G. N. Bonwetsch und H. Achellis GCS, J. C. Hinnrichs, Leipzig, 1897. I. 11–12.

5.

Az ezékieli *qiná* értelmezését illetően nem csupán a hagyomány rejt magában talányokat és ellentmondásokat, hanem a héber textus is, hiszen a maszoréta szöveg olyan olvasatokat egyértelműsít, amelyeket a kipontozatlan, magánhangzójelek nélküli kiadások nem, vagy nem feltétlenül. Az iménti szempont figyelembevételével többféle fordítási variáns is egymás mellé helyezhető, tovább szélesítve az értelmezési lehetőségek körét. Előre kell bocsátanom: a variánsok sem oszlatják el az ezékieli szöveget beborító jótékony (?) félhomályt, ám mindenféleképpen hozzájárulhatnak az ágas-bogas exegetikai hagyomány megértéséhez.

A 12b vers hármas tagolású invokációjának – „te vagy a tökéletesség pecsétnyomója, (tele bölcsességgel), és tökéletes szépségű" – első része: *attá hótém taknit* szó szerint a következőképpen fordítandó: „te vagy az, aki bepecsételed (kinyomtatod) a tökéletességet"; miután a *hótém* participium alak szubjektumra utal. A fordítások döntő többsége a pecsétre mint dologra helyezi a hangsúlyt, pontosabban a pecsétnyomón lévő „negatív képre". Nem utal másra a *Septuagintá*ban olvasható *aposzphragiszma homiószeósz* vagy a *Vulgatá*ban szereplő *signaculum similitudinis* megoldás sem. A magam részéről úgy gondolom, hogy a *hótém* participium a leglogikusabb módon egyszerűen „pecsétőrként" értendő, akár az Örökkévaló kancelláriájának főhivatalnokaként. Eszerint a *Türosz királya* név mögött megbúvó angyali lény rendelkezett (volna) a „tökéletesség pecsétjével/ mintájával".

A középkori héber kéziratok szövegvariánsai között – a *k* és a *b* betű összecserélésével – előfordul a *tabnit* szóalak is a fenti *taknit* helyén. A *tabnit* elsősorban „képmást", „mintát" jelent, ám ez a variáns sem változtatja meg a fordításszöveg értelmét. Mint ahogyan a korábbiakban hivatkozott középkori midrások idevágó magyarázatai sem. A *Targum Jónátán* Ezékiel 12 átültetése érdemel különös figyelmet; az *attá damé limena dicúrátá* így értelmezhető: „te hasonlatos vagy egy festett figurához" (talán miféle edényhez?). A szakasz egészének értelmező fordítása pedig ez lehet: „Te hasonlatos vagy egy [festett] alakkal díszített edényhez, amely bölcsességgel lett megformálva, és szépsége által lett tökéletes."[49] Az arám *dimetuqan bahokma* forma körülbelül azt jelentheti, hogy „valamit bölcsességgel (rituálisan) előkészíteni/elrendezni". Vonatkozhat ez az áldozati edények előkészítésére is. Mindamellett az iménti fordítói megoldás roppant labilis, még ha feltételezzük is az arám *mena* (*metatheszisszel mean* = héber *keli*) „edény" és a festett dísz asszociációt, nehéz magyarázatot találni a „pecsétnyomó" ilyesfajta metamorfózisára. Talán a *cúrátá* kifejezés jelenthet logikai kiutat: a szó igei gyöke nem csupán „festeni", hanem „bevésni" értelemben is előfordul a prófétai targumokban.[50]

Hasonló nehézséget jelent a 13. vers fordítása, illetve értelmezése is, főleg a „kol eben jeqárá meszukáteká", „mindenféle drágakő volt takaród/boltozatod" (Rásinál: öltözé-

49 Hector M. Patmore: *Adam, Satan, and the King of Tyre;* i. m. 102.

50 U.o. 106.

ked"). A *meszuká* szó lehetséges jelentéseivel már foglalkoztunk a midrások „nagyívű asszociációival" kapcsolatban. Elvileg a ruhától a menyegzői ágy felső kárpitjáig bármely megoldás helytálló lehet, bár nem nagyon tudom elképzeli, hogy mit keresett volna *melek Cór* a menyegzői ágyban? Feltételezem, hogy ez a lehetőség csak akkor jöhet szóba, ha Türosz királyát Ádám Risónnal azonosítjuk.

Az ezékieli figura ruháját/takaróját/ boltozatát borító kilencféle drágakövet a kommentátorok szinte kivétel nélkül a főpapi hósent díszítő tizenkét drágakővel vetik egybe. Az *Exodus* 28,17–20. (ugyancsak: 39,10–13) szövegszakaszban számba vett tizenkét drágakő közül – más sorrendben – kilenc ismétlődik Ezékielnél. Talán a *Jesája* 54,11–12-ben felsejlő költői kép jelenthet valamiféle analógiát: ott a „nyomorult, vihartépte, vigasztalan" eljövendő falai és kapui díszítettnek négyféle drágakővel: zafírral, rubinnal, briliánssal és gyémánttal. A szóban forgó drágakövek fajtája és sorrendje nyilvánvalóan sem Jesájánál, sem Ezékielnél nem tetszőleges, és nem is véletlen. Azonban a poétikai vizsgálódás szintjén – a misztikus irodalom figyelembevétele nélkül – ennek a kérdésnek a vizsgálata feneketlenül mély kútban való alámerülést jelentene.

A 13b vers ezen szakasza, „a *domború felületek* és *mélyedések* kidolgozva rajtad" ugyancsak nehéz feladatot rónak a fordítóra. A két enigmatikus kifejezés – „ötvös szaknyelven" talán a „foglalatok és vésetek" – ugyanis egyúttal zeneszerszámokat is jelent. A *neqeb* (szó szerint feltehetőleg „furat") valamiféle fúvós hangszer – például a síp vagy a fuvola – neve lehet, esetleg a száj/ajaknyílásé, amellyel ezeket a hangszereket megszólaltatjuk. A másik kifejezés, a *taf* viszont egyértelműen „dobot" jelent, s a dob alakjából következően domború, „hasas" tárgyat, illetőleg felületet. Idéztük már az egyik midrás példáját: az angyalok játszottak dobon és fuvolán, amikor Ádám nászünnepét ülte. Ám azt meglehetősen nehéz elfogadni, hogy egy angyali lényt fúvós és ütős hangszerek díszítsenek, a drágakövek mellett. Márpedig a legjelentősebb kommentátorok közül Józséf Kara és Dávid Kimhi (Redák) egyaránt azt írja, hogy az általuk is Hirámmal azonosított Türosz királya ezeket a hangszereket viselte és így szórakoztatta magát.[51] Ha ez igaz, akkor nehezen képzelhetjük el Hirámot másként, mint valamiféle zenebohócként, aki nem csupán önmagát, hanem a közönséget is szórakoztatja.

A 14a vers többféle értelmezési nehézséget is rejt magában; „Te kerúb voltál, kiterjesztett (oltalmazó) szárnyú", – a legtöbb modern fordítás hasonlóképpen adja vissza az iménti szakaszt. Ám ez a fordítói megoldás korántsem magától értetődő, ugyanis a kipontozatlan, magánhangzójelek nélküli szövegben az *a* és a *t* együtt „-val/-vel" értelmű prepozíció is lehet, s akkor a „te kerúb (voltál)" helyett „kerúb*bal* (voltál)" olvasandó. A különbség óriási, hiszen akkor *melek Cór* – ókeresztény értelmezés szerint a Sátán – nem lehetett kerúb, hanem valami más, például szeráf vagy arkangyal, nyitva hagyva az amúgy sem eldönthető kérdést: vajon az angyalok lázadása melyik hatalmi szinten zajlott le az emberi történelem előtti örökkévalóságban? Nyitva marad a kerúb – ezek szerint – hátravetett jelzőinek, attribútumainak pontos meghatározása is: a *mimsah*

51 *Mikraót Gedólót. Ezekiel* vol. II; i. m. 245.

haszókék a természetes nyelvérzék számára azt jelenti, hogy „(a) felkent, az oltalmazó". Feltételezhető, hogy a *kapporet* fölött, a szentek szentjében szárnyait kiterjesztő két kerúb lehet (a) *haszókék;* egyszerre „elfedő" és egyszerre „oltalmazó", nagyon hasonlóan a *káfar* ige képzetköréhez.[52] Feltételezhető az is, hogy a két kerúb folyamatosan és megszakítás nélkül „kiterjesztett szárnnyal", örök félálomba révülten terpeszkedik a frigyláda fedele és a fejük fölött trónoló Sekhina, isteni jelenlét között. Ám ha így tennének, hasonlóak lennének a középkori katedrálisok pufók angyalkáihoz, akik az ítéletnapi harsonát hivatottak megszólaltatni. Azaz csak hivatottak lennének, hiszen szemlátomást alszanak, áthághatatlan akadályt gördítve így a megváltás hatalmas művének beteljesülése elé... A kerúb-szárnyaknak egyszer majd mindenképpen meg kell mozdulniuk, nagyjából úgy, ahogyan azt *Ezékiel könyvé*nek 1. fejezetében, a *merkaba*-vízióban olvashatjuk.

Logikusabbnak tűnő magyarázat, miszerint a prófétai látomásban *melek Cór* és a *kerúb* két külön személy, az „oltalmazó" így elkísérhette az előbbit mindenhová, az ezékieli szöveg alapján „Isten Szent hegyére" is. Kézenfekvő lenne a szóban forgó hegyet azzal a hellyel azonosítani, ahol az örökkévaló trónja (*kiszé*) áll, de a rabbinikus kommentárok egy része ezt a szöveghelyet „Isten szentélyének hegyeként" érti. József Kara – Hirámra vonatkoztatva – azt írja, hogy ez a hely a Templomhegy, ahol Salamon és Hirám együttes erővel építik fel a Szentélyt.[53] Ha ezt az értelmezést elfogadjuk, abból már logikusan adódik az a következtetés is, miszerint a „tüzes kövek között jártál-keltél" versrész is a salamoni Szentélyhez kötődik: Rási szerint a „tüzes kövek" kifejezés arra utal, hogy a Templomban tűz-testű angyalok sétáltak.[54] József Karánál a tüzes kövek szintén az angyalok szellemi testére vonatkozik; *melek Cór* (nála Hirám) hübrisze éppen az volt, hogy kerúbként azt képzelte, joggal járhat-kelhet ama tüzes lények között, akik megvilágítják a világ-éjszakát.

Amint látható volt: a hagyományos zsidó és keresztény értelmezések elsősorban az ellentmondások kusza szálaiból fonódtak; s ezek a szálak elég erősek ahhoz, hogy döntő módon befolyásolják a mai idők exegétáit is. Talán nincs is sok értelme ezeket a szálakat tovább bogozgatni, kézenfekvőbb lenne a *textus*t vadonatúj fonalakból újraszőni; reszketeg kezű, nyugdíjas Penelopé, nem sok hasznodat vesszük immár.

6.

Fönícia és Türosz város általunk ismert antik történeti jelentőségéhez mérten Ezékiel próféta aránytalanul sokat időzik a szigetvárosnál; négy *qiná* siratja el valamilyen formában Córt, a 26,17–18; a 27,1–10; a 27,32–36; valamint a 28,11–19. Ezentúl a 28,1–10

52 A *káfar* ige első előfordulása a *Tanakh*ban Noé hajóépítésével kapcsolatos: „Csinálj bárkát *gofer*fából, lásd el rekeszekkel a bárkát, és vond be kívül belül vonadékkal (szurokkal)" (*aszé leká tébat acé-gofer qinim taasze et-hatéba vekáfarta oták mibajit umihúc bakofer;* Gen 6,14). A bűn „betakarásának", „befedezésének" képzete az iménti konkrét mozzanattal kapcsolatos.

53 *Mikraót Gedólót. Ezekiel* vol. II; i. m. 247.

54 U.o.

a város *nágid*ját, fejedelmét gyászolja, ahogy már szó esett róla, ennek a szakasznak a műfaja nem *qiná*, „siratóének", hanem *dábár*, a magyar nyelvű bibliafordításokban általában „ige". Úgy vélem, az öt szólam nem egyetlen regiszteren hangzik fel, s mindegyik szólam különféle időkre vonatkozik.

A sorrendben első siratóénekben Türosz romokban áll, a „tengeri országok" fejedelmei siratják, földön ülve, „rémületbe beöltözve". Arra nézve, hogy mi is történt-történik majd valójában, a 26. fejezet 19–21. verse ad tájékoztatást; itt a Biblia Istene ezt mondja:

> Amikor lerombolt várossá teszlek, miként azok a városok, amelyeket nem laknak, akkor felhozom rád a *Tehóm*ot és a nagy vizek áradatát. És leviszlek a sírba szállókkal (együtt) az örökkévaló néphez, és ott lakatlak az alanti földben, amely olyan, mint az örök romok, a sírba szállókkal, amiért nem laknak, noha dísszé tettelek az élőknek földjén.

A bibliai topológia alapján mindaz, amit a *Tehóm* árja borít el, az szükségképpen az alvilág birodalma. Alvilági perspektívából látjuk tehát a jövőt, ami kissé szokatlan, hiszen a hétköznapi életben hozzászoktunk, hogy a jövő a szabadság *terrenum*a. Ám éppen abban rejlik a prófécia, s a prófécia helyén sarjadó eszkhatológia (rettentő) hatalma, hogy erről a szabadságról tudomást sem vesz.

A 27. fejezetben két *qiná* is „felhangzik"; az első az 1–10. versek közé, míg a második a 32–36. versek közé ékelve, ám a két jelzett *locus* közötti szövegszakasz sem tér el lényegesen műfajilag az említett kettőtől. Mindkét helyen Türosz mesebeli gazdagságáról olvashatunk, s arról, hogy a (korabeli) lakott világ minden népe-nemzete kereskedett a várossal, amelynek pusztulásakor mindannyian mély gyászba borulnak.

A vizsgált negyedik *qinát* megelőző *dábár*, a 28,1–10 versek – miként már szó esett róla – Türosz *nágid*jához szólnak, akinek a vétke azonban alig-alig tér el *melek Cór*étól, hiszen ez a közelebbről meg nem nevezett szellemi lény is ezt állítja magáról: „Isten vagyok, Isten lakóhelyén lakom a tenger közepén (a tengerek szívében)" (28,2). Az Örökkévaló szájából kétszer is elhangzik: „De csak ember vagy, nem Isten" (*veattá ádám veló-él;* 28,2; 28,9).

Kétségtelen, hogy az *ember* minősítés ellentmondani látszik a többször is kifejtett következtetéssel, miszerint mind Türosz fejedelme, mind pedig királya valamilyen szellemi (angyali) lény. A bibliai próféciák közt azonban többször is találkozunk hasonló megoldással, természetesen elsősorban az ókeresztény exegézis allegorizáló és tipizáló hajlamait figyelembe véve. A legismertebb ilyen példa talán Jesája könyvének 14. fejezete, ahol Izrael népe, miután Isten megkönyörül rajtuk, egyfajta példázatot (*másál*) mondd el „emelt hangon" Bábel/Babilon királya ellen. A példázat az Újszövetségben és az ókeresztény korban már a világuralmat jelképező Babilon bukásán gúnyolódik, érzékletesen írva le annak a lénynek a sírba szállását, aki korábban nagyjából ugyanazt állítja magáról, mint Türosz *nágid*ja:

> Felmegyek az égbe, Isten csillagai fölé emelem trónomat, helyet foglalok a szövetség hegyén (az összegyülekezés hegyén, *behar móéd*), észak szegletén. Felmegyek a felhők magaslataira (felhőoltárra, *bamaté áb*)[55], hasonló leszek a Felségeshez. (14,13–14)

Az ilyesfajta lázadáshoz mért sírba szállás jelentheti bizonyos angyali lényeknek az alvilágba való alávettetését is.

Noha a *másál* gyűjtőfogalom a héber Bibliában – éppen úgy, mint a *parabolé* az Újszövetségben – a Jesájától idézett példa műfajilag nem áll nagyon távol az ezékieli *qinát*ól. Közös vonásuk az a fajta „költői komplexitás", amely egyszerre ad helyt a különféle exegetikai elgondolásoknak; azoknak is, amelyek Bábel/Türosz királyát konkrét történeti figurának, óriási hatalommal rendelkező embernek tekintik, s azoknak is, amelyek (allegorizáló szándékkal vagy anélkül, de) az emberi szint fölött álló szellemi hatalmasságoknak látják a prófétai szöveghelyek talányos figuráit. Mindezt igazolhatónak látom az Ezékiel 26,17–28,19 próféciáira nézve is. Úgy vélem, hogy a tárgyalt szövegegyüttesen belül legalább három szellemi, és ennek megfelelően poétikai szint különböztethető meg: az első a kézzelfogható történelmi képződmény, a város (*ir*) pusztulására vonatkozik, feltehetőleg egy régmúltban lezajlott eseményre, talán Nabú-kudurri-uszur, talán Nagy Sándor időszakára. A második Türosz *nágid*jának a hajdani/majdani sorsára utalhat; nevezett személyét és végzetét kétségkívül bizonytalanság övezi, hiszen a próféciában ezt olvassuk: „Körülmetéletlenek halálával halsz, idegenek keze által" (*móté arélim támút bejad zárim;* 28,10). Márpedig a valóban szellemi lények nem képesek meghalni, a „szellemi halál" esetükben egészen mást jelent, mint az emberi romlandóság. A harmadik szint pedig a *melek Cór* státuszára vonatkozik, ám mint láttuk, ennek a személynek az értelmezését illetően is megoszlik a zsidó, illetve keresztény exegetikai hagyomány. Nem hiszem, hogy a szóban forgó személyek megnyugtató azonosítása valamiféle rejtvény, avagy matematikai képlet módjára megoldható lenne, de abban szinte biztos vagyok, hogy a próféciák *sine qua non*jának, a *beteljesülés* idejének kérdését illetően sajátos „értelmezői polifónia" érvényesítendő. Eszerint mind a négy *qiná*, és az ötödik lamentáció, a prófétai *dábár* is *sajátidővel* rendelkezik, a *beteljesülés* egykori, avagy eljövendő dimenziói egymáshoz mérten és a jelenkori szemlélő számára is különféle alakzatokba rendeződhetnek. Olyan alakzatokba, amelyekkel kapcsolatban a „kiszámíthatóság" majdhogynem reménytelen elvárás. Ez az állítás mindenképpen tagadni látszik az összehasonlító vallástörténet, illetőleg a bibliakritika – finoman szólva is – együgyű előfeltevését, miszerint a Szentírás próféciái mind, kivétel nélkül a megjövendölt események beteljesülése után íródtak. (Miféle jövendölés az, amelynek az eseményhorizontja a hátunk mögött húzódik?) A sajátidők – s a bennük rejlő lokális múltak – feltételezik, hogy az ezékieli *dramatis personae* bármikor előtűnhetnek az „idő homályából", akár a múltban, akár a jövőben. Innentől fogva pedig, újra és újra a *bármikor* válik az időérzékelésünk

55 Az idézett Jesája-kifejezések – minden jel szerint – egyfajta „mennyei kultuszhelyre" utalnak; a *kiszé* (trónus), a *har móéd* („a szövetség", vagy „összegyülekezés hegye"), illetve a *bámáté áb* (felhőoltár) mindenesetre erre vall.

meghatározó tényezőjévé. S éppen ez az, ami összeköt bennünket a régmúlt emberével, Ezékiel életidejével: az *eljövendő volt*nak szorongó, vagy éppen reménykedő várása.

7.

Senki sem vethet követ a másikra, ha az illető történelmi vagy teológiai érzéke valamiféle beteljesülést sejt, és a múlt figuráinak körvonalai bontakoznak ki a szeme előtt. Ilyesmi történhetett a kiváló XVII. századi festővel, Claude Lorrainnel, aki életének java részét Rómában töltötte a hírneves Accademia di San Luca tagjaként, és 1667-ben festette meg „Tengerpart Ezékiellel, aki gyászol Türosz romjainál" című képét. A képen, hosszanti síkban szinte kettéosztva, egyszerre jelenik meg a Róma környéki bukolikus táj, az *agro romano,* valamint a barokk kedvelt motívuma, a romolhatatlan természet által körülölelt monumentális romok. A kép alsó részén, mintegy mellékfiguraként, ősz szakállú, barna tógás öregember halad át sietős léptekkel, hóna alatt egy könyvtekercscsel. Ő lenne Ezékiel próféta, aki a barokk allegória Walter Benjamin-i *őstájából* érkezve meglátogatja jövendölésének beteljesült színterét.[56] A nem csupán az őstájból, hanem az allegória fiktív idejéből érkező Ezékiel – paradox módon – itt mintegy saját próféciájának szereplőjévé válik; a továbbírt történet – a festészet eszközeivel – az apokrifek logikáját követi: egy-egy bibliai mellékszereplő nevével, jelenlétével legitimálja az elmondottak hitelességét. De hogyan lehet mellékszereplő maga az *auctor,* a szerző? E kérdésre az amúgy beszédes festménybéli táj nem felel. Éppolyan titokzatosan viselkedik, mint maga *melek Cór*, aki a legádázabb faggatás ellenére sem árulta el kilétét. De ez talán nem is fontos. A Claude Lorrain-kép felidézett példája inkább a *qinák* említett *sajátidejei* közül elevenít meg egyet, azt, amelyet a Via Paolina egyik házában alkotó XVII. századi mester figyelt meg és hívott életre.

Tudomásul kell venni, hogy valamennyi sajátidő egyszerre csupán egy valamikori messiási pillantás számára mutatkozik meg, illetve tárja fel a maga titkát. Egyik-másik azonban már most is megteheti ugyanezt, ahogyan ez a Claude Lorrain-képen is „megtörténik". A festményen a próféta a tenger felől érkezik, a kikötőben horgonyzó hajók valamelyikén. Ahogyan akkor, úgy most, vagy az eljövendőben sem akadhat semmiféle hatalom, illetve erő, amely az ígéret beteljesülését megakadályozhatná. Ha a két és félezer éve lejegyzett gyászdal felhangzik a tenger felől: a jövő partra száll.

56 Lsd. Rugási Gyula: *Ezékiel Türosz romjainál*. in. *Örök romok*. Latin Betűk, Debrecen, 1997.

Az idézett rabbinikus források (nehezen) hozzáférhető modern fordításai:

Pesikta de-Rab Kahana. trans. William G.Braude – Israel J. Kapstein. Routledge and Kegan Paul, London, 1975.
Pesikta Rabbati. trans.William G. Braude. Yale Judaica Series, 18. Yale Univ. Press, New Haven, 1968.
Pirke de Rabbi Eliezer. trans. Gerald Friedlander. Kegan Paul – Trench-Trubner and Co., London, 1916.
Mekhilta de Rabbi-Ishmael. I–III. trans. Jacob Lauterbach. The Jewish Pubblication Society of America. Philadelphia, 1933.
Pesikta de Rav Kahana. According to an Oxford Manuscript. I-II. Jewish Theological Seminary of America. New York, 1962.
Jalkut Simoni. = *Yalkut Shimoni: Midrash al Tóra, Neviim u-Khetuvim*. Yarid ha-Sefarim. Jerusalem, 2006.

Bibliafordítás

Ezékiel könyve

1 **1** A harmincadik évben történt[1], a negyedik [hónap] ötödikén, amikor én a száműzöttek között voltam, a Kebár folyó mellett[2] megnyíltak az egek és isteni látomásokat láttam. **2** A hónap ötödikén – Jójákin király fogságbavitelének ötödik éve volt[3]– **3** jelenvalóvá lett[4] az Úr Igéje Ezékiel, Búzi fia, a pap[5] számára Kaszdim országában[6], a Kebár folyó mellett, és megragadta őt ott az Úr keze.

4 Láttam, hogy egyszercsak szélvihar jön északról, nagy felhő és folyton cikázó tűz[7], körülötte pedig fényözön, s a közepe, mint az izzó réz, tündökölt.[8] **5** És annak közepéből négy élőlény[9] alakja [látszott]; és így néztek ki: emberhez hasonló alakjuk volt nekik, **6** de mindegyiküknek négy arca volt, és mindegyiküknek négy szárnya. **7** Lábaik egyenes lábak voltak, de lábfejük olyan volt, mint a borjaké, és úgy csillogtak, mint a lecsiszolt réz.[10] **8** Szárnyaik alatt négyfelől emberi kezek voltak, és mind a négynek voltak arcai és

1. fejezet: 1) Mt 3:16; Lk 3:21,23; Csel 10:11; Jel 19:11 | 3) Lk 3:2 | 5) Jel 4:6 10) Jel 4:7 | 13) Jel 4:5 | 18) Jel 4:6,8 | 22) Jel 4:6 24) Jel 1:15 | 26) Mt 26:64; Jel 1:13; 4:2 | 27sk) Jel 4:3 | 28) Jel 1:17

---

1 *A harmincadik évben:* Ezékiel harmincadik életévében, amikor a papok szolgálatba léptek. (4Móz 4:3)

2 *Kebár folyó:* magyarul Nagy folyó. Az Eufrátesz mellékfolyója, mesterséges csatorna, egyike „Babilon folyóvizeinek" (Zsoltár 137:1).

3 A látomás dátuma i.e. 593, mivel az első fogságravitel az i. e. 598/597-as esztendőben történt, amikor Nabukodonozor vazallus államma tette Júdát, és a jeruzsálemi előkelőségeket Babilonba hurcolta, köztük a papi származású fiatal Ezékielt. Mintegy húsz évet felölelő prófétai tevékenységének kezdete átfedésben van Jeremiás prófétai szolgálatának utolsó évtizedével.

4 *Jelenvalóvá lett:* szó szerint: *lévén lett*. A kijelentés megtörtént esemény, aminek a bizonyos voltát a héberben figura etymologica teszi nyomatékossá.

5 Ezékiel nevének jelentése: Isten megerősít.

6 *Kaszdim országában*: vagy: a *káldok földjén*. Isten Ábrám családját Kaszdim országából, a káldok Ur nevű városából, Ur-Kaszdimból hívta ki. (1Móz 15:7) Ezékiel könyvében Kaszdim országa a babiloni birodalomra utal, ahová a júdeai foglyok kerültek, és ahol Ezékielnek prófétai küldetését teljesítenie kell.

7 *Folyton cikázó tűz:* vagy: *egymást váltó villámlás*.

8 A theofánia kísérőjelenségei gyakorta természeti tünemények: felhő, szélvihar, tűz és fény, villámlás. (2Móz 19:16,18; Jób 38:1; 1Kir 19:11; Jel 4:5)

9 *Élőlény:* angyali rendbe tartozó lények; a próféta később kerubnak nevezi őket. (10:15)

10 *Lecsiszolt réz:* szó szerint: *simára csiszolt „réz-szem"*. Simára csiszolt, tükörfényű réz. Az ókorban a tükröket fényesre csiszolt rézötvözetből (bronzból) készítették. (2Móz 38:8)

szárnyai. ***9*** Szárnyuknál fogva egymáshoz voltak kötve, nem fordultak meg, amikor mentek, mindegyikük előre tekintve ment. ***10*** Arcuk emberarcnak nézett ki, és oroszlán-arca volt jobbfelől mind a négyüknek, ökör-arca volt mind a négynek balról, és sas-arca is volt mind a négynek. ***11*** Arcukról [ennyit]; szárnyaikat pedig fölfelé kiterjesztették, mindegyiknek két szárnya egybeért, kettő pedig a testüket fedte be. ***12*** Mindegyikük előre tekintve ment; amerre a szellem akarja, hogy menjenek, arra mennek, jártukban nem fordulnak meg.

13 És az élőlények így néztek ki: látványuk olyan [volt], mint a parázs, izzanak, mintha fáklyák volnának; lobog az élőlények között és ragyog a tűz, s a tűzből villámok erednek. ***14*** Az élőlények ide-oda cikázása[11] pedig olyannak tűnt, mint a villámlás.

15 Néztem az élőlényeket, és íme, egy-egy kereket láttam az élőlények mellett a földön, a négy arcnak megfelelően. ***16*** A kerekek kinézete és megmunkálása akár a tarszoszi kőé,[12] mind a négy egyforma volt; kinézetük és megmunkálásuk olyan volt, mintha a keréken belül egy másik kerék lenne. ***17*** Négy oldaluknak megfelelően mentek, jártukban nem fordultak meg. ***18*** [A kerekek] talapzata magas volt és félelmetes[13], s mind a négy tele volt szemekkel körös-körül. ***19*** Amikor az élőlények elindulnak, mellettük mennek a kerekek, és amikor az élőlények fölemelkednek a földről, fölemelkednek a kerekek is. ***20*** Amerre a szellem indítja őket, arra mennek, amerre a szellem akarja; a kerekek pedig fölemelkednek velük együtt, mert az élőlény szelleme van a kerekekben. ***21*** Amikor azok mennek, mennek ezek is, amikor azok állnak, állnak ezek is, és amikor azok fölemelkednek a földről, fölemelkednek ezek is velük együtt, mert az élőlény szelleme van a kerekekben.

22 Valami boltozatféle volt az élőlények feje fölött, félelmetes jeges csillogással[14], kifeszítve a fejük felett. ***23*** És a boltozat alatt szárnyaikat kiterjesztették[15] egymás felé; mindegyiknek volt [másik] két [szárnya is], amely befedte őket, mindegyiknek kettő, amely befedte a testüket. ***24*** És hallottam a szárnyaik zúgását, akár a nagy vizek zúgását, mint a Mindenható hangját, amikor mentek; mint hadinép lármáját, mint tábor morajlását. Amikor megálltak, leeresztették szárnyaikat. ***25*** És hang hallatszott a fejük felett lévő boltozaton – ekkor megálltak, leeresztették szárnyaikat. ***26*** És a fejük felett lévő boltozaton, akár a zafírkő, valami trónféle[16], a trónféle felett pedig valami emberhez ha-

---

11 *Az élőlények ide-oda cikázása:* szó szerint: *az élőlények elfutottak, majd visszatértek*, azaz: *ide-oda futkostak*.

12 *Tarszoszi kőé:* szó szerint: *mint a tarszoszi kő színe*. A tarszoszi követ a hagyományos zsidó kommentárok kristályszerű képződménynek tekintik, Rási is ezt hangsúlyozza. A *Targum Onkelosz* (*Ex*. 28:20a) „tengerszínűnek" nevezi, ami lehet zöldeskék akvamarin vagy kék topáz. A hagyományos értelmezés alapján a kerekek leginkább *áttetsző tengerkék kristályhoz* hasonlatosak. A tarszoszi kő lelőhelyéről kapta nevét. A bibliai időkben Tarsisnak nevezett helyen, a mai Spanyolország területén még ma is bányásznak topázt.

13 *[A kerekek] talapzata magas volt és félelmetes*: miután a „talapzatnak" fordított héber szó ugyanabból a gyökből származik, mint a „fenség" „magasztosság", lehetséges, hogy itt arról van szó, hogy a kerekek „felnije", „abroncsa" tűnt magasnak.

14 *Félelmetes jeges csillogással:* szó szerint: *mint félelmetes „jég-szem"*.

15 *Szárnyaikat kiterjesztették:* szó szerint*: szárnyaik egyenesek*. A szárnyaikat egyenesen tartották, nyilvánvalóan vízszintesen.

16 *Trónféle:* szó szerint*: trón alakja.* Valami trónhoz hasonló.

sonló alak látszott. **27** Olyannak láttam, mint izzó réz tündöklését[17], mintha tűz ölelné körül[18] derékon fölül; deréktól lefelé viszont úgy láttam, mintha tűzözön[19] venné körül. **28** Mint a szivárvány, amely esős napon a felhőkön szokott lenni, olyan volt a fényözön látványa körös-körül; ilyen volt az Úr dicsőségének látványa. Láttam ezt és arcra borultam, *és hallottam, hogy valaki megszólal.*

2 **1** Ezt mondta nekem: Ember fia, állj a lábadra, hogy beszéljek veled. **2** Amint beszélt hozzám, szellem áradt belém,[20] talpra állított, és én hallottam, hogy beszél hozzám. **3** Ezt mondta nekem: Ember fia, elküldelek téged Izrael fiaihoz, a lázadó népekhez[21], akik fellázadtak ellenem; ők is, atyáik is hűtlenné váltak hozzám egészen a mai napig. **4** A fiak pedig makacsok[22] és kemény szívűek[23] – hozzájuk küldelek téged; mondd meg nekik: így szól az én Uram, az Úr! **5** Így ők akár hallgatnak rád, akár nem – hiszen engedetlenség háza[24] ők –, megtudják majd, hogy próféta volt közöttük. **6** De te, ember fia, ne félj tőlük, beszédeiktől se félj; még ha csalánok és tövisek közt vagy is, ha skorpiók közt ülsz is, beszédeiktől akkor se félj, ne rettegj tőlük, hiszen engedetlenség háza ők. **7** Beszéld el nekik, amit mondtam, akár hallgatnak rá, akár felhagynak vele[25], mert engedetlenek ők[26]. **8** Te viszont, ember fia, hallgasd meg, amit mondok neked; ne legyél engedetlen, mint az engedetlenség háza; nyisd ki a szád, és edd meg, amit adok neked. **9** És láttam, amint egy kéz nyúlt felém, és lám, egy könyvtekercs volt benne. **10** Kiterítette előttem, s az tele volt írva kívül és belül; siratóének, nyögés és jajszó volt ráírva.

3 **1** Ezt mondta nekem: Ember fia, edd meg amit [itt] találsz, edd meg ezt a tekercset, majd menj, szólj Izrael házához. **2** Ekkor kinyitottam a számat, ő pedig megétette velem azt a tekercset. **3** Ezt mondta nekem: Ember fia, töltsd meg a gyomrodat és tömd meg a hasadat ezzel a tekerccsel, amelyet adok neked! Én pedig megettem, és olyan édes volt a számban, mint a méz. **4** Majd ezt mondta nekem: Ember fia, indulj, és menj el

2. fejezet: 1) Csel 14:10; 26:16 | 8) Jel 10:8 | 9) Jel 10:2 | 9sk) Jel 5:1 | *3. fejezet:* 1–3) Jel 10:8

17 *Láttam, mint izzó réz tündöklését:* ld. 1:4. v.

18 *Mintha tűz ölelné körül:* a héber kifejezés úgy írja le a tüzet, mint aminek „háza van", ami utalás a tűz sajátos „holdudvarára", ami az emberi alakot körülveszi. A látomásban az Úr alakjának mintegy *tűz-udvara van*.

19 *Tűzözön:* a héber *nógah* szó a tűz kisugárzására utal, mint az 1:4 és 13. versben a fényözön és a ragyogás esetében.

20 *Szellem áradt belém:* szó szerint: *szellem jött belém.*

21 *Népekhez:* Izraelhez és Júdához. A két királyságra utal a többesszámmal, akiket a „népek" megnevezés egyenlővé tesz a szövetségen kívüli népekkel (*gójim*).

22 *Makacsok:* szó szerint *kemény arcúak,* akik a megrovástól nem félnek és nem szégyenkeznek.

23 *Kemény szívűek:* vagy: *konok szívűek.* Hajthatatlanok.

24 *Engedetlenség háza:* vagy: *lázadó háznép.* Izrael fiait és Júda népét nemegyszer háznak nevezi a Szentírás. (2Móz 16:31, Ézs 48:1, Jer 5:11, stb.). Ezékiel prófétánál különösen gyakori a közösség ezen megszólítása, amely Istene iránt időről-időre úgy viselkedik, mint a családfőnek engedetlen család, ezért e „háznép" fő jellemzője lett az engedetlenség.

25 *Felhagynak vele:* azt jelenti, hogy az engedetlen nép egy ideig hallgatta a próféta dörgedelmeit, majd elunta és „felhagyott vele".

26 *Engedetlenek ők:* mint az előző versekben: *engedetlenség háza ők*.

Izrael házához és beszéld el nekik, amit mondok nekik. **5** Mert nem érthetetlen beszédű és nehéz nyelvű néphez szól a küldetésed, hanem Izrael házához. **6** Nem ahhoz a sok érthetetlen beszédű és nehéz nyelvű néphez, akiknek a beszédét nem érted. Ha éppen hozzájuk küldtelek volna, ők bizonyára hallgatnának rád, **7** de Izrael háza nem akar majd rád hallgatni, mert énrám nem akarnak hallgatni, mert Izrael egész háza kemény fejű[27] és konok szívű. **8** Ám én, nézd csak, megkeményítem az arcodat az ő arcukkal szemben, és keménnyé teszem[28] a homlokodat homlokukkal szemben. **9** Mint a gyémánt, amely a sziklánál is keményebb, olyanná tettem homlokodat; ne félj tőlük és ne rettegj arcuktól, hiszen engedetlenség háza ők. **10** Majd ezt mondta nekem: Minden szavamat, amelyet majd mondok neked, vésd a szívedbe és hallgasd meg alaposan.[29] **11** Fogd magad és menj el a fogságban élőkhöz, néped fiaihoz, szólj hozzájuk és mondd el nekik: Így szól az én Uram, az Úr; akár hallgatnak rád, akár felhagynak vele. **12** Ekkor szellem emelt föl engem, és a hátam mögött nagy, robajló hangot hallottam: Áldott az Úr dicsősége az ő szenthelyéről! **13** Az élőlények szárnyai, amint egymáshoz értek,[30] és a kerekek hangja átellenben – ez volt a nagy, robajló hang. **14** A szellem fölvett és elvitt engem, én pedig mentem keserűen, háborgó lélekkel[31], de az Úr erős keze volt rajtam[32]. **15** Elmentem a fogságban lévőkhöz, Tel Avívba, azokhoz, akik a Kebár folyónál laknak; leültem ott, ahol ők laknak, és döbbenten ültem ott közöttük[33] hét napig. **16** Hét nap múlva ez történt, így szólt hozzám az Úr igéje: **17** Ember fia, őrállóvá tettelek Izrael háza számára; ha majd igét hallasz az én számból, figyelmeztesd[34] őket az én nevemben. **18** Ha azt mondom a bűnösnek: meg kell halnod! De te nem világosítottad fel, nem szóltál neki, figyelmeztetve a bűnöst, hogy bűnös úton jár, hogy elérd, hogy életben maradjon, akkor az a bűnös meghal ugyan bűne miatt, de a vérét a te kezedből kérem számon. **19** Ám ha te figyelmeztetted a bűnöst, s az mégsem tér meg bűnéből és bűnös útjáról, akkor meghal ugyan bűne miatt, de te megmentetted a lelkedet. **20** És ha az igaz eltér igaz állapotától és gonoszságot követ el, akkor én bukását okozom[35], és meg fog halni; de miután nem figyelmeztetted, meghal ugyan vétke miatt, s emléke sem marad meg igaz tetteinek, amelyeket véghezvitt, a vérét a te kezedből kérem számon. **21** Te viszont, ha figyelmeztetted az igazat, hogy ne vétkezzék az igaz, s ő nem is vétkezett, akkor életben marad, mert figyelmeztetésben részesült, és te megmentetted lelkedet.

3. fejezet: 12) Jel 1:10 | 18–21) Jak 5:20 | 22) Csel 9:6 | 27) Mt 11:15; Jel 22:11

27 *Kemény fejű:* szó szerint: *kemény homlokú.*

28 *Megkeményítem… keménnyé teszem…* A héber szavak megfelelnek Ezékiel nevének, melynek jelentése: Isten *megerősít* – küldetésének megfelelő mértékben megacélozza a prófétát.

29 *Vésd a szívedbe és hallgasd meg alaposan:* szó szerint: *fogadd a szívedbe és füleiddel halljad meg.*

30 *Egymáshoz értek:* vagy: *összekapcsolódtak.*

31 *Háborgó lélekkel:* szó szerint: *szellemem haragjában.*

32 Egészen pontosan: *Az Úr keze rajtam erős (volt).*

33 *Döbbenten ültem ott közöttük:* vagy: *Ott ültem köztük összezavarodva/ csodálkozva / álmélkodva.*

34 *Figyelmeztesd:* másként: *világosítsd fel.*

35 *Bukását okozom:* vagy: *elé teszek valamit, amiben elbotlik.*

22 Az Úr keze nyugodott ott rajtam,[36] és ezt mondta nekem: Kelj fel, menj ki a völgybe, ott fogok beszélni veled! **23** Felkeltem hát, és kimentem a völgybe, és íme, ott állt az Úr dicsősége, olyan volt, mint az a dicsőség, amelyet a Kebár folyónál láttam; ekkor arcra borultam. **24** De szellem áradt belém, és talpra állított, szólt hozzám és ezt mondta nekem: Menj és zárkózz be a házadba! **25** Ember fia, íme köteleket tesznek rád, megkötöznek velük, hogy ne mehess ki közéjük. **26** Nyelvedet pedig az ínyedhez tapasztom, elnémulsz, és nem leszel számukra intő ember, mert engedetlenség háza ők. **27** Csak amikor beszélni fogok veled és megnyitom a szádat, akkor mondhatod nekik: Így szól az én Uram, az Úr! Aki hallgat rá, az hallgat, aki viszont felhagy vele, az hagyjon fel vele, mert engedetlenség háza ők.

4 **1** Te pedig, ember fia, vegyél magadhoz egy téglát, tedd azt magad elé, és véss rá egy várost, Jeruzsálemet. **2** Vedd ostrom alá, építs ellene ostrom-tornyot, emelj sáncot, állíts táborokat, helyezz el körülötte faltörő kosokat. **3** Majd fogj egy vas serpenyőt, tedd azt vasfal gyanánt magad és a város közé, irányítsd rá a tekintetedet, mintha ostrom alatt lenne, és ostromold meg! Jel ez Izrael háza számára. **4** Te meg feküdj a bal oldaladra, és vedd magadra Izrael házának bűnét[37]; azoknak a napoknak a száma szerint, amelyen rajta fekszel, viselni fogod a bűnüket. **5** Mert én napokban kifejezve adtam meg bűnük éveit: háromszázkilencven napig viseld Izrael házának bűnét. **6** Ha ezeket befejezted, másodszorra feküdj a jobb oldaladra, és viseld Júda házának bűnét negyven napig; egy-egy napot egy-egy évnek megfelelően adtam meg neked. **7** És Jeruzsálem ostroma felé irányítsd a tekintetedet, karodat tűrd fel és prófétálj ellene. **8** És íme, én köteleket teszek rád, hogy ne fordulhass egyik oldaladról a másikra, amíg le nem telnek ostromod napjai.

9 Te pedig végy magadnak búzát, árpát, babot, lencsét, kölest és tönkölyt, tedd azokat egy edénybe, és készíts magadnak belőlük kenyeret ama napok száma szerint, ameddig oldaladon fekszel; háromszázkilencven napig fogod enni. **10** Ételed pedig, amit eszel, húsz sékel[38] súlyú legyen naponta, mindig meghatározott időben egyed. **11** Vizet is mérték szerint igyál; egyhatod hint[39], mindig meghatározott időben igyad. **12** Árpalepényként fogod enni, de emberi ganéjon süsd meg a szemük láttára. **13** Ezt mondja az Úr: Így eszik majd Izrael fiai tisztátalan kenyerüket[40] a népek közt, ahová eltaszítom őket. **14** Erre azt mondtam: Ó, Uram Isten! Látod, hogy még soha nem tettem magamat tisztátalanná, elhullott vagy tisztátalan állatot nem ettem süvölvény korom óta mostanáig, és nem került

4. fejezet: 2) Lk 19:43 | 14) Csel 10:14

36 *Az Úr keze nyugodott rajtam:* szó szerint: *rajtam volt ott az Úr keze.*

37 *Bűnét:* a bűnre itt használt szó (*'avón*) a bűn büntetését, a bűn terhét is jelenti.

38 Valamivel több, mint 20 dkg.

39 Kb. 6 dl.

40 *Tisztátalan kenyerüket:* a kenyérliszt vegyes terményből készítve tisztátalan, mert a keveredés tilalma alapján már a kétféle mag vetése is tisztátalannak számított (3Móz 19:19). A kenyér lisztje és sütésének a módja a nép ínségét és fogságát vetíti előre: szükségükben tisztátalan kenyeret fognak enni, szentségtelen helyen, mert szentségtelennek számít a hely, ahol nincs eltakarítva a hulladék. (5Móz 23:13–14)

a számba [semmi] utálatos[41]! **15** Erre ezt mondta nekem: Nézd, megengedem neked, hogy az emberi ganéj helyett marha hulladékán készítsd el a kenyeredet.

16 Azután így szólt hozzám: Ember fia, íme én eltöröm a kenyér botját Jeruzsálemben. Kenyeret kimérve és aggódva esznek, vizet pedig mértékkel és rettegve isznak, **17** minthogy szűkölködni fognak kenyérben és vízben – elborzadnak egymástól és elepednek[42] bűneikben.

5 **1** Ember fia, végy magadhoz egy éles kardot, borbélyok borotvája gyanánt vedd magadhoz, borotváld le a hajadat és a szakálladat, azután végy magadhoz mérlegserpenyőket és oszd el; **2** harmadát tűzben égesd el a város közepén[43], amint letelnek az ostrom napjai, majd végy egy [másik] harmadot, és vagdosd szét a karddal a város körül, egyharmadát pedig szórd a szélnek; én pedig kardot rántok utánuk. **3** De vegyél ki belőle egy keveset és kösd be ruhád szegélyébe,[44] **4** és abból is vegyél ki még, vesd a tűzbe és égesd el a tűzben – ebből tűz jön majd ki Izrael egész házára.

5 Ezt mondta az én Uram, az Úr: Ez Jeruzsálem; a népek közé helyeztem, körülötte országok vannak. **6** De engedetlennek bizonyult törvényeimmel szemben, gonoszabbnak, mint a népek, rendeleteim iránt engedetlenebb, mint a körülötte lévő országok, mert törvényeimet megvetették és rendelkezéseimet nem követték. **7** Azért ezt mondja az én Uram, az Úr: Miután engedetlenebbek voltatok, mint azok a népek, amelyek körülöttetek vannak, nem követtétek rendelkezéseimet, sőt, a körülöttetek lévő népek törvényei szerint sem cselekedtetek, **8** azért ezt mondja az én Uram, az Úr: Látod, ellened fordulok[45] én is, és ítéletet tartok köztetek[46] a népek szeme láttára. **9** Én is olyat teszek veled, amilyet még nem tettem, s amelyhez foghatót nem is fogok tenni többé, valamennyi tisztátalan cselekedeted miatt. **10** Ezért apák eszik majd meg fiaikat közöttetek, s fiak eszik meg apáikat; ítéletet tartok fölötted, és mindenféle szélnek[47] szórom szét az összes maradékukat. **11** Ezért úgy éljek – így szól az én Uram, az Úr –, mivel te tisztátalanná tetted a Szentélyemet mindenféle undokságaiddal[48] és utálatosságaiddal, én is elfordítom a tekintetem, hogy ne szánakozzék, és én sem könyörülök. **12** Harmadrészed dögvészben pusztul el és éhen hal benned, harmada kardtól esik el körülötted, harmadát

5. fejezet: 2) Jel 8:7 | 11) Róm 14:11 | 12) Jel 6:8; 8:7

41 *Utálatos:* vagy: *undorító*. Tisztátalan hús, elsősorban áldozati állat maradék húsára vonatkozóan. (3Móz 7:18; 19:7; Ézs 65:4)

42 *Elepednek:* vagy: *megaszalódnak* (vö. 33:10)

43 *A város közepén:* a téglára vésett város, Jeruzsálem „makettje" közepén (ld. 4:1).

44 *Szegélyébe:* szó szerint: *szárnyaiba*. A négyszögletes felsőruha csücskébe.

45 *Ellened fordulok*: Jeruzsálemnek szól.

46 *Köztetek:* szó szerint: *benned* (Jeruzsálemben).

47 *Mindenféle szélnek:* vagy: *a szél minden irányába.*

48 *Undokságaiddal:* vagy: *ocsmányságaiddal.* A rituális tisztátalanság terén a totális tisztátalanságot jelölő fokozat (*sikkuc*). A förtelmes bálványokra, az idegen istenek szobrára vagy oltárára használt kifejezés. (5Móz 29:17; 1Kir 11:5; 2Kir 23:13; Dán 12:11 „a pusztító utálatosság".)

pedig mindenféle szélnek szórom szét és kardot rántok utánuk. **13** Akkor elfogy haragom
és csillapodik indulatom ellenük, és megnyugszom,[49] s megtudják majd, hogy én az Úr
beszéltem felindult állapotomban[50], amikor kitöltöm rajtuk dühömet. **14** Romba döntelek
és gyalázat tárgyává teszlek a körülötted lévő népek között, minden arra járó szeme lát-
tára. **15** Gyalázkodás és szitkozódás tárgya, elrettentő példa[51] leszel a körülötted élő né-
pek számára, amikor ítéletet tartok feletted haraggal, indulattal és haragvó fenyítéssel; én, az
Úr megmondtam. **16** Amikor kilövöm ellenük az éhínség veszedelmes nyilait, amelyek
pusztítást okoznak – hiszen azért lőttem ki ezeket, hogy elpusztuljatok –, további éhínsé-
get hozok rátok, és eltöröm nálatok a kenyér botját. **17** Éhínséget és vadállatokat bocsátok
rátok, hogy megfosszanak gyerekeidtől[52], dögvész és vérontás vonul át rajtad, és kardot
hozok ellened. Én, az Úr megmondtam.

6 **1** Így szólt hozzám az Úr igéje: **2** Ember fia, vesd tekintetedet Izrael hegyeire és
prófétálj róluk. **3** Ezt mondd: Izrael hegyei, halljátok az Úrnak, az én Uramnak az
igéjét! Ezt mondja az én Uram, az Úr a hegyeknek, a domboknak, a patakmedreknek
és a völgyeknek: Íme, én kardot hozok rátok és elpusztítom magaslataitokat.[53] **4** Sem-
mivé lesznek [áldozati] oltáraitok, összetörnek naposzlopaitok[54], és odadobom a meg-
sebzetteiteket bálványaitok[55] elé. **5** Izrael fiainak holttestét bálványaitok elé vetem[56], és
odaszórom csontjaitokat oltáraitok köré. **6** Valamennyi lakóhelyeteken romba dőlnek
a városok, elpusztulnak az áldozóhalmok, azért, hogy romba dőljenek és elpusztuljanak
oltáraitok, összetörjenek és megsemmisüljenek bálványaitok, kivágják naposzlopaitokat,
és elenyésszenek műveitek. **7** Sebesültek hullanak el köztetek, és akkor megtudjátok, hogy
én vagyok az Úr. **8** De hagyok maradékot: lesznek közületek olyanok, akik megmene-
külnek a kardtól, miközben szétszóródnak a népek közé, az országokban. **9** Akkor majd
megemlékeznek rólam menekültjeitek a népek közt, ahová fogságba vitték őket, hogy én
törtem össze tőlem elfordult parázna szívüket, amely elpártolt tőlem, és bálványaik után
kívánkozó szemüket; és megundorodnak majd önmaguktól gonoszságuk miatt, amelyet
elkövettek, mindenfajta utálatosságaikkal együtt. **10** Majd megtudják, hogy én vagyok az
Úr; nem hiába mondtam meg, hogy rájuk hozom ezt a veszedelmet.

*5. fejezet:*17) Jel 6:8

49 *Megnyugszom:* vagy: *[elégtételt véve] lecsillapodok.*

50 *Felindult állapotomban:* vagy: *féltékenységemben.*

51 *Elrettentő példa:* szó szerint: *okulás és elborzadás.*

52 Jeruzsálemet újra egy személyben szólítja meg.

53 A magaslatok azok a dombok voltak, ahol törvénytelen áldozatokat szoktak bemutatni. Áldozóhalmoknak is nevezik.

54 Nagy valószínűséggel az egyiptomi mintára a Napnak szentelt oszlopra vonatkozik. (3Móz 26:30; Ézs 17:8)

55 *Bálványaitok:* vagy: *undokságaitok*. A szó becsmérlő kifejezés a bálványokra (*gillul:* rönk, tönk, nagy kőtömb, amit csak görgetni lehet, emelni nem), mivel a „görgeteg" szóról a *trágyára* lehet asszociálni (ami a 4:15 versben *gélel*). Ezékiel többször használja a bálványokra (8:10; 22:4,8; 23:7,30; 30:13; 36:18) a 3Móz 26:30 elítélő hangnemében.

56 A holttestek odaszórása a bálványok elé az átkok között szerepel a Tórában. (3Móz 26:30)

11 Így szól az én Uram, az Úr: Csapj a markodba és dobbants a lábaddal; és mondd: Jaj Izrael házának az összes utálatos tette és gonoszsága miatt, amiért kard, éhínség és dögvész által fognak elhullani! ***12*** A távollévő dögvészben fog meghalni, a közel lévő kard által esik majd el, aki pedig az ostrom idején megmarad, az éhen hal; így teljesítem be haragomat rajtuk. ***13*** Megtudjátok majd, hogy én vagyok az Úr, amikor ott lesznek majd sebesültjeik a bálványaik közt, oltáraik körül, valamennyi magas halmon, valamennyi hegycsúcson és minden zöldellő fa alatt, s minden dús lombú tölgy alatt; azon a helyen, ahol jó illatú illatáldozatot szoktak bemutatni bálványaiknak. ***14*** Kinyújtom a kezemet ellenük, az országot lakatlanná és pusztasággá[57] teszem valamennyi lakóhelyükön, a sivatagtól Dibláig[58], hogy megtudják: Én vagyok az Úr.[59]

7 ***1*** És szólt hozzám az Úr igéje: ***2*** Ember fia, ezt mondja az Úr, az én Uram Izrael földjének:[60] Vége, eljött a vég az ország négy szegletére.[61] ***3*** Most elér téged a vég; kiontom haragomat terád, megítéllek útjaid alapján és rád vetem[62] valamennyi utálatosságodat. ***4*** Nem nézek rád szánakozva, és nem könyörülök rajtad, mert útjaidat rád hárítom, és utálatosságaid ott lesznek közötted[63]; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.

5 Így szól az én Uram, az Úr: Veszedelem[64], páratlan veszedelem, íme itt jön. ***6*** Vég jön, jön a vég, rád ébred,[65] íme jön. ***7*** Eljön terád a végzet,[66] ország lakója, jön már a kijelölt idő, közel a nap, amikor zűrzavar[67] lesz, s nem vidám énekszó[68] a hegyeken. ***8*** Most már hamarosan kiárasztom rád dühödt indulatomat, s beteljesítem rajtad haragomat, megítéllek útjaid alapján és rád vetem valamennyi utálatosságodat. ***9*** És nem nézek rád szánakozva és nem könyörülök rajtad, útjaidnak megfelelően bánok el veled és utálatosságaid ott lesznek közötted[69]; akkor megtudjátok majd, hogy én, az Úr lesújtok.

7. fejezet: 2) Jel 7:1; 20:8 | 4) Zsid 10:25

57 *Lakatlanná és pusztasággá:* vagy: *kipusztulttá és pusztasággá*. Az eredeti szövegben a két szó ugyanarra az igei gyökre vezethető vissza.

58 *A sivatagtól Dibláig*: Néhány kézirat Riblát olvas, ezért úgy vélik, valószínűleg szövegromlás történt, s a szíriai Ribláról lévén szó, a Negev-sivatagtól Ribláig, déltől északig valóban hatalmas területet ér a pusztulás. A Szeptuaginta viszont Diblát olvas. Dibla is létező város volt, a sivatag határán. Diblátaimtól, Moáb kettős városától keletre az Arab-sivatag van. (4Móz 33:46; Jer 48:22) A Moábi-kövön Diblatan formában van. Dibla esetében a kijelentés tartalma: lakatlanabb lesz az ország, mint a sivatag Dibla felé.

59 Az 5–6. fejezetben foglalt ítéletek tartalmilag megegyeznek a szövetségszegés legsúlyosabb átkaival. (3Móz 26:23–33)

60 *Izrael földjének:* Izrael földterülete van megszólítva, a *föld* szó alatt termőföldeket kell értenünk, nem országot.

61 *Az ország négy szegletére:* szó szerint: *az ország négy szárnyára*.

62 *Rád vetem*: vagy: *megadom* (visszafizetés értelemben).

63 *Ott lesznek közötted:* vagy: *kellős közepedben lesznek*.

64 *Veszedelem:* baj, nyomorúság, gonosz dolog.

65 *Rád ébred:* magyarul úgy mondanánk: *felriad és beköszönt hozzád*. A vég és az emberek „találkozása" kölcsönös meglepetést és megdöbbenést okoz. Szó szerint: *eljön – felébredt – hozzád a vég.* A tömör kijelentés értelme: „Jön a vég, felébredt a vég, és meglásd, eljön hozzád a vég."

66 *Végzet:* A héber *cefirá* szó jelen esetben a körbe-körbe történő mozgásra, állapotra utal, ekként keltve a fátum képzetét.

67 *Zűrzavar:* vagy: *csatazaj*.

68 *Vidám énekszó:* egészen pontosan: *szüreti kurjongatás*.

69 ld. 7:4. v.

10 Itt van az a nap, itt jön, eljött a végzet, kisarjadt a bot[70], virágzik a kevélység. ***11*** Az erőszak feltámadt gonoszság botjaként; nem [marad] belőlük semmi, sem tömegükből, sem sokaságukból[71], és sóhaj sincs miattuk[72].

12 Eljött a rendelt idő, elérkezett a nap; a vevő ne örüljön, az eladó ne gyászoljon, mert harag [lobban] egész tömegük ellen. ***13*** Mert az eladó nem veheti vissza, amit eladott, még ha életben maradna is,[73] hiszen a látomás egész tömegüknek szól[74], nem fordítható vissza, és még az életét sem tarthatja meg senki a bűne miatt.

14 Megfújták a kürtöt, előkészítettek mindent, mégsincs senki, aki harcba menne, mert haragra lobbantam egész tömege ellen. ***15*** Kívül kard, belül dögvész és éhínség; aki a mezőn van, kard által hal meg, aki a városban van, azt éhínség és dögvész emészti fel. ***16*** És akik a hegyekbe menekülnek közülük, olyanok lesznek, mint a völgyekben búgó galambok, mindannyian nyögnek[75] bűneik miatt. ***17*** Minden kéz ellankad, minden térd elernyed[76]. ***18***Zsákruhát vesznek fel, és rettegés borul rájuk, minden arcon szégyenpír lesz és mindannyiuk fején kopaszság. ***19*** Ezüstjüket[77] az utcára dobják, aranyuktól megundorodnak; ezüstjük és aranyuk nem mentheti meg őket az Úr haragjának a napján; vágyaikat nem elégíthetik ki, és hasukat nem tömhetik meg, mert bűnre vezető botlássá vált ez számukra. ***20*** Noha pompás ékszerével büszkélkedhettek, tisztátalan képmásokat, utálatos bálványokat készítettek belőle – ezért tettem azt undor tárgyává nekik. ***21*** Idegenek kezébe adom prédául, a föld bűnöseinek zsákmány gyanánt, hogy megszentségtelenítsék. ***22*** És elfordítom arcomat tőlük, meggyalázzák féltett kincsemet[78], fosztogatók hatolnak be oda és megszentségtelenítik.

23 Készítsd a bilincset[79], mert az ország megtelt véres ítélettel,[80] és a város tele van erőszakkal! ***24*** Ezért én idehozom a leggonoszabb népeket, és elfoglalják a házaikat; megszüntetem a hatalmasok gőgjét, szentélyeiket pedig megszentségtelenítik. ***25*** Megsem-

7. fejezet: 16) Mt 24:16; Mk 13:14

70 *Bot*: a hatalom jelképe, mint a büntetés eszköze (Mik 6:9).

71 *Sokaságukból:* vagy: *vagyonukból*, vagy: *(dicsekedő) zajongásukból.*

72 *Sóhaj sincs miattuk:* vagy: *nincs jajszó értük*. Nem gyászolnak értük, vagy nem marad senki, aki akárcsak zokszót mondana miattuk. Más értelmezésben: egy sóhaj nincs bennük, azaz nem érzik a közelgő veszélyt, senki nincs közöttük, aki azt mondja: jaj! A sóhaj lehet a megpihenés, megnyugvás kifejezője; az arámi fordítás szerint: „nincs megnyugvás közöttük."

73 *Még ha életben maradna is:* szó szerint: *még ha az élők között is van az életük.*

74 *Tömegük:* szó szerint: *tömege*; a föld lakosai tömegéről van szó. A 7:1 alapján Izrael földjére vonatkozik a kijelentés; az ÚSZ-ben Pál az 1Kor 7:29–31-ben globálisan az egész földkerekségre vonatkoztatja a szakaszt, a vég idejét és a parúzia várását aktualizálva azzal, hogy „az idő rövidre van szabva". A vég fogalmához (*kéc*) a héber nyelvben a rövidre vágás (*kácac*), az aratás fogalma kapcsolódik.

75 *Búgó galambok, mindannyian nyögnek:* panaszos hangon siránkoznak.

76 *Elernyed*: szó szerint: *vízzel folyik*.

77 *Ezüstjüket:* azaz: *pénzüket*.

78 *Féltett kincsemet:* vagy*: rejtett kincsemet,* vagy*: titkos helyemet.* A héber *cefúni* a rabbinikus kommentárok (pl. Rási) szerint az Úr rejtett, titkos tartózkodási helyére utal, a Szentélyen belül is a Szentek Szentjére. A féltett kincs a jeruzsálemi szent Templom, az Úr földi rejtekhelye volt.

79 *Láncot:* vagy: *bilincset*.

80 *Véres ítélettel:* a héber *mispat damim* a vérontással egyenértékű bírói ítéletet jelenti, de átvitt értelemben az erőszakot szülő döntéseket is.

misülés fenyeget[81], békességet keresnek, de nincsen. ***26*** Veszedelem[82] jön veszedelemre, hírek követik egymást. Látomás után kutatnak a prófétánál, de a tanítás[83] semmivé foszlik a papnál és a tanács a véneknél. ***27*** A király gyászol, a fejedelem rémületbe öltözik, s az ország népének elernyed a keze; útjaiknak megfelelően bánok majd velük, s ahogyan ők ítéltek, úgy ítélem meg őket, hogy megtudják: Én vagyok az Úr.

8 ***1*** És történt a hatodik évben, a hatodik hónap ötödikén[84], amikor a házamban ültem, s előttem ültek Júda vénei: rám zuhant[85] az én Uramnak, az Úrnak a keze. ***2*** És íme, egy alakot láttam, a tűzhöz hasonlót, derekától lefelé tűznek látszott, derekától fölfelé ragyogásnak[86] tűnt, mint az izzó réz tündöklése. ***3*** És kinyújtott valami kézhez hasonlót,[87] megragadott engem egy hajtincsemnél fogva, majd szellem emelt föl engem a föld és az ég közé, és elvitt Jeruzsálembe isteni látomásokban, a Belső-kapu bejáratához, amely észak felől van, ahol a haragra ingerlő bálványszobor, a bosszúságot szító[88] foglal helyet. ***4*** És íme, ott volt Izrael Istenének a dicsősége[89], olyan volt, mint az a látomás, amelyet a völgyben láttam. ***5*** És szólt hozzám: Ember fia, emeld tekintetedet észak felé; felemeltem tekintetemet észak felé, és nicsak, az oltár kapujától északra ott volt ez a haragra ingerlő bálványszobor[90], a bejárat felől. ***6*** Majd ezt mondta nekem: Ember fia, látod-e, mit művelnek? Olyan nagy utálatosságokat művel itt Izrael háza, hogy emiatt el kell távoznom a Szentélyemből[91]; de látni fogsz még újabb nagy utálatosságokat is. ***7*** Azután elvitt engem az udvar bejáratához, és láttam, hogy egy rés van a falban. ***8*** És szólt hozzám: Ember fia, nosza, törd át a falat! Áttörtem a falat, és egy ajtót láttam. ***9*** Majd így szólt hozzám: Menj be és nézd meg azokat a gonosz utálatos dolgokat, amelyeket művelnek ott! ***10*** Bementem és láttam, hogy tisztátalan csúszómászók és állatok különféle képmása, valamint Izrael házának valamennyi bálványa rá volt vésve körös-körül a falra. ***11*** És Izrael házának vénei közül hetven férfi állt ott, közöttük Jaazanjáhú, Sáfán fia; mindegyiknek tömjénező volt a kezében, és az illatos tömjénfelhő felszállt. ***12*** Ekkor ezt mondta nekem: Láttad-e,

8. fejezet: 3) Lk 4:9

81 *Megsemmisülés fenyeget:* vagy: *összeomlás jön*. A kifejezés összezsugorodásra utal, ahogyan a szőttest levágják szövőkeretről, és kicsire összegöngyölítik.

82 *Veszedelem:* kimondottan rombolás általi pusztítás.

83 *Tanítás:* vagy: *törvény*.

84 A dátum i. e. 592. szeptember 17-e.

85 *Rám zuhant*: szó szerint: *rám esett*; a fordítás érzékelteti, hogy milyen is az, amikor a Mindenható keze „ránehezedik" az emberre.

86 Az itt olvasható héber szó, a *zohar* a későbbi zsidó misztikus irodalom egyik kulcskifejezése.

87 *Kézhez hasonlót:* szó szerint: a *kéz alakját/képmását* nyújtotta ki, azaz emberi végtaghoz nagyon hasonló valamit.

88 *Haragra ingerlő bálványszobor, a bosszúságot szító*: vagy: *féltékenységre ingerlő bosszantó bálvány*. Feltehetően Aserának, a kánaániak termékenység-istennőjének emelt szobor lehetett. (2Kir 21:7; 23:6) A féltékenység Isten részéről jogosan féltő szeretet, amellyel szent Nevét védelmezi népe között, népét pedig oltalmazza az idegen istenek befolyásától. (2Móz 20:5; 34:14; 5Móz 4:24)

89 *Dicsősége:* a *kavód* szó szerepel itt.

90 *Haragra ingerlő bálványszobor:* ismét: *féltékenységre ingerlő bálvány*.

91 *El kell távoznom a Szentélyemből:* vagy: *hogy eltávolodjak Szentélyemtől*.

ember fia, hogy mit művelnek Izrael házának vénei a sötétben, mindegyik a maga bálvány-kamrájában[92]? Mert ezt mondják: Nem lát bennünket az Úr, elhagyta az Úr az országot. ***13*** Azután ezt mondta: Látni fogsz még újabb nagy utálatosságokat is, amelyet ők művelnek. ***14*** És bevitt engemet az Úr háza kapujának bejáratához, amely észak felé esik, és íme, asszonyok ültek ott, akik a Tammúzt siratták[93]. ***15*** Ezt mondta nekem: Láttad-e, ember fia? Még ezeknél is nagyobb utálatosságokat fogsz látni. ***16*** Majd bevitt engem az Úr házának belső udvarába, és jól láthatóan, az Úr Szentélyének bejáratánál, a csarnok és az oltár között mintegy huszonöt férfi, háttal az Úr Temploma felé, arccal pedig kelet felé, leborult kelet felé, imádva a Napot. ***17*** És szól hozzám: Láttad-e, ember fia; vajon nem volt-e elég[94] Izrael háza számára, hogy megcselekedjék azokat az utálatos dolgokat, amelyeket itt műveltek? Hogy elárasztották az országot erőszakkal, és engem újra meg újra bosszantottak? Nézd: az orruk elé tartják a szőlővesszőt![95] ***18*** De majd én is elbánok velük haragomban, nem nézek [rájuk] sajnálkozó tekintettel és nem könyörülök [rajtuk]; még ha nagy hangosan kiáltoznak is a fülem hallatára, akkor sem hallgatom meg őket.

9 ***1*** Ezután fennhangon kiáltott a fülem hallatára: Közelednek azok, akik megbüntetik a várost, és mindegyiknek pusztító eszköz van a kezében. ***2*** És íme, hat férfi jött a Felső-kapu felől, amely északra néz, mindegyiknek kőtörő kalapács volt a kezében; de volt közöttük egy gyolcsba öltözött férfi[96] íróeszközökkel[97] a derekán; odajöttek és megálltak a rézoltár mellett. ***3*** Izrael Istenének dicsősége pedig felemelkedett a kerubról, amelyen volt, a ház küszöbéhez, és szólította a gyolcsba öltözött férfit, akinek a dere-

9. fejezet: 2) Jel 1:13

92 *Bálvány-kamrájában:* a bálvány ezúttal valamely *égi jelenségre* vonatkozó képmás, például az állatövi jegyek (csillagképek) ábrázolása. Jób 38:36-ban (égi) tüneményt jelölő szó. 2Kir 23: 4–5 szerint Júdában és Jeruzsálemben az égi jeleknek és a mennyei seregnek tömjéneztek. Az előkelők titkos rituáléja, amely az asztrológia és a mágia keveréke volt, olyan helyiségben zajlott, ahol a falakon látható képek előtt hódoltak.

93 *Asszonyok ültek ott, akik a Tammúzt siratták:* Tammúz Baál babiloni megfelelője. A mezopotámiai mítoszokban Tammúz a zöld növényzet meghaló és feltámadó istensége volt, aki társa, Istár segítségével tért vissza a halálból. A sumer eredetű pogány rituálé több évezreden keresztül élt, és különösen a nőket vonzotta: minden nyáron elsiratták Tammúzt, aki a nyár hevében meghal, és minden tavasszal feltámad. Tammúz lehet az az istenség, akit Dániel könyve 11:37 úgy nevez, „az asszonyok kedvence". A Közel-Keleten a hivatásos halottsiratók asszonyok voltak, így ebben a kultuszban a nőknek volt vezető szerepe.

94 *Vajon nem volt-e elég*: vagy: *csekélység volt-e az?*

95 *Orruk elé tartják a szőlővesszőt*: Egyes magyarázók szerint pogány szokás volt a szőlővesszőt (vagy olajágat, babért) megcsókolni és a bálványképhez vagy szoborhoz érinteni, és így létrehozni a közösséget vele; Baál tiszteletének része volt a meghajlás és megcsókolás (1Kir 19:18). A Nap vagy a Hold láttán csókot ajánlottak fel tisztelői (Jób 31:26–27). A Targum fordítása szerint „lám, szégyent hoznak arcukra".
Ez kifejezés az írnokok 18 eufemisztikus szövegkiigazítása közül az egyik, ami helyettesítette a túlzottan antropomorfnak tartott „orrom elé tartják a szőlővesszőt" olvasatot. Leginkább a „nézd meg, arcomba tolják a szőlőágat" fordulat adná vissza az eredendő felháborodást.
Zsidó kommentátorok viszont a *szőlőág* szót (*zemorá*) e helyen bűznek értelmezik. A napimádók kelet felé leborulva a hátsó felüket tartották a Szentély felé, és akár úgy gerjesztettek bűzt, vagy tömjénezőikkel füstöltek a bálványaiknak a Szentély közvetlen közelében, mindkettő blaszfém rítus volt.

96 *Gyolcsba öltözött férfi:* fehér lenvászon ruhát viselő személy, kilétét tekintve angyal.

97 *Íróeszközökkel:* a *keszet hasszófér* az értelmezői hagyomány egyik része szerint „írótáblát" jelent, a másik része szerint viszont „tintatartót". Az utóbbi valószínűbb, mivel legközelebbi rokonszava: kehely.

kán íróeszközök voltak. **4** Ezt mondta neki az Úr: Menj végig a városon Jeruzsálemben, és jellel jelöld meg[98] azoknak a férfiaknak a homlokát, akik sóhajtoznak és nyögnek[99] mindazon utálatosságok miatt, amelyeket elkövetnek benne. **5** A többieknek pedig ezt mondta a fülem hallatára: Menjetek végig a városon ő utána, és sújtsatok le, ne nézzetek senkire szánalommal és ne könyörüljetek. **6** Öljetek meg öreget, ifjat, szüzet, gyermeket és asszonyokat, hogy kipusztítsátok őket; de senkihez, akin ott van a jel, ne közelítsetek! A Szentélyemnél kezdjétek! És elkezdték azokkal az öreg férfiakkal, akik a Templom előtt voltak. **7** Majd ezt mondta nekik: Tegyétek tisztátalanná a Templomot, és töltsétek meg az udvarokat sebesültekkel! Menjetek! Ők kimentek, és lesújtottak a városra. **8** Miközben csapást osztottak, és én ott maradtam[100], arcra borultam és hangosan kiáltottam: Jaj, Uram, ki akarod pusztítani[101] Izrael egész maradékát, amikor kiárasztod haragodat Jeruzsálemre? **9** Erre így szólt hozzám: Izrael és Júda házának a bűne nagyon-nagyon nagy, megtelt az ország vérontással, tele van a város jogtiprással, mert azt mondják, hogy elhagyta az Úr az országot és nem lát [az Úr]. **10** Ezért én sem tekintek rájuk szánakozva, nem leszek könyörületes, saját útjaikat hárítom a fejükre. **11** Íme, a gyolcsba öltözött férfi, akinek íróeszközök voltak az oldalán, jelentette: Megtettem, ahogyan parancsoltad.

10 **1** Azután láttam, amint a boltozaton a kerubok feje fölött, akár a zafírkő, valami trónhoz hasonló tűnt fel fölöttük. **2** És szólt a gyolcsba öltözött férfihoz, ezt mondta: Menj be a kerub[ok] alatt lévő kerekek közé, és töltsd meg a két markodat tüzes parázzsal a kerubok közül, és szórd a városra! Be is ment a szemem láttára. **3** A kerubok pedig a Templomtól jobbra álltak, amikor a férfi bement oda; és felhő töltötte be a belső udvart. **4** És felemelkedett az Úr dicsősége a kerubról a Templom küszöbére, és megtelt a Templom a felhővel, az udvar pedig tele volt az Úr dicsőségének áradó fényével.[102]

5 A kerubok szárnyainak hangja elhallatszott a külső udvarig, [olyan volt, mint] amilyen a Mindenható Isten hangja, amikor beszél. **6** És történt, hogy amikor azt parancsolta a gyolcsba öltözött férfinak: végy tüzet a kerubok között lévő kerekek közül! – az bement és megállt a kerék mellett. **7** Ekkor az egyik kerub kinyújtotta a kezét a kerubok közül a kerubok közt lévő tűzhöz, vett belőle és a lenbe öltözött férfi

9. fejezet: 4) Jel 7:3; 9:4; 14:1 | 6) 1Pt 4:17 ; Jel 7:3; 9:4 | 11) Jel 1:13 *10. fejezet:* 2) Jel 8:5

98 *Jellel jelöld meg:* a héber ábécé utolsó betűjével, táv betűvel, aminek jelentése: *jel*. Az óhéber jel alakja x vagy kereszt formájú. Az eredeti szöveg szójátéka szinte lefordíthatatlan, körülbelül annyit jelent, hogy „té betűzd tével", vagyis a *tav*ot, a *té* betű nevét kellett az írnoknak az aggódók homlokára írni. A talmudi illusztráció úgy szól, hogy az Örökkévaló parancsot adott arra, hogy Gábriel *té* betűt írjon az emberek homlokára; az igazakéra tintával, s akkor a rövidítés ezt jelenti: *tihje*, „élni fogsz", a gonoszokéra vérrel, s akkor viszont így olvasandó: *támút,* „meg fogsz halni". (*Sabbat*, 55a)

99 *Sóhajtoznak és nyögnek:* a közbenjárók esedezése „kimondhatatlan fohászkodással" (vö. Róm 8:26).

100 *Ott maradtam:* vagy: *megmaradtam*. Hangsúlyozza a próféta, hogy a csapás közepette életben maradt.

101 *Jaj, Uram, ki akarod pusztítani:* szó szerint: *Jaj, Uram, Uram, vajon (a) Pusztító vagy te?* A pusztító (*Mashit*) a tizedik csapás idején öldöklő angyalt jelöli a Szentírásban (2Móz 12:23). Jeremiás próféta könyvében egy helyütt Babilonra vonatkozik, Izrael földje elpusztítójára, aki a fogságravitelt véghezvitte (Jer 51:25).

102 *Dicsőségének fényével:* a *nógah* szó nemcsak valaminek vagy valakinek a ragyogását, hanem a fénynek a kiáradását érzékelteti.

markába tette; az elvette, majd kiment. **8** A kerubok szárnyai alatt emberi kéz alakja látszott. **9** És láttam, íme: négy kerék volt a kerubok mellett, az egyik kerék az egyik kerub mellett, a másik kerék a másik kerub mellett; a kerekek kinézete pedig olyan volt, mint a tarszoszi kő csillogása.[103]

10 Így néztek ki: mind a négynek az alakja egyforma volt, mintha az egyik kerék a másikban lenne. **11** Amikor mennek, négy oldaluk irányába mennek, jártukban nem fordulnak meg, hanem amerre a[z egyik] fej fordul, arra megy a többi is. **12** Egész testük és a hátuk, a kezük és a szárnyaik, valamint a kerekek körös-körül tele voltak szemekkel, mind a négyüknek a kereke. **13** A kerekeket valaki forgónak nevezte a fülem hallatára. **14** Négy arca volt mindegyiknek: az első kerub-arc, a másodiké ember-arc, a harmadiké oroszlán-arc, és a negyediké sas-arc. **15** És felemelkedtek a kerubok; ez[ek] az[ok] az élőlény[ek], amelye[ket] a Kebár folyónál láttam. **16** Amikor mentek, mellettük mentek a kerekek is, és amikor a kerubok fölemelték a szárnyaikat, hogy fölemelkedjenek a földről, a kerekek sem fordultak el mellőlük. **17** Amikor állnak, ezek is állnak, amikor fölemelkednek, ezek is fölemelkednek velük, mert az élőlények szelleme bennük van. **18** Ekkor kijött az Úr dicsősége a Templom küszöbéről és megállt a kerubok fölött. **19** A kerubok pedig felemelték szárnyaikat, s a szemem láttára felemelkedtek a földről; amikor elindultak, a kerekek is [elindultak] velük együtt[104], majd megálltak az Úr háza kapujának keleti bejáratánál, és Izrael Istenének dicsősége rajtuk volt felülről.[105]

20 Ez az az élőlény, amelyet Izrael Istene alatt láttam a Kebár folyónál; és megtudtam, hogy ők kerubok. **21** Négy-négy arca volt mindegyiknek, és négy szárnya mindegyiknek, és valami emberi kézhez hasonló a szárnyaik alatt. **22** Arcuk hasonló volt azokhoz az arcokhoz, amelyeket a Kebár folyónál láttam, kinézetük és ők maguk is; mindegyikük saját tekintetének irányába ment.

11 **1** És fölemelt engem a szellem és elvitt az Úr házának keleti kapujához, amely kelet felé néz; és íme, a kapu bejáratánál huszonöt férfi; megláttam közöttük Jaazanját, Azzur fiát, és Pelatjáhut, Benájáhu fiát, a nép vezetőit. **2** Így szólt hozzám: Ember fia, ezek azok a férfiak, akik álnokságot gondolnak ki, és rosszra vezető tanácsokat adnak[106] ebben a városban. **3** Akik ezt mondják: nem egyhamar építenek itt házakat; az az üst,[107] és mi vagyunk a hús. **4** Ezért prófétálj ellenük, prófétálj, ember fia! **5** Ekkor rám zuhant az Úr szelleme, és szólt hozzám: Mondd meg, így szól az Úr: így beszéltetek, Izrael háza,

10. fejezet: 12) Jel 4:6,8 | 14) Jel 4:7

103 *Mint a tarszoszi kő színe:* mint a kék kristály. (Ld. az 1:16-hoz írt jegyzetet.)

104 *Velük együtt:* vagy: *(szorosan) mellettük*.

105 Rási kommentárja szerint a kerubok ökör arca egyenesen a vádló szerepét testesíti meg, miután ez az arc az aranyborjúra emlékeztet.

106 *Rosszra vezető tanácsokat adnak:* szó szerint: *rossz tanács tanácsosai*.

107 *Az az üst*: a város. Az üst nagy forralóedényt, fémüstöt jelent.

s ami szellemetekben felmerült[108], azt én ismerem. **6** Szaporítottátok a meggyilkoltak számát ebben a városban, és megtöltöttétek utcáit halálra sebzettekkel. **7** Ezért így szól az Úr, az én Uram: Akiket megöltetek, s benne elejtettetek, ők a hús, ez [a város] meg az üst; titeket azonban kiviszlek belőle. **8** Kardtól féltetek, ezért kardot hozok rátok, így szól az én Uram, az Úr. **9** Kiviszlek ugyan a városból, de idegenek kezére adlak benneteket, és ítéletet tartok köztetek. **10** Kard által fogtok elesni, Izrael határán ítéllek meg benneteket[109], majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. **11** És Jeruzsálem[110] nem lesz üst számotokra, hogy ti legyetek benne a hús[111]; Izrael határán ítéllek meg benneteket. **12** Majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, akinek a rendelkezéseit nem tartottátok be, s akinek a törvényeit nem tartottátok meg, hanem a körülöttetek élő népek törvényeinek megfelelően cselekedtetek.

13 És az történt, hogy miközben prófétáltam, Pelatjáhu, Benája fia meghalt; ekkor arcra borultam és hangosan felkiáltottam: Jaj, Uram, Uram, teljesen véget akarsz vetni Izrael maradékának!? **14** Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: **15** Ember fia, testvéreid, a te vér szerinti rokonaid[112], Izrael egész háza mindannyian, ők azok, akikről ezt mondják Jeruzsálem lakói: „messzire távolodtak[113] az Úrtól, nekünk adatott ez az ország örökségül." **16** Ezért mondd: Így szól az én Uram, az Úr: jóllehet messze távolra vittem őket a nemzetek közé, jóllehet szétszórtam őket az országokba, mégis, szentéllyé lettem számukra egy kis időre azokban az országokban, ahová eljutottak. **17** Ezért mondd: Így szól az én Uram, az Úr: összegyűjtelek benneteket a népek közül, és begyűjtelek benneteket[114] azokból az országokból, ahová szétszóródtatok, és nektek adom Izrael földjét.[115] **18** Eljönnek oda[116], és eltávolítják onnan [a föld] minden tisztátalanságát és valamennyi utálatosságát. **19** Én pedig egy szívet adok majd nekik, és új szellemet helyezek a bensejükbe, eltávolítom testükből a kőszívet, és hússzívet adok nekik[117], **20** azért, hogy rendelkezéseim szerint

11. fejezet: 6) Jel 11:8 | 19) 2Kor 3:3 | 20) Jel 21:7

108 *Ami szellemetekben felmerült*: vagy: *amit szellemetek felszínre hozott*; vagyis mindaz, ami a mélyben megbúvó érzésekből, gondolatokból megnyilvánult.

109 *Izrael határán ítéllek meg benneteket:* utalás Riblára. A babiloni király ott ítélkezett a júdai vezetők fölött. (2Kir 25:20–21)

110 Jeruzsálem: az eredeti szövegben csupán a városra utaló nőnemű személyes névmás szerepel.

111 A város nem védi meg őket, hiába akarnak maradni, kikerülnek belőle, mint üstből a megfőtt és kiszedett húsdarabok. (Ld. 24:1–14)

112 *Vér szerinti rokonaid:* szó szerint: *megváltásod emberei*, másként: „kiváltásra kötelezett vérrokonaid"; rokonok, akikre a megváltás törvénye vonatkozik. A Szeptuaginta és az arámi Targum fordítása: a veled fogságban lévők. A Jeruzsálemben maradtak elvitatták a fogságban lévőktől az Izrael házához tartozást és az örökség jogát, azért, hogy kisajátíthassák az országot.

113 *Messzire távolodtak:* vagy: *távolodjatok el*.

114 *Begyűjtelek benneteket:* mint amikor a gabonát learatják és begyűjtik.

115 *Izrael földjét:* itt nem az *erec*, az „ország" értelmű „föld" szerepel, hanem az *adámá*, az „anyaföld", kifejezetten a lakható és megművelhető földterület.

116 *Eljönnek oda:* az Izrael földjére hazatérők nemzedéke.

117 *Eltávolítom testükből a kőszívet és hússzívet adok nekik:* az eredetiben szóismétlés van: Isten a „hústestükből" távolítja el a kőszívet, hogy azután annak megfelelő „hússzívet" helyezzen oda cserébe. A kőszív érzéketlen, halott, a hússzív él.

járjanak, s törvényeimet megtartsák és megcselekedjék azokat; és majd az én népem lesznek, én pedig Istenük leszek. **21** De azoknak, akiknek tisztátalanságaik és utálatosságaik felé hajlik a szívük, útjukat a fejükre olvasom[118], így szól az én Uram, az Úr.

22 Ekkor a kerubok fölemelték a szárnyaikat, és a kerekek is [fölemelkedtek] mellettük, Izrael Istenének a dicsősége pedig fölöttük volt, fölülről. **23** És felszállt az Úr dicsősége a város közepéről, és megállt a várostól keletre lévő hegyen.[119] **24** Szellem ragadott meg, és visszavitt engem Kaszdimba, a száműzetésben élő néphez[120] a látomásban, Isten Szelleme által; majd fölemelkedett rólam a látomás, amelyet láttam. **25** Én pedig elmondtam a száműzetésben élő népnek az Úr valamennyi igéjét, amelyet látni engedett nekem.

12 **1** Szólt hozzám az Úr igéje: **2** Ember fia, az engedetlenség házanépe[121] közt lakozol, akiknek van szemük, hogy lássanak, mégsem látnak, van fülük, hogy halljanak, mégsem hallanak, mert engedetlenség háza ők. **3** Te pedig, ember fia, készíts össze magadnak fogságba való holmit, és vonulj száműzetésbe nappal, a szemük láttára, hurcolkodj el lakhelyedről más helyre a szemük láttára, hátha észreveszik, noha engedetlenség háza ők. **4** Vidd ki a holmidat – amely olyan, mint a fogságba indulók holmija – nappal, a szemük láttára, te pedig este menj ki szemük láttára, ahogyan a fogságba menők. **5** Törd át magadnak a falat, és vidd ki rajta. **6**A szemük láttára vedd a válladra, s az éji homályban vidd ki, arcodat takard el, és ne lásd a földet, mert intő jellé[122] tettelek téged Izrael háza számára.

7 Úgy jártam el, ahogyan megparancsolta nekem: kivittem a holmimat – amely olyan, mint a fogságba menők holmija – nappal, este pedig puszta kézzel rést ütöttem magamnak a falon, az éji homályban vittem ki a vállamra véve, a szemük láttára. **8** Reggel így szólt hozzám az Úr igéje: **9** Ember fia, ugye megkérdezte tőled Izrael háza, az engedetlenség háza, hogy mit csinálsz? **10** Mondd meg nekik: Így szól az én Uram, az Úr: a fejedelemnek Jeruzsálemben szól ez az intő beszéd[123], valamint Izrael egész házának, akik közöttük vannak. **11** Mondd: Én intő jel vagyok számotokra, ahogyan én cselekedtem, úgy kell cselekedniük nekik is; száműzetésbe, fogságba fognak menni. **12** És a fejedelem, aki közöttük van, vállára veszi [a terhet], az éji homályban megy ki; a falat törik át, hogy azon keresztül vigyék ki, arcát eltakarja, hogy ne is lássa szeme a földet. **13** Kifeszítem ellene a hálómat, csapdát állítok neki,[124] s elviszem őt Bábelbe, Kaszdim országába, de

11. fejezet: 24) Csel 8:39 | *12. fejezet:* 2) Mk 8:18; Jel 2:13

118 *Fejükre olvasom:* vagy: *fejükre hárítom.*

119 *A várostól keletre lévő hegyen:* az Olajfák hegyén.

120 *Száműzetésben élő néphez:* az eredetiben csak az áll: *a száműzetéshez*, értve ezalatt a fogságban élő népet.

121 *Engedetlenség házanépe:* vagy: *lázadó nép.* Izrael prófétai megnevezése. (Ld. a 2:5-höz írt jegyzetet.)

122 *Intő jellé:* a *mófét* szó prófétai jelet, itt „intő jelet" jelent.

123 *A fejedelemnek szól ez az intő beszéd:* szó szerint: *a fejedelemé ez a teher.* A teher (*masszá*) a prófécia egy fajtája, ami általában súlyos ítéletet tartalmazott.

124 *Csapdát állítok neki:* a *mecudá* szó vadak elejtésére szolgáló hurokszerű csapdát jelent elsősorban, de nem kizárt, hogy halakat befogó varsát.

azt nem fogja meglátni, és ott fog meghalni.[125] ***14*** Mindazokat, akik körülötte vannak, hogy segítsék őt, és az összes csapatát mindenféle szélnek szórom szét, és kardot rántok utánuk.[126] ***15*** Majd megtudják, hogy én vagyok az Úr, amikor szétoszlatom őket a népek közé, és szerteszórom őket az országokba. ***16*** De meghagyok közülük néhány embert a kard, az éhség és a dögvész ellenében, hogy elbeszéljék utálatos dolgaikat a népek között, ahová mennek majd, és megtudják, hogy én vagyok az Úr.

17 Ezután így szólt hozzám az Úr igéje: ***18*** Ember fia, kenyeredet reszketve egyed, vizedet remegve és aggódva igyad. ***19*** És mondd az ország népének: Így szól az én Uram, az Úr Jeruzsálem lakóiról, Izrael földjéről: aggódva eszik majd kenyerüket, rémülten isszák vizüket, mert kipusztul az ország mindenestül, valamennyi lakójának erőszakossága miatt. ***20*** A lakott városok romba dőlnek, az ország pusztasággá lesz; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.

21 És szólt hozzám az Úr igéje: ***22*** Ember fia, miféle közmondás az, amelyet Izrael földjéről mondanak: „távolodnak a napok,[127] és elenyészik minden látomás"? ***23*** Ezért mondd meg nekik: Így szól az én Uram, az Úr: visszájára fordítom ezt a közmondást, és nem példálóznak ezzel többé Izraelben; hanem mondd meg nekik: közelednek a napok, és valóra válik minden látomás. ***24*** Mert nem lesz többé semmiféle hiábavaló látomás, sem pedig hízelgő jóslat[128] Izrael népe[129] között. ***25*** Mert ha én, az Úr szólok, akkor az, amit kimondok, valóra válik[130], késedelem nélkül; még ha a ti napjaitokban mondok ki valamit[131], engedetlenség háza, azt is megteszem – így szól az én Uram, az Úr.

26 Majd így szólt hozzám az Úr igéje: ***27*** Ember fia, íme Izrael háza ezt mondja: „az a látomás, amelyet ő lát, sok nap múlva [teljesedik be], és távoli időkről prófétál ő". ***28*** Ezért mondd meg nekik: Így szól az én Uram, az Úr: nem késik tovább egyetlen igém sem; amit kimondok, valóra válik – így szól az én Uram, az Úr.

13 ***1*** És szólt hozzám az Úr igéje: ***2*** Ember fia, prófétálj Izrael prófétái ellen és mondd a saját szívükből prófétálóknak: Halljátok az Úr igéjét! ***3*** Így szól az én Uram, az Úr: jaj az esztelen prófétáknak, akik a saját szellemük után járnak, noha semmit sem láttak! ***4*** Mint rókák a romok között, olyanok lettek a te prófétáid, Izrael. ***5*** Nem mentetek fel a résekbe[132], és nem emeltetek falat Izrael háza köré, hogy megáll-

12. fejezet: 22) 2Pt 3:4

125 A kijelentés Júda utolsó királyával kapcsolatban szó szerint beteljesedett, amikor Sedékiást megvakítva vitték Babilonba, ott halt meg, haláláig börtönbe vetve. (Jer 39:1–11)

126 *Kardot rántok utánuk:* vagy: *kivont karddal üldözöm őket*.

127 *Távolodnak a napok:* vagy: *nyúlnak a napok*, s ez jelentheti azt is, hogy „hosszabbodnak a napok," azaz egyre több idő telik el.

128 *Hízelgő jóslat:* olyan „sima szavú," „negédes varázsszó", ami nem teljesedik be, mert nem az Úr mondta.

129 *Izrael népe:* szó szerint: *Izrael háza.*

130 *Amit kimondok, valóra válik:* szó szerint: *amit kimondok, dolog, és megtétetik*, kézzelfoghatóvá, valósággá válik.

131 *Valamit:* vagy: *szót*. Itt is *dávár* szerepel, amely *szót, dolgot* jelent, mint a mondat elején.

132 *Résekbe:* a védőfal réseibe, ahol azt az ellenség betörte, vagy leomlott.

hasson a harcban az Úr napján. **6** Hiábavalóságot láttak[133] és hazug varázsjelet[134], akik azt mondogatták, hogy „így szól az Úr”, holott az Úr nem küldte őket[135]; mégis arra várnak, hogy betejesedjék a szavuk. **7** Nemde hamis látomást láttatok és hazug jóslatot mondtatok, amikor azt mondogattátok: Így szól az Úr! – pedig én meg se szólaltam. **8** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Miután hiábavalóságot beszéltetek és hazug látomásokat láttatok, azért íme, én ellenetek fordulok[136] – így szól az én Uram, az Úr. **9** Kezem nehezedik azokra a prófétákra[137], akik hiábavalóságot látnak és hazugságot jósolnak; népem tanácsába nem kerülnek, Izrael házának leszármazási jegyzékébe[138] nem írják be őket, és Izrael földjére nem jutnak be; akkor megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, az Isten.

10 Éppen ezért, mert megtévesztettétek népemet azzal, hogy azt mondtátok: „békesség”; pedig nincsen békesség. És ha [a nép] falat épít[139], ők bevakolják habarccsal. **11** Azért mondd meg a habarccsal vakolóknak, hogy [a fal] le fog dőlni; ha majd ömlik a zápor, [akkor] ti, jégdarabok,[140] hullani fogtok, és fergeteges szélvihar támad. **12** Látod, akkor majd ledől a fal, tőletek meg, ugye, azt kérdezik: hová lett a vakolat amellyel bevakoltátok? **13** Emiatt így szól az én Uram, az Úr: Szélvihart támasztok izzó haragomban, szakadó esőt dühömben, és jégverést indulatomban, hogy mindennek véget vessek. **14** Lerombolom a falat, amelyet habarccsal vakoltatok, és úgy földre döntöm, hogy föltárul az alapja; ledől majd, és ti elpusztultok benne; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. **15** Kitöltöm haragomat a falon, s azokon, akik azt habarccsal bevakolták, s azt mondom nektek: nincs meg a fal, és nincsenek meg, akik bevakolták. **16** Izrael prófétái [ezek], akik Jeruzsálemről prófétáltak, s békességet láttak látomásban róla[141], noha nincs békesség, így szól az én Uram, az Úr.

17 Te pedig, ember fia, fordítsd tekinteted népem leányai felé, akik a saját szívükből prófétálgatnak[142], és prófétálj ellenük. **18** És mondd: Így szól az én Uram, az Úr:

13. fejezet: 10–15) Mt 7:27; Lk 6:49; Csel 23:3

133 *Hiábavalóságot láttak:* vagy: *hamis látomást láttak*.

134 *Hazug varázsjelet:* vagy: *hazug jóslatot*.

135 *Nem küldte őket:* az Úr nem bízta meg őket, hogy velük küldje el a szavát. A távolsági kommunikáció leggyakoribb formája egy ember üzenettel való elküldése volt, ezért küldés alatt gyakran – mint itt is – üzenetküldést kell értenünk.

136 *Ellenetek fordulok:* az eredetiben csupán annyi áll: *íme itt vagyok ellenetek. lám, én ellenetek vagyok*.

137 *Kezem nehezedik azokra a prófétákra:* szó szerint: *és kezem a prófétákon /a próféták ellen lesz.* Éles ellentét van az igaz prófétával, akin *rajta van* az Úr keze, és nem *ellene*.

138 *Leszármazási jegyzékébe:* az eredeti szövegben csak a *jegyzék*nek fordított szó van jelen. Olyan irat kellett legyen, ami a néphez tartozásukat bizonyította, családfájukat számontartotta. Ezsd 2:62 a papok e feljegyzéssel tudták bizonyítani származásukat, aminek hiányában papi tisztséget nem tölthettek be. A hamis próféták elveszítik identitásukat, befolyásukat, és lesznek, akik nem térnek vissza a fogságból.

139 *Falat épít:* ez a fal vékony, védelemre alkalmatlan válaszfal; ellentétben a 13:5-ben korábbi említett védőfallal.

140 *Jégdarabok:* szó szerint: *jégeső kövei*.

141 *Békességet láttak látomásban róla:* szó szerint: *láttak számára béke-látomást.*

142 *Prófétálgatnak:* vagy: *akik magukat prófétának tüntetik föl.*

jaj azoknak a nőknek, akik varázskötést varrnak bárki csuklójára[143], s igéző kendőket az emberek fejére, minden méretben, lelkekre vadászva! Miközben a népemből való lelkekre vadásztok, vajon a saját lelketeket életben tartjátok-e? **19** Megszentségtelenítettetek engem népem előtt néhány marék árpáért és néhány falat kenyérért azzal, hogy halállal fenyegettek[144] olyan lelkeket, akiknek nem kellene meghalniuk, és életben tartotok olyan lelkeket, akiknek nem kellene élniük, miközben hazudoztok a hazugságra hallgató népemnek. **20** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Én varázskötéseitek ellen fordulok, amelyekkel lelkekre vadásztok, akár a repkedő madarakra, és leszaggatom azokat karjaitokról, és szabadon bocsátom azokat a lelkeket, akikre ti úgy vadásztok, akár a repkedő madarakra. **21** Leszaggatom igéző kendőiteket, és kiszabadítom népemet kezeitek közül, nem lesznek többé vadászzsákmány a kezetekben; akkor megtudjátok, én vagyok az Úr. **22** Mivel álnokul összetöritek az igaz ember szívét, noha én nem akarok neki fájdalmat[145] okozni, a bűnöst viszont bátorítjátok[146], nehogy megtérjen bűnös útjáról és életben maradjon. **23** Ezért nem fogtok többé hiábavalóságot látni, és jóslatokkal sem fogtok előállni többé, mert kiszabadítom népemet a kezeitek közül; akkor majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.

14 **1** [Egyszer] eljöttek hozzám néhányan Izrael vénei közül[147], és leültek előttem. **2** Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: **3** Ember fia, ezek a férfiak a szívükre helyezték bálványaikat, s azon jár az eszük, hogyan vétkezzenek;[148] hát engedjem-e nekik, hogy rólam tudakozódjanak?[149] **4** Ezért beszélj velük, és ezt mondd nekik: Így szól az én Uram, az Úr: ha Izrael házából bárki is, aki szívére helyezi bálványait és azon jár az esze, hogy miként vétkezzen, elmegy a prófétához, annak én az Úr fogok válaszolni[150], éppen számos bálványa miatt; **5** azért, hogy a szívénél fogva ragadjam meg Izrael házát, mindazokat, akik elpártoltak tőlem bálványaik kedvéért. **6** Ezért mondd meg Izrael házának: Így szól az én Uram, az Úr: térjetek meg, és forduljatok el bálványaitoktól, és mindenfajta utálatosságaitokról fordítsátok el a tekinteteteket. **7** Mert ha az Izrael házából és az

143 *Varázskötést varrnak bárki csuklójára:* ez a dolog karra helyezett mágikus karkötő, tasakban elhelyezett amulett, kisebb ereklyetartó lehetett, amitől a javasasszonyok szerencsét vagy természetfeletti védelmet ígértek az embereknek. A középkori kommentátíró Rási szerint a kötések (*keszátót*), amelyet a nők varrnak (a varrónőket Rási „tű-asszonyokként" fordítja ófranciára), lényegében véve tűpárnaszerű talizmánok, amelyeket a javasasszonyok a velük konzultálóknak a hóna alá, mások szerint a csuklójára kötnek azzal az ígérettel, hogy segítenek beteljesíteni az ügyfelek kéréseit, vágyait. Valószínűleg hasonló funkciót tölthetett be a fejre terített kendő, avagy lepel is. Esetleg fordítható úgy, hogy „apró párnákat varrogatnak az emberek hóna alá."

144 *Halállal fenyegettek:* szó szerint: *megöltök*.

145 *Fájdalmat:* vagy: *szomorúságot*.

146 *A bűnöst viszont bátorítjátok:* szó szerint: *hogy megerősítse a bűnös kezeit.*

147 Lehetséges, hogy ezek a vének Sedékiás környezetéből érkeztek (Jer 51:59).

148 *Azon jár az eszük, hogyan vétkezzenek*: vagy: *bűnük okozóját arcuk elé tették*. Azt tartják szemük előtt, (konkrétan vagy átvitt értelemben), ami miatt megbotlanak, ami bűnbe viszi őket.

149 *Hagyjam-e, hogy rólam tudakozódjanak:* szó szerint: *vajon kerestetvén kerestessem-e általuk*; azaz: *hagyjam-e hogy kutakodjanak felőlem?*

150 *Annak én, az Úr fogok válaszolni:* vagy: *én, az Úr, kész vagyok válaszolni neki.*

Izraelben lakó jövevények közül bárki elpártol[151] tőlem, szívére helyezi bálványait, és azon jár az esze, hogy miként vétkezzen, és bemegy a prófétához, hogy megkérdezzen rajta keresztül engem, annak én, az Úr fogok válaszolni személyesen. 8 Szembefordulok az ilyen emberrel, intő jellé és példázat tárgyává teszem, és kiirtom népem közül; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. 9 De ha a próféta hagyja magát rászedni és úgy mond igét, akkor én, az Úr vettem rá[152] azt a prófétát, de majd kinyújtom a kezemet ellene és kipusztítom népem, Izrael köréből. ***10*** És hordozni fogják bűnüket; amilyen a kérdező bűne, olyan a prófétáé is, ***11*** hogy ne tévelyedjék el többé tőlem Izrael háza, és ne tegyék többé tisztátalanná magukat semmiféle vétkükkel, és akkor majd az én népem lesznek, én pedig Istenük leszek, így szól az én Uram, az Úr.

12 Majd így szólt hozzám az Úr igéje: ***13*** Ember fia, ha az ország[153] vétkezik ellenem, hűtlenséget követve el, én pedig kinyújtom ellene a kezemet és eltöröm neki a kenyér botját[154], éhínséget bocsátok rá[155], hogy kiirtsak belőle embert és állatot, ***14*** akkor, még ha ott lenne is ez a három férfi: Noé, Dániel és Jób[156], igaz voltukkal ők is csak önmagukat[157] menthetnék meg, így szól az én Uram, az Úr. ***15*** Ha vadállatokat hajtanék végig az országon, hogy elnéptelenedjen és pusztasággá legyen, ahol senki sem jár a vadállatok miatt, ***16*** és köztük lenne ez a három férfi, úgy éljek – így szól az én Uram, az Úr –, hogy sem fiakat, sem lányokat nem menthetnének meg, csak egyedül ők menekülhetnének meg, az ország pedig pusztasággá válna. ***17*** Vagy ha kardot hoznék arra az országra, és azt mondanám, hogy kard járja át az országot, s kiirtanék belőle embert és állatot, ***18*** és ez a három férfi köztük lenne, úgy éljek – így szól az én Uram, az Úr –, sem fiakat, sem lányokat nem mentenének meg, hanem csak ők maguk menekülnének meg. ***19*** Vagy ha dögvészt bocsátanék arra az országra, s kiárasztanám rá haragomat vérrel, kiirtva belőle embert és állatot, ***20*** és ha Noé, Dániel és Jób lenne is köztük, úgy éljek – így szól az én Uram, az Úr –, sem fiút, sem lányt nem menthetnének meg, igaz voltukban csak magukat menthetnék meg.

21 Mert így szól az én Uram, az Úr: Hát még ha ezt a négy bajt hozó ítéletemet – kardot, éhínséget, vadállatokat és a dögvészt – bocsátom rá Jeruzsálemre, hogy kiirtsak belőle embert és állatot! ***22*** De lásd, mégis marad benne, aki megmenekül, fiúk és lányok, akiket kihoznak; lám, ők kijutnak onnan hozzátok, s amikor majd látjátok útjukat és cselekedeteiket, akkor megvigasztalódtok ama veszedelem ellenére, amelyet Jeruzsálemre

14. fejezet: 19) Jel 16:1 | 20) Zsid 11:7 | 21) Jel 6:8

151 *Elpártol:* vagy: *elidegenedik*.

152 *Vettem rá:* vagy: *csaptam be.* A bűnrészesség miatt lesz a próféta becsapott. (14:10)

153 *Az ország:* egy föld, egy ország. Az eredeti szövegben az *erec* névelő nélkül áll, általánosan bármely országot jelenthet.

154 *Eltöröm neki a kenyér botját:* Izraelben máig látni karikákban sütött kenyeret, melyet botra fűzve szállítanak és árusítanak a piacokon. A bot támaszt, biztonságot is jelent (vö. Ézs 3:2). Ha a bot eltörik, a kenyérutánpótlás megszűnik. (A sütőlapát botjára is gondolhatunk.)

155 *Éhínséget bocsátok rá:* a törvényszegés átkos következményei között van az éhínség. (3Móz 26.26; 5Móz 28:38–40)

156 *Noé, Dániel és Jób:* igazak, akik Isten előtt közbenjártak emberekért. Feltűnő, hogy Dániel közismert volt kortársai között a zsidó diaszpórában, Babilonban.

157 *Önmagukat:* szó szerint: *lelküket; saját életüket*.

hoztam, mindennek ellenére, amelyet rá hoztam. **23** És ők fognak vigasztalni benneteket, ha majd látjátok útjukat és cselekedeteiket; akkor majd megtudjátok, hogy nem hiába tettem mindazt, amit vele tettem, így szól az én Uram, az Úr[158].

15 **1** És szólt hozzám az Úr igéje, és ezt mondta: **2** Ember fia, mi történik a szőlőtővel[159] az összes [többi] fa között[160], s a venyigével az erdő fái közt? **3** Vesznek-e abból fát, hogy megmunkálják, felhasználják-e szögnek[161], hogy mindenféle tárgyat aggassanak rá? **4** Íme, a tűzbe vetik, hogy az megeméssze; s ha a két végét megemésztette a tűz[162], ha már a közepe is izzik, alkalmas-e még megmunkálásra? **5** Hiszen, mikor ép volt, addig sem csináltak belőle semmit, hát még ha tűz emésztette meg, és izzik, alkalmas-e még megmunkálásra?

6 Ezért így szól az én Uram, az Úr: Ahogyan az erdő fái közt lévő szőlőtőkét a tűzbe vetettem, hogy az megeméssze, úgy vetettem oda[163] Jeruzsálem lakóit. **7** És ellenük fordítom tekintetemet: a tűzből jöttek ki, és a tűz emészti meg őket; majd megtudják, hogy én vagyok az Úr, amikor ellenük fordítom a tekintetemet. **8** Pusztasággá teszem az országot, mivel hűtlenné váltak, így szól az én Uram, az Úr.

16 **1** És szólt hozzám az Úr igéje: **2** Ember fia, hozzad tudomására Jeruzsálemnek utálatos tetteit. **3** Ezt mondd: Így szól az én Uram, az Úr Jeruzsálemhez: Kánaán földjéről származol, ott születtél; apád emóri, anyád pedig hettita. **4** Születésed így történt: amikor megszülettél, nem vágták el a köldökzsinórodat, vízben nem fürösztöttek meg, hogy tiszta légy, nem dörzsöltek le sóval,[164] és pólyába sem tettek. **5** Nem akadt senki, aki megszánt[165] volna, semmit sem tettek meg ezekből, megkönyörülve rajtad, hanem kidobtak a nyílt mezőre, mert már akkor megutálták életedet[166], amikor megszülettél. **6** Ekkor elmentem melletted, és megláttalak véredben fetrengve; azt mondtam neked: véredben élj, és megint csak azt mondtam: véredben élj![167] **7** Megszámlálhatatlanná tettelek, akár a mező füvét; gyarapodtál, nagyra nőttél, tökéletes szépségre jutottál[168], melled

15. fejezet: 1–8) Jn 15:6

158 A szigorú ítélet ellenére is maradnak olyanok a fiatal nemzedékben, akikből a szövetség népe újjá tud éledni.

159 *Szőlőtővel:* Isten népének jelképe (Ézs 5:1-7; Jer 2:21; Jn 15), mely nem hasonló a fákhoz, mert kizárólag gyümölcsei hasznosak, és csak ha művelik.

160 *Összes [többi] fa között:* a szőlő elvadul a fák között. A többi fa a többi népet jelképezi.

161 *Szögnek:* a szó elsősorban cöveket, karót jelent, de néha szög értelemben is előfordul. (pl. Ézs 22:23)

162 *Két végét megemésztette a tűz:* az északi királyság bukása i.e. 722-ben, és a babiloni hadjárat i.e. 598-ban a déli királyság ellen. Ekkor az ország közepe is „megégette magát", a júdai király és a jeruzsálemi elit fogságra vitelekor.

163 *Vetettem oda:* vagy: *szolgáltattam ki.*

164 *Sóval nem dörzsöltek le*: az újszülötteket szokás volt sóval megtisztítani. A beduinok között mai napig szokás olívaolaj és só keverékével ledörzsölni az újszülött bőrét, amitől úgy vélik, erősödik a gyenge bőr.

165 *Nem akadt senki aki megszánt:* szó szerint: *szem nem szánt meg.*

166 *Életedet*: lelkedet. (*nafsékh*)

167 *Véredben élj:* szó szerint: *véreidben élj*! Jelentése: „[Te aki] csupa vér vagy, maradj életben!"

168 *Tökéletes szépségre jutottál:* szó szerint *a díszek dísz*éhez *jutottál*, magyarán a legszebb ékszerekhez.

kitelt, szőröd kinőtt, ám csupasz és meztelen voltál[169]. **8** Elmentem melletted, és láttam: íme már az enyelgés korába jutottál; rád terítettem ruhám szárnyát és befedtem meztelenségedet, megesküdtem neked és szövetségre léptem veled – így szól az én Uram, az Úr –, és enyém lettél. **9** Megfürösztöttelek vízben, lemostam rólad a vért és megkentelek olajjal. **10** Majd felöltöztettelek tarka ruhába[170], cserzett bőrsarut[171] húztam a lábadra, [fehér] vászonba bújtattalak és selymet terítettem rád. **11** Feldíszítettelek ékszerekkel, karperecet tettem a kezeidre és láncot a nyakadra. **12** Függőt tettem az orrodba, füleidbe karikát, a fejedre pedig díszes koronát. **13** Arannyal és ezüsttel díszítetted magadat, öltözéked [fehér] vászon, selyem és tarka ruha; ételed finomliszt, méz és olaj, nagyon-nagyon megszépültél, még a királyságot is sikerült elérned. **14** És elterjedt a neved a népek közt szépséged miatt, mert tökéletes volt az ékszereim miatt, amelyeket rád raktam, így szól az én Uram, az Úr. **15** De elbizakodtál szépséged miatt, és paráznaságra használtad a hírnevedet, ráárasztva paráznaságodat minden arra járóra, hogy az övé legyen.[172] **16** Fogtad a ruháidat, és készítettél magadnak tarka [ruhákkal] díszített magaslatokat, és azokon paráználkodtál; ilyesmi nem volt és nem is lesz. **17** Fogtad aranyomból és ezüstömből készült díszes holmijaidat, amelyeket én adtam neked, és készítettél magadnak férfi-szobrokat, és paráználkodtál velük. **18** Fogtad tarka ruháidat és rájuk terítetted, a nekem szánt olajat és tömjént pedig eléjük tetted. **19** Kenyeremet, amelyet én adtam neked, a finomlisztet, olajat és mézet, amellyel tápláltalak, eléjük tetted jó illatú áldozatul; ez történt, így szól az én Uram, az Úr. **20** Fogtad fiaidat és leányaidat, akiket nekem szültél, és feláldoztad őket nekik eledelül; hát nem volt elég a paráznaságodból? **21** Még fiaimat is leölted és odaadtad égő áldozatra szánva őket?! **22** A sok utálatosságod és paráznaságod közepette nem emlékeztél vissza ifjúságod napjaira, amikor teljesen meztelen voltál, és a véredben fetrengtél. **23** Mi jöhet még ennyi gonoszság után? Jaj, jaj neked! – így szól az én Uram, az Úr. **24** Bálványdombot és áldozóhalmot emeltél magadnak minden köztéren. **25** Felépítetted magaslatodat minden utcasarkon, megutáltattad szépségedet, szétterpesztetted lábaidat minden arrajáró előtt, és folyton-folyvást paráználkodtál. **26** Paráználkodtál Egyiptom fiaival, vérbő[173] szomszédaiddal, folyton-folyvást paráználkodtál, hogy felbosszantsál engem. **27** De íme, kinyújtottam a kezemet ellened, lecsökkentettem kiszabott részedet, és kiszolgáltattalak a téged gyűlölők indulatának, a filiszteusok leányainak, akik szégyenkeznek fajtalankodásod miatt. **28** Paráználkodtál Assúr fiaival is, anélkül, hogy kielégültél

16. fejezet: 9) Ef 5:26

169 *Teljesen meztelen:* szó szerint: *csupasz és meztelen* (ugyanígy a 22. versben is).

170 *Tarka ruhába:* a *rikma* – a Zsoltárok könyve 45:10 alapján – királyi menyasszonyhoz méltó hímzett ruha.

171 *Cserzett bőrsarut:* a *tahas*-nak nevezett bőrfélét próbálták már értelmezni delfinnek, tengeri tehénnek és (Luther révén) borzbőrnek. Mivel a Szent Sátor betakarására használtak ilyet, csak tiszta állat jöhet számításba: lehet, hogy egy pusztai antilopféle bőréből készült a takaró és az itt említett női lábbeli is. A legkorábbi fordítók festett bőrnek tartják. Az akkád *taḫšu* birkabőrt jelent, amire szintén visszavezethető a szó eredete. A lábbeli akár finom báránybőrből is készülhetett. Az arámi Targum drága sarunak adja vissza. A cserzés a bőr sárgás vagy barnásvöröses színére, és gondos kikészítésére is utal.

172 *Hogy az övé legyen:* visszautalás a szépségre és hírnévre.

173 *Vérbő:* szó szerint: *nagy testű.* A Szentírás olykor a *test* szóval utal finoman szólva a férfi testrészeire, a hímtagra (3Móz 15:2–3).

volna; paráználkodtál velük, de ez sem volt elég. **29** Sokat paráználkodtál a kereskedők országával[174], Kaszdimmal, de ez sem elégített ki. **30** Hogy epekedett[175] a szíved – így szól az én Uram, az Úr –, amikor megtetted mindezt, olyan asszony tetteit, akin uralkodik a szenvedély. **31** Amikor bálványdombot emeltél minden utcasarkon, és áldozóhalmot építettél minden köztéren, csak abban különböztél a parázna nőtől, hogy te nem kevesellted a szajha-bért. **32** Házasságtörő asszony! Aki a férje helyett idegeneket fog magának! **33** Minden paráznának fizetséget adnak, te viszont magad adtál fizetséget valamennyi szeretődnek, lefizetted őket, hogy jöjjenek hozzád mindenhonnan veled paráználkodni. **34** Paráználkodásaid közben éppen az ellenkezője történt veled, mint ami más asszonyokkal szokott: utánad nem futottak paráználkodni, miközben te adtál szajha-bért, és nem neked adtak bért – így lettél ellentétük. **35** Ezért [te] parázna asszony, halld meg az Úr igéjét. **36** Így szól az én Uram, az Úr: mivel kiömlött rézpénzed, és feltárult a szemérmed paráználkodásaid közben a szeretőid felé, és valamennyi utálatos bálványod felé, valamint gyermekeid kiontott vére miatt, amelyet azoknak adtál, **37** ezért íme, én összegyűjtöm valamennyi szeretődet, akiknek kedveskedtél, mindazokat, akiket szerettél, és mindazokat, akiket gyűlöltél; összegyűjtöm őket ellened mindenhonnan, és föltárom előttük szemérmedet, és látni fogják a szemérmedet teljesen. **38** Azután ítélkezem fölötted a házasságtörő és vérontó asszonyok törvénye szerint, és átadlak: vérnek, haragnak és bosszúnak[176]. **39** Kezükbe adlak, és ők lerombolják bálványdombjaidat, lerontják áldozóhalmaidat, lehúzzák rólad a ruhádat, elveszik ékszereidet, és otthagynak csupaszon, meztelenül. **40** Gyűlést hívnak össze ellened, megköveznek, és kardélre hánynak. **41** Házaidat felperzselik, végrehajtják rajtad az ítéletet sok asszony szeme láttára; véget vetek parázna létednek, és szajha-bért sem fogsz többé adni. **42** Akkor lecsillapodik a haragom ellened, eltávozik a bosszúvágyam tőled, megnyugszom, és nem bosszankodom többé. **43** Minthogy te nem emlékeztél vissza ifjúságod napjaira, s mindezekkel haragra ingereltél engem, én is a fejedre olvasom viselt dolgaidat – így szól az én Uram, az Úr –, és nem követsz el több fajtalanságot és utálatosságot. **44** Mindenki, aki példálózni akar, ezt a példázatot mondja ellened: amilyen az anya, olyan a lánya! **45** Anyád lánya vagy te, aki megutálta a férjét és a fiait, olyan vagy, mint a nővéreid[177], akik megutálták férjüket és fiaikat; anyátok hettita volt, apátok pedig emóri. **46** A nagyobbik nővéred Somrón, aki lányaival együtt tőled balra lakik[178], kisebbik nővéred pedig a lányaival együtt tőled jobbra lakó[179] Szodoma. **47** Netán

16. fejezet: 38) Mk 8:38 | 39) Jel 17:16 | 46,49) Jel 11:8

174 *A kereskedők országával:* Kánaán országával. Itt inkább mint a káld Babilon meghatározása szerepel, hogy az a kereskedők országa.

175 *Epekedett:* szó szerint: *hervadozott*, vagy: *kókadozott*.

176 *Átadlak: vérnek, bosszúnak és haragnak:* jelentése: *kiteszi a féltékeny harag vérbosszújának.* A versben a *bosszú* a *féltékenység* (*kinʾā*) szóval azonos.

177 *Olyan vagy, mint nővéreid:* Szó szerint: *nővéreid húga vagy*.

178 *Tőled balra lakik:* tőled északra. A tájolásnál a kitüntetett irány a keleti irány volt, ily módon Jeruzsálemhez képest bal kéz felé esik Somrón (Samária) és a környező települések, „Somrón lányai".

179 *Tőled jobbra lakó*: tőled délre lakó. Ld. az előző lábjegyzetet. Szodoma és a környező települések – Szodoma „lányai" – a Jeruzsálemtől délre eső vidéken helyezkedtek el.

nem az ő útjain jártál, és nem az ő utálatosságait cselekedted? Kis híján még romlottabb lettél náluk valamennyi utadon. **48** Úgy éljek! – így szól az én uram, az Úr –, hogy még nővéred, Szodoma sem tette meg a lányaival együtt, ami te megtettél lányaiddal együtt. **49** Íme, ez volt nővérednek, Szodomának a bűne: a felfuvalkodottság; noha kenyérnek bősége és gondtalan jólét jutott osztályrészül neki és leányainak, a szegényt és nincstelent mégsem fogta kézen.[180] **50** Felfuvalkodtak, utálatos dolgokat követtek el előttem, ezért elvetettem őket, amikor ezt láttam. **51** Somrón pedig még feleannyit sem vétkezett, mint te, és te több utálatosságot követtél el, mint ő; nővéreid hozzád képest igazak, mindazon utálatosságokhoz képest, amelyeket elkövettél. **52** Viseld hát te is gyalázatodat, amiért mentő körülményt szolgáltattál nővéreidnek vétkeid által, amikor még utálatosabb dolgokat követtél el, mint ők; még ők is igazabbak, mint te. Te is szégyenkezzél, és viseld gyalázatodat, amiért igazoltad nővéreidet! **53** De majd visszahozom foglyaikat, Szodomának és lányainak foglyait, Somrónnak meg lányainak foglyait, és visszahozom közöttük a te foglyaidat is; **54** azért, hogy viseld gyalázatodat és szégyenülj meg mind amiatt, amit elkövettél, miközben szánakoztál rajtuk[181]. **55** Nővéreid, Szodoma és leányai visszatérnek hajdani állapotukba, Somrón és leányai is visszatérnek hajdani állapotukba, majd pedig te és leányaid is visszatértek hajdani állapototokba. **56** Avagy nem terjesztetted nővérednek, Szodomának [rossz] hírét[182] felfuvalkodottságod idején? **57** Mielőtt nyilvánvalóvá nem lett a te gonoszságod, ugyanúgy, mint ahogyan téged gyaláznak Arám körülötted lakó leányai és a filiszteusok leányai mind, akik körbevesznek, és úgy gúnyolnak téged. **58** Fajtalanságaid és utálatos tetteid következményeit neked is viselned kell! – így szól az Úr. **59** Mert ezt mondja az én Uram, az Úr: Úgy bántam veled, ahogyan cselekedtél; teveled, aki megvetetted az esküt, és meggyaláztad a szövetséget. **60** De megemlékezem az én szövetségemről, amelyet ifjúságod idején veled kötöttem, s örök szövetségre lépek veled[183]. **61** Akkor majd emlékezni fogsz útjaidra és szégyen tölt el, miközben magadhoz fogadod nővéreidet, az idősebbeket és a fiatalabbakat egyaránt, én pedig lányaiddá teszem őket, de nem a veled kötött szövetség miatt.[184] **62** Én pedig fenntartom a szövetségemet veled[185], hogy megtudd: én vagyok az Úr. **63** Hogy emlékezz erre, és szégyenkezzél, ki ne nyisd a szádat többé gyalázatos állapotod miatt, ha megengesztelődöm irántad[186] mindazért, amit elkövettél.

16. fejezet: 49sk) Lk 17:29 60) Zsid 13:20

180 *Mégsem fogta kézen:* vagy: *nem támogatta.* A kézen fogás a szegény megsegítését és gyakorlati támogatását jelenti, hogy boldoguljon.

181 *Szánakoztál rajtuk:* vagy: *vigasztaltad őket* („megkönnyebbülést okoztál nekik" azáltal, hogy Jeruzsálemmel összehasonlítva felmenthették magukat, vö. 52.v.).

182 *Nem terjesztetted-e nővérednek, Szodomának rossz hírét*: szó szerint: *avagy nem volt-e Szodoma nővéred híresztelésül a te szádban…?*

183 *Örök szövetségre lépek veled:* fordítható ekként: *fenntartok számodra egy örök szövetséget.*

184 *Nem a veled kötött szövetségből*: szó szerint: *nem a te szövetségedből.* Az Úr velük más szövetséget köt. Jeruzsálem a fogságból hazatérő júdaiak fővárosa lett, és a diaszpóra zsidóság fővárosa is, és a jövőben a nemzetekből megtértek szellemi centruma.

185 *Szövetségre lépek veled:* vagy: *fenntartom szövetségemet veled*; vagy szó szerint: *feltámasztom szövetségemet veled.*

186 *Megengesztelődöm irántad:* vagy: *engesztelést adok érted.*

17 [1] És szólt hozzám az Úr igéje; [2] Ember fia, adj fel egy rejtvényt és mondj egy példázatot Izrael házának. [3] Mondd: Így szól az én Uram, az Úr: A nagy szárnyú, hosszú tollú, nagy sas[187], melynek sűrű tollazata színpompás[188], eljött a Libanonra[189], és lecsípte a cédrusfa csúcsát. [4] Legfelsőbb hajtásait leszakította, és a kalmárok földjére vitte, kereskedők városában tette le. [5] Majd elvett az ország vetéséből, és bevetnivaló mezőbe ültette, bő víz mellé helyezte; mint a fűzfát, úgy telepítette. [6] Kihajtott, s lett belőle alacsony növésű, szerteágazó szőlőtőke, hajtásai feléje fordulnak, gyökerei alatta vannak; szőlőtőkévé lett, vesszőket hajtott és indákat eresztett[190]. [7] De volt egy másik nagy sas[191], nagy szárnyú és sűrű tollazatú, és íme, ez a szőlőtőke feléje eresztette gyökereit és feléje hajtotta ágait, hogy inkább az öntözze, mintsem a saját ágyásai, ahová ültették. [8] Jó mezőbe, bő víz mellé ültették, hogy vesszőt hajtson, gyümölcsöt hozzon, díszes szőlőtőke legyen. [9] Mondd: Így szól az én Uram, az Úr: Vajon jó sora lesz-e? Nem fogja-e kiszaggatni gyökereit, leszakítani gyümölcseit, hogy elszáradjon? Valamennyi kisarjadt hajtása elszárad; nem kell ahhoz erős kar és nagyszámú nép, hogy gyökerestül kiszakítsák. [10] Íme, elültették, de vajon jó sora lesz-e? Ugye, amint keleti szél éri, elszárad egészen; azokban az ágyásokban szárad el, ahol kisarjadt.

[11] És szólt hozzám az Úr igéje: [12] Mondd csak meg az engedetlenség házának: Ugye tudjátok, mit jelent ez? Mondjad: azt jelenti, hogy eljött Babilon királya Jeruzsálembe, fogta királyát és fejedelmeit, és magával vitte őket Babilonba.[192] [13] És fogott egyet a királyi sarjak közül, szövetséget kötött vele, esküvel kötelezte el magát, de az ország előkelőit elvitte, [14] hogy alacsonyrendű királyság legyen, föl ne emelkedjék, hanem őrizze meg a szövetséget, hogy az fönnálljon.[193] [15] Mégis föllázadt ellene: követeket küldött Egyiptomba, hogy az lovakat és hadinépet küldjön neki; de vajon sikeres lesz-e? Megmenekül-e, aki ilyet csinál? Megszegte a szövetséget, mégis megmeneküljön? [16] Úgy éljek – mondja az én Uram, az Úr – hogy annak a királynak a székhelyén, aki őt királlyá tette, akinek az esküjét megvetette, és akinek a szövetségét megszegte, nála, Bábelben fog meghalni. [17] És nem fog a fáraó nagy hadsereggel, nagyszámú hadinéppel mellé állni a háborúban, amikor sáncot emelnek és ostromművet építenek sok ember kiirtására. [18] Amiért megvetette az esküt, megszegte a szövetséget, s noha kezet adott rá, mégis elkövette mindezt: nem fog megmenekülni. [19] Ezért így szól az én Uram, az Úr: Úgy éljek: bizony én az eskümet, amelyet megvetett, és az én szövetségemet, amelyet megszegett, a fejére olvasom.

17. fejezet: 3,7) Jel 12:14

187 A nagy sas a hódító babiloni birodalom uralkodójának jelképe.

188 Mint a 16:10-ben, a tarka ruhát jelentő szó itt is a királyi pompa kifejzője.

189 A Libanon-hegység Izráel földjét, a rajta növő cédrusok az ország előkelőit, különösen a királyi családot jelképezik. A példázat magyarázata a 12. verstől kezdődik.

190 A szőlőtőke Júda királyságát jelképezi a példázatban.

191 A másik nagy sas a fáraó, a másik nagyhatalom, Egyiptom uralkodója, akitől felszabadító seregeket vártak.

192 Jójákint, Júda királyát, a nép előkelőségeit, a katonákat és az iparosokat babiloni fogságba vitték Jeruzsálemből az első megszálláskor, i. e. 598-ban. (2Kir 24:14–16)

193 Jósiás egyik fia, Sedékiás (Jójákin nagybátyja) került trónra. Júda fönnmaradása a Nabukodonozornak tett hűségeskü megtartásától függött. (2Kir 24:17; Jer 37:1)

20 Kifeszítem hálómat ellene és csapdába ejtem, elviszem Bábelbe, és ott ítélkezem fölötte az ellenem elkövetett hűtlenségéért. ***21*** És aki bármelyik csapatából megfutamodott, kard által esik el, a megmaradottak pedig szétszélednek mindenfelé; akkor majd megtudjátok, hogy én, az Úr megmondtam. ***22*** Így szól az én Uram, az Úr: majd én magam csípek le a cédrusfa csúcsából egy hajtást, és elültetem; a tetejéről egy zsenge ágat magam tépek le, és egy magas hegyormon elplántálom. ***23*** Izrael magas hegyén fogom elültetni, hogy lombot hajtson és gyümölcsöt teremjen, hogy hatalmas cédrussá váljék; alatta lakik majd mindenféle madár, s mindenféle szárnyas ágainak árnyékában tanyázik majd.[194] ***24*** És megtudja majd a mező összes fája, hogy én, az Úr teszem alacsonnyá a magas fát, és magassá az alacsonyt, én szárítom ki a viruló fát, és én teszem virulóvá a kiszáradtat; amit én, az Úr kimondtam, azt meg is teszem.

18 ***1*** És szólt hozzám az Úr igéje: ***2*** Mit akartok ezzel a közmondással, amelyet Izrael földjéről mondotok, hogy „az apák ettek egrest[195], és a fiak foga vásott el tőle”? ***3*** Úgy éljek! – mondja az én Uram, az Úr –, hogy többé nem lesz lehetőségetek ezt a példázatot mondogatni Izraelben. ***4*** Mert íme, minden lélek az enyém; az apa lelke éppúgy, mint a fiúé. Annak a léleknek kell meghalnia, amelyik vétkezik[196]. ***5*** Ha valaki igaz, ha törvényesen és igaz módon cselekszik. ***6*** A hegyeken nem evett [az áldozatból],[197] és szemét nem emelte Izrael házának bálványaira[198], felebarátjának feleségét nem tette tisztátalanná[199], és nem közeledik asszonyhoz tisztulása idején. ***7*** Senkit nem nyom el, visszaadja a zálogot adósának, rablást nem követ el, kenyerét odaadja az éhezőnek, és a mezítelent felruházza. ***8*** Uzsorára nem ad, kamatot nem szed[200], az álnokságtól tartózkodik[201], igaz ítéletet hoz ember és ember között. ***9*** Rendelkezéseim szerint jár el, törvényeimet megőrzi, hogy igazságot cselekedjék: igaz ő, és bizonyosan élni fog – így szól az én Uram, az Úr.

10 De ha valaki olyan fiút nemzett, aki erőszakos és vérontó, aki csak egyet is megtett ezek közül, ***11*** noha apja mindezt nem tette: eszik a hegyeken [az áldozatból], tisztátalanná teszi felebarátja feleségét. ***12*** A szegényt és a szűkölködőt elnyomja, rablásokat követ

17. fejezet: 23) Mt 13:32; Mk 4:32; Lk 13:19 | *18. fejezet:* 7) Mt 25:35; Lk 3:11

194 Izrael magas hegye Sion, ahol a megszentelt nép szolgálni fogja az Urat a népek között. (Ezék 20:40; Ézs 2:2, 6:13)

195 *Egrest:* vagy: *savanyú szőlőt*. A szó a szőlő éretlen bogyóira vonatkozik.

196 *Annak a léleknek kell meghalnia, aki vétkezett*: szó szerint: *a vétkes lélek, az hal meg...*

197 *Nem nem evett [az áldozatból]*: áldozati lakomán nem vett részt. A magaslatokon pogány vallási szertartás keretében áldomást csaptak: a résztvevők az idegen istenség tiszteletére fogyasztották az oltárra tett áldozati állat húsát. Az igaz ember nem evett a hegyeken áldozott bálványáldozatokból.

198 Izrael háza bálványai ebben az időben sokfélék lehettek; ezek voltak a kánaáni Baál és Asera, és babiloni megfelelőjük: Tammúz, s mellette az „ég királynője”; és szintén babiloni hatásra a csillagképek. Az istenségek ábrázolásának célja, hogy bámulatot, áhítatot keltsen, ezért a tekintet rájuk emelése – megcsodálásuk – által megvalósul a bálványimádás bűnös cselekedete.

199 *Tisztátalanná:* házasságtörés által. A 4Móz 5:11–31 szakaszában ugyanez a szóhasználat van, a férj féltékenysége kapcsán, amikor a papok rituálisan kivizsgálják, a nő elkövette-e a házasságtörést, ami beszennyezte. A papok tiszte és feladata a tiszta és tisztátalan közötti különbségtétel tanítása.

200 A Törvény alapján az uzsorakölcsön és a kamatszedés a népen belül tilos. (5Móz 23:19–20)

201 *Álnokságtól tartózkodik*: szó szerint: *az álnokságtól visszatartja kezét;* vagy: *a jogtalanságtól visszahúzza kezét*.

el, zálogot nem ad vissza. Bálványokra emeli a tekintetét, utálatosságokat cselekedett. ***13*** Uzsorára ad, és kamatot szed. És éljen az ilyen? Nem fog élni! Miután elkövette ezeket az utálatos dolgokat, halállal lakoljon, vére rajta.

14 De ha valaki olyan fiút nemzett, aki látja apja valamennyi vétkét, amelyet elkövet; látja ugyan, de nem azoknak megfelelően cselekszik: ***15*** a hegyeken nem eszik [az áldozatból], tekintetét nem emeli Izrael házának bálványaira. Felebarátja feleségét nem teszi tisztátalanná, ***16*** senkit nem nyom el, zálogot nem tart vissza, és rablást nem követ el, kenyerét odaadja az éhezőnek, és felruházza a mezítelent. ***17*** Nem hatalmaskodik a szegényen[202], kamatot és uzsorát nem szed, megtartja törvényeimet, rendelkezéseimnek megfelelően jár el. Az ilyen nem hal meg apja bűne miatt, hanem bizonyosan élni fog. ***18*** Apja viszont, miután zsarolással elnyomta és rablással kifosztotta[203] embertársát, és [csak] azt cselekedte népe közt, ami nem helyes – látod, meghal bűne miatt.

19 És még ti kérdezitek, miért nem viselte a fiú is az apa bűnét? Mert a fiú jogosan és igazságosan cselekedett, valamennyi rendelkezésemet megtartja és teljesíti azokat: ő bizonyosan élni fog.

20 Annak a léleknek kell meghalnia, aki vétkezett[204]; a fiú nem viseli az apa bűnét, s az apa sem viseli a fiú bűnét; az igaz önmagán [viseli] igaz voltát, miként a bűnös is önmagán [hordozza] bűnösségét[205]. ***21*** De ha a bűnös elfordul[206] minden vétkétől, amelyet elkövetett, és megtartja minden rendelkezésemet, törvényesen és igazságosan cselekszik: [akkor] bizonyosan élni fog, nem hal meg. ***22*** Egyetlen elkövetett bűne sem marad emlékezetben; igaz tettei miatt, amelyeket véghezvitt, élni fog[207]. ***23*** Vajon annyira kívánnám a bűnös halálát? – így szól az én Uram, az Úr. – Dehogy! Inkább azt kívánom, hogy visszaforduljon útjáról[208] és éljen!

24 Ám ha az igaz eltér[209] igaz állapotától[210] és álnok módon él, és elköveti mindazokat az utálatos dolgokat, amelyeket a gonoszok szoktak elkövetni – az ilyen éljen-e? Egyetlen igaz tette sem marad meg az emlékezetben, amelyet véghezvitt; hűtlenségéért, amiért hűtlennek bizonyult, és vétkéért, amellyel vétkezett, azokért meghal. ***25*** Ti mégis ezt mondjátok: nem egyenes[211] az Úr útja! Hallgassatok ide, Izrael háza! Az én útjaim

18. fejezet: 16) Mt 25:35 | 20) Jn 9:2 | 23) 1Tim 2:4

202 *Nem hatalmaskodik a szegényen:* vagy: *nem emeli kezét a szegényre*.

203 *Zsarolással elnyomta és rablással kifosztotta:* mindkét kifejezés figura etymologica eszközével teszi nyomatékossá a bűncselekmény súlyosságát: „zsarolva követett el zsarolást" és „rabolva követett el rablást".

204 Ld. a 4. vershez írt jegyzetet.

205 Az eredeti szöveg tömörebb: „az igazon rajta lesz igazsága, a gonosz gonoszsága saját magán lesz".

206 *Elfordul:* vagy: *visszafordul, megtér.*

207 *Igaz tettei miatt, amelyeket véghezvitt, élni fog*: vagy: *amit tett igazságában, azáltal élni fog.*

208 *Útjáról*: az út életmódot és életvitelt jelképez, ami valamilyen cél felé halad, egyúttal az ember rövidtávú törekvéseit is jelzi, amiket különböző utakon-módokon el akar érni (Zsolt 1:1,6). A megtérés teljes visszafordulás, és a rossz céloktól és rossz cselekedetektől való eltávolodás.

209 *Eltér:* vagy: *elfordul, visszafordul.*

210 *Igaz állapotától:* szó szerint: *igazságától*.

211 *Nem egyenes:* vagy: *nem következetes* (nem egyenlő mércéhez igazodó).

nem egyenesek? Nem inkább a ti útjaitok nem egyenesek? **26** Amikor az igaz eltér igaz állapotától és álnok módon cselekszik, és ezek miatt meghal, akkor álnoksága miatt hal meg, amelyet elkövetett. **27** Ha pedig a gonosz elfordul bűneitől, amelyeket elkövetett, és jogosan és igazságosan cselekszik, életben tartja lelkét. **28** Ha belátja mindezt, és megtér minden vétkéből, amelyet elkövetett, bizonyosan élni fog, nem hal meg.

29 Izrael háza mégis ezt mondja: Nem egyenes az Úr útja! Vajon az én útjaim nem egyenesek, Izrael háza? Nem inkább a ti útjaitok nem egyenesek? **30** Ezért mindenkit a saját útjai alapján fogok megítélni, Izrael háza! – így szól az én Uram, az Úr. Térjetek meg, forduljatok el minden vétketektől[212], és ne legyen, amivel alkalmat adtok a bűnnek.[213] **31** Dobjátok el magatoktól minden vétketeket, amit csak elkövettetek, és készítsetek magatoknak[214] új szívet és új szellemet; miért halnátok meg, Izrael háza? **32** Mert nem kívánom a halandó halálát[215] – így szól az én Uram, az Úr –, térjetek meg tehát, hogy éljetek!

19 **1** Te pedig kezdjél gyászéneket Izrael fejedelmeiről[216]. **2** És mondd: Mi volt anyád? Nőstényoroszlán, oroszlánok között hevert, fiatal oroszlánok között nevelte föl kölykeit.[217] **3** Nagyra növelt egyet a kölykei közül: fiatal oroszlán lett, és megtanult zsákmányt ejteni, embert evett. **4** Hallottak róla a nemzetek, vermükbe ejtették, horogra fűzve[218] vitték Egyiptomba.[219] **5** Amikor anyja látta, hogy hiába várja, elillant reménysége; fogta egy másik kölykét és azt tette meg ifjú oroszlánná.[220] **6** Ez pedig az oroszlánok közt járt-kelt, ifjú oroszlánná lett, és megtanult zsákmányt ejteni, embert evett.[221] **7** A magukra maradt nőstényekkel párosodott[222], városaikat lerombolta, az egész ország rettegett hangos üvöltésétől. **8** De összefogtak ellene körös-körül a tartományok népei[223], kifeszítették

212 *Vétketektől:* a szó áthágást, lázadást és elszakadást is jelent.

213 *Ne legyen, amivel alkalmat adtok a bűnnek:* szó szerint: *ne legyen semmitek, ami bűnbe botlat*. A megfogalmazás hasonlít a Tízparancsolatra: „Ne legyenek néked idegen isteneid énelőttem.” (2Móz 20:3; 5Móz 5:7) A bálványokat a próféta rendszerint a botránkozás eszközeinek, bűn okozójának mondja. (Ezék 14:3-4, 7)

214 *Készítsetek magatoknak:* jelentése: *tegyetek rá szert* (mint kincsre, vagyonra), *szerezzetek be magatoknak* (mint mikor elkészítik az útravalót).

215 *Mert nem kívánom a halandó halálát:* szó szerint: *nem lelem kedvem a meghaló halálában.*

216 A gyászdal Júda utolsó királyairól szól.

217 A nőstényoroszlán Júda királysága, kölykei a fejedelmek. Jákób áldásában Júda jelképe az oroszlán; (1Móz 49:49). Júda, mint oroszlán a népek között: erős és független.

218 *Horogra fűzve:* vagy: *orrkarikákon*.

219 A fiatal oroszlán Jóákház, Jósiás és Hamutál fia, 23 évesen került trónra, és három hónapig uralkodott. Nékó fáraó megfosztotta trónjától és Egyiptomba hurcolta (2Kir 23:31–35). Jóákház, másnéven Sallum Egyiptomban halt meg.

220 A második fiatal oroszlán Jójákim, 11 évig uralkodott, kemény adókat vetett ki (2Kir 23:35). Nabukodonozor bilincsbe verve vitte Babilonba (2Krón 36:6). Utódjára, a fiatal Jójákinra csak annyiban illik a példázat, hogy őt is Babilonba hurcolták, de ő csak 3 hónapig uralkodott.

221 Az oroszlánok a környező országok, akiktől Júda királya sem különbözött. A próféta a vezetők szemére veti a gátlástalan erőszakot, a nyáj „megevését” (Ezék 34:10).

222 *A magukra maradt nőstényekkel párosodott:* szó szerint: *és megismerte özvegyeiket*. Júda a környező országok között igyekezett nagyobb tekintélyt kivívni.

223 A babiloni sereg szíriai, moábi, ammoni segédcsapatokkal támadta meg Jójákimot (2Kir 24:2).

rá hálójukat, vermükben foglyul ejtették. **9** Horogra fűzve nyakhámba zárták,[224] és elvitték Bábel királyához, várbörtönbe vitték azért, hogy ne hallják többé a hangját Izrael hegyein.

10 Anyádnak vére vagy, aki olyan volt, mint szőlőtő[225], amelyet víz mellé ültettek; termékeny volt, sűrű lombú a bő víztől. **11** Erős ágakat hajtott, királyok jogarainak valót; termetével kimagaslott az ágak közül, jól látható volt, amint magasra tört sok hajtásával. **12** Mégis, haraggal kiszaggatták, földre döntötték, keleti szél szárította el gyümölcseit, erős ágai letöredeztek és elszáradtak, tűz emésztette meg őket. **13** És most a sivatagban van elültetve, kiszikkadt, szomjazó földbe.[226] **14** Tűz csapott ki egy ágból[227], megemésztette hajtásait és gyümölcsét: nincs rajta többé erős ág, uralkodói jogarnak való.[228] Gyászének[229] ez, és gyászdallá is lett.

20 **1** És történt, hogy a hetedik esztendőben[230], az ötödik hónap tizedik napján[231] férfiak jöttek hozzám Izrael vénei közül, hogy megkérdezzék az Urat, és leültek előttem. **2** Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: **3** Ember fia, beszélj Izrael véneivel, és ezt mondd nekik: Így szól az én Uram, az Úr: Vajon azért jöttetek, hogy megkérdezzetek engem? Úgy éljek, hogy nem hagyom magam faggatni! – így szól az én Uram, az Úr. **4** Akarsz-e ítélkezni felettük, ember fia, akarsz-e? Akkor add tudtukra atyáik utálatos tetteit! **5** Mondd meg nekik: Így szól az én Uram, az Úr: Azon a napon, amikor kiválasztottam Izraelt, fölemelt kézzel tettem [esküt] nekik, Jákób háza ivadékának, és megismertettem magamat velük Egyiptom földjén; fölemelt kézzel tettem [esküt], amikor ezt mondtam: én, az Úr vagyok a ti Istenetek. **6** Azon a napon fölemelt kézzel tettem [esküt] nekik, hogy kihozom őket Egyiptom földjéről arra a földre, amelyet kiszemeltem nekik; tejjel és mézzel folyó [földre], amely valamennyi ország ékessége.

7 Ekkor ezt mondtam nekik: vessétek el mindannyian a szemetek elől utálatos dolgaitokat[232], ne tegyétek tisztátalanná magatokat Egyiptom bálványaival! Én, az Úr vagyok

---

224 *Nyakhámba zárták:* egyesek szerint ketrecről van szó. A talmudi hagyomány, illetve a *Jónathán targum* említi a nyakhámot, amely a nyak mögé helyezett rúd, amelyhez az ember fejét, kezeit hozzákötözik.

225 *Anyádnak vére vagy, aki olyan volt, mint a szőlőtő:* esetleg: *Olyan vagy, mint anyád, a vérbeli szőlőtő...* Szó szerint: *anyád, mint szőlőtő, véredben.* Júda királyságát ábrázolja a vérbeli szőlőtő képe, ami különösen ráillik az anyakirálynéra, akitől Joákház és Sedékiás született. A szőlőtőhöz hasonló életerős anya „ízig-vérig olyan volt, mint te". Némelyek a *dam* szót vér helyett hasonlóságnak, hasonmásnak tartják egy arámi gyökből levezetve a Targum nyomán (Kimchi). A fenti megoldás mindkét árnyalatot megtartja: a vérvonal a hasonlóságot is magába foglalja.

226 A pusztába kiültetett szőlőtő képe a száműzetést ábrázolja.

227 *Egy ágból:* Jójákin helyett Sedékiás ült a trónra, de fellázadt Nabukodonozor uralma ellen, pusztulásba döntve Júdát, Jeruzsálemet és a Templomot; és ezzel véget ért a királyi család uralma, és megkezdődött a babiloni fogság. (2Krón 36:11–20)

228 A júdai királyság hosszú időre megszűnik. (Hós 2:5)

229 A példázat Júda királyi vérvonalát gyászolja.

230 Az első fogságravitel, Jójákin és a Templom kincsei elhurcolásának hetedik éve. Ezékiel ettől az évtől számítja az éveket. (ld. 2:2)

231 *Az ötödik hónap tizedik napján:* ez a júliusra-augusztusra eső év hónap. Csaknem napra pontosan a Templom lerombolása előtt két évvel vagyunk (amely a hagyomány szerint év hónap 9-én következett be).

232 *Vessétek el szemetek elől utálatos dolgaitokat:* szó szerint: *mindenki a saját szemeinek tisztátalanságait dobja el.*

a ti Istenetek. **8** Ám engedetlennek bizonyultak velem szemben és nem akartak hallgatni rám, egyikük sem vetette el a szeme elől utálatos dolgait, és Egyiptom bálványait sem hagyták el; ezért azt mondtam, hogy kiárasztom rájuk haragomat és kitöltöm rajtuk dühödt indulatomat ott, Egyiptom földjén. **9** És tettem mindezt azért, hogy a nevemet meg ne szentségtelenítsék azoknak a népeknek a szeme láttára, akik között élnek, s akiknek a szeme láttára megismertettem magamat velük, amikor kihoztam őket Egyiptom földjéről. **10** Kihoztam őket Egyiptomból, és elvittem őket a sivatagba. **11** Átadtam nekik rendelkezéseimet, és törvényeimet megismertettem velük, amelyeket, ha megtesz az ember, élni fog általuk. **12** És szombatjaimat is nekik adtam, hogy jelül legyenek köztem és köztük, hogy megtudják: én vagyok az Úr, aki megszentelem őket.

13 De engedetlen volt velem szemben Izrael háza a sivatagban, rendelkezéseimet nem követték, törvényeimet megvetették, pedig ha azokat betölti az ember, élni fog általuk; szombatjaimat is nagyon meggyalázták, ezért azt mondtam, hogy kiárasztom rájuk haragomat a sivatagban, hogy végezzen velük. **14** És tettem mindezt a nevem miatt, hogy meg ne szentségtelenítsék azt azoknak a népeknek a szeme láttára, akiknek a szeme előtt kihoztam őket. **15** Sőt, én fölemelt kézzel tettem [esküt] nekik a sivatagban, hogy nem viszem be őket arra a földre, amelyet nekik adtam, tejjel és mézzel folyó [földre], amely valamennyi ország ékessége, **16** miután törvényeimet megvetették, rendelkezéseimet nem követték, és szombatjaimat megszentségtelenítették, mert bálványaikhoz vonzódott a szívük[233]. **17** Mégis megsajnáltam őket, s nem pusztítottam ki őket, s nem végeztem velük a sivatagban. **18** És ezt mondtam fiaiknak a sivatagban: az atyáitok rendelkezéseit ne kövessétek, törvényeiket ne tartsátok meg, és bálványaikkal ne tegyétek tisztátalanná magatokat! **19** Én, az Úr vagyok a ti Istenetek. Az én rendelkezéseimet kövessétek, törvényeimet őrizzétek meg és tartsátok be azokat; **20** szombatjaimat szenteljétek meg, hogy jelül legyenek köztem és köztetek, hogy megtudjátok: én, az Úr vagyok a ti Istenetek. **21** De a fiak is engedetlenek voltak velem szemben, rendelkezéseimet nem követték, törvényeimet nem őrizték meg, és nem tartották be azokat, amelyeket azért tart be az ember, hogy éljen általuk, szombatjaimat megszentségtelenítették; ezért azt mondtam, hogy kiárasztom rájuk haragomat, hogy kitöltsem rajtuk dühömet a sivatagban.

22 Mégis visszavontam kezemet, s tettem mindezt a nevem miatt, hogy meg ne gyalázzák azt azoknak a népeknek a szeme láttára, akiknek a szeme előtt kihoztam őket. **23** Én pedig fölemelt kézzel [tettem esküt] a sivatagban, hogy szétszélesztem őket a népek közé és szétszórom őket az országok között, **24** amiért törvényeimet nem tartották be, rendelkezéseimet megvetették, szombatjaimat megszentségtelenítették, és atyáik bálványaihoz vonzódott a szemük[234]. **25** Ezért én is adtam nekik olyan törvényeket, amelyek nem jók, és olyan rendelkezéseket, amelyek által nem élnek. **26** Én is tisztátalanná

20. fejezet: 11,21) Lk 10:28

233 *Bálványaikhoz vonzódott a szívük:* szó szerint: *bálványaikat követte szívük.*

234 *Atyáik bálványaihoz vonzódott szemük:* szó szerint: *atyáik bálványai után voltak szemeik.*

nyilvánítottam őket adományaik miatt, mikor átvitték a tűzön az összes elsőszülöttet[235], azért, hogy pusztává tegyem őket, azért, hogy megtudják: én vagyok az Úr. ***27*** Ezért beszélj Izrael házához, ember fia, és mondd meg nekik: Így szól az én Uram, az Úr: még azzal is káromoltak engem atyáitok, hogy hűtlenséget követtek el ellenem. ***28*** Mert én bevittem őket arra a földre, amelyre nézve fölemelt kézzel tettem [esküt], hogy nekik adom, de ők, amint megláttak bármiféle magas dombot vagy lombos fát, ott vágták le véreséldozataikat, ott bosszantottak áldozati felajánlásaikkal[236], ott mutatták be jó illatú illatáldozataikat, s ott öntötték ki italáldozataikat. ***29*** Akkor így szóltam hozzájuk: mi az a magaslat, ahová ti jártok? Ezért nevezik ezeket magaslatnak a mai napig.

30 Mondd meg tehát Izrael házának: Így szól az én Uram, az Úr: vajon nem atyáitok módjára teszitek magatokat tisztátalanná, s nem az ő utálatos bálványaikkal paráználkodtok? ***31*** Amikor ajándékokat visztek [nekik], amikor tűzre adjátok fiaitokat,[237] tisztátalanná teszitek magatokat az összes bálványotokkal, mind a mai napig! És én hagyjam, hogy faggassatok engem, Izrael háza? Úgy éljek! – így szól az én Uram, az Úr –, nem hagyom, hogy faggassatok!

32 Abból pedig, amit magatokban fontolgattok,[238] semmi sem lesz; amikor is ezt mondjátok: legyünk olyanok, mint a nemzetek, mint az országok nemzetségei, szolgáljunk fát és követ[239]. ***33*** Úgy éljek! – így szól az én Uram, az Úr –, bizony erős kézzel, kinyújtott karral és túláradó haraggal fogok uralkodni rajtatok! ***34*** Kivezetlek majd benneteket a népek közül, és egybegyűjtelek benneteket azokból az országokból, ahová szétszóródtatok, erős kézzel, kinyújtott karral és túláradó haraggal. ***35*** Elviszlek benneteket a népek sivatagába[240], és szemtől szembe ítéllek meg benneteket[241] ott; ***36*** ahogyan atyáitokat ítéltem meg Egyiptom országának sivatagában, úgy ítéllek majd meg benneteket, így szól az én Uram, az Úr. ***37*** Átvezetlek benneteket a pásztorbot[242] alatt és beviszlek benneteket a szövetség kötelékébe. ***38*** Akkor kiválogatom[243]közületek a lázadókat és a tőlem elpártolókat; kivezetem őket abból az országból, amelyben jövevények voltak, de Izrael földjére nem

20. fejezet: 34) 2Kor 6:17

235 A Törvény a 2Móz 13:2-ben rendelkezik az anyja méhét megnyitó elsőszülött odaszenteléséről, és a 13:13 annak a módjáról, hogyan kell megváltani az elsőszülöttet. Az első törvényt látszólag meg akarták tartani, de a pogány kánaáni szokást vezették be a második törvény figyelmen kívül hagyásával.

236 *Ott bosszantottak áldozati felajánlásaikkal:* vagy: *ott adták bosszantó adományukat.* Az „áldozati felajánlás" a *korbán*.

237 *Tűzre adjátok fiaitokat:* szó szerint: *átviszitek fiaitokat a tűzön* (ld. 22. v.) Gyermekek elégetését jelentő borzalmas gyermekáldozatról van szó. A bálványszobornak átadták az élő csecsemőt, égő tűzben, engesztelésül. A gyermekáldozatot a Tóra ismételten és hangsúlyosan tiltja (5Móz 18:9–10; 3Móz 18:21; 20:2–4).

238 *Amit magatokban fontolgattok:* vagy: *ami szellemetekben felmerült*.

239 *Fát és követ:* Asera és Baál szimbólumai. Baált felállított kőoszlopok, női párját, Aserát lombos fa vagy valamiféle fafaragvány jelenítette meg.

240 *Népek sivataga:* a népek közötti szétszóratás és a helyreállítás közötti köztes hely, senkiföldje. Földrajzi helyként lehet utalás a szír-babiloni pusztaságra, ahová az elhurcolt törzsek kerültek, ahonnan nem mindenki tér vissza. Hós 2:14; Jer 31:2 szerint sor kerül egy döntő találkozásra a pusztában, egy közelebbről meg nem nevezett kietlen helyen.

241 *Úgy ítéllek meg benneteket:* vagy: *törvénykezem veletek*. Ugyanígy a 36. versben.

242 A pásztor a nyáját a nap végén összetereli, az akol bejáratánál egyenként megszámolja úgy, hogy át kell menniük a botja alatt. A juhoktól elkülöníti a kecskéket.

243 *Kiválogatom:* vagy: *kitisztítom*.

jönnek be; akkor majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. **39** De ti, Izrael háza – így szól az én Uram, az Úr –, menjetek csak mindannyian a bálványaitok után, és tiszteljétek őket ezután is, ha nem akartok rám hallgatni; de az én szent nevemet többé nem fogjátok megszentségteleníteni adományaitokkal és bálványaitokkal! **40** Mert az én szent hegyemen, Izrael magas hegyén – így szól az én Uram, az Úr –, ott szolgál majd engem Izrael egész háza, valamennyien azon a földön; ott gyönyörködöm majd bennük, és ott várom el felajánlásaitokat, az első termés zsengéjét, mindazzal együtt, amit nekem szenteltek. **41** Jó illatú áldozatban gyönyörködöm bennetek, amikor kihozlak titeket a népek közül, és összegyűjtelek azokból az országokból, ahová szétszóródtatok, és a népek szeme láttára szentelődöm meg általatok[244]. **42** Akkor megtudjátok majd, hogy én vagyok az Úr, amikor beviszlek benneteket Izrael földjére, abba az országba, amelyre nézve fölemelt kézzel tettem esküt, hogy atyáitoknak adom. **43** Ott majd visszaemlékeztek útjaitokra, valamennyi olyan cselekedetekre, amellyel tisztátalanná tettétek magatokat; akkor majd megundorodtok magatoktól, és az összes gonoszságotoktól, amelyet csak elkövetettetek. **44** Akkor majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, amikor a nevem kedvéért, s nem a ti gonosz útjaitok és romlott cselekedeteitek miatt bánok így veletek, Izrael háza! – így szólt az én Uram, az Úr.

45 És szólt hozzám az Úr igéje: **46** Ember fia, fordítsd tekintetedet dél felé, mondj szózatot[245] a déli tájék felé, és prófétálj a déli alföld erdeje ellen[246]. **47** És mondd a délvidék erdejének: Halljad az Úr igéjét! Így szól az én Uram, az Úr: Nézd csak, én tüzet gyújtok benned, és az megemészt benned minden zöldellő fát és minden kiszáradt fát; nem alszik ki a lobogó láng, és megperzselődik általa minden arc déltől északig. **48** És látni fogja minden halandó[247], hogy én, az Úr gyújtottam fel, nem fog kialudni. **49** Erre én ezt mondtam: Jaj, Uram Isten, ők azt mondják rólam: ez folyton példázatokban beszél!

21 **1** Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: **2** Ember fia, fordítsd tekintetedet Jeruzsálem felé, mondj szózatot a szent helyekről[248], és prófétálj Izrael földje ellen. **3** Mondd Izrael földjének: Így szól az Úr: Látod, én ellened fordulok, kihúzom kardomat hüvelyéből. **4** Azért, hogy kiirtsak belőled igazat és bűnöst, azért jön ki a kardom a hüve-

20. fejezet: 41) Lk 11:2; 2Kor 6:17; Fil 4:18

244 *Szentelődöm meg általatok:* vagy: *szentnek bizonyulok bennetek.* Isten nevét a népek között megszentelik, amikor a népek látják Izrael népében végbevitt csodáit, és a Név megszenteléséhez a nemzetek között ezután Izrael papi szolgálata is hozzájárul. (Ézs 61:6a)

245 *Mondj szózatot:* szó szerint: *csepegtess.* A prófétai beszédre használt képszerű kifejezés felhőből hulló esőcseppekhez hasonlítja az Igét. (pl. Ám 7:16; vö. Bír 5:4) Ugyanez a szó van a 6–7. versben.

246 *Dél... déli tájék ... déli alföld erdeje:* a héber szöveg három kifejezést használ; ezek sorrendben *témán*, *dáróm* és *negev*. Konkrét földrajzi egységként az első az Arab-félsziget déli csücskét, a második bármely, a szemlélőtől valóban délre eső területet, a harmadik pedig általában a Júdától délre eső sivatagot. A kommentárok a delet Ezékiel próféta lakóhelyétől (a Kebár menti Tel Abibtól), illetve Babilontól délre számítják, s elsősorban Jeruzsálemre, tágabban Júdára vonatkoztatják. Ugyanez a helyzet a „déli alföld erdeje" lokalizálásával kapcsolatban is. Az erdő a példázatban a nép, a fák az emberek.

247 *Minden halandó*: szó szerint: *minden test,* vagyis *minden ember.* Ugyanígy a 9–10. versben.

248 *Szent helyek:* mindenekelőtt a jeruzsálemi Templomra vonatkozik, de a többesszám miatt minden olyan helyre, amire a nép szent helyként tekintett, így például a korábbi északi királyság, a volt Izrael területén levő Bételre.

lyéből minden halandó ellen déltől északig. [5] Így megtudja majd minden halandó, hogy én, az Úr húztam ki kardomat a hüvelyéből; nem is tér vissza többé.

[6] Te pedig, ember fia, nyögdécselj megtört derékkal, keserűen sóhajtozz a szemük láttára. [7] És amikor majd megkérdezik, hogy miért sóhajtozol, ezt mondd: a hír miatt, amely, ha ideér, megdermed[249] minden szív, elernyed minden kéz, homályba borul minden szellem[250], s a térdek mind vízként megindulnak,[251] íme, jön már és megtörténik[252], így szól az én Uram, az Úr.

[8] És szólt hozzám az Úr igéje: [9] Ember fia, prófétálj és szólják! Így szól az én Uram, az Úr! Mondjad: Kard, kard, ki van élesítve, meg is van fenve. [10] Hogy öldököljön, azért van megélesítve, hogy villámoljék[253], azért van megfenve. Vajon örvendjünk-e, fiam kormánypálcája?[254] [A kard] megvet minden fát![255]

[11] Odaadta azt, hogy megélesítve marokba fogják; azt a kardot megélesítették, azt megfenték, hogy öldöklő kezébe adják. [12] Kiáltozz és jajgass ember fia, mert ez az, ami népem ellen lesz és Izrael valamennyi fejedelme ellen; kardélre hányják őket népemmel együtt; ezért üss a csípődre! [13] Mert megvolt a próba. De mi van akkor, ha a kormánypálcát is megveti? – Nem lesz.[256] – Így szólt az én Uram, az Úr. [14] Te pedig, ember fia, prófétálj, csapd össze a tenyeredet; megkétszereződik, megháromszorozódik a kard hatalma, halálra sebzettek kardja az, a nagy öldöklés kardja, amely házról házra jár közöttük. [15] Azért, hogy megolvadjon a szív, sokan legyenek, akik megbotlottak! Valamennyi városkapujuk ellen megsemmisítő kardot küldtem; jaj, arra készült, hogy villámoljék, s azért van megfenve, hogy mészároljon. [16] Egyesítsd erődet,[257] azután fordulj jobbra, tartsd egyenesen, fordulj balra, amerre csak irányítják az éled! [17] Akkor majd én is összecsapom a tenyeremet, és lecsillapodik heves haragom! Én, az Úr beszéltem. [18] És szólt hozzám az Úr igéje: [19] Te, ember fia, készíts magadnak két utat, ahol Bábel királyának kardja jönni fog; egy országból induljon ki mindkettő, és faragj útjelzőt, a városba vezető út kereszteződésében faragd ki. [20] Készíts utat, ahol eljön majd a kard Rabbat-Ammón ellen, és Júda ellen, a megerősített

249 *Megdermed minden szív:* a „megolvad minden szív" héber idióma magyar megfelelője.

250 *Homályba borul minden szellem:* jelenti az elerőtlenedő szellemi látást, az elhomályosuló értelmet, de jelentheti a pillanatnyi elmezavart is. Az elhomályosulást jelentő szót a pisákoló, kialvófélben lévő lámpásra és meggyengült szemre használják.

251 *Vízként megindulnak*: szó szerint: *vízzel folynak*. A térdek elgyengülnek, elernyednek. A visszafogott leírás jelentheti azt is, hogy a térdek mind csuromvizesek. A vers egésze a hír által kiváltott rettegés és sokkos állapot tüneteit írja le.

252 *Íme jön már és megtörténik*: szó szerint: *íme jön és meglesz.*

253 Másik fordítási lehetőség: *Hogy mészárlást végezzen, azért van megélesítve, hogy villámot szórjon.*

254 *Fiam kormánypálcája:* vagy: *fejedelmi botja*. A *kormánypálcának* fordított szó jelentéskörébe belejátszik a *hatalmi pálca, bot, ág*, jelentés, ezáltal Júda királyságát, vezető törzsét, kormányzatát is jelöli. Királyi családjára, és közvetve a Messiásra is utal. (1Móz 49:10 fejedelmi botja; 2Móz 4:22; Mik 5:2; Mt 2:6)

255 A kardról van szó, ami megvet minden fát. (Az erdő hasonlattal írta le korábban a népességet. Nem kíméli a fát: a háború egy embert sem kímél.) A kard kijövetele után a közbevetett felkiáltás Isten részéről Júda királyi törzsének szól. Ha az öldöklő kard minden fát megvet, az Júda kicsiny királysága („fiam kormánypálcája") számára is életveszélyt jelent.

256 *Nem lesz:* nem lesz kormánypálca.

257 *Egyesítsd erődet:* vagy*: szedd össze magad.* A kard háromszoros hatalmát kell összeszednie vagy élességét kimutatnia („mutasd, hogy éles vagy"). Szabad fordításban katonai parancsoknak is értelmezhető: Gyülekező! Jobbra át! Kész! Balra át!

Jeruzsálemben.[258] ***21*** Mert odaáll Bábel királya a válaszútra, az útkereszteződésre, hogy jósjelet kérjen, összerázza a nyilakat[259], megkérdezi a házibálványokat, és megnézi a májat.[260]

22 Jobbjára mutatott a jósjel, Jeruzsálem irányába,[261] hogy faltörő kosokat helyezzen el, hogy ölésre adjon parancsot[262], hogy harci riadót kiáltson, hogy faltörő kosokat helyezzen el a kapukkal szemben, hogy töltést emeljen és ostromműveket építsen.

23 De ez hiábavaló jósolgatás lesz az ő szemükben, hiszen hétszeres esküvel rendelkeznek[263] – de ő[264] felemlegeti a bűnt, hogy foglyul ejtse őket. ***24*** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Minthogy emlékezetbe hozza bűnötöket, napvilágra kerül hűtlenségetek, és megmutatkozik vétketek valamennyi cselekedetetekben: miután tehát számon vagytok tartva, a markába kerültök.

25 Hozzád pedig, te halálravaló gonosz, aki Izrael fejedelme vagy, akinek ütött az órája[265] a végső bűn idején, ***26*** így szól az én Uram, az Úr: vedd le a turbánt, emeld le a koronát! Sem ez, sem az [nem marad meg]; az alacsony magas lesz, a magas pedig alacsony. ***27*** Romlást, romlást, romlást hozok rá[266], amilyen még nem volt, amíg el nem jön, akié az ítélet, és én neki adom[267].

28 De te, ember fia, prófétálj és mondd: Így szól az én Uram, az Úr Ammon fiairól és gyalázkodásukról. Ezt mondd: Kard, kard! Ki van húzva, hogy öldököljön, ki van fenve, hogy pusztítson, s hogy villámoljék – ***29*** amikor téged[268] hiábavaló látomásokkal és hazug jósjelekkel ámítanak –, hogy odategyenek téged halálra méltó bűnösök nyakára, akiknek eljön az órája[269] a végső bűn idején; ***30*** akkor visszadugják [a kardot] a hüvelyébe. Teremtésed helyén, szülőföldeden ítélkezem fölötted. ***31*** Kiárasztom rád izzó haragomat, indulatom tüzét szítom ellened, bősz indulatú emberek, öldöklő mesterek[270] kezébe adlak. ***32*** Tűz eledele leszel, véredet fölissza a föld, nem fognak rád emlékezni! Mert én, az Úr megmondtam.

21. fejezet: 31) Lk 1:52

258 Ostrom idején a környező települések lakói mind Jeruzsálemben kerestek menedéket.

259 *Összerázza a nyilakat:* talán azért, hogy sorsot húzzon közülük; vagy hogy az útelágazásnál megrázza és földre dobja őket, hogy megnézze, a megjelölt nyíl melyik irányba mutat.

260 A máj- és a béljóslás már a sumer, óakkád kortól fogva a mezopotámiai vallás része volt, amivel az istenek útmutatását keresték. A próféta mindezt múlt időben mondja el, mint kész tényt, amit látott.

261 Az útelágazás Damaszkusznál volt, ahol Nabukodonozornak el kellett döntenie: Ammon fővárosa felé megy-e tovább, balra, Rabba felé, vagy Jeruzsálem felé, jobbra. A jósló nyíl Jeruzsálem felé mutatott.

262 *Hogy ölésre adjon parancsot*: szó szerint: *hogy ölésre nyissa száját.*

263 *Hétszeres esküvel rendelkeznek:* szó szerint: *esküvések esküvései vannak nekik, azaz: ünnepélyes esküik vannak*. Isten részéről adott ősi ígéretekre, de a babiloni királlyal kötött megállapodásra is vonatkozhat, amiben Júda bízott.

264 *Ő:* a babiloni király, aki az előző mondatok alanya volt; vagy az Úr az, aki felemlegeti a nép bűneit.

265 *Ütött az órája:* szó szerint: *eljött a napja*. Elsősorban Sedékiás királynak szól, aki esküje ellenére fellázadt a babiloni király ellen, és ez a bűnös tette megpecsételte Júda sorsát.

266 *Romlást*: vagy: *szerencsétlenséget*. Megszokott fordítása: „rommá, rommá, rommá döntöm őt".

267 *Neki adom:* t.i. az ítélkezést, döntéshozatalt. A jövőbeni király a legfőbb bíró.

268 *Téged:* a kardot. A prófécia Ammon országának szól, mintha kard lenne, amivel büntetést akar végrehajtani.

269 *Eljön az órája:* szó szerint: *eljön a napja.* (ld. 25. v.)

270 *Bősz indulatú emberek, öldöklő mesterek*: szó szerint: *tüzes emberek és öldöklő kovácsok*. Akik Ammon országával, mint karddal elbánnak saját földjén (vö.: 25:10).

22 [1] És szólt hozzám az Úr igéje: [2] És te, ember fia, meg akarod-e ítélni, meg akarod-e ítélni a vérontó várost? Akkor add tudtára valamennyi utálatos [cselekedetét]! [3] És mondd: Így szól az én Uram, az Úr: ennek a belül vérontó városnak el kell, hogy jöjjön a megszabott ideje, mert bálványokat készített önmaga vesztére, és tisztátalanná vált. [4] A vér által[271], amelyet kiontottál, vétkessé váltál, és bálványaid által, amelyeket készítettél, tisztátalan lettél; te vagy az oka, hogy utolsó napjaid egyre közelednek, s hogy eljutottál éveid végéhez; ezért teszlek gyalázatossá a népek előtt, és megvetés tárgyává valamennyi országban. [5] A közel lévők és a tőled távol lévők egyaránt csúfot űznek majd belőled, te tisztátalan nevű[272], te nagy zavarkeltő[273].

[6] Íme, Izrael fejedelmei közül ki-ki annyi vért ontott, amennyit csak karja bírt. [7] Apát és anyát gyaláztak országodban, a jövevényt megzsarolták, az árvát és az özvegyet sanyargatták. [8] Szentségeimet megvetetted, szombatjaimat megszentségtelenítetted. [9] Rágalmakat terjesztettek országodban[274], hogy vért ontsanak; hegyeken ettek [az áldozatból] országodban, vérfertőzést[275] követtek el nálad. [10] Az atyák szemérmét fölfedték[276], erőszakoskodtak a tisztulófélben lévő nővel[277] országodban. [11] Volt olyan, aki felebarátja feleségével művelt utálatos dolgot, volt, aki saját menyét tette tisztátalanná fajtalanul[278]; olyan is akadt, aki nővérét, saját apjának leányát gyalázta meg. [12] Megvesztegetést fogadtak el országodban, hogy vért onthassanak; uzsorát és kamatot szedtél, zsarolva fosztogattad felebarátaidat, miközben rólam elfeledkeztél! – így szól az én Uram, az Úr. [13] És íme, én összecsapom tenyeremet fosztogatásaid láttán, amit véghezvittél, és a vérontás miatt, amit országodban elkövettek. [14] Állhatatos lesz-e a szíved, s elég erős lesz-e a kezed azokban a napokban, amikor majd elbánok veled? Én, az Úr beszéltem, és meg is teszem. [15] Elszélesztelek a népek közé, és szétszórlak az országokba; véget vetek a tisztátalanságodnak. [16] Noha magadat teszed közönségessé[279] a népek szeme láttára, majd megtudod, hogy én vagyok az Úr.

[17] És szólt hozzám az Úr igéje: [18] Ember fia, Izrael háza salakká lett számomra; mindannyian réz, ón, vas, ólom a kemencében; ezüstsalakká lettek. [19] Ezért így szól az én Uram, az Úr: Mivel mindannyian salakká lettetek, azért meglátod, én összegyűjtelek benneteket Jeruzsálemen belül. [20] Ahogyan összegyűjtik az ezüstöt, a rezet, a vasat az ólmot és az ónt a kemencébe, és tüzet fújtatnak rajta, hogy megolvasszák, úgy foglak összegyűjteni benneteket felindult haragomban; beteszlek [a kemencébe] és megolvasztalak

271 *Vér által*: szó szerint: *véred által*. A Jeruzsálemben kiontott ártatlan vérről van szó.

272 *Tisztátalan nevű:* jelentheti azt, hogy rossz hírű, hírhedt.

273 *Tisztátalan nevű ... nagy zavarkeltő:* Jeruzsálem csak nevében a béke városa: békesség helyett a sok zavargás városa (*rabbat mehuma).*

274 *Országodban:* szó szerint: *benned,* azaz a városban. Jeruzsálem az országot is megjeleníti, amelynek fővárosa. (vö. 17.v.)

275 *Vérfertőzést:* vagy: *fajtalanságot*. Az utóbbi tágabb fogalom, mint a vérfertőzés. Ezékiel itt a 3Móz 18-ban szankcionált szexuális bűnök közül főként a vér szerinti rokonok között tiltott nemi érintkezést rója föl Jeruzsálem népének.

276 *Atyák szemérmét fölfedték:* apjuk feleségével háltak.

277 A havi tisztulása idején. (3Móz 18:19)

278 *Fajtalanul:* Ezékielnél rendszeres kifejezés a szellemi és erkölcsi paráznaság bűnére, ami követi a 3Móz 18:17 és 20:14 szóhasználatát a szexuális erkölcstelenségre.

279 *Közönségessé:* vagy: *szentségtelenné.* A közönséges a szentnek az ellentéte.

benne. *21* Egybegyűjtelek benneteket, és felszítom rátok haragom tüzét, hogy megolvadjatok benne. *22* Ahogyan megolvad az ezüst a kemencében, úgy olvadtok meg benne ti is; majd megtudjátok, hogy én, az Úr árasztottam ki rátok a haragomat.

23 Így szólt hozzám az Úr igéje: *24* Ember fia, mondd meg neki: Te pedig megtisztítatlan ország[280] vagy, amelyik nem kapott esőt a harag napján. *25* Prófétái összeesküvést szőnek benne, olyanok, mint a prédáját széttépő, ordító oroszlán; lelkeket falnak fel, vagyont és drágaságot halmoznak fel, megszaporítják az özvegyek számát. *26* Papjai erőszakot követtek el törvényemen, meggyalázták szentségeimet, nem választották külön a szentet a közönségestől, a tiszta és a tisztátalan közti különbséget nem tanították meg, szombatjaimra nem ügyeltek[281], és így közönségessé váltam közöttük[282]. *27* Fejedelmei olyanok, mint a prédát szétszaggató farkasok; vért ontanak, lelkeket visznek a pusztulásba csak azért, hogy nyerészkedhessenek. *28* Prófétái mésszel vakolnak, hiábavalóságot látnak, hazugságot jósolnak nekik, amikor ezt mondják: Így szól az én Uram, az Úr! – pedig az Úr nem szólt. *29* Az ország népe zsarolással foglalkozott és fosztogatással törődött; a szűkölködőt és a szegényt elnyomják, a jövevényt pedig a törvény ellenére megzsarolják. *30* Én meg kerestem közülük valakit, aki falat építene és odaállna a résbe[283] elém az országért, hogy el ne pusztítsam, de nem találtam. *31* Ezért kiárasztom rájuk dühömet, megsemmisítem őket haragom tüzével, tetteiket a fejükre olvasom! Így szól az én Uram, az Úr.

23 *1* És így szólt hozzám az Úr igéje: *2* Ember fia, volt két asszony, egy anyának a lányai. *3*Ezek paráználkodtak Egyiptomban, már ifjú korukban paráznák voltak; ott nyomkodták a mellüket, ott szorongatták szűz keblüket. *4* Nevük pedig: Oholá az idősebbiké, és Oholibá a húgáé; enyéim lettek, és szültek fiakat meg leányokat. Nevük pedig: Somrón, ő Oholá, és Jeruzsálem: Oholibá[284]. *5* Oholá azonban szajhává lett mellettem[285], vágyra gerjedt szeretői iránt, az assúrbéliek iránt, akik a közelben voltak[286], *6* akik kék bíborba öltöztek, kormányzók és helytartók, kívánatos ifjak mindnyájan, lovasok, akik harci kocsit hajtanak. *7* Odaadóan paráználkodott velük, Assúr[287] válogatott fiaival, mindannyiójukkal, és mindazokkal, akik iránt vágyra gerjedt, és tisztátalanná

22. fejezet: 25) 1Pt 5:8 | 26) Zsid 10:28 | 27) Csel 20:29

280 *Megtisztítatlan ország*: nem egyszerűen tisztátalan országot jelent, hanem olyan országot, amelyet nem tisztítottak meg szellemi-erkölcsi és rituális értelemben.

281 *Nem ügyeltek*: szó szerint: *szombatjaim elől elrejtették szemeiket.*

282 *Közönségessé váltam közöttük:* vagy: *szentségtelenné váltam számukra*. A papok maguk között nem tekintették szentnek az Urat.

283 *A résbe:* vagy: *a törésbe.* Ahol hiányzik, vagy leomlott a védőfal. A közbenjáró feladata Isten haragjának feltartóztatása.

284 *Somrón Oholá, és Jeruzsálem Oholibá:* a testvérnépek Izrael és Júda, a törzsek együtt jöttek ki Egyiptomból. Az ország kettészakadása után az északi tíz törzs saját szentélyeket és istentiszteletet alapított, ezért Samária jelképes neve Oholá, azaz „az ő saját sátra"; Júda fővárosának, Jeruzsálemnek neve Oholibá, amiről az Úr azt mondja: „az én sátram van benne", mert Szentélyét és istentiszteletét Ő rendelte.

285 *Mellettem:* szó szerint: *alattam,* vagy: *helyettem.* A hűtlen társ férje tekintélye alatt volt, de helyette választott magának szeretőket.

286 *Közelben voltak:* vagy: *a közelben laktak.* Asszíria az északi izraeli királysággal határos lett, miután bekebelezte Szíriát.

287 *Assúr:* Asszíria ősatyja, Sém fia. (1Móz 10:11,22.) Az asszír birodalom megfelelője (ld. 9.v.)

tette magát valamennyi bálványukkal. ***8*** De az Egyiptommal folytatott paráználkodását sem hagyta abba, mert vele háltak ifjú korában, és ők is szorongatták szűzi mellét, és ráöntötték paráznaságukat[288]. ***9*** Ezért szeretőinek kezébe adtam őt, Assúr fiainak a kezébe, akik iránt vágyra gerjedt. ***10*** Azok felfedték szemérmét, fiait és leányait elvették, őt magát pedig karddal megölték; hírhedtté lett az asszonyok körében, amikor az ítéletet végrehajtották rajta[289].

11 Amikor látta ezt a húga, Oholibá, még romlottabb vágyakra gerjedt nála, s paráznaságával fölülmúlta nővére paráznaságát. ***12*** Assúr fiai iránt gerjedt fel vágya, kormányzók és helytartók iránt, akik a közelében vannak; teljes díszbe öltözött lovasok iránt, akik harci kocsit hajtanak; kívánatos ifjak ők mindannyian. ***13*** És láttam, hogy ő is tisztátalanná vált; ugyanazon az úton járnak mind a ketten. ***14*** De [Oholibá] még tovább ment a paráználkodásban, mert látott falra vésett férfialakokat, káldok képmását vörös festékkel kifestve.[290] ***15*** Övvel felövezve a derekuk, kendőben végződő turbán a fejükön, első látásra parancsnok[291] valamennyi, hasonlóak a Bábel fiaihoz, akiknek Kaszdim a szülőföldjük. ***16*** Amint látta őket, vágyra gerjedt irántuk, és követeket küldött hozzájuk Kaszdimba. ***17*** El is jöttek hozzá Bábel fiai, hogy enyelegve együtt háljanak, és tisztátalanná lett miattuk, majd megundorodott tőlük.[292] ***18*** Mivel nyíltan paráználkodott és fölfedte szemérmét, lelkem megundorodott tőle, ahogyan nővérétől is megundorodott lelkem. ***19*** Ő pedig egyre többet paráználkodott, mikor visszagondolt fiatalkorára, amikor paráználkodott Egyiptom földjén. ***20*** És vágyra gerjedt ágyasai iránt, akiknek a hímtagjuk[293] olyan, mint a szamaraké, és magömlésük olyan, mint a lovaké. ***21*** Mivel visszavágytad[294] fiatalkorod fajtalankodását, amikor még egyiptomiak szorongatták melledet ifjú kebleidért, ***22*** ezért Oholibá – így szól az én Uram, az Úr, – íme, én fölserkentem[295] ellened szeretőidet, akiktől megundorodtál[296], és elhozom őket ellened mindenfelől. ***23*** Bábel fiait és a káldokat mind, a Pekódból[297], Sóából[298] és Kóából[299] valókat, Assúr valamennyi fiát velük együtt; kívánatos ifjak ők, kormányzók és helytartók mindannyian, tisztek és parancsnokok, akik

288 Az egyiptomi bikakultuszt sem hagyta el Izrael, hiszen mind az aranyborjút, mind a Bételben és Dánban felállított bikaszobrokat egyiptomi koncepció alapján készítették.

289 Samária elestére történő utalás, amikor az asszírok i. e. 722-ben elfoglalták, és lakosait deportálták.

290 *Vörös festékkel kifestve:* vörösokker festékkel kifestették a kivésett kontúrokat. A babiloni hadsereg pajzsai vörösek, egyenruhája bíborszínű volt. (Náh 2:3)

291 *Parancsnok:* magasrangú tiszt, aki a harci szekeret irányítja.

292 *Megundorodott tőlük:* szó szerint: *elszakadt a lelke tőlük.*

293 *Hímtagjuk*: a szövegben eufemisztikus módon csak *test* szerepel.

294 *Visszavágytad:* vagy: *kerested.*

295 *Fölserkentem: fölgerjesztem*, vagy: *felindítom.*

296 *Megundorodtál*: szó szerint: *lelked megundorodott, lelked elszakadt.* (Ugyanígy a 28. versben.)

297 *Pekódból:* Pekód Káldea dél-keleti része, amely Elámmal volt határos. Szimbolikus név is, mert *pekód* héberül büntetést jelent. Jer 50:21-ben Babilon jelképes neve. A babiloni sereg szövetséges segédcsapatai több nemzetből verbuválódtak.

298 *Sóából:* Szíriai nomádok, akik más arámi népekhez csatlakozva a Tigris folyótól keletre foglaltak el területeket, és akiket az asszírok nem tudtak leigázni. Azonosak lehetnek a sutukkal, akiket az *Amarna-levelek*ben említenek.

299 *Kóából*: Kóa lakói, melynek görög neve később Gaugamela, a Tigristől keletre.

mind lovon lovagolnak. **24** Jönnek majd ellened sarlókkal a harci kocsik kerekén[300], népek tömegével, vérttel, pajzzsal és sisakkal [fölszerelve]; körülvesznek téged, és átadom nekik az ítélkezés jogát, hogy a saját törvényeik szerint ítéljenek meg téged. **25** Féltékenységgel fizetek meg neked, ők pedig haragjukban elbánnak veled; orrodat és füleidet levágják, s ami megmarad belőled, az kard által pusztul el; ők elviszik majd fiaidat és leányaidat, ami pedig megmarad belőled, azt tűzben égetik el. **26** Lehúzzák rólad a ruhát és elveszik ékszereidet. **27** És eltávolítom belőled Egyiptom földjéről származó fajtalankodásaidat és paráználkodásodat; nem legelteted rajtuk a szemedet, és Egyiptomra se emlékezel vissza többé. **28** Mert így szól az én Uram, az Úr: Látod, én azoknak a kezébe adlak, akiket gyűlölsz, és akiktől megundorodtál. **29**Gyűlölettel bánnak veled, elveszik minden szerzeményedet, és ott hagynak csupaszon és meztelenül; lelepleződik parázna szemérmed, fajtalankodásod és paráználkodásod. **30** Így bánnak veled, mivel paráználkodtál a népekkel, és tisztátalanná tetted magadat bálványaikkal. **31** Nővéred útján jártál – az ő serlegét adom hát a kezedbe. **32** Ezt mondja az én Uram, az Úr: nővéred mély és öblös serlegét fogod kiinni; gúny és nevetség tárgya leszel, mert sok fér bele. **33** Részeg leszel, bánattal teli. Rémület és pusztulás serlege a nővéredé, Somróné. **34** Kiiszod azt, kihörpinted[301], még a cserepeit is lekaparod,[302] és téped a melledet, mert én megmondtam; így szól az én Uram, az Úr.

35 Azért ezt mondja az én Uram, az Úr: amiért megfeledkeztél rólam, és hátat fordítottál nekem[303], viseld hát fajtalankodásod és paráznaságod következményét.

36 Ezt mondta nekem az Úr: Ember fia, akarsz-e ítélkezni Oholá és Oholibá fölött? Akkor add tudtukra utálatos tetteiket! **37** Mert házasságtörők, és vér tapad a kezeikhez; bálványaikkal követték el a házasságtörést, és fiaikat is, akiket nekem szültek, [a tűzön] vitték át nekik szánt eledelül. **38** Még azt is elkövették ellenem, hogy tisztátalanná tették Szentélyemet azon a napon, és szombatjaimat is megszentségtelenítették. **39** Amikor levágták fiaikat bálványaiknak, még ugyanazon a napon elmentek Szentélyembe, hogy meggyalázzák azt; látod, így cselekedtek az én házamban. **40** Sőt, elküldtek a messziről jövő emberekhez, és el is jöttek azok, akikhez követeket küldtek; a kedvükért megmosakodtál, kifestetted a szemedet, és felékszerezted magad. **41** Díszes ágyra ültél, és előtte terített asztal: a nekem szánt tömjént és olajat tetted rá. **42** Jókedvű tömeg lármája hallatszott ott, de a rengeteg emberhez még szesztestvéreket is hoztak a pusztából; ezek karperecet tettek a nők kezére és díszes fejdíszt, koszorút a fejükre. **43** Ekkor ezt mondtam annak, akit elnyűtt a házasságtörés, paráználkodás: Most már az ilyen [kivénhedt] paráznával is paráználkodnak? **44** És bementek hozzá, ahogyan a kéjnőkhöz szoktak, úgy

23. fejezet: 29) Jel 17:16

300 *Sarlókkal a harci kocsik kerekén:* szó szerint: *harci kocsi bárdja és kerék*. A fordító elgondolása az, hogy a korabeli harci kocsik küllőjére erősített sarlókról, kardokról lehet szó. Ezt a brutális fegyvert az egyiptomiak, a hettiták és az asszírok egyaránt alkalmazták.

301 *Kihörpinted:* szó szerint: *kiszívod.* A harag poharát az utolsó cseppig ki kell innia.

302 *Lekaparod:* vagy: *lenyalod, leszopogatod,* a bor üledékét is lekapargatva.

303 *Hátat fordítottál nekem:* szó szerint: *hátad mögé vetettél engem,* ami kifejezi, hogy Oholibá tudomást sem akart venni a férjéről.

mentek be Oholához és Oholibához, az álnok, a fajtalan asszonyokhoz. **45** De igaz férfiak, majd azok fogják megítélni őket a házasságtörőkre és a vérontókra vonatkozó törvény szerint, mert házasságtörők ők, és vér tapad a kezükhöz.

46 Ezt mondja az én Uram, az Úr: Hívják össze ellenük a gyülekezetet, és szolgáltassák ki őket elrettentő például és zsákmányul. **47** Kövezze meg őket a gyülekezet, és szabdalják szét őket kardjukkal; fiaikat és leányaikat gyilkolják le, házaikat pedig tűzzel perzseljék fel. **48**Megszüntetem a fajtalanságot az országban, hogy okuljon belőle minden asszony, és ne kövessen el olyan fajtalanságot, mint ti. **49** Rátok hárítják fajtalanságotokat, és hordozni fogjátok a bálványimádás vétkének terhét; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, az Isten.

24 **1** És szólt az Úr igéje a kilenced ik évben, a tizedik hónap tizedik napján[304]: **2** Ember fia, írd fel magadnak ezt a nevezetes napot[305], éppen ezt a napot: ostrom alá vette Bábel királya Jeruzsálemet éppen a mai napon. **3** Példázattal szólj az engedetlenség házához és mondd nekik: Így szól az én Uram, az Úr: Tedd föl [a tűzre] az üstöt, tedd föl, és vizet is tölts belé. **4** Vegyél hozzá húsdarabokat, mindenféle jó darabot, combot és lapockát, a csontok legjavával töltsd meg. **5** A nyáj legjavából vedd, és rakd sorba a csontokat alatta; addig forrald, amíg meg nem főnek a csontok is benne. **6** Azért ezt mondja az én uram, az Úr: Jaj, te vérontó város, rozsdás üst, amelyről nem jön le a rozsda; egyik darabot a másik után szedd ki belőle, ne sorsvetéssel dönts[306]. **7** Mert ott volt a vér benne, amelyet a csupasz kősziklára helyezett[307], nem a földre öntötte, hogy a por betakarná. **8** Harag fölkeltésére, bosszú szítására helyeztem vérét a csupasz kősziklára, hogy ne lehessen betakarni. **9** Azért ezt mondja az én Uram, az Úr: Jaj a vérontó városnak! Én is nagy máglyát fogok rakatni. **10** Hozzatok sok fát, gyújtsatok tüzet, főzzétek meg a húst egészen, keverjetek hozzá fűszert, izzanak a csontok. **11** Hagyd állni üresen a parázson, hogy áttüzesedjen, és izzon a réz, megolvadjon benne a tisztátalanság, és eltűnjék róla a rozsda. **12** A bajlódás kifárasztott, mégsem ment le róla a sok rozsda, tűzbe hát a rozsdájával! **13** Tisztátalanságodban fajtalanság rejlik; noha tisztítottalak, mégsem tisztultál meg tisztátalanságodból. Nem fogsz többé megtisztulni, amíg le nem csillapodik haragom ellened. **14** Én, az Úr megmondtam; bekövetkezik, mert megteszem! Nem fogom vissza magamat, nem könyörülök, nem szánakozom! Útjaid és cselekedeteid alapján ítélnek meg téged! Így szól az én Uram, az Úr.

23. fejezet: 45) Mk 8:38

304 Jójákin király fogságba kerülésétől számítva a 9. évben (vö. 1:2; 8:1; 20:1). Ez egyben Sedékiás király 7. éve. A dátum i. e. 588. január 15. (2Kir 25:1; Jer 39:1) Ezékiel a 2:2-ben eszerint számolja az éveket.

305 *Nevezetes napot:* szó szerint: *a nap nevét*. A két és fél éves ostrom kezdetét jelző dátum.

306 *Ne sorsvetéssel dönts:* szó szerint: *nem esett rá sors.* A bűnös kiválasztására sorsot vetettek (Józs 7:18; Jón 1:7). A darabokat válogatás nélkül kell kiszedni. A város lakóira válogatás nélkül vonatkozik az ítélet: vagy elpusztulnak, vagy fogságba viszik őket. Nem sorsolással dől el a sorsuk.

307 A sima, csupasz kősziklára edényben elhelyezett vagy ráöntött vér mindenképpen áldozatnak minősül, csakhogy törvénytelen áldozatnak. 3Móz 17:13 parancsa szerint még az elfogyasztásra leölt állatok, madarak vérét is be kellett takarni földdel. A be nem takart vér az égre kiált bosszúért (1Móz 4:15), különösen a törvénytelen gyermekáldozatok vére.

15 És szólt hozzám az Úr igéje: ***16*** Ember fia, íme, én csapással elveszem tőled azt, akiben gyönyörködsz[308], de te ne gyászolj, ne sírj, könnyedet se hullasd. ***17*** Csak halkan nyögj, ne úgy gyászolj, ahogyan a halottakat szokták; tedd fel fejdíszedet,[309] és kösd a lábadra a saruidat, ne takard el a bajuszodat, és ne edd a gyászolók kenyerét[310]. ***18*** Elmondtam ezt reggel a népnek, este pedig meghalt a feleségem; másnap reggel a kapott parancs szerint cselekedtem. ***19*** Ekkor a nép ezt mondta nekem: – Nem mondanád meg nekünk, hogy mit jelent az nekünk, amit csinálsz? ***20*** Ezt válaszoltam nekik: – Az Úr igéje szólt énhozzám: ***21*** Mondd meg Izrael házának: Így szól az én Uram, az Úr: íme, én közönségessé teszem Szentélyemet, erősségeteket, amelyre büszkék vagytok, amelyben gyönyörködtök[311], s vágyakoztok is utána[312]; fiaitok és leányaitok, akiket ott hagytatok, kard által esnek el. ***22*** Azt teszitek majd, amit én tettem: bajuszotokat nem takarjátok el, és nem eszitek a gyászolók kenyerét[313]. ***23*** Fejfedő lesz a fejeteken, saru a lábatokon, nem fogtok gyászolni, sem pedig sírni, sápadoztok bűneitek miatt, és csak nyöszörögtök egymás között. ***24*** Ezékiel intő jel lesz számotokra: pontosan azt fogjátok tenni, amit ő tett; s amikor ez bekövetkezik, megtudjátok majd, hogy én vagyok az Úr, az Isten.

25 Hozzád pedig, ember fia – nemde így lesz? –, azon a napon, amikor elveszem tőlük erősségüket, amelynek örülnek, méltóságukat, amelyben gyönyörködnek, s ami után vágyódnak,[314] fiaikat és leányaikat, ***26*** azon a napon tehát egy menekült jön hozzád, hogy hírt hozzon, s a saját füleddel halljad[315]. ***27*** Azon a napon megnyílik majd a szád, beszélni fogsz a menekülttel, s nem maradsz többé néma; intő jel leszel számukra, hogy megtudják: én vagyok az Úr.

25 ***1*** És szólt hozzám az Úr igéje ekképpen[316]: ***2*** Ember fia, emeld tekintetedet Ammon fiai felé és prófétálj róluk; ***3*** és mondjad Ammon fiainak: Halljátok az én Uramnak, az Úrnak az igéjét, így szól az én Uram, az Úr: Amiért te kárörvendve nevettél,[317] amikor a Szentélyemet meggyalázták, és amikor Izrael földjét elpusztították,

24. fejezet: 15–24) Mt 8:22; Lk 9:60

308 *Akiben gyönyörködsz:* szó szerint: *szemeid gyönyörűségét.*

309 *Fejdíszedet:* amit Ezékiel papi származása és rangja okán viselt. Turbán, papok által viselt fejdísz (44:18). A gyászolók nem viseltek fejfedőt.

310 *Gyászolók kenyerét:* szó szerint: *emberek kenyerét.* A gyászoló száját eltakarva, saru nélkül a porban ült, nem evett, csak az emberek által kínált kenyeret fogyasztotta, amit vigasztalásul nyújtottak neki.

311 *Amelyben gyönyörködtök:* mint a 15. versben: *szemetek gyönyörűsége.*

312 *Vágyakoztok is utána:* szó szerint: *lelketek sóvárgása*, vagy: *amin lelketek könyörül.* A fiakra és a lányokra vonatkozik.

313 Ld. a 17. vershez írt jegyzetet.

314 *Vágyódnak: vágyódik a lelkük.*

315 *Hogy hírt hozzon, s a saját füleddel halljad:* szó szerint: *hogy hírt hallasson a fülekkel.*

316 A fenti visszatérő héber formula azt jelenti: *és lett hozzám az Úr szava mondván*. A *lémór (mondandó, mondván*) alak funkciója lényegében a mai idézőjelnek felel meg.

317 *Kárörvendve nevettél:* kb. azt kurjantottad: hurrá! Ammon már az asszír birodalom bukása után (i. e. 612) Júda területére benyomulva, annak rovására terjeszkedett, később babiloni megbízásra rendszeresen zaklatta a Jordánon túl lakó júdaiakat (2Kir 24:2). A környező népek káröröme Jeruzsálem elestekor kiváltja Isten ítéletét.

Júda népe pedig száműzetésbe ment; ***4*** meglásd, ezért Kelet fiainak[318] adlak örökségül, tábort vernek benned és letanyáznak nálad, ők eszik meg gyümölcsödet, és ők isszák meg tejedet. ***5*** Rabbát[319] tevék legelőjévé teszem, Ammon fiait[320] pedig juhok delelőjévé; akkor megtudjátok majd, hogy én vagyok az Úr. ***6*** Mert így szól az én Uram, az Úr: Amiért kezeddel tapsoltál, lábaddal dobogtál, és lelked mélyén utálkozva örvendeztél Izrael földjének [sorsán], ***7*** ezért lásd, én kinyújtom ellened a kezemet, prédául adlak a népeknek, kiirtalak a nemzetek közül és kitöröllek az országok közül, kipusztítalak; majd megtudod, hogy én vagyok az Úr.

8 Így szól az én Uram, az Úr: Amiért Moáb és Szeír is azt mondta: Lám, Júda háza is csak olyan, mint a többi nép – ***9*** ezért nézd, én megnyitom Moáb oldalát a városok felől, határvárosai felől[321] az ország díszei, Bét-Hajesimót, Baál-Meón és Kirjátaim felé. ***10*** [Megnyitom a határt] a Kelet fiai előtt Ammón fiai ellen, és örökségül adom őket nekik; ezért nem is emlékeznek majd többé Ammón fiaira a népek körében. ***11*** Moáb fölött is ítéletet tartok, és megtudják majd, hogy én vagyok az Úr.

12 Így szól az én Uram, az Úr: Mivel Edom bosszút állt Júda házán a bosszúállás idején, bűnt bűnre halmozva álltak bosszút rajtuk, ***13*** ezért így szól az én Uram, az Úr: Kinyújtom kezemet Edom ellen és kiirtok belőle embert és állatot, rommá teszem; Témántól Dédánig kard által esnek el. ***14*** Népem, Izrael kezébe adom a bosszút Edom ellen, és ők lángoló haragomnak megfelelően[322] bánnak el Edommal, és így megismerik majd, hogy milyen az én bosszúm – így szól az én Uram, az Úr .

15 Ezt mondja az Úr, az Isten: Mivel a filiszteusok bosszúszomjjal cselekedtek, hogy örök gyűlölettel pusztítsanak, ***16*** ezért így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én kinyújtom a kezemet a filiszteusok ellen, kiirtom a krétaiakat[323] és megsemmisítem a tengerparti [népek] maradékát. ***17*** Nagy-nagy megtorlásokat hajtok végre rajtuk, miközben haraggal megfenyítem őket; így megtudják majd, hogy én vagyok az Úr, amikor bosszút állok rajtuk.

26 ***1*** A tizenegyedik évben, a hónap elsején történt, szólt hozzám az Isten igéje, ekképpen: ***2*** Ember fia, Türosz kárörvendve nevetett Jeruzsálemen: „Hohó, széttöretett a népek kapuja[324], az én birtokom lett, hadd legyek én gazdagabb a romjain!”[325]

25. fejezet: 2) Jel 10:11

318 *Kelet fiainak:* jelentheti nagyobb időtávban a pusztában lakó nomád népeket, a közeljövőben pedig Nabukodonozor seregeit, akikre a 21:4 és 21:31 vers utal.

319 *Rabbát:* a fővárost, Rabba városát, ld. 21:20. Nabukodonozor i. e. 581-ben megtámadta, az ország önállóságát fölszámolta.

320 *Ammon fiait:* Ammon fiainak területét, városait, amit eddig a babiloni hatalom védett az arab seregek inváziójától. Az ország a Jordántól keletre terült el, Rabba a fővárosa volt. Szokásos fordulat: Ammon fiainak Rabba városa.

321 *Határvárosai felől:* vagy: *végvárosai felől.*

322 *Lángoló haragomnak megfelelően:* szó szerint: *haragom és hevem szerint*.

323 *Krétaiakat:* vagy: *kerétieket*. A filiszteus nép szinonimája, ezért nagy valószínűséggel Krétáról érkeztek. A földrajzi név Kaftór formában is használatos, ld. Jer 47:4.

324 *Népek kapuja:* a nagy nemzetközi kereskedelmi útvonalakat Jeruzsálem ellenőrizte a szárazföldön. Elestével Türosz úgy gondolta, megnyílt számára a lehetőség, hogy ezután ne csak a tengeri kereskedelem legyen az övé, hanem az észak-déli szárazföldi karavánutakon áthaladó kereskedelemből is hasznot húzzon.

325 *Hadd legyek gazdagabb a romjain:* vagy: *hadd teljek meg, míg ő romokban hever.*

3 Ezért így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én ellened fordulok, Türosz, sok népet hozok föl
ellened, ahogyan a tenger hozza föl a hullámait. **4** Elpusztítják Türosz falait, lerombolják
tornyait, és még a porait is elsöpröm róla, kopár sziklává teszem. **5** Halászhálók szárító-
helye lesz a tenger közepén, mert én megmondtam, így szól az én Uram, az Úr; népek
prédájává lesz. **6** Leányait, akik a mezőn vannak,[326] karddal gyilkolják le, így megtudják
majd, hogy én vagyok az Úr. **7** Mert így szól az Úr, az Isten: Lásd, én elhozom Türosz ellen
Nebukadreccárt[327], Bábel királyát északról, a királyok királyát lovakkal, harci kocsikkal,
lovasokkal és nagy létszámú egybegyűlt néppel. **8** Leányaidat a mezőn karddal fogja le-
gyilkolni, ostromműveket állít veled szemben, sáncokat emel és pajzsokkal fedezi magát
ellened. **9** Faltörő kost szegez falaidnak, és szétzúzza tornyaidat fegyvereivel. **10** A lovaik
felverte porfelleg beborít téged; lovasok, harci szekerek kerekének zajától megremegnek
falaid, miközben bevonul kapuidon, ahogyan az ostromlott városba szoktak bevonulni.
11 Lovainak patái taposssák valamennyi utcádat, népedet karddal gyilkolja le, hatalmas
oszlopaid[328] a földre dőlnek. **12** És zsákmányul ejtik gazdagságodat, prédául vetik áruidat,
lerombolják falaidat és pompás házaidat ledöntik; köveidet, gerendáidat, még a port is
a tenger közepébe szórják. **13** Véget vetek az énekszónak, és hárfáid hangja sem hallatszik
többé. **14** Kopár sziklává teszlek, hálók szárítóhelye leszel, nem épülsz fel többé; mert
én, az Úr, megmondtam – így szól az én Uram, az Úr. **15** Ezt mondja az én Uram, az Úr
Türosznak: Nemde bukásod hallatára, amikor nyögnek a sebesültek, amikor folyik az öl-
döklés közötted, megremegnek a szigetek? **16** Leszállnak trónjukról a tenger fejedelmei[329]
mindannyian, leteszik palástjukat, és díszruháikat levetik, rettegésbe öltöznek és a földre
ülnek, minden pillanatban remegnek, és iszonyat fogja el őket miattad. **17** Gyászdalba
fognak, és ezt éneklik rólad: Jaj, hogy elpusztultál, te tenger közepén lakó, dicsőített vá-
ros, akinek a tengerben rejlett az erőssége, neki is, lakóinak is, akik rettegésben tartották
a tengerlakókat mind. **18** Most, bukásod napján, rettegés tölti el a szigeteket, és megré-
mülnek a tengerben lévő szigetek, amiért véged lett[330]. **19** Mert ezt mondja az én Uram,
az Úr: amikor romvárossá teszlek, olyanná, mint a lakatlan városok, amikor felhozom
rád a mélységet[331], és elborítanak a nagy vizek; **20** akkor alávetlek a gödörbe leszállókkal

26. fejezet: 13) Jel 18:22 | 15) Jel 6:14 | 16sk) Jel 18:9 | 17) Jel 18:10 | 19) Jel 17:16; 18:19 20) Lk 10:14

326 *Leányait, akik a mezőn vannak:* Türosznak volt szárazföldi városrésze is. A kijelentés erre a szárazföldi óvárosra és a környező falvakra vonatkozhat. Türosz ostromakor a szigetlakók oda menekültek, de az ostromlók ezeket is elpusztították.

327 *Nebukadreccárt:* Nabukodonozort. E névvariáns Ezékielnél és Jeremiásnál fordul elő. Nabu-kudurri-uszur neve a babiloni pantheonban a tudás és írás istenét invokáló név volt: „Nabu, védd meg a határt (vagy: a trónörököst)."

328 *Hatalmas oszlopaid:* vagy erősséged oszlopai. Két hatalmas oszlopa volt: az egyiket Josephus Flavius szerint Hírám állította a királyság, a hajózás és az alvilág istenségének, Baál Melkart templomába, ez aranyból volt. Hérodotosz görög történetíró egy másikat is látott, ami állítólag smaragdból volt és éjjel megvilágította a templomot. Curtius szerint, mikor Nagy Sándor ostromolta a várost, a lakosok Apolló arany szobrát hozzáláncolták Herkules (Melkart) oltárához, hogy ne hagyja el őket. Ilyen kultusztárgyak lehettek az oszlopok, amiket Türosz az erősségének tekintett.

329 *A tenger fejedelmei:* a föníciaiak által alapított tengerparti kolóniák fejedelmei.

330 *Amiért véged lett:* szó szerint: *kimeneteled miatt*.

331 *Mélységet:* vagy: *a mély tengert.* A mélység a tengermély, és az őseredet titokzatos óceánjának neve is (*tehóm*). A tenger képében Tíruszt a népek tengere söpri el, de mélyéről feljön érte a *Tehóm* is, hogy magával rántsa az alvilágba.

együtt a hajdanidők népéhez, lakhelyedet ott jelölöm ki, az alanti országban, az örök romok között, együtt a gödörbe alászállókkal, azért, hogy ne lakjon senki, noha ékességgé tettelek az élőknek földjén. **21** Borzalommá teszlek, és semmivé leszel; keresni fognak, de nem találnak meg soha többé – így szól az én Uram, az Úr.

27 **1** És szólt hozzám az Úr igéje ekképpen **2** Te pedig, ember fia, énekelj hangos gyászdalt[332] Türoszról, **3**aki a tenger bejáratánál lakozik, és számos sziget népeivel kereskedik[333]: Így szól az Úr, az Isten: Türosz, te azt mondtad: tökéletes szépségű vagyok én. **4** A tenger szívében húzódnak határaid, építőid tökéletesítették szépségedet. **5** Szenir ciprusaiból építették minden bordázatodat, Libanonból hoztak cédrust, hogy abból készítsenek árbocot rád. **6** Básán tölgyfáiból készítették evezőidet, fedélzetedet elefántcsonttal [díszítve] készítették, a kittiek[334] szigeteiről való ciprusfából. **7** Egyiptomból való tarka szövet[335] volt a vitorlád, hogy zászlóul szolgáljon neked; kék és vörös bíbor volt a takaród Elisá szigetéről[336]. **8** Szidón és Arvad lakói voltak az evezőseid, Türoszból származó rátermett emberek voltak vitorlamestereid. **9** Gebál[337] tapasztalt és hozzáértő [emberei] is nálad voltak, ők javították a hajó repedéseit; a tenger minden hajója és hajósa ott járt nálad, hogy kereskedjen veled. **10** Perzsák, lúdiak és pútiak voltak hadsereged katonái, pajzsot és sisakot aggattak rád, azzal díszítettek téged. **11** Arvad fiai és hadsereged voltak falaidon körös-körül, bástyáidon pedig gammádiak, tegzeiket a falaidra akasztották körös-körül, ezek tették tökéletessé a szépségedet. **12** Társzisz vásárolt tőled mindenféle vagyonod bőségéből; ezüstöt, vasat, ónt és ólmot adtak áruidért cserébe. **13** Jáván, Tubál és Mesek[338] kereskedői élő embereket és rézedényeket hoztak csereáruként. **14** A Tógarmából származók lovakat, méneket és öszvéreket adtak áruidért cserébe. **15** Dédán fiai a kereskedőid, számos sziget kereskedelme függött tőled; elefántagyarakkal és ébenfával fizettek adót[339] neked. **16** Arám is vásárolt sokféle készítményedből; türkiz-

26. fejezet: 21) Jel 18:21 | *27. fejezet:* 12–22) Jel 18:12 | 12,18) Jel 18:3 | 13) Jel 18:13

332 *Énekelj hangos gyászdalt:* A héber szöveg instrukciója a hang felemelésére jelentheti, hogy „emelkedett hangon", vagy egyszerűen hangosan kell énekelni.

333 *Kereskedik:* a türoszi kereskedők kikötőről kikötőre jártak és adták-vették a javakat a Földközi-tenger partvidékén. A kereskedést jelölő szó átvitt értelemben a hírek adását-vevését, a hírhordást és rágalmazást is jelenti.

334 *Kittiek szigeteiről:* általában a görög szigeteket jelenti, itt leginkább Ciprust, ahol nagyon sok hajóanyagnak való fát vágtak ki az ókorban.

335 *Tarka szövet:* a kifejezés értelme vitatott, talán a „büsszosz" (byssus) szövetről lehet szó, amelyet valóban tarka mintázat díszített.

336 *Elisá szigetéről:* a sziget névadója Jáván legidősebb fia, akinek leszármazottait Flavius Josephus az aiolokkal azonosítja.

337 *Gebál:* Büblosz, fontos kikötőváros a Libanon-hegység lábánál. Egyiptommal régóta kereskedelmi kapcsolatban állt, ahonnan papirusznádat és parfümöt hozott be. Papiruszgyártásáról és kötélgyártásáról volt híres. Türosz tengeri dominanciája következtében fontossága csökkent, de továbbra is a tapasztalt hajósok utánpótlását adta.

338 *Jáván, Tubál és Mesek:* e népek ősatyái Jáfet fiai (1Móz 10:2). Mint földrajzi név Jáván általában véve a görög szigetvilágot, Tubál és Mesek Kis-Ázsiát jelöli a mai Törökország területén. Tubál elhelyezkedése Kappadókiához köthető az Eufrátesztől nyugatra, Mesek utódai az asszír időkben az ókori Armeniától (az Örmény-magasföldtől) nyugatra éltek, a perzsa korban a Fekete-tenger délkeleti partvidékén telepedtek le. Hérodotosznál népnevük *Moszkhoi* és *Tübarénoi*.

339 *Fizettek adót:* vagy: *adtak ajándékot*.

ből készült [árucikket], bíbort, tarka szövetet, [fehér] lenvásznat, korallokat és rubint adtak áruidért cserébe. *17* Júda és Izrael földjének kereskedői Minnitből való búzát, fügét, mézet, olajat és balzsamokat hoztak piacodra. *18* Damaszkusz is vásárolt sokféle készítményedből, a bőséges kínálatból, helbóni borért és hófehér gyapjúért. *19* Vedán és Jáván Uzzálból való vasat hozott áruidért, fahéjat és illatos nádat vitt piacodra. *20* Dedán, a kereskedőd, lovagláshoz való nyeregtakarókat hozott. *21* Arábiával és Kédár összes fejedelmével kereskedelmi kapcsolatban álltál[340]; ők bárányokkal, kosokkal és barmokkal kereskedtek veled. *22* Sebá és Ramá kalmárai, akik a te kereskedőid, mindenféle balzsam legjavát, továbbá mindenfajta drágakövet és aranyat adtak áruidért. *23* Hárán, Kanné, Eden kereskedői, Assúr és Kilmád kereskedtek veled; *24* ők árultak neked díszruhákat, kék bíbor, tarkaszövésű köpenyeket, színes szöveteket ládákban, erősen font köteleket és cédrusfát a piacaidon. *25* Társzisz-hajók voltak a te tengeri karavánjaid,[341] ők szállították áruidat; meggazdagodtál, nagy tekintélyre tettél szert a tenger közepén. *26* Nagy vizekre vittek ki evezőseid, de a keleti szél összetört téged a tenger közepén. *27* Vagyonod, eladó és vásárolt árucikkeid, hajósaid és tengerészeid, azok, akik a lékeket javították, akik áruiddal kereskedtek, az összes harcosod, a benned lakó teljes embertömeg a tenger közepébe zuhant bukásod napján.

28 Tengerészeid jajkiáltásának hangjára megremegnek még a partvidéki legelők is. *29* És kiszállnak hajóikból mind az evezősök, a hajósok, a vitorla kezelői, mindannyian megállnak a szárazföldön. *30* Jajszavukat hallatják miattad, keservesen kiáltoznak és port hintenek a fejükre, hamuban fetrengenek. *31* Kopaszra nyíratják magukat miattad, zsákruhát öveznek fel, sírnak miattad keserű lélekkel, keserves gyászolással. *32* Jajgatva gyászdalba fognak és így énekelnek rólad: Kicsoda olyan, mint Türosz, mint aki elnémult a tenger közepén? *33* Amikor partra jutottak áruid, sok népet lakattál jól, vagyonod és áruid bőségével gazdagítottad a föld királyait.

34 Most viszont a tenger hajótöröttje vagy, a vizek mélységeiben, áruid és a benned lévő emberek mind a tengerbe estek. *35* A szigetek valamennyi lakója szörnyülködik miattad, királyaiknak égnek áll a haja, eltorzul az arcuk. *36* A kereskedők a népek közt felszisszennek miattad, borzadály tárgya vagy, nem leszel soha többé.

28 *1* És szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: *2* Ember fia, mondd Türosz fejedelmének: Így szól az én Uram, az Isten: Mivel felfuvalkodott a szíved, és ezt mondtad: Isten vagyok én, Isten lakóhelyén lakom a tenger közepén; holott ember vagy, nem isten, csak te tartod a szíved olyannak, mint amilyen az Isten szíve. *3* No nézd, bölcsebb vagy te Dánielnél, semmi, amit titkolnak, nem marad homályban előtted? *4* Bölcsességeddel

27. fejezet: 17) Csel 12:20 27–29) Jel 18:17 | 30–32) Jel 18:9 | 30–34) Jel 18:19 | 31) Jel 18:15 | 32) Jel 18:18 | 33) Jel 18:3 | 36) Jel 18:11,15 | *28. fejezet:* 1–23) Lk 10:14 | 2) Csel 12:22; 2Thessz 2:4

340 *Kereskedelmi kapcsolatban álltál:* szó szerint: *(akik) kezed kereskedői.* A *kéz* szó kifejezi, hogy a kereskedés Türosz hatalma alatt és irányításával zajlott.

341 A rabbinikus kommentátor, Rási megjegyzi: a Társzisz-hajók ugyanazt a szerepet töltötték be Türosz számára, mint egy szárazföldi kereskedőváros esetében a hosszú utat megtevő karavánok.

és értelmeddel szereztél gazdagságot magadnak, és szereztél aranyat meg ezüstöt kincstáraidba. **5** A kereskedelemben tanúsított nagyfokú bölcsességeddel gyarapítottad gazdagságodat; de felfuvalkodott a szíved gazdagságod miatt. **6** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Amiért olyanná tetted a szívedet, mint az Istennek szíve, **7** lásd, azért én idegeneket küldök ellened, népek zsarnokait,[342] akik kardot rántanak bölcsességed szépsége ellen,[343] és véget vetnek tündöklésednek[344]. **8** A sírverembe taszítanak és meghalsz halálra sebzetten a tenger közepén. **9** Vajon mondod-e majd gyilkosodnak, hogy „Isten vagyok én!"? Hiszen ember vagy, kiszolgáltatva megölődnek[345]. **10** Ahogyan a körülmetéletlenek, úgy fogsz meghalni idegenek keze által; mert én megmondtam, így szól az én Uram, az Úr.

11 És szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: Ember fia, énekelj gyászdalt Türosz királyáról, és ezt mondd neki: **12** Így szól az én Uram, az Úr: Te voltál a tökéletesség pecsétnyomója, tele bölcsességgel és tökéletes szépségű. **13** Édenben, Isten kertjében voltál, mindenféle drágakő takart téged: rubin, topáz, gyémánt, krizolit, ónix, jáspis, karbunkulus, smaragd és arany; a domború felületek és mélyedések[346] kidolgozva rajtad, teremtésed napján már elkészültek. **14** Te felkent védelmező kerub voltál,[347] azzá tettelek; Isten szent hegyén voltál, tüzes kövek[348] között jártál-keltél.[349] **15** Kifogástalan voltál útjaidon teremtésed napjától fogva, mígnem romlottság találtatott benned. **16** Nagyarányú kereskedéseid folytán benső d megtelt erőszakkal és vétkeztél; megszentségtelenítve [eltávolítottalak] az Isten hegyéről, és elveszejtettelek, te védelmező kerub a tüzes kövek közül. **17** Felfuvalkodott szíved szépséged miatt, tönkretetted bölcsességedet ragyogásoddal, földre vetettelek, látványosságul a királyoknak, hadd bámuljanak téged. **18** Bűneid sokasága folytán, jogtalan kereskedéseid miatt[350] megszentségtelenítetted szentélyeidet, és tüzet hoztam ki benső dből, ez emésztett meg téged; elhamvasztottalak a földön a téged bámulók szeme láttára. **19** Mindahányan, akik csak ismernek a népek között megborzadnak miattad, rémület tárgyává lettél, és többé örökké nem létezel.

20 És szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: **21** Ember fia, fordítsd tekintetedet Szidón felé, és prófétálj ellene! **22** És mondd: Így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én ellened fordulok, Szidón, és megmutatom dicsőségemet rajtad; megtudják majd, hogy én vagyok az Úr, amikor ítéletet tartok fölötte, és megmutatom rajta keresztül, hogy szent vagyok,

28. fejezet: 13) Jel 17:4; 21:19 | 24) 2Kor 12:7

342 *Népek zsarnokait:* vagy: *a legerőszakosabb népeket:*

343 A héberben a szépség és tündöklés kifejezésekkel feltehetőleg szójáték van (*jáfi – jifeá*) s ebben az esetben nem valódi szépségről lehet szó, hanem ilyesmiről: „az a te híres bölcsességed"... a „te bölcsességed talmi csillogása".

344 *Véget vetnek tündöklésednek*: vagy: *szentségtelenné teszik tündöklésedet*.

345 *Megölődnek:* vagy: *annak, aki átdöf téged*.

346 *Domború felületek és mélyedések:* a drágakövekkel kapcsolatos berakások és foglalatok lehetnek, ahogyan az ötvös elkészíti. Az angol King James fordítás doboknak és sípoknak fordítja ezeket. A domború felületek héber szava ugyanis minden más helyen az Ószövetségben kézi csörgődobot jelöl (*tóf*); a mélyedéseket ennek megfelelően fúvós hangszernek értelmezték.

347 *Te felkent védelmező kerub voltál:* vagy: *Te felkent kerub voltál, kiterjesztett szárnyú*.

348 *Tüzes kövek:* esetleg: *csillogó drágakövek*.

349 A *tüzes kövek* az értelmezői hagyományban gyakran jelennek meg *csillogó drágakövek* gyanánt.

350 *Jogtalan kereskedéseiddel:* vagy: *jogtalan rágalmazásaiddal*. (Ld. 27:3 jegyzetét.)

23 Járványt bocsátok rá, és vért az utcáira, elhullanak benne a megsebzettek, mert kard támad ellene körös-körül; majd megtudják, hogy én vagyok az Örökkévaló Úr. ***24*** És nem lesz többé Izrael háza számára szúrós tüske és fájdalmat okozó tövis a körülöttük lakókból, akik megvetik őket; akkor megtudják majd, hogy én vagyok az Úr, az Isten. ***25*** Így szól az én Uram, az Úr: Amikor egybegyűjtöm Izrael házát a népek közül, ahová szétszóródtak, akkor köztük mutatom meg, hogy szent vagyok, a népek szeme láttára, és a saját földjükön lakoznak majd, amelyet szolgámnak, Jákóbnak adtam. ***26*** Biztonságban laknak majd ott, házakat építenek, szőlőt ültetnek, biztonságban laknak a körülöttük élőktől, mikor ítéletet tartok mindazokon, akik megvetik őket; akkor megtudják majd, hogy én, az Úr vagyok az ő Istenük.

29 ***1*** A tizedik esztendőben, a tizedik hónap tizenkettedikén[351] szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: ***2*** Ember fia, fordítsd tekintetedet Fáraó,[352] Egyiptom királya felé, prófétálj róla és egész Egyiptomról. ***3*** Beszélj, és ezt mondjad: Így szól az Úr, az Isten[353]: Lásd, én ellened fordulok Fáraó, Egyiptom királya, te nagy szörnyeteg[354], aki a Nílus ágai közt heverészel, aki ezt mondta: enyém a Folyó, magam alkottam azt! ***4*** Horgokat helyezek állkapcsodba, a Nílus halait tapasztom pikkelyeidhez, és felszínre hozlak a folyód közepéből, folyód összes halával együtt, amelyek pikkelyeidhez tapadnak. ***5*** És kivetlek a sivatagba, téged és folyóid valamennyi halát; sík mezőségre esel, nem szednek össze és nem temetnek el; a föld vadjainak és az ég madarainak adlak eledelül. ***6*** Megtudja majd Egyiptom valamennyi lakója, hogy én vagyok az Úr, mivel nádból készült támasz voltál Izrael háza számára; ***7*** amikor kézbe fognak, összetörsz, és végighasítod mindannyiuk vállát, amikor rád támaszkodnak, összeroppansz, és megrándul valamennyiük dereka. ***8*** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én kardot hozok ellened, és kiirtok közüled embert és állatot. ***9*** Egyiptom földje pusztaság és romhalmaz lesz, amiért ezt mondta: „Enyém a Nílus, magam alkottam!" Majd megtudják, hogy én vagyok az Úr. ***10*** Ezért lásd, én ellened fordulok és folyóid ellen, Egyiptom földjét romhalmazzá teszem, kietlen pusztasággá Migdóltól Szevénéig és Kús határáig[355]. ***11*** Nem vonul át rajta ember lába, és állat lába sem fog átvonulni rajta, és lakatlan leszel negyven évig. ***12*** Egyiptom földjét

28. fejezet: 24) 2Kor 12:7 | *29. fejezet:* 3) Jel 12:3

351 Egy év és két nap telt el azóta, hogy Nabukodonozor ostromolni kezdte Jeruzsálemet (2Kir 25:1), hat hónappal Jeruzsálem eleste, és hét hónappal lerombolása előtt (2Kir 25:3–8), az egyiptomi beavatkozás időszakában hangzott el, aminek híre eljuthatott a babiloni diaszpórába (Jer 37:5–11).

352 *Fáraó:* Egyiptom uralkodója ekkor Hofra. Jer 44:30 név szerint említi; Sedékiáshoz hasonlóan Nabukodonozor kezére jutott. A *Fáraó* kifejezést a Biblia szinte mindig tulajdonnévként használja, magyarul ezért határozott névelő nélkül és nagybetűvel kellene írni, kivételes esetektől eltekintve.

353 *Az Úr, az Isten:* Jahvisztikus Istennév. Ezékielnél rendszerint a kijelentés forrása: „én Uram, az Úr"; ezúttal a Fáraónak címezve helyénvaló fordítás, ha az Úr Isten pozícióját emeljük ki, ahogyan egyeduralmát deklarálja minden egyiptomi isten fölött.

354 *Te nagy szörnyeteg:* a Nílusban élő nagy állatot (*tannin*) általában a krokodillal azonosították már az ókori kommentárok is. Egyiptom nagyhatalom mivoltát érzékeltető kép.

355 *Migdóltól Szevenéig és Kús határáig:* Egyiptom észak-keleti határától a déli határáig. Migdól jelentése őrtorony, határváros volt a legfontosabb tengerparti út mentén; Szevene (Szüéné, ma Asszuán) a Nílus első zuhatagánál található, amitől délre Kús földje terült el.

pusztasággá teszem az elpusztult országok között, városai a romvárosok közé kerülnek, pusztasággá válnak negyven esztendőre, és szétszórom Egyiptomot a népek közé, széjjelszórom az országokba. **13** Mert így szól az én Uram, az Úr: De negyven év múltán egybegyűjtöm Egyiptomot azon népek közül, ahová szétszéledtek. **14** Visszahozom Egyiptom foglyait,[356] visszahozom őket Patrosz földjére[357], eredeti hazájukba, és ott alacsonyrendű királyság lesznek. **15** A királyságoknál alacsonyabbrendű lesz, és nem emelkedik többé a nemzetek fölé; kisebbé teszem őket, hogy ne uralkodhassanak a nemzetek fölött. **16** Nem lesz többé Izrael házának bizodalma, emlékeztetőül arra a bűnre, hogy hozzá fordultak; majd megtudják, hogy én vagyok az Úr, az Isten.[358]

17 A huszonhetedik évben, az első hónap első napján[359] szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: **18** Ember fia, Nebukadreccar, Bábel királya nehéz munkát végeztetett haderejével Türosz ellen, minden fej belekopaszodott és minden váll feltört; de sikert mégsem aratott sem ő, sem hadereje azzal a munkával, amelyet Türosz ellen végeztetett. **19** Azért így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én most kiszolgáltatom Nebukadreccarnak, Bábel királyának Egyiptom földjét; elviszi gazdagságát, sarcot vet ki, prédát halmoz fel, ez lesz haderejének a jutalma. **20** Szolgálatának béréül adom neki Egyiptom földjét, amiatt amit az én érdekemben tettek; mondja az én Uram, az Isten. **21** Azon a napon dicsőséget támasztok[360] Izrael házának, neked pedig megnyitom a szádat közöttük;[361] így megtudják majd, hogy én vagyok az Úr.

30 **1** És szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: **2** Ember fia, prófétálj és mondd: Így szól az Úr, (az) Isten: Jajgassatok, jaj ama nap miatt! **3** Mert közel van a nap, közel van az Úr napja, felhős nap, a nemzetek rendelt ideje lesz. **4** Eljön a kard Egyiptom ellen, remegni fognak Kúsban, amikor hullanak a halálra sebzettek Egyiptomban, tömegével viszik el [lakóit], s földig lerombolják majd. **5** Kús, Pút, Lúd és valamennyi gyülevész népség, Kúb[362] és a szövetséges ország fiai velük együtt kard által esnek el. **6** Így szól az Úr: Elesnek Egyiptom támogatói, lehanyatlik büszke ereje; Migdóltól Szevénéig kard által esnek el benne, így szól

29. fejezet: 21) Lk 1:69 | *30. fejezet:* 2sk) Csel 2:20

356 *Egyiptom foglyait:* az Egyiptomból fogságba hurcoltakat.

357 *Patrósz földjére:* egyiptomi jelentése: „déli föld"; régió Felső-Egyiptomban, a Nílus felső folyásánál. Ősi városa Nó Amon (Théba). A patrosziak Micrajim leszármazottai (1Móz 10:14).

358 Izrael népe, Júda vezetése hiába bízott Egyiptomban, csalatkozniuk kellett. Jeruzsálem ostroma már egy éve tartott, amikor Hofra fáraó felvonult a seregével. Erre a hírre a babiloni sereg visszavonult, az ostromzár feloldódott. Ebben a köztes időben felcsillant a remény a szabadulásra, ám az egyiptomi csapatok visszatértek hazájukba, és nem jöttek ki többé Júda megsegítésére, és a babiloni sereg újra ostrom alá vette Jeruzsálemet, ahogyan Jeremiás próféta előre megmondta. (Jer 37:5–11)

359 Ezékiel legkésőbbre datált próféciája, a fejezet korábbi szakaszával a közös téma fűzi egybe, ami az Egyiptom elleni hadjárat. Türosz ostromát a 26. fejezet írja le.

360 *Dicsőséget támasztok:* szó szerint: *szarvat sarjasztok.* A szarv már a Tórában a *dicsőség* szimbóluma a fénysugarak alakja miatt.

361 A *száj megnyitása* szófordulat általában azt jelenti, hogy valaki lehetőséget kap arra, hogy szabadon beszéljen, a próféta esetében konkrétan a némaság feloldását is. (24:27)

362 Kús általában Etiópia megjelölésére szolgál a héber Bibliában, Lúd sémi nép Afrika észak-keleti részén. Pút a nyugati sivatag környékén élőket, Líbiát éppúgy jelentheti, mint a núbiai sivatagtól délre lakókat. Kúb meghatározása megoldhatatlan feladat, talán szintén Líbiával azonos. Mindezekből a népekből toborozta a fáraó a zsoldoshadseregét.

az én Uram, az Úr. *7* Pusztasággá válnak az elpusztított országok között, városai romba dőlnek a romvárosok között. *8* Így megtudják majd, hogy én vagyok az Isten, amikor lángba borítom Egyiptomot, és támogatói mindannyian összetörnek. *9* Azon a napon követeket küldök hajókon, hogy felriasszák a biztonságban élő Kúst, riadalom támad köztük Egyiptom napja miatt, mert nézd csak, jön már. *10* Így szól az én Uram, az Úr: Megsemmisítem Egyiptom tömegeit Nebukadreccar, Bábel királya által. *11* Őt és vele népét, a nemzetek zsarnokait útnak indítom, hogy elpusztítsák az országot, kardot rántanak Egyiptom ellen, és megtöltik az országot halálra sebzettekkel. *12* A Nílus ágait kiszárítom, és az országot gonoszok kezébe szolgáltatom ki; idegenek keze által döntöm romlásba az országot, s mindazt, ami csak benne található. Én, az Úr megmondtam. *13* Így szól az én Uram, az Úr: Megsemmisítem a bálványokat és eltüntetem az istenszobrokat Nófból, és nem támad többé fejedelem Egyiptom országából; félelemet bocsájtok Egyiptom földjére. *14* Elpusztítom Patroszt, lángba borítom Coánt[363], ítéletet tartok Nó fölött[364]. *15* Kiárasztom haragomat Színre[365], Egyiptom erősségére, és kiirtom Nó sokaságát. *16* Lángba borítom Egyiptomot, Szín remeg félelmében, Nónál áttörik az ostromgyűrűt, Nófot[366] pedig nappal veszik be. *17* Aven és Pi-Beszet[367] ifjai kard által esnek el, a többiek fogságba mennek. *18* Tahpanhészben[368] nappal is sötét lesz, amikor összetöröm ott Egyiptom jármát, megszűnik benne gőgös hatalma; őt felhő borítja be, leányai pedig fogságba mennek. *19* Ítéletet tartok akkor Egyiptom fölött, és megtudják majd, hogy én vagyok az Úr.

20 A tizenegyedik évben, az első hónap hetedik napján szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: *21* Ember fia, eltörtem Fáraónak, Egyiptom királyának egyik karját, de lásd, nem kötözték be, gyógyszereket nem adtak pólyát téve rá, hogy sínbe rakva meggyógyuljon, s hogy fegyvert[369] foghasson. *22* Ezért így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én Fáraó, Egyiptom királya ellen fordulok, eltöröm a karjait, az épet, meg a már eltöröttet is, és kiütöm kezéből a kardot.[370] *23* Szétszélesztem Egyiptomot a népek közé, és szétszórom őket az országokba. *24* De megerősítem Bábel királyának karjait, és kezébe adom kardomat, miközben eltöröm Fáraó karjait, hogy úgy nyögjön, ahogyan a színe előtt megsebzettek. *25* Megerősítem Bábel királyának karjait, Fáraó karjai viszont [tehetetlenül] lehanyatlanak; és akkor megtudják majd, hogy én vagyok az Úr, amikor kardomat Bábel királyának kezébe adom, hogy kinyújtsa azt Egyiptom földje ellen. *26* És elszélesztem Egyiptomot a népek közé, és szétszórom őket az országokba; akkor megtudják majd, hogy én vagyok az Úr.

---

363 *Coánt:* Coán ősi város a Nílus deltájában, görög neve Tanisz.

364 *Nó:* Nó-Ámon, más néven Thébа (ld. a 29:14-hez írt jegyzetet):

365 *Színre:* Szín Egyiptom keleti határvárosa a Nílus deltájában, római kori neve Pelusium.

366 *Nófot:* Alsó-Egyiptom fővárosát, egyik fő vallási központját (Ézs 19:13). Görög neve Memphisz.

367 *Aven és Pi-Beszet:* Ón (Heliopolisz), az egyiptomi napisten vallási központja (1Móz 41:45; Jer 43:13 Bétsemes, a Nap háza néven említi); Pi-beszet várost a macskafejű istennő nevéről nevezték Bubasztisznak, akit az egyiptomi Diána megfelelőjének tartanak.

368 *Tahpanhészben:* Tahpanhész (görög neve Daphné, ma Tel Defenne) erődített határváros, ahol sok júdai menekült keresett menedéket. (Jer 43:7-9, 44)

369 *Fegyvert:* vagy: *kardot*.

370 A törött kar Egyiptom korábban meglévő, de elvesztett befolyási övezete, kisebb államok Egyiptom patakjától az Eufráteszig. Az ép kar maga Egyiptom, a Nílus-menti birodalom.

31 [1] A tizenegyedik évben, a harmadik hónap első napján történt, hogy szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: [2] Ember fia, (ezt) mondd a fáraónak, Egyiptom királyának és népe tömegének: Kihez hasonlítottál[371] nagyságodban? [3] Lásd, Assúr cédrus volt a Libanonon, szép ágú, árnyas lombú és magas növésű; a felhők közé magaslott a teteje. [4] Vizek növesztették, a mélység növelte nagyra, folyóágai járták körül a tövét, csak csatornáit vezeti a mező összes többi fáihoz. [5] Ezért magasodott termete a mező összes többi fái fölé; sokasodtak ágai, és hosszú gallyai nőttek a sok víztől, mert odavezette. [6] Ágain fészkelt az ég valamennyi madara, hajtásai alatt fialt a mező minden vadja, s árnyékában lakozott sokféle nemzet. [7] Szép volt termetével, hosszan kinyúló gallyaival, mert gyökerei bő vízhez értek.

[8] Cédrusok sem homályosították el Isten kertjében, ciprusok sem hasonlítottak ágaihoz, és a platánoknak sem voltak olyan hajtásai, mint neki; szépségéhez egyetlen fa sem hasonlított Isten kertjében. [9] Szépnek alkottam őt ágainak sokaságával, és megirigyelte őt az Éden minden fája az Isten kertjében. [10] Ezért így szól az én Uram, az Úr: Mivel magasra nőttél, és teteje a felhők közé nyúlt, és gőgjében felfuvalkodott a szíve, [11] ezért én a népek hatalmasának a kezébe adtam, aki majd elbánik vele; gonoszsága miatt űztem ki őt. [12] Idegenek vágták ki, népek zsarnokai döntötték a földre; a hegyekre és minden völgybe hullottak ágai, hajtásai széttörve estek a föld valamennyi patakmedrébe; elvonultak[372] árnyékából a föld népei mind, és magára hagyták. [13] Kidőlt törzsén tanyázik az ég minden madara, s gallyai alatt ott található mindenféle mezei vad. [14] Ezért ne nőjön túl magasra egyetlen víz menti fa sem, ne nyújtogassa koronáját a felhők közé, ne fuvalkodjék fel nagyságában senki csak azért, mert a víz táplálja; hiszen mindannyian halálra adattak, az alanti országba, a sírba szálló halandók közé. [15] Így szól az én Uram, az Úr: Azon a napon, amikor alászállt a Seolba, gyászba borítottam miatta a mélységet, feltartóztattam folyóit és visszatartottam a nagy vizeket, gyászba borítottam miatta a Libánont, a mező fái mind ájuldoztak miatta. [16] Zuhanásának hangjával megrengettem a népeket, amikor letaszítottam őt a Seolba a sírba szállókkal együtt, és megvigasztalódtak az alanti országban az Éden fái mind, Libánon színe-virága, mindannyian, akit a víz táplált. [17] Ők is alászálltak a Seolba azokhoz, akiket kard sebzett halálra, s vele együtt csatlósai[373], akik árnyékában ültek[374] a nemzetek között. [18] Így hát kihez hasonlítottál dicsőségben és nagyságban Éden fái között? Alá kell szállnod Éden fáival együtt az alanti országba, körülmetéletlenek közt fekszel majd, azokkal együtt, akiket kard sebzett halálra. Az [a fa]: Fáraó és népének tömege – így szól az én Uram, az Úr.

31. fejezet: 6) Mt 13:32; Mk 4:32; Lk 13:19 | 8) Jel 2:7 |14sk) Mt 11:23

371 *Hasonlítottál:* vagy: *hasonlítasz*. Egyiptomra vonatkozó példázat, ami képes beszéddel illusztrálja az előzőekben nyíltan megfogalmazott kijelentéseket.

372 *Elvonultak:* szó szerint: *lementek*.

373 *Csatlósai:* szó szerint: *karja*. Akik a karja voltak, azaz segítői, ld. 30:21-22.

374 Árnyékában ültek: védelme alatt álltak, vazallusai voltak.

32 [1] A tizenkettedik évben, a tizenkettedik hónap első napján történt, hogy szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: [2] Ember fia, fogj siratóénekbe Fáraóról, Egyiptom királyáról, és mondd: Népek oroszlánja, megsemmisültél! Noha olyan voltál, mint szörnyeteg a tengerekben, árhullámot támasztottál folyóidban, felkavartad a vizet lábaiddal, iszappal árasztottad el a folyamokat. [3] Így szól az én Uram, az Isten: A hálómat[375] rád borítom az összegyűlt népek sokaságában, és kerítőhálómmal kihalászlak téged. [4] A földre borítalak, kidoblak a mezőre, az ég összes madara rád telepszik parancsomra, és jóllakatom veled az egész föld vadjait. [5] Húsodat a hegyekre vetem, és megtöltöm a völgyeket [felfúvódott] hulláddal.[376] [6] Elárasztom véreddel a földet, amely beborítja azt egészen a hegyekig, s a patakmedrek is megtelnek veled. [7] Amikor kioltom életedet, betakarom az egeket, sötétségbe borítom a csillagait, a napot felhővel fedem be, s a hold sem világít fénylőn. [8] Valamennyi fénylő égitestet elsötétítek miattad, és sötétséget bocsátok országodra – így szól az én Uram, az Úr.

[9] Felzaklatom számos nép szívét, amikor elviszem összeomlásod hírét a nemzetek közé, olyan országokba, amelyeket nem ismertél. [10] Rémületbe ejtek miattad sok népet, királyaik megborzongva borzadnak el rajtad, amikor megsuhintom kardomat a tekintetük előtt; szüntelenül rettegni fognak életükért összeomlásod napján. [11] Mert ezt mondja az én Uram, az Úr: Bábel királyának kardja ér el téged. [12] Vitéz harcosok kardja által tömegestül leterítelek, a népek zsarnokai ők valamennyien, elpusztítják Egyiptom büszkeségét, és elpusztul egész néptömege. [13] Elveszejtem valamennyi állatát a nagy vizek mellől, és nem zavarja föl azokat többé ember lába, és állatok patája sem zavarja föl. [14] Akkor leapasztom vizeit, hogy folyóik úgy folyjanak, mint az olaj – szólott az én Uram, az Úr. [15] Amikor Egyiptom földjét pusztasággá teszem és kipusztul az ország mindenestől, amikor megverem valamennyi lakóját; akkor megtudják majd, hogy én vagyok az Úr. [16] Gyászdal ez, és gyászdalként énekeljék, a népek leányai gyászdalként énekeljék, Egyiptomról és egész néptömegéről gyászdalként énekeljék ezt – mondotta az én Uram, az Úr.

[17] A tizenkettedik évben, az első hónap tizenötödik napján szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: [18] Ember fia, jajgass Egyiptom népének sokasága miatt, és szállítsd le őt, a hatalmas népek leányait az alanti országba, a sírbaszállókhoz. [19] Kinél vagy különb? Szállj alá, és feküdj a körülmetéletlenek mellé. [20] A karddal megöltek közé fognak zuhanni, ki van szolgáltatva a kardnak – vonszoljátok le őt és egész néptömegét! [21] Megszólítják majd a Seol közepén őt és csatlósait: „Alászálltak, itt lakoznak a körülmetéletlenek, akiket kard sebzett halálra.” [22] Ott van Assúr és egész népe, körülöttük a sírjaik;

32. fejezet: 7) Mt 24:29 | 7sk) Jel 6:12 | 9) Lk 21:24

375 *Hálómat:* A héber *reset* szó itt egyértelműen merítőhálót jelent; Egyiptom a népek halként hemzsegő sokaságából kihalászott példány.

376 *Felfúvódott hulláddal*: a tetem nagyságára utaló szó, a hullahegyek képzetét kelti a rabbinikus hagyományban; egy másik magyarázat szerint a magaslatokra utal, ahogyan bizonyos madarak a hegytetőre viszik zsákmányuk (vagy a dögök) maradékát.

mindannyian kardtól sebezve estek el. **23** Sírjaik a gödör hátuljára[377] kerültek, népe pedig ott van a sírja körül; mindnyájan kardtól sebzetten hullottak el, noha rettegésben tartották az élők földjét. **24** Ott van Élám és egész sokasága a sírja körül, mindannyian kardtól sebezve estek el, ők, akik körülmetéletlenül szálltak le az alanti országba, pedig rettegésben tartották az élők földjét, és most hordozzák szégyenüket a sírbaszállókkal együtt. **25** A halálrasebzettek között adtak neki fekvőhelyet sokaságával együtt, körülötte a sírjai, valamennyien körülmetéletlenek, kard által halálra sebzettek; noha rettegésben tartották az élők földjét, most mégis hordozzák szégyenüket a sírbaszállókkal együtt; a megöltek közé vetették[378].

26 Ott van Mesek, Tubál és egész sokasága, körülötte sírjaik; valamennyien körülmetéletlenek, kard által halálra sebzettek, pedig rettegésben tartották az élők földjét. **27** De nem nyugszanak együtt a körülmetéletlenek közül elesett hősökkel, akik fegyvereikkel szálltak alá a Seolba, s akiknek a kardjukat a fejük alá tették, s bűnük a csontjukba hatol,[379] mert rettegésben tartották az élők földjét. **28** Te is összetörsz majd a körülmetéletlenek között, és a sírbaszállókkal fogsz lakozni. **29** Ott van Edóm királyaival és valamennyi fejedelmével, akik vitézségük ellenére kerültek a kard által halálra sebzettek közé; ők együtt nyugszanak a körülmetéletlenekkel és a sírbaszállókkal. **30** Ott vannak Észak uralkodói mindannyian, és az összes szidóni, a kard által halálra sebzettekkel együtt, vitézségük ellenére megszégyenülve, és ott nyugszanak körülmetéletlenül a kard által megöltekkel együtt, és hordozzák szégyenüket a sírbaszállókhoz hasonlóan. **31** Ha látja majd őket a Fáraó, megvigasztalódik népe miatt; kard sebezte halálra Fáraót és egész hadseregét – így szól az én Uram, az Úr. **32** Mert rémületet keltettem vele az élők földjén, de le kellett feküdnie[380] Fáraónak és egész népének a körülmetéletlenekkel együtt a karddal halálra sebzettek közé – így szól az én Uram, az Úr.

33 **1** És szólt hozzám az Isten igéje, ekképpen: **2** Ember fia, beszélj népeddel[381] és mondd nekik: Ország! Amikor kardot hozok rá, és az ország népe saját köréből választ magának egy férfit, és őrszemmé teszi magának, **3** aki ha látja a kardot[382] közeledni az ország ellen, és megfújja a sófárt, hogy felriassza a népet, **4** és ha valaki hallja a sófár hangját, de nem veszi figyelembe[383], a kard viszont eljön és eléri őt[384], annak a vére a saját fejére hárul. **5** A sófár hangját hallotta ugyan, de nem törődött vele; vére a saját fejére száll, mert ha hajlott volna a figyelmeztetésre, megmenthette volna a lelkét. **6** Ám

33. fejezet: 4) Csel 18:6 | 5) Mt 27:25

377 *Hátuljára:* távoli részére, félreeső zugába.

378 *A megöltek közé vetették:* vagy: *a megöltek között adatott [hely].*

379 *Bűnük a csontjukba hatol:* szó szerint: *bűneik csontjaikon vannak.* Jelentheti azt is, hogy bűneik következménye nehezedik a csontjaikra.

380 *Le kellett feküdnie Fáraónak*: szó szerint: *és lefektetem a fáraót és egész népét.*

381 *Népeddel:* szó szerint: *néped fiaival.*

382 *Kardot*: a fegyveres ellenséget.

383 *Nem veszi figyelembe:* szó szerint: *nem riad fel.*

384 *Eléri őt:* vagy: *utoléri, lecsap rá.*

ha az őrszem látta a kardot közeledni, de mégsem fújta meg a sófárt, a nép pedig nem hallotta a riadót, s mégis eljön a kard és utolér valakit[385] közülük, azt a lelket ugyan bűne miatt érte utol, ám vérét az őrszem kezéből kérem számon.

7 Ember fia, téged őrszemmé tettelek Izrael háza számára; ha igét hallasz a számból, figyelmeztesd őket a nevemben. ***8*** Amikor azt mondom a bűnösnek[386]: Bűnös [ember], halállal kell lakolnod! De te nem mondod meg neki, és nem figyelmezteted a bűnöst útja miatt, ő, a bűnös meghal ugyan vétke miatt, de a vérét tőled kérem számon. ***9*** De ha te figyelmeztetted a bűnöst, hogy megtérjen útjáról, ám az nem tért meg útjáról, ő vétke miatt meghal ugyan, de te megmented a lelkedet[387]. ***10*** Te, ember fia; mondd meg Izrael házának: Ti így beszéltek: „Mivel ránk nehezednek[388] bűneink és vétkeink, aszalódunk[389] miattuk, így hogyan is maradhatnánk életben?” ***11*** Ezt mondd nekik: Úgy éljek én – így szól az én Uram, (az) Isten –, hogy nem gyönyörködöm a bűnös[390] halálában, hanem inkább abban, hogy a bűnös megtérjen útjáról és éljen! Térjetek meg, térjetek meg gonosz útjaitokról, miért halnátok meg, Izrael háza? ***12*** Te, ember fia, mondd meg néped fiainak: az igaz embernek igaz volta nem menti meg őt azon a napon, amikor vétkezik[391], a bűnös pedig nem bukik el gonoszsága miatt attól a naptól fogva[392], hogy megtér gonoszságából, miként az igaz ember sem maradhat életben attól a naptól fogva, hogy vétkezett. ***13*** Amikor azt mondom az igaz embernek, hogy élni fog, ám ő elbizakodottá válik igaz voltában és jogtalanságot követ el, akkor semmiféle igaz tette nem kerül említésre, hanem ama jogtalansága miatt, amit elkövetett, azért fog meghalni.

14 Amikor pedig azt mondom a gonosznak, hogy halállal lakol, de az megtér vétkéből, törvényesen és igazságosan cselekszik, ***15*** ha a bűnös visszaadja a zálogot, az elrabolt holmiért kártérítést fizet, az élet törvényei szerint jár, nem cselekszik jogtalanságot, akkor élni fog, nem hal meg. ***16*** Semmiféle vétkére, amelyet elkövetett, nem emlékeznek többé; a jog és az igazság alapján cselekedett – élni fog. ***17*** Néped fiai viszont így beszélnek: Az Úr eljárása nem egyenes[393]; noha éppen az ő eljárásuk nem egyenes. ***18*** Ha elfordul az igaz ember az ő igaz állapotától és jogtalanságot követ el, meghal amiatt. ***19*** Ha viszont a bűnös elfordul[394] az ő gonoszságától, törvényesen és igazságosan cselekszik, élni fog amiatt. ***20*** Jóllehet ezt mondjátok: Nem egyenes az Úr eljárása; én mégis valamennyiőtöket a maga útja alapján ítéllek meg, Izrael háza.

33. fejezet: 13) Lk 18:9

385 *Utolér valakit:* vagy: *lesújt valakire;* vagy: *elvesz egy lelket.*
386 *Bűnösnek:* vagy: *törvényszegőnek.*
387 *Lelkedet:* vagy: *életedet.*
388 *Ránk nehezednek:* szó szerint: *rajtunk [vannak].*
389 *Aszalódunk:* vagy: *megrohadunk.*
390 *Bűnös:* vagy: *gonosztevő, törvényszegő.*
391 *Vétkezik:* vagy: *bűntettet követ el, hitszegést követ el.*
392 *Attól a naptól fogva:* szó szerint: *azon a napon.*
393 *Eljárása nem egyenes:* vagy: *útja nem következetes.*
394 *Elfordul:* vagy: *megtér.*

21 Száműzetésünk tizenkettedik évében, a tizedik hónap ötödik napján történt, hogy egy menekült érkezett hozzám Jeruzsálemből, és ezt mondta: Elesett a város![395] ***22*** De Isten keze már a menekülő megérkezése előtti estén rajtam volt, reggel pedig megnyitotta számat; mire az reggel hozzám érkezett, megnyílt a szám és nem némultam el többé[396]. ***23*** Majd szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: ***24*** Ember fia, azoknak a romoknak lakói ott, Izrael földjén, ezt mondogatják: „Ábrahám egyedül volt, és mégis örökségül kapta az országot, mi pedig sokan vagyunk: nekünk adatott az ország örökségül.” ***25*** Ezért mondd meg nekik: Így szól az Úr, (az) Isten: Vérrel együtt eszitek [a húst][397], szemeteket a bálványszobrokra meresztitek, vért ontotok; és örökölni akarjátok az országot? ***26*** Mindig kéznél van a kardotok,[398] utálatosságot műveltek, egymás feleségét beszennyezitek; és örökölni akarjátok az országot? ***27*** Ezt mondd nekik: Így szól az én Uram, az Úr: Úgy éljek én, hogy akik a romok között vannak, kard által hullanak el, akik a mezőn vannak, azokat a vadállatoknak adom eledelül, és akik hegyi erődökben és barlangokban vannak, azok dögvészben halnak meg. ***28*** Az országot lakatlan pusztasággá teszem, vége szakad felfuvalkodott gőgjének, kipusztulnak Izrael hegyei, senki sem jár arra. ***29*** Megtudják majd, hogy én vagyok az Isten, amikor az országot lakatlan pusztasággá teszem a sok utálatosság miatt, amelyet elkövettek.

30 Ember fia, néped fiai rólad beszélgetnek a falak mellett és a házak kapuiban; ezt mondja egyik a másiknak, ki-ki a rokonának: „Gyertek csak és hallgassátok, miféle ige az, amely az Úrtól jön!” ***31*** És elmennek hozzád, mintha népgyűlésre mennének, és letelepszik eléd az én népem, hallgatják beszédedet, de nem azt cselekszik, mert pajzán dalok vannak szájukban, ők azt teszik; csak a nyereségükön jár az eszük[399]. ***32*** Lásd, te [is csak] olyan vagy nekik, mint pajzán dalok [énekese], akinek szép a hangja és jól pengeti a lantot[400]: hallgatják szavaidat, de nem cselekszik meg. ***33*** De ha beteljesedik – mert meglátod, beteljesedik –, akkor megtudják majd, hogy próféta volt közöttük.

34 ***1*** És szólt hozzám az Isten igéje, ekképpen: ***2*** Ember fia, prófétálj Izrael pásztorairól; prófétálj, és mondd meg nekik, a pásztoroknak: Így szól az én Uram, az Úr: Jaj Izrael pásztorainak, akik magukat legeltették; vajon nem a nyájat kell legeltetniük a pásztoroknak? ***3*** A tejet megisszátok, a gyapjúba felöltöztök, a kövérét levágjátok, de a nyájat nem legeltetitek. ***4*** Az elgyengültet nem erősítettétek, a beteget nem gyógyítottá-

33. fejezet: 27) Jel 2:23; 6:8 | 29) Jel 21:27 |32) Jak 1:23 | *34. fejezet:* 2) Júd 12 | 5) Mt 9:36; Mk 6:34 | 5sk) 1Pt 2:25 | 6) Mt 18:12 | 8) Mk 6:34; Júd 12 | 11–16) Jn 10:11 | 12) Mt 10:6; 18:12 | *34. fejezet:* 2) Júd 12

395 *Elesett a város:* szó szerint: *megverettetett a város*, azaz: a város az ostromban végleges vereséget szenvedett. A város eleste Jer 52:5–6 alapján a 11. év 4. hónapjában történt. A jeruzsálemi menekültnek másfél évbe tellett, míg Ezékielhez eljutott.

396 *Nem némultam el többé:* ld. a kijelentést 3:26-ban az elnémulásról, 24:27-ben a próféta szájának megnyílásáról.

397 *Vérrel együtt eszitek [a húst]:* Az 1Móz 9:4, 3Móz 17:14 tiltja a vér fogyasztását, amit az ÚSZ is tilt: Csel 15:20.

398 *Mindig kéznél van a kardotok:* egészen pontosan: *kardotok mellett álltatok* – vagyis mindig a kezetek ügyében volt a fegyveretek.

399 *Csak a nyereségükön jár az eszük:* szó szerint: *nyereségük után megy szívük.*

400 *Jól pengeti a lantot:* vagy: *jól veri a lantot.* Az ókori húros hangszereket – mind a Közel-Keleten, mind pedig a hellén világban – többnyire ütötték.

tok, a sérültet nem kötöztétek be, az eltévedtet[401] nem hoztátok vissza, az elveszettet[402] nem kerestétek meg, hanem erőszakkal és kegyetlenül[403] uralkodtatok rajtuk. **5** Pásztor híján szétszóródtak, annyira szétszéledtek, hogy mindenféle mezei vad eledelévé váltak. **6** Tévelyeg a nyájam minden hegyen és minden magas dombon, szétszélednek juhaim az ország egész területén; nincs, aki megkeresse, nincs, aki felkutassa. **7** Ezért, pásztorok, halljátok az Isten igéjét: **8** Úgy éljek én – mondja az én Uram, az Úr –, mivel prédává lett a nyájam, a nyájam mindenféle mezei vad eledelévé vált, nem lévén pásztora; és pásztoraim nem viselték gondját a juhaimnak[404], hanem a pásztorok önmagukat legeltették, juhaimat viszont nem legeltették, **9** ezért pásztorok, halljátok az Úr igéjét! **10** Így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én a pásztorok ellen [fordulok], és számonkérem[405] tőlük a nyájamat, és véget vetek annak[406], hogy a nyájat legeltessék, és többé nem legeltetik majd magukat a pásztorok, mert kiragadom juhaimat a szájukból, hogy ne legyenek az ő eledelük. **11** Mert így szól az én Uram, az Isten: Nézd csak, itt vagyok én, hogy számontartsam juhaimat, és gondoskodjam róluk[407]. **12** Ahogyan a pásztor gondoskodik a nyájáról, amikor ott van szétszóródott juhai között állva, úgy gondoskodom majd a juhaimról, és kiszabadítom őket azokról a helyekről, ahová szétszóródtak egy felhős és ködlepte napon. **13** Kivezetem őket a népek közül, egybegyűjtöm az országokból, beviszem a földjükre, és Izrael hegyein, a patakok mentén[408] és az ország valamennyi lakóhelyén legeltetem őket. **14** Jó legelőn legeltetem őket, Izrael magas hegyein lesz a pihenőhelyük; ott fognak heverészni a jó pihenőhelyen, és dús legelőn legelésznek majd Izrael hegyein. **15** Én legeltetem majd juhaimat és én adok nekik helyet, ahol heverésszenek – így szól az én Uram, az Úr. **16** Az elveszettet megkeresem, az eltévedtet visszahozom, a sérültet bekötözöm, a gyengét megerősítem, a kövéret és az erőset pedig kivesztem; jog szerint fogom terelgetni őket.

17 Ti pedig juhaim – így szól az én Uram, az Úr –: nézzétek csak, én igazságot teszek[409] bárány és bárány között, kosok és bakok között. **18** Nem elég nektek[410], hogy a jó legelőn legeltek, hogy a maradék legelőket lábatokkal letapossátok? Tiszta vizet isztok, de a maradékát lábatokkal felkavarjátok? **19** Az én juhaim azt legeljék, amit lábaitokkal összetapostatok? És azt igyák, amit lábaitokkal felkavartatok? **20** Ezért így szól hozzátok

34. fejezet: 5) Mt 9:36; Mk 6:34 | 5sk) 1Pt 2:25 | 6) Mt 18:12 | 8) Mk 6:34; Júd 12 | 11–16) Jn 10:11 | 16) Mt 18:12; Lk 19:10; 1Pt 2:25 |

401 *Eltévedtet:* vagy: *elbóklászót.*

402 *Elveszettet:* vagy: *eltaszítottat.*

403 *Kegyetlenül:* vagy: *szigorúan.* Az Egyiptomban tapasztalt kegyetlen bánásmódot és a kíméletlen, kemény rabszolgamunkát jelenti a 2Móz 1:13–14-ben; 3Móz 25:43 tiltja az elszegényedett zsidó atyafiakon való kegyetlen uralkodást.

404 *Nem viselték gondját a juhaimnak:* vagy: *nem indultak juhaim keresésére.*

405 Számonkérem: itt ugyanaz a szó szerepel (*dáras*), mint a pásztorok kapcsán a 6. versben (nincs, aki *megkeresse*).

406 *Véget vetek annak:* vagy: *megszüntetem azt.*

407 *Gondoskodjam róluk:* vagy: *utánuk nézzek.*

408 *Patakok mentén:* vagy: *a szurdokokban.* A patakok időszakos folyók, ún. vádik is lehetnek.

409 *Igazságot teszek:* vagy: *ítélek, döntök, bíráskodom.*

410 *Nem elég nektek:* vagy: *keveslitek?*

az én Uram, az Isten: Itt vagyok én, hogy igazságot tegyek kövér bárány és sovány bárány között. ***21*** Oldalatokkal és vállatokkal taszítjátok félre, és szarvatokkal öklelitek mind az elgyengülteket, míg csak kívülre nem rekesztitek őket[411]; ***22*** ezért én megszabadítom juhaimat, hogy többé ne essenek prédául, és igazságot szolgáltatok bárány és bárány között. ***23*** Egyetlen pásztort támasztok fölébük, hogy legeltesse őket: szolgámat, Dávidot; ő fogja legeltetni őket és ő lesz a pásztoruk. ***24*** Én, az Úr Istenük leszek, szolgám, Dávid pedig fejedelem lesz közöttük; én, az Úr megmondtam.

25 Békeszövetséget kötök velük, és kipusztítom a vadállatokat az országból; biztonságban laknak majd a sivatagban, és az erdőkben alszanak. ***26*** Áldást adok rájuk, és magaslatom környékét áldássá teszem, esőt hullatok a megfelelő időben – áldásos esők lesznek. ***27*** A mező fája megadja gyümölcsét, a föld is megadja termését, biztonságban élnek földjükön; majd megtudják, hogy én vagyok az Isten, amikor széttöröm a járomrúdjaikat és kiszabadítom őket szolgatartóik kezéből. ***28*** Nem lesznek többé a nemzetek prédái, nem falják fel őket a föld[412] vadállatai; biztonságban élnek majd, nem lesz, aki megrémítse őket. ***29*** Hírneves ültetvényt nevelek nekik, és az éhínség nem ragad el senkit többé az országban, és nem viselik többé a nemzetek gyalázkodását. ***30*** Megtudják majd, hogy én, az Úr, az ő Istenük velük vagyok, ők pedig, Izrael háza az én népem – így szól az én Uram, az Isten. ***31*** Ti vagytok az én juhaim, legelőmnek nyája; emberek vagytok, én pedig Istenetek vagyok – így szól az én Uram, az Úr.

35 ***1*** És szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: ***2*** Ember fia, emeld tekintetedet Széir hegyére és prófétálj róla. ***3*** Ezt mondd neki: Így szól az én Uram, az Isten: Lásd, én ellened fordulok, Széir hegye, kinyújtom rád kezemet, kietlen pusztasággá teszlek. ***4*** Városaidat romba döntöm, te pedig pusztasággá leszel; majd megtudod, hogy én vagyok az Úr. ***5*** Amiért örökös megvetéssel[413] viseltettél és Izrael fiait fegyver hatalmának szolgáltattad ki elveszejtésük idején[414], a végső bűnhődés idején, ***6*** ezért, úgy éljek én, mondja az én Uram, az Isten, hogy vérbe borítalak,[415] vér üldözzön téged! Ha te nem gyűlölted a vért, hát vér üldözzön téged! ***7*** Széir hegyét kietlen pusztasággá teszem, és kiirtok belőle minden arra járót. ***8*** Hegyeidet halálra sebzettekkel borítom el, dombjaidra, völgyeidbe és minden patakmedredbe karddal halálra sebzettek hullanak. ***9*** Örök pusztasággá teszlek, városaid nem élednek újjá; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. ***10*** Amiért ezt mondtad: „Az a két nép és az a két ország az enyém lesz, örökségül elfoglaljuk, pedig ott volt az Úr”, ***11*** ezért úgy éljek én, mondja az Úr Isten, azzal a haraggal és indulattal bánok veled, amellyel te bántál gyűlölködve ellenük; majd megismertetem magamat köztük, amikor ítéletet tartok fölötted. ***12*** És akkor megtudod, hogy meghallottam mindazt

34. fejezet: 23) Jn 10:11,16; Jel 7:17

411 *Kívülre nem rekesztitek:* vagy: *távolra nem űzitek.*

412 *Föld:* vagy: *ország.*

413 *Megvetéssel:* vagy: *ellenségességgel.*

414 *Elveszejtésük idején:* vagy: *szerencsétlenségük idején.*

415 *Vérbe borítalak:* szó szerint: *vérré teszlek.*

a gyalázkodást, amelyet kimondtál Izrael hegyeire, ekképpen: „Elpusztultak, nekünk adták ételül!”[416] **13** Teli szájjal szórtátok a szitkot rám,[417] de én meghallottam.

14 Így szól az én Uram, az Isten: az egész föld örömére pusztasággá teszlek. **15** Ahogyan te örültél annak, hogy Izrael házának öröksége elpusztult, én is úgy bánok veled: pusztasággá lesz Széir hegye, és egész Edóm[418] teljesen; majd megtudják, hogy én vagyok az Úr.

36 **1** Te pedig, ember fia, prófétálj Izrael hegyeinek, és mondd: Izrael hegyei, halljátok az Úr beszédét: **2** Így szól az én Uram, az Isten: Amiért az ellenség kárörvendve mondta rólatok: „Az örök magaslatok a mi örökségünk lettek!” – **3** Azért prófétálj és mondd: így szól az én Uram, az Isten: Mivel pusztítanak benneteket és körös-körül a fogukat fenik rátok[419], hogy a többi nép öröksége legyetek, és különféle nyelvű népek vettek a szájukra, hogy megszóljanak titeket[420], **4** ezért Izrael hegyei, halljátok az én Uram, az Úr igéjét! Így szól az Úr, az Isten a hegyekhez, a dombokhoz, a patakmedrekhez, a völgyekhez, a pusztasággá lett romokhoz, az elhagyatott városokhoz, amelyeket a körülöttük élő többi nép fosztogatott és gúnyolt; **5** ezért hát így szól az Úr Isten: Bizony perzselő indulattal[421] beszéltem a többi népről és egész Edómról; azokról, akik az országomat a saját örökségükké tették, teljes szívbéli örömmel és megvető lélekkel, hogy közprédává[422] tegyék. **6** Ezért prófétálj Izrael földjéről, és mondd a hegyeknek, a domboknak, a patakmedreknek és a völgyeknek: Így szól az én Uram, az Úr: Lásd, féltékeny dühömben beszéltem én, mert a népek gyalázkodását hordoztátok. **7** Ezért így szól az én Uram, az Úr: Fölemelt kézzel teszek esküt, hogy majd a körülöttetek élő népeknek kell elviselniük, hogy gyalázzák őket. **8** Ti viszont, Izrael hegyei hajtsatok ágakat, és teremjetek gyümölcsöt népem, Izrael számára, mert közel van már, hogy hazatérjenek.[423]

9 Mert meglátod: én felétek fordulok, hogy megműveljenek és bevessenek benneteket. **10** És megsokasítom rajtatok az embereket, Izraelnek egész házát; benépesülnek a városok, és a romok felépülnek. **11** Megsokasítom rajtatok az embereket és az állatokat, szaporodni és sokasodni fognak; úgy népesítelek be benneteket, mint a régi időkben hajdani elődeiteket, és még több jót teszek veletek, mint kezdeteitekben az őseitekkel; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr. **12** Emberek járnak-kelnek majd rajtatok az én akaratomból, Izrael népe; birtokba vesznek téged, a tulajdonuk leszel, és nem fosztod

---

416 *Nekünk adták ételül:* a szomszédok úgy gondolták, hogy Júda elhagyatott földje majd ezután nekik terem élelmet.

417 *Teli szájjal szórtátok a szitkot rám:* szó szerint: *Nagyra nyitottátok szátokat ellenem, és szaporítottátok szavaitokat velem szemben [...]* A szószaporítás az utóbbi kifejezésben kimondottan istentelen és arcátlan beszédekre vonatkozik.

418 *Edóm:* Edom Ézsau leszármazottainak országa, ami dacára annak, hogy testvérnép, Júda vesztében területszerzési lehetőséget látott. Abdiás könyve kizárólag Edom ítéletéről szól.

419 A *fogukat fenik rátok:* vagy: *az arcotokba lihegnek.*

420 *Különféle nyelvű népek... hogy megszóljanak titeket*: szó szerint: *rákerültetek nyelv ajkára és nép megszólására* – azaz a népek szájukra veszik, és a maguk rossz hírét keltik Izrael hegyeinek. (Izrael központi dombvidéke Júdea és Samaria területére esik. A „domborzat” jeleníti meg az elpusztult országot.)

421 *Perzselő indulattal:* vagy: *féltékenységem tüzében.*

422 *Közprédává:* nyílt területté, ahol bárki legeltethet.

423 *Közel van már, hogy hazatérjenek:* szó szerint: *mert közel van jövetelük*. A száműzött nép számára ez a jövetel a *hazajövetelt* jelenti.

meg őket gyermekeiktől. **13** Így szól az én Uram, az Isten: Noha azt mondják nektek: „Emberevő vagy, és megfosztottad népeidet gyermekeitől” – **14** mégsem eszel többé embert, és népeidet sem fosztod meg többé gyermekeitől – így szól az én Uram, az Isten. **15** Nem engedem többé, hogy hallgatnod kelljen a népek gyalázkodását ellened, a nemzetek szidalmait sem kell elviselned, és a rajtad élő népeket sem fogod gyermektelenné tenni, így szól az én Uram, az Úr.

16 És szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: **17** Ember fia, amikor Izrael háza még saját földjén lakott, tisztátalanná tették azt életmódjukkal és tetteikkel; akár csak a tisztulófélben lévő nő tisztátalansága, olyan volt az életmódjuk előttem. **18** Kiárasztottam haragomat rájuk a vér miatt, amelyet kiontottak a földre, és mert bálványaikkal tisztátalanná tették azt. **19** Ezért szétszórtam őket a népek közé, és elszéledtek az országokba; életmódjuknak és tetteiknek megfelelően ítéltem meg őket. **20** Amikor a népek között jártak, ahová eljutottak, megszentségtelenítették szent nevemet, mert ezt mondták róluk: „Az Úr népe ezek, mégis ki kellett jönniük a földjükről.” **21** Ezért szánalomra ébredtem a szent nevem miatt, amelyet megszentségtelenített Izrael háza a népek között, amerre csak jártak. **22** Azért mondd meg Izrael házának: Így szól az én Uram, az Isten: Nem a ti kedvetekért cselekszem [így], Izrael háza, hanem szent nevemért, amelyet megszentségtelenítettetek a népek között, amerre csak jártatok! **23** És megszentelem a népek között megszentségtelenített hatalmas nevemet, amelyet megszentségtelenítettetek közöttük; akkor megtudják majd a népek, hogy én vagyok az Úr – így szól az én Uram, az Isten –, amikor szemük láttára mutatkozom szentnek köztetek. **24** Kiveszlek benneteket a népek közül, összegyűjtelek valamennyi országból, és beviszlek titeket a saját földetekre. **25** Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok; mindenfajta tisztátalanságaitoktól és a bálványaitoktól is megtisztítalak benneteket. **26** Adok nektek új szívet, és új szellemet helyezek a bensőtökbe; eltávolítom a kőszívet a testetekből és adok nektek hússzívet. **27** Szellememet helyezem a bensőtökbe, és így elérem azt, hogy rendelkezésem szerint éljetek, törvényeimet pedig betartsátok és megcselekedjétek. **28** Abban az országban laktok majd, amelyet őseiteknek adtam; népemmé lesztek, én pedig Istenetek leszek. **29** Megszabadítalak benneteket minden tisztátalanságotoktól, előszólítom a gabonát[424] és megsokasítom azt, nem hozok rátok éhínséget. **30** Megsokasítom a fának gyümölcsét és a mezőnek termését, hogy ne érjen titeket gyalázat az éhezés miatt a népek között. **31** Akkor visszaemlékeztek majd romlott útjaitokra és tetteitekre, amelyek nélkülözték a jót, és megundorodtok önmagatoktól bűneitek és utálatosságaitok miatt. **32** Nem a ti kedvetekért cselekszem – szólott az én Uram, az Úr –, legyetek tisztában vele! Szégyenkezzetek és bánkódjatok útjaitok miatt, Izrael háza. **33** Így szól az én Uram, az Isten: azon a napon, amikor megtisztítalak benneteket valamennyi bűnötöktől, benépesítem a városokat és fölépülnek a romok; **34** művelni fogják a pusztasággá lett földet, ahe-

36. fejezet: 20) Rm 2:24 | 23) Mt 6:9 | 25) Zsid 10:22 | 25–27) Jn 3:5 | 26) 2Kor 3:3 | 27) Lk 1:6; 1Thessz 4:8

424 *Előszólítom a gabonát:* szó szerint: *és szólok (kiáltok) a gabonának*. A szófordulat emlékeztet a teremtésre, amikor Isten szavával a nem létezőt létbe szólította. (1Móz 1:3; Zsolt 33:9; Róm 4:17b)

lyett, hogy pusztaság lenne valamennyi arra járó szeme láttára. **35** Ezt mondják majd: ez a pusztasággá lett föld [most] olyan, mint az Éden kertje; a romba dőlt, pusztasággá vált és porig rombolt városok pedig erődítve benépesültek. **36** És megtudja majd minden körülötted megmaradt nép, hogy én, az Úr építettem föl a romokat, én ültettem be újra a pusztaságot; én, az Úr megmondtam és meg is teszem. **37** Így szól az én Uram, az Isten: Még azzal is megkereshet Izrael háza, hogy tegyem meg nekik: sokasítsam meg őket, mint a juhnyájat; emberekkel. **38** Amilyenek a szent áldozatra szánt juhok, Jeruzsálem juhai az ünnepnapjain, olyanok lesznek a romba dőlt városok, megtelve emberek nyájaival; akkor majd megtudják, hogy én vagyok az Úr.

37 **1** Az Úr keze volt rajtam, és kivitt engem Isten szelleme által[425], majd letett egy völgy közepén, és az tele volt csontokkal. **2** Végigvezetett közöttük körös-körül, és láttam, hogy nagyon sok [csont] volt a völgyben[426], és láttam, hogy teljesen kiszáradtak. **3** Majd megszólított engem: Ember fia, életre kelnek-e még ezek a csontok? Én ezt mondtam: Uram, Isten, te tudod. **4** Akkor ezt mondta nekem: Prófétálj ezekről a csontokról és szólj hozzájuk: Ti száraz csontok, halljátok Isten igéjét! **5** Így szól az én Uram, az Úr ezekhez a csontokhoz: Lássátok, én szellemet hozok belétek, és életre keltek[427]. **6** Inakat adok rátok, húst helyezek rátok, bőrrel vonlak be benneteket, szellemet adok belétek, hogy életre keljetek; majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.

7 Én pedig prófétáltam, ahogyan parancsba kaptam; amint prófétáltam, lám, hangzavar [keletkezett] és földrengés támadt, majd közeledni kezdtek egymáshoz a csontok, csont a csonthoz. **8** Láttam, hogy egyszer csak inak voltak rajtuk, majd hús került rájuk, azután bőr fedte be őket; de szellem még nem volt bennük. **9** Majd megszólított engem: Prófétálj a szellemnek, prófétálj ember fia és mondd a szellemnek: Így szól az én Uram, az Isten: a négy égtáj felől jöjj elő, szellem, és lehelj ezekbe a megöltekbe, hogy életre keljenek! **10** És prófétáltam, ahogyan megparancsolta nekem, és beléjük ment a szellem, föléledtek és talpra álltak; igen-igen nagy sereg. **11** Ezt mondta nekem: Ember fia! Ezek a csontok Izrael egész háza, hallgasd csak, most ezt mondják: „Csontjaink elszáradtak, reménységünk elveszett, kiirtottak minket."[428] **12** Azért prófétálj, és mondd nekik: Így szól az én Uram, az Isten: Lásd, én megnyitom sírjaitokat és fölhozlak benneteket a sírjaitokból, népem, és beviszlek titeket Izrael földjére. **13** Majd megtudjátok, hogy én az Úr vagyok, amikor megnyitom sírjaitokat és fölhozlak titeket sírjaitokból, népem. **14** Szellemet adok belétek, hogy életre keljetek, és visszahelyezlek benneteket a földetekre; így majd megtudjátok, hogy én, az Úr megmondtam és meg is teszem[429] – szólott az Isten. **15** Szólt hozzám az Úr igéje, ekképpen: **16** Te pedig, Ember fia, végy magadhoz egy fadarabot, és írd rá: Júdáé és

37. fejezet: 3) Jel 7:14 | 5) Jel 11:11 | 9) Jn 20:22 | 10) Jel 11:11; 20:4 | 12) Jn 5:28 | 12sk) Mt 27:52 | 14) 1Thessz 4:8

425 *Isten szelleme által*: pontosabban: *az Úr szelleme által*.

426 *Völgyben:* szó szerint: *a völgy felszínén*, azaz: a völgyben, a földön.

427 *És életre keltek:* vagy: *hogy életre keljetek*.

428 *Kiirtottak minket:* szó szerint: *ki lettünk vágva*.

429 *Megmondtam és meg is teszem:* vagy: *mondtam és megcselekdtem*.

Izrael fiaié, a társaiké; majd fogj egy másik darabot, és írd rá: Józsefé, Efraim fája és egész Izraelé, a társaiké. **17** Illeszd őket azután egymáshoz, hogy egy fává legyenek, hogy eggyé váljanak a kezedben. **18** Mikor majd így szólnak hozzád népednek fiai: Nem magyaráznád meg nekünk, hogy mik ezek ott nálad? **19** Így szólj hozzájuk: Ezt mondja az én Uram, az Isten: Lásd, én fogom József fáját, amely Efraim kezében van, valamint Izrael törzseiét, az ő társaiét, és Júda fájához illesztem; egy fát csinálok belőlük, hogy eggyé legyenek a kezemben. **20** És legyenek a fadarabok, amelyekre írni fogsz nekik, a kezed ügyében, a szemük előtt. **21** Így beszélj hozzájuk: Így szól az én Uram, az Úr: Lásd, én kiveszem Izrael fiait a népek közül, ahová kerültek; összegyűjtöm őket mindenhonnan, és beviszem őket a földjükre. **22** Egy néppé teszem őket az országban, Izrael hegyein, és egy király fog uralkodni mindannyiuk fölött; nem lesznek többé két nép, és nem oszlanak többé két királyságra. **23** Nem teszik többé tisztátalanná magukat bálványszobraikkal és utálatosságaikkal, mindenféle pártütéseikkel[430]; megszabadítom őket minden lakóhelyükről, ahol vétkeztek, és megtisztítom őket; népemmé lesznek, én pedig Istenük leszek. **24** Szolgám, Dávid pedig király [lesz] fölöttük, egy pásztoruk lesz mindannyiuknak, és az én törvényeim szerint élnek, rendelkezéseimet betartják és aszerint cselekszenek. **25** Abban az országban laknak majd, amelyet szolgámnak, Jákóbnak adtam, ahol őseitek is laktak; ott lakoznak majd, ők és fiaik, és fiaik fiai örökre; szolgám, Dávid pedig a fejedelmük lesz örökké. **26** És békeszövetséget kötök velük, amely örökérvényű szövetség lesz velük; odahelyezem őket[431], és megsokasítom őket, Szentélyemet pedig közöttük helyezem el örökre. **27** Hajlékom náluk lesz,[432] Istenük leszek, ők pedig népemmé lesznek. **28** Majd megtudják a népek, hogy én, az Isten szentelem meg Izraelt, amikor Szentélyem közöttük lesz örökre.

38 **1** Szólt hozzám Isten igéje, ekképpen: **2** Ember fia, fordítsd tekintetedet Gógra, a Magóg országára[433], Rós, Mesek és Tubál fejedelmére, és prófétálj róla. **3** Ezt mondd: Így szól az én Uram, az Isten: Lásd én ellened fordulok, Góg; Rós, Mesek és Tubál[434] fejedelme. **4** Visszafordítalak[435] és horgokat akasztok az állkapcsodba, úgy vezetlek téged és egész haderődet; a lovakat és a lovasokat, akik mindannyian teljes fegyverzetet

37. fejezet: 23) Tit 2:14 24) Jn 10:11,16 | 25) Jn 12:34 | 26) Zsid 13:20 | 27) Jn 1:14; 14:23; 2Kor 6:16; Jel 7:15; 21:3
38. fejezet: 1) Jel 20:8

430 *Pártütéseikkel:* vagy *vétkeikkel*.

431 *Odahelyezem:* az országba, őseik földjére. A gondolat a 25. vers folytatása.

432 *Hajlékom náluk lesz:* vagy: *lakóhelyem fölöttük lesz*.

433 *Magóg országára:* Magóg Jáfet egyik fia (1Móz 10:2; 1Krón 1:5); Magóg itt névelővel áll: „a Magóg országa". Flavius Josephus a szkítákkal azonosítja leszármazottait. (*Régiségek* 1,6).

434 *Rós, Mesek és Tubál:* északi népek. Rós (jelentése: *fő, legfőbb),* a fejedelemmel egybekapcsolva: *főfejedelem*. Némelyek 1Móz 10:2 felsorolása miatt Róst úgy értelmezik, hogy ugyanaz, mint Tírász, megváltozott formában, akiktől a trákokat és az itáliai etruszkokat eredeztetik. Plinius természetrajzában (*Hist. Nat*. 6,4) *Rhoas* Mesek és Tubál vidékén van, de nem világos, terület vagy nép, vagy egy folyó Kis-Ázsiában, ami a Kaukázusból ered. Wilhelm Gesenius szótára Róst azonosítja Russzal. Rusz neve először Kr. u. 9. századi latin krónikában tűnik fel, majd 10. századi arab és bizánci forrásokban a Volga mentén lakó nép, akiket együtt említenek bolgárokkal, szlavónokkal és alánokkal. *Mesek, Tubál:* kis-ázsiai népcsoport, az idősebb Plinius *Moschi* és *Tibareni* néven említi őket a *Historia Naturalis* 6,4 részében, és a Fekete-tenger vidékén jól hajózható folyó vidékére helyzi őket. Ld. még a 27:13-hoz írt jegyzetet.

435 *Visszafordítalak:* vagy: *eltérítelek*.

öltöttek, a nagyszámú hadinépet, akik vérttel és pajzzsal vannak fölszerelve, az összes kardforgatót. **5** Perzsák, etiópok és líbiaiak[436] vannak velük, mind pajzzsal és sisakban. **6** Gómer és az összes csapata, Tógarma háza a távoli északról teljes seregével: nagyszámú hadinép[437] van veled. **7** Készülj fel és állj készen te, és az egész hadsereged, akik felsorakoztak az oldaladon; légy a felügyelőjük[438]. **8** Hosszú idő múltán parancsot kapsz, az évek végén[439] bevonulsz a kardtól már magához tért, sokféle nép közül egybegyűjtött országba[440], Izrael hegyeire, amelyeket állandó pusztulás ért; ők viszont kijöttek[441] a népek közül, és biztonságban lakoznak majd mindannyian. **9** De te úgy támadsz[442], mint a vihar[443], úgy hatolsz be, mint a fellegek; azon vagy, hogy beborítsd a földet te, és minden csapatod, és a sokféle nép [sereglete] teveled. **10** Így szól az én Uram, az Úr: Azon a napon [rossz] gondolataid támadnak[444], és gonosz tervet eszelsz ki. **11** Ezt mondod: „Felvonulok a védtelen[445] ország ellen, rátörök a csendes nyugalomban élőkre, akik biztonságban hiszik magukat, akiknek sem városfaluk, sem pedig zárható kapujuk nincsen." **12** Zsákmányt akarsz ejteni, és prédát szerezni, hogy hatalmad alá vond az újra benépesült romokat és a nemzetek közül egybegyűjtött népet, amely jószágra és birtokra tett szert, és a föld köldökén lakozik. **13** Sebá és Dedán valamint Társzisz kereskedői és minden dúsgazdagja[446] ezt kérdezik tőled: „Vajon zsákmányt ejteni és prédát szerezni jöttél-e? Azért gyűjtötted egybe hadinépedet, hogy elvidd az ezüstöt és az aranyat, hogy megszerezd a jószágot és a birtokot, és nagy zsákmányt ejtsél?"

14 Azért prófétálj, ember fia, és mondd Gógnak: Így szól az én Uram, az Isten: Ne tudnád, hogy azon a napon, amikor népem, Izrael biztonságban lakozik, **15** eljössz lakóhelyedről, a távoli északról, te és népek sokasága veled, akik lovon ülnek mindnyájan, hatalmas haderő, megszámlálhatatlan sereg? **16** Úgy vonulsz fel népem, Izrael ellen, mint a földet beborító felhő; napok múltán felhozlak[447] országom ellen, hogy felismerjenek engem a nemzetek, amikor rajtad keresztül mutatom meg, Góg, hogy szent vagyok.

---

436 *Perzsák, etiópok és líbiaiak:* a szövegben népnevük szerepel: Párasz, Kús és Pút.

437 *Nagyszámú hadinép:* szó szerint: *sok nép*: vagy: *nagy népek*.

438 *Felügyelőjük:* a *mismár* szó őrzést és megőrzendő rítust, a tisztelet tárgyát is jelenti. Azt az értelmezést sugallja, hogy a sok nép alkotta sereg őrzésére kirendelt Góg – a rendfenntartó szerep mellett – olyan vezető, akire mindannyian figyelnek, és talán kultikus figura is.

439 *Évek végén:* vagy: *az utolsó években*. A végidőkre vonatkozik, ami – hasonlóan az *utolsó napok* kifejezéshez – a világkorszak végét jelzi.

440 *Kard elől visszatért ... országba:* vagy: *kardtól visszatérített... országba*. A tömör kifejezés jelenti azt, hogy az országon belül a fegyver elől elmenekültek visszatértek, és azt, hogy a különböző országokból háborúból menekülők térnek vissza őseik földjére. A *kardtól visszatérített* ország jelentheti a már helyreállított országot, annak felszabadulását, felüdülését is a fegyveres erőszak alól.

441 *Ők viszont kijöttek:* szó szerint: *és ő kihozatott* – azaz: az ország népe, Isten által.

442 *Támadsz:* szó szerint: *feljössz*. Az Izraelbe menetel mindig *felmenetel.*

443 *Vihar:* a *sóá* szó a Péld 1:27-ben az Isten hívásának való engedetlenség büntetése.

444 *Gondolataid támadnak:* szó szerint: *dolgok jönnek fel szívedben*.

445 *Védtelen ország:* vagy: *védtelen föld*; ami nyílt síkságok földje, vagy fal nélküli települések országa.

446 *Minden dúsgazdagja:* szó szerint: *minden ifjú oroszlánja*. Előkelőségeket, vezetőket érthetünk alatta. A hagyományos zsidó kommentárok az ifjú orszlánokat erőseknek értelmezik.

447 *Napok múltán felhozlak:* vagy: *az utolsó napokban [lesz az, hogy] felhozlak*. (Ld. a 8. versben az *évek végén* kifejezéshez írt magyarázatot.)

17 Így szól az én Uram, az Isten: Nem te vagy az, akiről beszéltem a hajdani időkben szolgáimon, Izrael prófétáin keresztül, akik azokban a napokban éveken át prófétáltak, hogy elhozlak téged ellenük?[448]

18 De azon a napon, amikor eljön majd Góg Izrael földje ellen – így szól az én Uram, az Úr –, fellobban haragom.[449] ***19*** Féltékeny dühömben, izzó haragomban szólok: az egyszer biztos, hogy azon a napon nagy földrengés lesz Izrael földjén. ***20*** Reszketni fognak tőlem a tenger halai, az ég madarai, a mezők vadjai, valamennyi földi csúszómászó, és minden ember a föld[450] színén. Leomlanak a hegyek, összeomlanak a sziklaszirtek[451], s a falak mind a földre zuhannak. ***21*** Fegyverbe szólítok ellene hegyeimre mindenkit – így szól az én Uram, az Isten –, ki-ki embertársával szemben ragad kardot. ***22*** Ítéletet tartok fölötte dögvésszel és vérrel; felhőszakadást, jégesőt, tüzes kénkövet hullatok rá és csapataira, és a vele lévő nagyszámú hadinépre. ***23*** Megmutatom majd, hogy nagy és szent vagyok, megismertetem magamat a sokféle nép előtt; megtudják majd, hogy én vagyok az Úr.

39 ***1*** Te pedig, ember fia, prófétálj Góg ellen és mondd: Így szól az én Uram, az Isten: Lásd, én ellened fordulok Góg; Rós, Mesek és Tubál fejedelme. ***2*** Eltérítelek és vezetlek téged,[452] és úgy hozlak el a távoli északról, majd pedig beviszlek Izrael hegyeire. ***3*** Kiütöm íjadat a bal kezedből, nyilaidat pedig a jobb kezedből verem ki. ***4*** Izrael hegyein fogsz elesni teljes hadseregeddel és veled lévő hadinéppel együtt; ragadozó madaraknak, mindenféle szárnyasnak és a mező vadjainak adlak eledelül. ***5*** A nyílt mezőn fogsz elesni, mert én megmondtam! – Így szól az én Uram, az Isten. ***6*** Tüzet bocsátok Magógra és a biztonságban élő szigetlakókra; majd megtudják, hogy én vagyok az Úr. ***7*** Szent nevemet ismertté teszem népem, Izrael körében, és nem hagyom többé beszennyezni szent nevemet; majd megtudják a népek, hogy én, az Úr, szent vagyok Izraelben. ***8*** Lásd, eljön és meglesz – így szól az Uram, az Isten – az a nap, amelyről beszéltem.

9 Akkor Izrael városainak lakói kimennek, meggyújtják és eltüzelik a fegyvereket, a pajzsokat és a vérteket, az íjakat és a nyilakat, a dárdákat és a lándzsákat, és hét évig tüzelnek velük. ***10*** Nem fognak fát hordani a mezőről, és nem fognak fát vágni az erdőből, hanem a fegyverekkel fognak tüzet gyújtani; zsákmányt szednek a kizsákmányolóiktól és megsarcolják az őket sarcolókat – így szól az én Uram, az Isten.

11 És azon a napon majd sírhelyet[453] adok Gógnak Izraelben, a Vándorok völgyét[454] a tengertől keletre, és az eltorlaszolja az utat a vándorok elől; ott temetik el Gógot a

38. fejezet: 19) Lk 21:11; Jel 6:12 | 19sk) Jel 11:13 | 22) Jel 8:7; 14:10; 20:9 | *39. fejezet:* 4) Jel 19:17 | 6) Jel 20:9

448 Amikor Isten így fog szólni, földi idő szerint a prófécia már réges-régi lesz. (Vö.: 4Móz 24:23; Joel 2:20)

449 *Fellobban haragom:* szó szerint: *heves haragom orromba száll*.

450 *Föld:* földfelszín, talaj (*'adamá*).

451 *Sziklaszirtek:* meredek, nehezen megközelíthető helyek vagy lépcsőzetes, teraszosan kialakított hegyoldalak.

452 *Vezetlek téged:* az ógörög fordítás, a Szeptuaginta szintén a *vezetlek téged* (*kathodégészó*) fordulattal él. A szír fordítás kifejezetten félrevezetésnek értelmezi, úgyszintén a latin Vulgata (*seducam te*). Ld. a 38:4-ben említett, állkapocsba akasztott horoggal, mintegy pórázon történő vezetést.

453 *Sírhelyet:* aligha lehet más, mint gigantikus méretű temetkezési hely.

454 *Vándorok völgyét:* vagy: *az átkelők völgyét*; feltehetőleg a tenger felé nyíló hágók valamelyikét.

vele lévő egész sereglettel[455] együtt; és így nevezik majd: Góg seregletének völgye[456]. **12** Hét hónapig fogja őket temetni Izrael háza, hogy megtisztítsák a földet. **13** Temetni fog az ország egész népe; és hírnévre tesznek szert azon a napon, amikor megmutatom dicsőségemet – így szól az én Uram, az Úr. **14** Férfiakat jelölnek ki[457], akik állandóan járják az országot, hogy eltemessék a halottakat, akik még ottmaradtak a föld felszínén, hogy megtisztítsák [a földet]; hét hónap elmúltával kezdenek kutatni. **15** Keresztül-kasul járják az országot, s aki emberi csontot lát, az jelet állít melléje, amíg a sírások el nem temették a Góg seregletének völgyében. **16** A város neve is ez: Hamóna[458]. Így fogják megtisztítani az országot.

17 Te pedig, ember fia – így szól az én Uram, az Isten –, mondd ezt a madaraknak, a mindenféle szárnyasnak és valamennyi mezei vadnak: gyülekezzetek és gyertek ide, gyűljetek egybe mindenfelől az én áldozati lakomámra; mert én nagy véresáldozatot készítek nektek Izrael hegyein: ehettek húst, és ihattok vért! **18** Vitéz harcosok húsát eszitek majd, és a föld fejedelmeinek vérét fogjátok inni; kosok, bárányok, bakok, tulkok, Básán hizlalt állatai valamennyien. **19** A kövérét eszitek jóllakásig, és isszátok a vért megrészegedésig az én véresáldozati lakomámon, amelyet nektek készítettem. **20** Jóllaktok majd az én asztalomnál lóval és lovassal, vitéz katonával, és mindenféle hadinéppel – így szól az én Uram, az Isten.

21 Dicsőségemet a népek közé helyezem, és minden nép látni fogja ítéletemet, amelyet tartottam, és a kezemet, amelyet rájuk tettem. **22** Attól a naptól fogva és azután megtudja majd Izrael háza, hogy én, az Úr vagyok az ő Istenük továbbra is. **23** De megtudják a népek is, hogy bűnei miatt vonult száműzetésbe Izrael háza, amiért hűtlennek bizonyult velem szemben; ezért elrejtettem arcomat előlük, és szorongatóik kezére adtam őket, s kard által estek el mindahányan. **24** Tisztátalanságaiknak és vétkeiknek megfelelően cselekedtem velük, és elrejtettem arcomat előlük.

25 Ezért így szól az én Uram, az Úr: Most már visszahozom Jákób foglyait, és megkönyörülök Izrael egész házán, és féltő szeretetre gyúlok szent nevemért. **26** Hiszen hordozzák gyalázatukat és mindenféle hűtlenségük [terhét], amelyet akkor követtek el ellenem, amikor még biztonságban laktak a földjükön, és nem volt, aki elrettentse őket. **27** Most viszont, amikor visszahozom őket a népek közül, és egybegyűjtöm őket ellenségeik országaiból, szentnek bizonyulok közöttük a sok nép szeme láttára. **28** Megtudják majd, hogy én, az Úr vagyok az ő Istenük akkor is, amikor a népek közé száműzöm őket, és akkor is, amikor összegyűjtöm őket a földjükre; és nem hagyok ott közülük többé senkit. **29** Nem rejtem el többé az arcomat előlük, mert kiárasztottam szellememet Izrael házára – így szól az én Uram, az Úr.

39. fejezet: 17–20) Jel 19:17

455 *Sereglettel:* vagy: *tömeggel.*

456 *Góg seregletének völgye:* héberül *Gé Hamón-Góg.* (Ld. a 16. verset)

457 *Férfiakat jelölnek ki:* szó szerint: *férfiakat különítenek el.*

458 *Hamóna*: sokaság, embertömeg.

40 **1** Száműzetésünk huszonötödik évében, az év elején, a hónap tizedikén, tizennégy évvel azután, hogy elesett a város, ugyanazon a napon rajtam volt az Úr keze, és elvitt engem oda. **2** Isteni látomásban vitt el engem Izrael földjére, letett egy igen magas hegyen, amelynek a déli oldalán egy városhoz hasonló építmény volt. **3** Odavitt engem, és egyszer csak megláttam egy férfit, aki úgy nézett ki, mintha rézből lett volna, kezében lenzsinór és mérőnád; ott állt a kapuban. **4** És a férfi beszé lni kezdett hozzám: Ember fia, lásd meg szemeiddel, és halld meg füleiddel, fordítsd figyelmed mindarra, amit én mutatok neked; mert azért hoztalak ide, hogy megmutassam neked, és hogy mindazt amit látni fogsz, add tudtul Izrael házának.

5 És lám, egy fal volt a Templomon[459] kívül körös-körül, a férfi kezében pedig egy hat könyöknyi[460] mérőnád – ez a könyök a szokásosnál egy tenyérrel hosszabb –, és megmérte szélességét: egy mérőnádnyi volt, és a magasságát: szintén egy mérőnádnyi volt. **6** Majd bement a kapuba, amelynek homlokzata kelet felé nézett, fölment a lépcsőjén és megmérte a kapu küszöbét: egy mérőnádnyi volt a szélessége, majd egy másik küszöböt is: annak is egy mérőnádnyi volt a szélessége. **7** Ezután az őrszoba: egy mérőnádnyi hosszúságú és egy mérőnádnyi széles, az őrszobák közötti távolság öt könyöknyi, a kapu küszöbének mérete pedig a kapu csarnoka[461] mellett, a templomépület felől[462] egy mérőnádnyi volt. **8** Megmérte a kapu csarnokát a templomépület felől[463]: egy mérőnádnyi volt. **9** Megmérte a kapu csarnokát is: nyolc könyöknyi volt, a pillérei pedig két könyöknyi [vastagságúak] voltak; [ez] a kapu csarnoka a templomépületből[464]. **10** A keleti kapunál lévő őrszobák keleti irányban – három-három mind az egyik, mind pedig a másik oldalon – egyforma méretűek voltak, és a pillérek is ugyanolyan méretűek voltak innen is, onnan is. **11** És megmérte a kapu bejáratának a szélességét: tíz könyöknyi volt, a kapualj hosszúsága pedig tizenhárom könyöknyi. **12** A korlát[465] az őrszobák előtt egy könyöknyi, és egy könyöknyi korlát amonnan is; az őrszobák pedig hat könyöknyi méretűek voltak innen is, onnan is. **13** Megmérte a kaput[466] az egyik őrszoba tetejétől a másik tetejéig[467]: a szélessége huszonöt könyöknyi volt, ahol egyik bejárat a másikkal szemben található. **14** Ugyanezt csinálta a hatvan könyök méretű pillérekkel, és a kapu udvarának pillérével is körös-körül. **15** A bejárati kapu elejéről a belső kapu csarnokának

40. fejezet: 1–2) Jel 21:10 | 3) Jel 11:1; 21:15 | 5) Jel 21:15

459 *Templomon:* szó szerint: *házon*, amely Isten háza, a jeruzsálemi szent Templom.

460 *Hat könyöknyi:* kerekítve kb. 3 méter.

461 *A kapu csarnoka:* a kapu nemcsak egy bejárat, hanem maga is egy épület: a bejárat után 3-3 egymással szemközt lévő őrszoba van, amik mellett el kell haladni, így ez a fedett folyosó egy kisebb előcsarnokot képez.

462 *Templomépület felől:* vagy: *a házból*; vagy egyszerűen: *bentről*. (Ugyanígy a 8. versben.)

463 *A templomépület felől:* vagy: *belülről*.

464 *Templomépületből:* vagy: *belülről*.

465 *Korlát:* szó szerint: *határ*, ami határolja az őrszobát. Nem tudni, a magassága vagy inkább a hossza-e a kb. fél méter – úgy képzelhetjük el, mint egy mellvédet, falszakaszt, ami elkeríti az őrszobát a kapualjon végigfutó folyosótól. Egyfajta lehatárolt rész, ami egyetlen megadott méretéből fakadóan akár kijelölt járdaszegély is lehet.

466 *A kaput:* a kapukomplexumot, azaz a folyosót az őrszobákkal együtt.

467 *Tetejétől … tetejéig*: az őrszobák teteje alatt teljes szélességben mért távolság, ahol a födém kezdődik innen és végződik túlnan, a közöttük levő folyosó szélességével együtt.

az elejéig ötven könyök a távolság[468]. ***16*** Az őrszobáknak zárt ablakai[469] voltak, miként a pilléreknek is a kapun belül körös-körül, és éppen így, a fülkéknek is befelé körös-körül; a pilléreken pedig pálmadíszítés volt.

17 Majd bevitt engem a külső udvarba, és lám, ott is kamrák voltak, meg kikövezett udvar körös-körül, harminc kamra a kövezett részen. ***18*** A kövezett udvar a kapuk mentén húzódott, pontosan a kapuk hosszának megfelelően; ez volt az alsó [kövezett] udvar. ***19*** Azután megmérte a szélességét az alsó kapu homlokzatától a belső udvar [kapujának] homlokzatáig kívülről, száz könyöknyit, keletre is, északra is. ***20*** Megmérte a külső udvar észak felé eső kapujának a hosszúságát és szélességét is. ***21*** Három-három őrszoba volt itt is, egyik és másik oldalon egyaránt, [az udvarnak] pillérei és fülkéi is voltak az első kapu méreteinek megfelelően: ötven könyök a hossza, és huszonöt könyök a szélessége. ***22*** Ablakai, fülkéi és pálmadíszei annak a kapunak a méreteihez igazodtak, amely keletre nézett; hét lépcsőfok vezetett fel oda, az [udvar] fülkéi pedig előttük voltak. ***23*** A belső udvarra vezető kapu az északra és keletre vezető kapuval szemben volt, és kaputól kapuig száz könyöknyi távolságot mért.

24 Majd dél felé vezetett engem, és lám, dél felé is volt egy kapu; megmérte a pilléreit és a fülkéit, ezek is az iméntiekhez hasonló méretűek voltak. ***25*** Ennek is, és a fülkéinek is voltak ablakai körös-körül, olyanok voltak, mint az iménti ablakok: hosszuk ötven könyöknyi, szélességük pedig huszonöt könyöknyi volt. ***26*** Hét lépcsőfok vezetett fel oda, előttük pedig a fülkéi; a pillérein pálmadíszítés volt, egyik az egyik, a másik meg a másik oldalon. ***27*** A belső udvarnak dél felé is volt kapuja, a kaputól kapuig megmért dél felé is száz könyöknyit.

28 Ezután bevitt engem [a férfi] a belső udvarba a déli kapun át; megmérte a déli kaput, amelynek a méretei az iméntieknek megfelelőek. ***29*** Őrszobáinak, pilléreinek, fülkéinek ugyanazok voltak a méretei, mint az iméntieknek; ennek [a kapunak] is és a fülkéinek is voltak ablakai körös-körül, hosszúsága ötven könyök, szélessége pedig huszonöt könyök. ***30*** És fülkék voltak körös-körül, hosszuk huszonöt könyök, szélességük öt könyök volt. ***31*** És a fülkéi voltak a külső udvaron, pillérein pálmadíszek, és nyolc lépcsőfok a feljáraton. ***32*** Ezután bevitt engem a belső udvarba kelet felé, és megmérte a kaput; méretei az iméntiekhez hasonlók voltak. ***33*** Őrszobáinak, pilléreinek, fülkéinek ugyanazok voltak a méretei; a kapunak és a fülkéinek is voltak ablakai körös-körül; a hossza ötven könyök volt, a szélessége pedig huszonöt könyök. ***34*** Fülkéi a külső udvarra néztek, pálmák voltak a pilléreken innen is, onnan is, valamint nyolc lépcsőfok volt a feljárata.

35 Majd [a férfi] elvitt engem az északi kapuhoz, és megmérte; mérete mint az iméntieké. ***36*** Őrszobái, pillérei, fülkéi és ablakai voltak neki körös-körül; ötven könyöknyi volt a hosszúsága és huszonöt könyöknyi a szélessége. ***37*** A külső udvarra néző pillérei is voltak, a pillérein pálmadíszek innen is, onnan is, és nyolc lépcsőfok volt a feljárata.

---

468 A külső kaputól a belső kapuig kb. 25 méteres távolságot kell megtenni az udvaron áthaladva.

469 *Zárt ablakai*: vagy: *elkeskenyedő ablakai*; amelyek belülről kifelé egyre keskenyebbek. Salamon Templomában 1Kir 6:4-ben ablakkerettel együtt említi ezt a típusú ablakot. A *zárt* szó a csukott száj, vagy csukott fül jelzőjeként használatos a Példabeszédek könyvében. Rácsozattal vagy spalettákkal fedett ablakra is gondolhatunk, vagy valamilyen fényt átengedő anyaggal fedett ablakra, amit a próféta korában még nem ismerhettek (pl. a síküveg ablakot). Ablaknak mondott funkciójuk alapján szinte bizonyos, hogy fényt eresztenek be az épületbe.

38 Volt [ott] egy [olyan] kamra is, amelynek ajtaja a kapuk pilléreinél volt; ott öblítik le az égőáldozatot. ***39*** És a kapu (elő)csarnokában, egyik és másik oldalon is két-két asztal, hogy azokon vágják le az égőáldozatot[470], a vételáldozatot és a bűnáldozatot. ***40*** A külső oldalon, az északi kapu feljáratánál két asztal volt, és a kapu csarnokának másik oldalánál is volt két asztal. ***41*** Négy asztal innen, négy asztal onnan, a kapu oldalánál; nyolc asztal [összesen]: azokon vágnak. ***42*** Négy asztal az égőáldozatnak, faragott kövekből, hosszuk másfél könyök, szélességük szintén másfél könyök, magasságuk egy könyök; ezekre helyezik azokat az eszközöket, amelyekkel levágják az égőáldozatot és a véreáldozatot. ***43*** Egy tenyérnyi horgok vannak rögzítve körös-körül a házban[471], és az asztalokon van az áldozatra[472] szánt hús.

44 És a belső kapun kívül vannak az énekesek helyiségei a belső udvarban, amely az északi kapu oldalánál van, homlokzata dél felé néz; annak viszont, amelyik a keleti kapu oldalánál van, a homlokzata észak felé néz[473]. ***45*** Majd így szólt hozzám: az a helyiség, amelynek a homlokzata dél felé néz, azoké a papoké, akik ellátják a templomépület őrizetét; ***46*** az a kamra pedig, amelyik észak felé néz, azoké a papoké, akik ellátják a véreáldozati oltár őrizetét; ők Cádók utódai, akik Lévi fiai közül [egyedül] közeledhetnek[474] Istenhez, hogy őt szolgálják.

47 És megmérte az udvart: hosszúsága száz könyök, szélessége is száz könyök, négyzet alakú volt; az oltár pedig a templomépület előtt állt. ***48*** Ezután bevitt engem a templomépület csarnokába, és megmérte a csarnok pillérét: öt könyök volt innen is, öt könyök volt onnan is, a kapu szélessége pedig három könyöknyi innen, és három könyöknyi onnan. ***49*** A csarnok hossza húsz könyök, szélessége tizenegy könyök volt, és lépcsők vezetnek fel hozzá; a pillérek mellett oszlopok voltak – egyik innen, a másik onnan[475].

41 ***1*** Ezután bevitt engemet [a férfi] a Templomba[476] és megmérte a pilléreket[477]: hat könyök széles volt az egyik oldalon és hat könyök széles a másikon, a Sátor szélességének [megfelelően][478]. ***2*** A bejárat szélessége tíz könyök volt, a bejárat oldalfala öt kö-

---

470 *Égőáldozatot:* vagy: *egészen elégő áldozatot*. (A 42. versben ugyanígy).

471 A horgok vagy kampók funkciója a kövezetben, hogy az élő áldozati állatot le lehessen pányvázni.

472 *Áldozatra szánt:* héberül: *korbánra.* A *korbán* ajándékul adott áldozat, aminek alapvető jelentése: „amit közel visznek" Istennek.

473 Megfigyelhető, hogy nem átellenben van a papok két épülete az észak-déli tengelyen, hanem északra és keletre.

474 *Közeledhetnek:* bemutathatják az áldozatokat.

475 Hasonlóan Salamon Templomához, amelyben két oszlop állt a Szentély bejáratánál; nevük Jákin és Boáz volt. (1Kir 7:21; 2Krón 3:17).

476 *Templomba:* a Szentélybe. Ezékiel a *hékhál* szót használja, ami általánosan *palotát* jelent, de a jeruzsálemi szent Templomban magát a Szentélyt jelöli, az előtér és a Szentek Szentje nélkül. (1Kir 6:17) .

477 *Pilléreket:* a bejárat oldalfalait, sarokpilléreit.

478 Mózes pusztai sátrának nyugati fala egyenként másfél könyöknyi széles deszkából állt, összesen nyolc deszkából, ami kb. 624 cm, és ez megegyezik a két oldalfal (pillér) együttes szélességével az ezékieli templomcsarnok bejáratánál, melyek egyenként 6 könyöknyiek (6x 0,52 cm x 2 db = 624 cm), és ehhez jön még hozzá a bejárat szélessége (520 cm). A teljes front szélesebb, mint a mózesi Sátor szélessége. A *sátor* szó Isten földi lakhelyére utal, ezért volt Jeruzsálem neve jelképesen Oholibá, „Sátram van benne" (23:4). A találkozás Sátrának (*óhel móéd*) utóda és beteljesítője a *Hékhál*, ami bizonyos méreteiben emlékeztet a pusztai sátorra, de egészében meghaladja azt.

nyök volt innen is, öt könyök onnan is; megmérte a (Templom) hosszúságát is: negyven könyök volt, és a szélességét: húsz könyök volt. **3** Majd bement a belső részbe, megmérte a bejárat pilléreit: két könyök [vastag] volt, a bejárat hat könyök volt, a bejárat szélessége pedig hét könyök volt. **4** Megmérte a hosszúságát: húsz könyök volt, a szélessége pedig szintén húsz könyök a Templom felől; majd így szólt: ez a Szentek Szentje.[479]

5 Ezután megmérte a Templom falát: hat könyök volt, a templomépületet körülvevő oldalterem szélessége négy könyök volt körös-körül. **6** Az oldalterem: egyik oldalfülke a másik mellett van, s az oldalfülkék száma harminchárom volt; az épület falába illeszkedtek, amely az oldalfülkék felé nyílik körös-körül, hogy szilárdan álljanak, de ne legyen beleerősítve a Templom falába. **7** Fölfelé haladva egyre feljebb, körkörösen kiszélesedik [az épület] az oldalfülkék miatt, mert a ház körbefutó [építménye] egyre feljebb haladva körülövezi a házat, ezért szélesedett ki a ház felfelé, és így az alsó szintről föl lehet menni a felsőre a középső szinten át.[480]

8 Láttam, hogy a háznak megemelt talapzata van körös-körül, az oldalfülkék alapzatától egy teljes mérőnádnyira, azaz hat könyökre.[481]

9 Az oldalterem külső falának szélessége öt könyök, és volt egy szabadon hagyott térrész[482] is az oldaltermek épülete és a templomépület között. **10** Az oldalfülkék között húsz könyöknyi szabad hely van a templomépület körül, körös-körül. **11** Az oldalterem bejárata a szabadon hagyott térrészre nyílt: az egyik bejárat észak felé, a másik pedig dél felé; a hely szélessége, amit szabadon hagytak, körös-körül öt könyök. **12** Az épület, amely az elkülönített rész előtt volt nyugat felé, hetven könyök szélességű körös-körül, míg a hosszúsága kilencven könyök volt.

13 Majd [a férfi] megmérte a Templom épületét: a hossza száz könyök; az elkülönített teret, építményeit és annak falait: hosszúságuk száz könyök volt. **14** A Templom homlokzati részének és az elkülönített térnek a szélessége kelet felé száz könyök volt. **15** Majd megmérte a melléképületnek a hosszát az elkülönített tér felől, amely mögötte[483] van, és karzatait innen is, onnan is: száz könyök volt; valamint a belső Szentélyt, és az udvar csarnokait; **16** a küszöböket, az ablakkereteket és az ablakokat, és körben a karzatokat, mindhárom oldalon – a küszöbbel szemközt körös-körül faburkolattal voltak ellátva a földtől az ablakokig, az ablakok pedig borítással voltak ellátva;[484] **17** a bejárattól fölfelé egészen a Templom legbelsejéig, és kívülről is az egész falon körös-körül, belülről és

479 Fontos különbség, hogy a salamoni Templomban, illetve a második Szentélyben függöny választotta el a Szentélytől a Szentek Szentjét. (1Kir 6:16) A Szentek Szentjébe most már bejárat vezet.

480 Valószínűleg a körökörös feljutás egy csigalépcső vagy inkább szerpentin leírása, amin fel lehet jutni a felső szintre, mert nincs szó olyan csigalépcsőről, ami Salamon Templomában volt. Felfelé haladva egy körkörös út szélesedik ki. A háromszintes, teraszos épületnek egy téglatest alakú „külső háza" van, ami körben magába foglalja az összes kamrát az alsó, középső és felső szinten egyaránt, ennek teljes szélességéig kitölti a teret a kanyargós feljáró.

481 Ebben az esetben nem a megszokott méretű könyökről van szó, hanem annál egy arasznyival nagyobbról. A ház megemelt kőtalapzata ennyivel túlnyúlik az oldalépületen, annak megemelt járdáját képezve.

482 *Szabadon hagyott térrész:* szó szerint: *amit meghagytak,* vagyis beépítetlenül hagyott rész (funkcióját ld. a 11. versben). A vers második fele pontosabban: *amit szabadon hagyott az oldaltermek épülete, ami a Templomé.*

483 *Mögötte:* a Templom mögötti téren, a nyugati oldalon.

484 *Borítással voltak ellátva:* vagy: *be voltak fedve.*

kívülről, méretet [vett]. **18** Kerubok és pálmadíszek készültek úgy, hogy a pálmadísz egy-egy kerub közé került, és a kerub[ok]nak két arca volt. **19** Emberarc [nézett] a pálma felé az egyik oldalon, oroszlánarc [nézett] a pálma felé a másik oldalon; ilyenek készültek az egész házon körös-körül. **20** A földtől egészen az ajtó fölé érő kerubok és pálmadíszek készültek; ahogy a Templom falán is.

21 A Templomnak négyszögletű ajtófélfái voltak, a Szentély előtt pedig olyasféle látvány mutatkozott, **22** mint egy faoltáré: három könyök volt a magassága, két könyök a hosszúsága, sarkai voltak, és a falai hosszában fából készültek. Így szólt hozzám [a férfi]: ez az az asztal, amely Isten színe előtt van.

23 Kettős ajtaja volt a Templomnak és a Szentélynek. **24** Az ajtóknak két ajtószárnya volt, két forgó ajtószárny, kettő az egyik ajtónak, és két szárnya volt a másiknak is. **25** És készültek rájuk – a Templom ajtóira – kerubok és pálmadíszek, úgy, ahogyan a falakra is készültek; és emelvény[485] volt a csarnok előtt kívül. **26** Csukott ablakok[486] és pálmadíszek voltak innen is, onnan is a csarnok oldalain, a Templom oldalsó termeinél és az emelvényeken.

42 **1** Majd [a férfi] kivitt engem a külső udvarba az észak felé vezető úton, és odavitt ahhoz a teremhez, amely az elkülönített térrel szemben és az épülettel szemben van északra. *2* A száz könyök méretű hosszanti oldalon volt az északi bejárat, a szélessége pedig ötven könyök volt. **3** Szemben a belső udvar húsz [könyöknyi terével], és szemben a külső udvar kövezett részével karzatok voltak egymással szemben, három szinten. **4** És a termek előtt tíz könyöknyi széles járda vezetett belülre, egy könyöknyi gyalogút,[487] bejáratuk észak felé estek. **5** A felső termek viszont szűkebbek voltak, mert a karzatok tért foglaltak el tőlük, az alsó és a középső épületrészektől; **6** mert háromszintesek voltak, és nem voltak oszlopaik, mint az udvar oszlopai, ezért kellett megrövidíteni őket az alsóhoz és a középsőkhöz képest, a földszinttől fogva.[488] **7** És a kerítés, amely kívül húzódott a termekkel szemben, a külső udvar felé eső termek előtt, ötven könyök hosszúságú volt. **8** A termek teljes hosszúsága a külső udvar felől ötven könyöknyi volt, a Templom felől pedig száz könyöknyi. **9** És ezek alatt a termek alatt a bevezető út keletre esett, ha valaki a külső udvar felől jött be. **10** Az udvar kerítésének szélességében keletről, az elkülönített tér előtt és az épület előtt [szintén] termek voltak. **11** Az út előttük ugyanolyan, mint az észak felől lévő termek előtt; amilyen hosszúak, olyan szélesek is, és az iméntieknek megfelelő méretűek voltak a kijáratuk és a bejáratuk is; **12** éppen olyanok voltak, mint a dél felé eső termek bejáratai. Egy bejárat van az út elején, az út egyenesen szemben van kerítéssel[489], keleti irányban, amikor azon jönnek be.

---

485 *Emelvény:* talán szószék, pulpitus, talán dobogó. 1Kir 7:6 szerint Salamon Templomában is helyet kapott az előcsarnok előtt, a bejárattal szemben ez a fa-alkotmány. A bizonytalan eredetű szó alapjelentése: *gerenda*. Lépcsőnek is gondolják.

486 *Csukott ablakok:* ld. 40:16-ot.

487 Az egy könyöknyi (kb. 50 cm) út a járdától az egyes termek belsejébe vezető keskeny folyosó lehet, ezért van szó a bejáratok északi elhelyezéséről. Van, aki ezt a belülre vezető utat az épületből a belső udvarba vezető útnak értelmezi:

488 A Templom oldalépületénél éppen fordítva volt. (41:7)

489 *Szemben van a kerítéssel:* azaz: merőleges a kerítésre.

13 Majd ezt mondta nekem: Az északi termek és a déli termek, amelyek az elkülönített tér előtt vannak, azok szent termek: ott eszik meg a papok, akik Istenhez közelíthetnek, a legszentebb áldozatokat, ott helyezik el a legszentebb áldozatokat: a lisztáldozatot, a bűnáldozatot és a vétekáldozatot, mert [az] a hely szent. ***14*** Amikor bemennek a papok – hogy ne menjenek ki a Szentélyből a külső udvarra –, ott teszik le a ruháikat, amelyekben a szolgálatukat végzik, mert szentek azok; [majd] más ruhát vesznek fel, úgy közeledhetnek a nép számára [kijelölt] térhez.

15 Amikor [a férfi] befejezte a belső ház felmérését, kivitt engem ahhoz a kapuhoz, amelynek elülső része kelet felé néz, és megmérte körös-körül. ***16*** Megmérte a keleti oldalt mérőnáddal: ötszáz könyök volt mérőnáddal mérve körös-körül. ***17*** Megmérte az északi oldalt: ötszáz könyök volt mérőnáddal mérve körös-körül. ***18*** A déli oldalt is megmérte: az is ötszáz könyök volt mérőnáddal mérve körös-körül. ***19*** Majd a nyugati oldal felé fordult: ötszáz könyök volt mérőnáddal mérve. ***20*** Négy oldalról is megmérte: fal övezte körös-körül, hossza ötszáz, és szélessége is ötszáz könyök, hogy különválassza a szent területet a közönségestől.

43 ***1*** Majd elvezetett engem a kapuhoz, ahhoz a kapuhoz, amely kelet felé néz. ***2*** És lám, Izrael Istenének dicsősége közeledett kelet felől, hangja, mint a nagy vízzuhatag zúgása, a föld pedig fénylett dicsőségétől. ***3*** Olyan volt a látomás látványa, amit láttam, mint az a látomás, amelyet akkor láttam, amikor elpusztítani jöttem a várost,[490] és a látomások [olyanok voltak], mint azok a látomások, amelyeket a Kebár folyónál láttam, és arcra borultam. ***4*** Isten dicsősége pedig bement a Templomba azon a kapun át, amely keletre néz. ***5*** Fölvett engem [a] szellem, és bevitt a belső udvarba, és lám, betöltötte Isten dicsősége a Templomot. ***6*** Hallottam, amint a Templomból szól hozzám valaki; egy férfi állt mellettem. ***7*** Ezt mondta nekem: Ember fia, se trónom helyét, se lábam talpának helyét, ahol lakozom majd Izrael fiai között örökre, se szent nevemet többé tisztátalanná nem teszi Izrael háza, se ők, se királyaik; a paráznaságukkal, királyaik holttestével és az áldozóhalmokkal. ***8*** Mert küszöbüket az én küszöböm mellé, ajtófélfáikat az én ajtófélfám mellé helyezték, és csak egy fal volt köztem és köztük, miközben tisztátalanná tették szent nevemet az utálatosságaikkal, amelyeket véghez vittek, úgyhogy elemésztettem őket haragomban. ***9*** De most már eltávolítják a paráznaságot és királyaik holttestét előlem, én pedig köztük lakom majd örökre.

10 Te, ember fia, add hírül Izrael házának, milyen ez a Templom, hogy szégyenkezzenek bűneik miatt, és ezt tekintsék mintának.[491] ***11*** Ha tényleg szégyenkeznek mindazok miatt, amit elkövettek – [akkor] a Templom tervrajzát, elrendezését, kijáratait és bejáratait, valamennyi formáját, előírásait, az összes alakzatát és törvényeit tudasd velük, írd

42. fejezet: 13) Mt 24:15 | *43. fejezet:* 2) Jel 1:15; 18:1 | 2–5) Jel 21:11

490 *Amikor elpusztítani jöttem a várost:* jelképesen, amikor a próféta kihirdette a város pusztulását az ostrom prófétai cselekedetével. (4.f.)

491 *Ezt tekintsék mintának:* szó szerint: *mérjék meg ezt az arányt,* vagy: *ehhez a tervhez mérjenek.*

fel[492] a szemük láttára, hogy megőrizzék valamennyi alakzatát és az összes törvényét, s meg is cselekedjék azokat. ***12*** Ez a Templom törvénye[493]: a hegy tetején, az egész terület körös-körül a legszentebb;[494] íme, ez a Templom törvénye.

13 Ezek az oltár méretei könyökben megadva – ez a könyök egy tenyérnyivel hosszabb, mint a megszokott[495]–: egy könyöknyi a bemélyedése és egy könyöknyi a szélessége, a szélén a szegélyzete körös-körül egy arasznyi; ez az oltár öble.[496] ***14*** A földben lévő bemélyedéstől az alsó peremig két könyök, a szélessége pedig egy könyök; a kis peremtől a nagy peremig négy könyök, szélessége pedig egy könyök. ***15*** A tűztér négy könyök, a tűztértől felfelé négy szarv. ***16*** A tűztér hossza tizenkét [könyök], tizenkét [könyök] oldalszélességgel; a négy oldala négyzetet alkot. ***17*** A párkányzat tizennégy könyök hosszú, tizennégy könyök szélesség mellett, mind a négy oldalon; a szegélyzet körülötte fél könyök, bemélyedése körben egy könyök, a lépcsői pedig kelet felé néznek.

18 Ezután ezt mondta nekem: Ember fia, így szól az Úr, az Isten: Ezek az oltárra vonatkozó rendelkezések arra a napra, amikor majd elkészül, hogy égőáldozatot mutassanak be rajta, és vért hintsenek rá. ***19*** A Cádók utódai közül való lévita papoknak, akik közelíthetnek hozzám – így szól az én Uram, az Úr–, hogy szolgáljanak engem, adj egy bikaborjút vétekáldozatul. ***20*** És vegyél a véréből, majd kend azt [az oltár] négy szarvára, a párkányzat négy sarkára, a szegélyzetre körös-körül, hogy megtisztítsd azt[497] és engesztelést szerezzél neki. ***21*** Azután fogd a vétekáldozati bikát, hogy elégessék a ház erre rendelt helyén, a Szentélyen kívül. ***22*** A második napon pedig vigyél egy ép kecskebakot vétekáldozatul, hogy megtisztítsák az oltárt, ahogyan megtisztították a bikával. ***23*** Amikor végeztél a megtisztítással, mutass be [áldozatul] egy hibátlan bikaborjút és egy hibátlan kost a nyájból. ***24*** Vidd oda ezeket Isten színe elé, a papok pedig szórjanak rájuk sót, és mutassák be azokat égőáldozatul Istennek. ***25*** Hét napon át naponta készíts egy bakot vétekáldozatul, valamint egy bikaborjút és egy kost a nyájból; hibátlanokat készítsenek. ***26*** Hét napon át szerezzenek engesztelést az oltárnak, tisztítsák meg azt, és avassák fel.[498] ***27*** Ha eltelt a hét nap, akkor a nyolcadik napon és a továbbiakban készítsék el a papok az oltáron égőáldozataitokat és békeáldozataitokat, hogy kedvemet leljem bennetek – így szól az én Uram, az Úr.

43. fejezet: 16) Jel 21:16

492 *Írd fel:* vagy: *ábrázold.*

493 *Ez a Templom törvénye:* vagy: *ez a tanítás a Házról.*

494 *A legszentebb:* Izrael földjén belül a Templomhegy teteje, a templomtér a legszentebb terület.

495 Ha a *könyök* hagyományosan 44,4 cm, a tenyér pedig 7,4 cm, akkor az ezékieli könyök 51,8 cm, tehát kicsivel több, mint fél méter.

496 *Öble:* vagy: *talapzata.* A *hát, kimagasodás* (*gab*) nem csupán domború *kiemelkedés* lehet, hanem homorú is; három dimenzióban talán valaminek az „öble". Ezékiel az 1:18-ban a trónszekér a kerekeinek abroncsát, talapzatát jelöli vele. Az oltár kinézetét a földbe süllyesztett talapzatától felfelé haladva ismerteti, ahogyan az *kimagasodik* a földből. Az oltár talapzata alul egyúttal vályúszerű kiöblösödést foglal magába, ami egy kb. fél méter mély szögletes medence, arasznyi peremmel.

497 *Hogy megtisztítsd:* vagy*: hogy bűnbocsánatot szerezz.*

498 *Avassák fel:* szó szerint: *töltsék meg kezeit.* A szólásforma felszentelést jelent.

44 **1** Majd visszavitt engem a Szentély keletre néző külső kapujához, de az zárva volt. **2** Ekkor ezt mondta nekem az Úr: Ez a kapu zárva legyen, ne nyissák ki és senki se menjen be rajta, mert az Úr, Izrael Istene ment be rajta, ezért legyen zárva.[499] **3** A fejdelemnek viszont – miután fejedelem ő – [megengedem], hogy ott tartózkodjon és kenyeret egyen az Úr színe előtt; a kapu csarnokának útja felől jöjjön be, és arra menjen ki. **4** Ezután bevitt engem az északi kapu felé a Templom elé, és láttam ám, hogy az Úr dicsősége betöltötte az Isten házát[500]; akkor arcra borultam. **5** És azt mondta nekem az Úr: Ember fia, fordítsd oda szívedet, szemeiddel lásd meg, füleiddel halld meg mindazt, amit mondani akarok neked az Isten házára vonatkozó valamennyi rendelkezésről és összes törvényről! Fordítsd figyelmedet a Templom bejáratára, és a Szentély minden kijáratára.[501] **6** Mondd meg az engedetleneknek[502], Izrael házának: Így szól az én Uram, az Úr: Elég volt belőletek, mindenféle utálatosságotokból, Izrael háza! **7** Mert amikor idegeneket hoztatok be ide, körülmetéletlen szívűeket, és testileg is körülmetéletleneket, hogy Szentélyemben tartózkodjanak és megszentségtelenítsék házamat, miközben nekem kenyeret, kövérjét és vért hoztatok áldozatul, akkor megszegtétek szövetségemet, tetézve utálatosságaitokat. **8** Nem láttátok el Szentélyem[503] őrizetét[504], hanem rendelkeztetek róla, hogy kik lássák el szolgálatomat a Szentélyben, magatok helyett. **9** Így szólt az én Uram, az Úr: Semmiféle idegen, körülmetéletlen szívű és testileg körülmetéletlen ne jöjjön be Szentélyembe, semmiféle idegen, aki Izrael fiai között él; **10** hanem a léviták – akik eltávolodtak tőlem, miközben tévelygett Izrael, mert eltévelyedtek tőlem, bálványaikat követve –, ők viseljék bűnüket, **11** és ők teljesítsenek szolgálatot Szentélyemben, lássák el a felügyeletet a Templom kapuinál, és szolgálják a Templomot; ők vágják le a nép égőáldozatát és véresáldozatát, és ők álljanak előttük a szolgálatukra. **12** Amiért szolgálták őket bálványaik színe előtt, és bűnbe vivő botlássá lettek Izrael háza számára, ezért felemelt kézzel esküszöm – így szól az én Uram, az Úr–: viseljék hát bűnüket! **13** Ne közeledjenek hozzám, hogy a papjaim legyenek, s hogy közeledjenek bármilyen nekem szentelt dologhoz, sem a legszentebb áldozatokhoz, hanem viseljék szégyenteljes dolgaik és utálatosságaik következményét, amelyet elkövettek. **14** A Templom őrizetének ellátására rendelem őket, és benne mindenféle szolgálatra, valamint mindennemű teendő elvégzésére.

15 De a lévita papok, Cádók fiai, akik ellátták Szentélyem őrizetét, amikor Izrael fiai eltévelyedtek tőlem, ők közeledjenek felém, hogy szolgáljanak engem, ők álljanak színem elé, hogy kövérjét és vért mutassanak be nekem áldozatul – így szól az én

44. fejezet: 7) Csel 21:28

499 *Ezért legyen zárva:* vagy: *és zárva lesz* – nagyon erőteljes parancs gyanánt.

500 *Az Isten házát: vagy*: *az Úr Templomát.* A szóismétlés elkerülésére szinonimájával helyettesítettük.

501 A mondat értelmező fordításban: *Figyelj oda, kik mehetnek be a Templomba, illetve kiket kell eltávolítani onnan.*

502 *Engedetleneknek:* szó szerint: *az engedetlenségnek*; vagy: *a lázadásnak.*

503 *Szentélyem:* vagy: *szentségem.*

504 *Őrizetét:* vagy: *szolgálatát.* Léviták és papok hivatalához kapcsolódó, megtartandó szertartás, ellátandó feladat, megbízatás, szolgálat. Ugyanebben a versben másodjára szolgálatnak van fordítva.

Uram, az Úr. ***16*** Ők jöjjenek be Szentélyembe és ők közeledjenek asztalomhoz, hogy engem szolgáljanak; így teljesítsék kötelezettségüket[505] irántam. ***17*** És úgy legyen, hogy amikor bemennek a belső udvar kapuiba, lenvászon ruhába öltözzenek, és ne kerüljön rájuk gyapjúholmi, amikor szolgálatot teljesítenek a belső udvar kapuiban és a Templomban. ***18*** Lenből készült fejfedő[506] legyen a fejükön, lenből készült nadrág a derekukon, és ne övezzék fel magukat úgy, hogy megizzadjanak. ***19*** Amikor kimennek a külső udvarba, a külső udvarba a néphez, vessék le azt a ruhájukat, amelyben a szolgálatot végezték, és tegyék le a szent kamrákban, és vegyenek fel más ruhákat, nehogy megszenteljék a népet ruháikkal. ***20*** Fejüket ne borotválják le, de elvadulni se hagyják a hajukat, hanem egyenletesen nyírják[507] meg fejüket. ***21*** Bort pedig egyik pap se igyon, amikor bemennek a belső udvarba. ***22*** Özvegyet és elvált asszonyt ne vegyenek feleségül, hanem Izrael házából származó hajadonokat és olyan özvegyeket vehetnek el, akik papok özvegyei[508]. ***23*** Népemet tanítsák meg a szent és a közönséges közti különbségre, a tisztátalan és a tiszta közötti különbséget tudassák velük. ***24*** Peres ügyekben ők álljanak oda ítélkezni, rendelkezéseimnek megfelelően ítélkezzenek[509]; ünnepeimre vonatkozó valamennyi tanításomat és törvényemet tartsák meg, és szombatjaimat szenteljék meg. ***25*** Halott emberhez ne menjenek be, nehogy tisztátalanná váljanak, hanem csak apjáért, anyjáért, fiáért, leányáért, fivéréért, nővéréért – ha az nem volt férjnél – teheti tisztátalanná magát.[510] ***26*** Megtisztulása után hét napot számítsanak neki. ***27*** És azon a napon, amikor bemegy a Szentélybe, a belső udvarba, hogy szolgálatot végezzen e Szentélyben, mutassa be vétekáldozatát – így szól az én Uram, az Úr. ***28*** És legyen nekik örökségük: én vagyok az örökségük, de birtokot[511] ne adjatok nekik Izraelben, én vagyok a birtokuk. ***29*** Az ételáldozatot, a vétekáldozatot és a bűnáldozatot, és a jóvátételi áldozatot ők egyék meg, és valamennyi átokkal kötelezett [áldozat] [512] Izraelben az övék legyen. ***30*** Mindenfajta első termés valamennyi zsengéje, és mindenfajta felajánlás, bármiből is ajánlják fel, mind a papoké legyen; tésztátok első részét[513] a papnak adjátok, hogy áldás nyugodjék a házadon. ***31*** Semmiféle elhullott vagy széttépett állatot, sem madarat, sem barmot ne egyenek a papok.[514]

505 *Teljesítsék kötelezettségüket:* szó szerint: *tartsák meg a megtartandómat*. Ugyanaz a kifejezés szerepel itt is, mint ami a 44:8-ban; Istennek a papi tisztséggel adott rendszeres szolgálatára vonatkozik.

506 *Fejfedő:* díszes süveg, fejre tekert turbán.

507 *Egyenletesen nyírják:* szó szerint: *nyírva nyírják a fejeiket*, azaz: gondosan, rendszeresen. (3Móz 21:5)

508 Ez a rendelkezés a papokra vonatkozó, fokozott szentséget megkövetelő törvények között szerepelt. (3Móz 21:14)

509 *Ítélkezzenek*: szó szerint: *ítéljenek,* vagy: *döntsenek*.

510 Holttest érintése általi tisztátalanságra vonatkozó törvény. (3Móz 21:1–4)

511 *Birtokot:* részt (kiosztott földtulajdont).

512 *Átokkal kötelezett [áldozat]:* súlyos átok terhe alatt vállalt kötelezettség miatti áldozat. Az átok alatt vállalt kötelezettség alól csak megváltás árán lehet felszabadulni.

513 *Tésztátok első részét:* vagy: *lisztáldozatotok zsengéjét.* (4Móz 15:20; Róm 11:16) A gabona első őrléséből készült ételáldozat.

514 Áron fiaira vonatkozó szentségtörvény a vadállat által széttépett állat húsának és dögök fogyasztásának tilalma. (3Móz 22:8)

45 **1** Ha majd sorsvetéssel örökrészül birtokba adjátok a földet,[515] ajánljatok fel felajánlásképpen szent részt[516] az Úrnak, egy huszonötezer [könyök] hosszú és ötezer [könyök] szélességű területet; szent rész az, az egész határában körös-körül.[517] **2** Ebből a Szentélyé lesz körülötte egy ötszázszor ötszáz [könyöknyi] terület négyzet alakban, ötven könyöknyi terület pedig nyílt tér legyen körülötte. **3** Ebből a mérj ki hosszában huszonötezer, széltében tízezer [könyöknyi] részt, ott legyen a Szentély, a Szentek Szentje.[518] **4** Szent rész ez az országból, amely a papoké, a Szentély szolgálattevőié legyen, akik a szolgálat ellátására odajárulnak az Úrhoz; legyen itt hely a házaik számára, és legyen ez szent hely a Szentély számára. **5** A huszonötezer [könyök] hosszú és tízezer könyök széles terület pedig a lévitáké legyen, a Templom szolgálattevői számára birtokul: húsz helység.[519] **6** És adjatok a városnak birtokul egy ötezer könyök széles és huszonötezer könyök hosszú területet a felajánlott szent terület mentén; Izrael egész házáé legyen.

7 A fejedelemé[520] legyen pedig [a föld] a felajánlott szent terület és a város birtoka előtt innen és túl: a nyugati oldaltól nyugatra, a keleti oldaltól pedig keletre. Hosszúsága annyi lesz, mint az osztályrészül juttatott területek egyikéé, a nyugati határtól a keleti határig.[521] **8** Az országból ez a terület legyen az ő birtoka Izraelben, hogy fejedelmeim ne nyomorgassák többé népemet, az országot pedig Izrael házának adják törzseik szerint.

9 Így szól az én Uram, az Úr: Elég volt belőletek, Izrael fejedelmei! Hagyjatok fel az erőszakkal és a pusztítással, jogszerűen és igazságosan járjatok el, szüntessétek be a kilakoltatásokat[522] népemmel szemben – így szól az én Uram, az Úr. **10** Hiteles mérleg[523], hiteles éfa és hiteles bat[524] legyen nálatok. **11** Az éfa és a bat azonos űrtartalmú legyen, hogy a hómer tizede legyen a bat, és az éfa is a hómer tizedét töltse ki; a hómer szabja meg az arányukat. **12** A sékel húsz géra; húsz sékel, huszonöt sékel, tíz és öt sékel legyen nálatok

---

515 *Földet:* Izrael földjét.

516 *Szent részt:* szó szerint: *szentséget.* A *szentség* ebben a részben a földosztás során kijelölt különleges részeket, szent földterületeket jelöli.

517 A mértékegység a könyök, ami csak egyszer van megadva a fejezetben, a 2. versben. Mindenhol máshol pótolt szó a fordításban.

518 A szent rész méretei átszámítva: 13 km hosszú, 2,6 km széles földdarab, területe 33,8 négyzetkilométer.

519 *Húsz helység:* szó szerint: *húsz ... ahol lakjanak.* Szeptuaginta olvasata: *városok, hogy (ott) lakjanak* (*poleisz tu katoikein*). Vannak, akik szerint lehetséges, hogy a lakóvárosok (*'arim lesavót*) betűtévesztés miatt lettek húsz helység (*'eszrim lesakót*). (Könnyen eltéveszthető, akárcsak magyarul a *helység* és *helyiség.*) Mindkettőre igaz, hogy lakóhely; itt inkább városokra kell gondolnunk.

520 *A fejedelemé:* ő Izrael királya, egyben a nép képviselője.

521 Az új földosztáskor a törzseknek szabályos, kelettől nyugatig húzódó földsávok jutnak osztályrészül; a fejedelem is ilyet kap, de az övé közepét a szent terület és a városi földek foglalják el.

522 *Szüntessétek be a kilakoltatásokat népemmel szemben:* a fejedelmek részéről az emberek erőszakkal vagy zsarolással történő elűzését az örökségül kapott birtokukról. Másként: *Vegyétek le népemről, hogy elűzitek.*

523 *Hiteles mérleg:* vagy: *igazságos mérleg; becsületes mérleg* (ami a csalárd, hamis, csalásra használt, kettős mérce ellentéte). Azonos a 3Móz 19:36 rendelkezésének szóhasználatával.

524 *Éfa:* gabona, szemestermény mérésére szolgáló mértékegység. *Bat:* folyadékok mérésére szolgáló mértékegység. Űrtartalmuk mintegy 22 liter.

a mina.[525] **13** Felajánlásként[526] ajánljatok fel minden hómerből egyhatod éfa búzát, és egyhatod éfát minden hómer árpából. **14** Az olajból megszabott rész[527]: minden kórnyi[528] olajból egy tized bat, battal mérve az olajat; mert tíz bat egy hómer. **15** Egy bárányt [adjanak] minden kétszáz juh után Izrael bővizű földjéről[529] ételáldozatra, égőáldozatra és békeáldozatra, hogy engesztelést szerezzenek értük – így szól az én Uram, az Úr. **16** Az ország egész népe járuljon hozzá ehhez a felajánláshoz a fejedelem részére Izraelben.

17 A fejedelemre pedig ez tartozzék: az égőáldozatok, az ételáldozat és az italáldozat az ünnepeken, újholdkor és szombatonként, Izrael házának valamennyi ünnepnapján; ő készítse a vétekáldozatot, az ételáldozatot, az égőáldozatot és a békeáldozatot engesztelésül Izrael házáért. **18** Így szól az én Uram, az Úr: az első hónap első napján vegyél egy hibátlan bikaborjút, hogy megtisztítsd a vétektől[530] a Szentélyt. **19** Vegyen a pap a vétekáldozat véréből, és kenje meg a Templom ajtófélfáját, és az oltár párkányzatának négy sarkát, valamint a belső udvar kapujának ajtófélfáját. **20** Így járj el a hónap hetedik napján a tévedésből vagy meggondolatlanságból[531] vétkezők miatt; így végezzetek engesztelést a Templomért.

21 Az első hónap tizennegyedik napján tartsátok meg a pészahot, a hét napon át tartó ünnepen kovásztalan kenyeret egyenek. **22** Készítsen a fejedelem azon a napon önmagáért és az ország egész népéért egy bikát vétekáldozatul. **23** Az ünnep mind a hét napján készítsen égőáldozatot az Úrnak, hét hibátlan bikát és hét hibátlan kost, minden nap, hét napon át; vétekáldozatul pedig egy kecskebakot naponként. **24** Ételáldozatul készítessen egy éfányi lisztet a bikához, és egy éfányit a koshoz, valamint egy hin olajat minden éfa liszthez. **25** A hetedik hónap tizenötödik napján, az ünnepen ugyanúgy készíttessen vétekáldozatot, égőáldozatot, ételáldozatot és olajat, mint ezen a hét napon.

46 **1** Így szól az én Uram, az Úr: A belső udvar kapuja, amely keletre néz, legyen zárva hat munkanapon át, szombaton viszont, és újhold napján nyissák ki. **2** Menjen be a fejedelem a kapu csarnokának útján kívülről, és álljon oda a kapu ajtófélfájához, a papok pedig készítsék el égőáldozatát és békeáldozatait, majd boruljon le a kapu küszöbére, és ezután menjen ki; de a kaput ne zárják be estig. **3** Boruljon le az ország népe is ennek a kapunak a bejáratánál szombatonként és újholdkor az Úr színe előtt.

4 Az az égőáldozat, amelyet a fejedelem mutat be az Úrnak a szombat napján, hat hibátlan bárány és egy hibátlan kos legyen. **5** Az ételáldozat legyen egy éfa liszt a kos mellé, a bárányok mellé pedig annyi lisztáldozatot adjon, amennyire éppen meglódul

525 A szent sekel huszadrésze a géra. (2Móz 30:13; 3Móz 27:25). A mina a sekel hatvanszorosa kell legyen, ha a mondatban olvasható felsorolás összeadás. (20+25+10+5= 60 sekel = 1 mina.) Kb. 12 grammos sekellel számítva a géra 0,6 gramm, a mina 720 gramm ezüstnek feleltethető meg.

526 *Felajánlásként:* Izrael fejedelme számára adott szent ajándék (felemelt áldozat), a fejedelem illetménye a 16. v. szerint.

527 *Megszabott rész:* a fejedelem illetménye.

528 *Kórnyi:* a *kór* nevű mértékegység mennyisége azonos a hómerrel.

529 *Bővizű földjéről:* szó szerint: *itatójából*. A juhok Izrael jól öntözött legelőiről származzanak.

530 *Megtisztítsd a vétektől:* a héberben ez a jelentés egy szóba sűrüsödik.

531 *Meggondolatlanságból:* vagy: *tudatlanságból kifolyólag.*

a keze;[532] valamint egy hin olajat minden éfa liszthez. **6** Újhold napján [adjon] egy hibátlan bikaborjút, hat bárányt és egy kost; ezek is hibátlanok legyenek. **7** Egy éfa [lisztet] a bikához, és egy éfa [lisztet] a koshoz készíttessen ételáldozatul, a bárányokhoz pedig annyit, amennyi éppen telik neki,[533] valamint egy hin olajat minden éfa liszthez. **8** Ha bemegy a fejedelem, a kapu csarnokának útján menjen be, és ugyanazon az úton jöjjön ki. **9** Ha viszont az ország népe megy be az Úr Isten színe elé ünnepnapokon, az, aki az északi kapu útján megy be, hogy leboruljon, a déli kapu útján menjen ki, aki pedig a déli kapu útján megy be, az az északi kapu útján jöjjön ki; ne azon a kapun keresztül térjen vissza, ahol bejött, hanem a szemben lévőn át menjen ki. **10** A fejedelem pedig közöttük ugyanakkor jöjjön be, amikor ők bejönnek, és ugyanakkor menjen ki, amikor ők kimennek. **11** Az ünnepeken és az ünnepi egybegyülekezésekkor[534] az ételáldozat legyen egy éfa [liszt]a bikához, és egy éfa [liszt] a koshoz; a bárányokhoz annyi, ahogyan éppen nekilódul a keze; az olajból pedig egy hin minden éfa liszthez.

12 Amikor a fejedelem önkéntes áldozatot készíttet, égő- vagy békeáldozatot felajánlásul az Úrnak, nyissa ki a keletre néző kaput, és úgy készítse el égőáldozatát és békeáldozatait, ahogyan szombat napján szokta; amikor kiment, zárja be a kaput maga után. **13** Egy hibátlan, egyéves bárányt készíts el égőáldozatul naponta az Úrnak; minden reggel készítsd el. **14** Ételáldozatul készíts hozzá minden reggel egy hatod éfa [lisztet], és egy harmad hin olajat, hogy összekeverjék azt a liszttel; ételáldozat ez az Úrnak, örök, állandó rendelkezésekül. **15** Készítsék el a bárányt és az ételáldozatot, valamint az olajat, reggelről reggelre, állandó égőáldozatul.

16 Így szól az én Uram, az Isten: Ha a fejedelem ajándékot ad valamelyik fiának, mivel az ő öröksége az, a fiaié lehet, mert az ő birtokuk az, örökségképpen. **17** De ha ajándékot ad a saját örökségéből valamelyik szolgájának, az csak a felszabadítás évéig[535] lehet az övé, azután visszaszáll a fejedelemre; ám a fiainak juttatott örökség az övéké legyen[536]. **18** És ne vegyen el a fejedelem a nép örökségéből, hogy ki ne forgassa őket a tulajdonukból, hanem a maga birtokából adjon örökséget a fiainak azért, hogy szét ne széledjen a népem, ki-ki a maga birtokáról.

19 Azután bevitt engem azon a bejáraton, amely a kapu oldalán volt, a papoknak rendelt szent kamrákhoz, amelyek észak felé néztek, és lám, volt ott hátul, a nyugati szélén egy helyiség. **20** Ezt mondta nekem: ez az a hely, ahol csak a papok főzik a jóvátételi bűnáldozatot és a vétekáldozatot, és ahol sütik az ételáldozatot, nehogy kihozzák a külső udvarra, megszentelve így a népet. **21** Majd kivitt a külső udvarba és odavezetett az udvar

---

532 *Meglódul a keze:* vagy: *amennyit keze adhat*. Akár vagyoni helyzete, akár az adás konkrét mozdulata miatt meghatározatlan mennyiség.

533 *Amennyi éppen telik neki:* vagy*: amennyi kezéből telhet.* A kéz hatalmat, lehetőséget is kifejez, ekként jelentése: amennyit hatalmában áll adni.

534 *Ünnepeken és az ünnepi egybegyülekezésekkor:* a héber kifejezésben (*móéd*) benne van, hogy az ünnepnek, az összegyülekezésnek rendelt ideje és helye van.

535 *A felszabadítás évéig:* a kürtölés évéig, a jubileumi évig. (4Móz 27:8–11; 3Móz 25:10–23; 27:24) A földadomány csak a jubileumi évig lehetett más birtokában, azután visszaszállt az eredeti örökösre, hogy a család vagy törzs birtoka megmaradjon a vér szerinti leszármazottaknak.

536 A szolga nem kaphat örökséget, csak ajándékot. (1Móz 21:10; vö.: Gal 4:30)

négy sarkához, és lám, mindegyik sarkában egy-egy udvar volt. **22** Az udvar négy sarkában zárt udvarok voltak, negyven [könyök] hosszúságúak és harminc könyök szélességűek; egyforma méretű volt, mind a négy a sarokba beillesztve. **23** És mind a négyben belül oszlopsorok voltak körös-körül, valamint főzésre szolgáló helyiségek a kőkerítések tövében körös-körül. **24** És szólt hozzám: ezek a főzésre szolgáló helyiségek, itt főzik meg a Templom szolgái a nép áldozatát[537].

47 **1** Azután visszavitt engem a Templom bejáratához; és lám, ott víz árad ki a Ház küszöbe alól kelet felé, a Ház ugyanis keletre néz; a víz pedig alájolyik a Templom jobb oldala alól, az oltártól délre.

2 És kivitt engem az északi kapu útján, és a külső úton körbevezetett engem a külső kapuhoz, azon az úton, ami keletre néz[538]; és lám, víz fakad föl a jobb oldalról. **3** Akkor kiment a férfi kelet felé, mérőnáddal a kezében, lemért ezer könyöknyit, és átvezetett engem a vízen, a bokáig érő vízen. **4** Megint lemért ezer [könyöknyit], és átvezetett engem a vízen, a térdig érő vízen; ismét lemért ezret, és átvezetett engem a derékig érő vízen. **5** Majd újfent mért ezret, és ekkor már nem tudtam átkelni a patakon, annyira megnövekedett a víz, hogy már úszni kellett volna benne; a patakon nem lehetett átgázolni. **6** És ezt mondta nekem: láttad-e, ember fia? Majd elvezetett és visszavitt engem a patak partjára. **7** Visszafelé menve láttam, hogy nicsak: a patak partján igen sok fa van, innen is, onnan is. **8** Ezt mondta: ez a víz a keleti tartomány felé folyik tovább, lefolyik a síkságra[539] a Holt-tenger[540] felé, s a kifolyt víz beleömlik a tengerbe, és meggyógyul annak vize. **9** És valamennyi élőlény, amely ott nyüzsög, ahová csak eljut a kétágú patak, élni fog, és igen sok hal is lesz ott, mert oda is eljut ez a víz, és meggyógyul [a víz], ahová csak eljut a patak. **10** Halászok állnak majd mellette Én-Geditől Én-Eglájimig, hálók szárítóhelye lesz; annyi halfajta lesz ott, mint a Nagy-tengerben[541], olyan sok. **11** De a mocsarai és ingoványos részei[542] nem gyógyulnak meg, sósak maradnak. **12** A patak mellett pedig, a partjain innen és túl, mindenféle gyümölcsfa nő majd; levelük nem hervad el, gyümölcsük nem fogy el, havonta új termést hoznak, mert a [víz] a Szentélyből folyik ki, gyümölcsük eledel lesz, levelük pedig gyógyításra szolgál.

13 Így szól az én Uram, az Úr: Ez az a határ, amelyhez mérten vegyétek birtokba magatoknak az országot Izrael tizenkét törzse számára; Józsefé két kimért rész [legyen].

47. fejezet: 1) Jel 22:1 | 1–12) Jn 7:38 | 12) Jel 22:2

537 A léviták, akik a szolgálatra vannak rendelve. (44:11,14) Az égőáldozat egészében az Úrnak szentelt áldozat, a jóvátételi bűnáldozat és a vétekáldozat húsát a papok fogyasztották el, a békeáldozat húsának nagy részét pedig az áldozatot felajánló emberek vagy családok. (3Móz 1:9-13; 3Móz 6–7)

538 A keleti kaput, ami zárva volt, kívülről kellett megközelíteni (44:2; 46:1), a Templom-hegy keleti oldalát karéjszerűen körülölelő úton.

539 *Síkságra:* a Jordán-folyó völgyének déli részére, az Arabának nevezett kopár pusztaságra.

540 *A Holt-tenger felé:* az eredeti szövegben csak a tenger szó áll. A Holt-tenger bibliai neve: a Síkság tengere és Sós-tenger, magas sótartalma miatt, ami miatt nincsenek benne halak. (5Móz 3:17)

541 *Nagy-tengerben:* a Földközi-tengerben.

542 *Mocsarai és ingoványos részei:* más léptékben e kifejezések így is fordíthatóak: „*tócsái és pocsolyái*".

14 Az örökségből ugyanannyit juttassatok az egyiknek, mint a másiknak; fölemelt kézzel tettem esküt, hogy őseiteknek[543] adom, most pedig rátok száll ez a föld örökségül.

15 Ez [lesz] az ország határa: az északi oldalon: a Nagy-tengertől Hetlónon át, ahogy mennek Cedád felé; ***16*** Hamát, Bérótá és Szibrajim, amely Damaszkusz határa és Hamát határa között van, Hacér-Hattikón, amely Havrán határánál van. ***17*** Ez [lesz] a határ: a tengertől Hacar-Énón Damaszkusz határán, és Cáfón északon, ami Hamát határán van, az északi oldallal együtt.[544] ***18*** A keleti oldal Haurán és Damaszkusz között, Gileád és Izrael földje között a Jordán [a határ]; a határtól a keleti tengerig számítsátok, a keleti oldallal együtt. ***19*** Majd a Negev[545] oldala dél felé Támártól Meribá vizeiig terjed, Kádesig, a Nagy-tenger patakja felé, a Negev déli oldalával együtt. ***20*** Azután a nyugati oldal; a Nagy-tenger a [déli] határtól a Hamát felé vezető úttal szemben; ez a nyugati oldal. ***21*** Osszátok fel tehát magatoknak ezt a földet Izrael törzsei szerint.

22 Úgy legyen, hogy abból az örökségből, amely nektek jut, jusson a köztetek élő jövevényeknek is, akiknek a fiai már köztetek születtek; olyanoknak számítsanak előttetek, mint őshonosok Izrael fiai közt; veletek együtt jusson nekik is örökség Izrael törzsei között. ***23*** Úgy legyen, hogy abban a törzsben, ahol él a jövevény, ott adjátok ki az örökségét – így szól az én Uram, az Úr.

48 ***1*** Ezek pedig a törzsek nevei: az északi határtól, a Hetlóntól Hamat felé vezető út mentén, Hamat felé menet, Hacar-Énón Damaszkuszig, északra Hamat felé, a keleti oldaltól a nyugatiig Dáné [legyen] egy [rész]. ***2*** Dán határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Áseré [legyen] egy [rész]. ***3*** Áser határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Naftálié [legyen] egy [rész]. ***4*** Naftali határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Manasséé [legyen] egy [rész]. ***5*** Manassé határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Efraimé [legyen] egy [rész]. ***6*** Efraim határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Rúbené [legyen] egy [rész]. ***7*** Rúben határánál a keleti oldaltól a nyugatiig Júdáé [legyen] egy [rész].

8 És Júda határánál, a keleti oldaltól a nyugatiig legyen az a felajánlott terület, amelyet majd felajánlotok; a szélessége huszonötezer könyök legyen, a hosszúsága pedig [annyi legyen], mint a keleti oldaltól a nyugati oldalig kisorsolt területek egyikéé; ennek a közepén legyen a Szentély. ***9*** Az a felajánlott terület, amelyet felajánlotok az Úrnak, huszonötezer könyök hosszú és tízezer könyök széles legyen.

10 Ezeké legyen a szent felajánlás: a papoké északon huszonötezer könyök hosszú, nyugaton tízezer könyök széles, keleten is tízezer könyök széles, délen pedig huszonötezer könyök hosszú [terület]; ennek a közepén legyen az Úr Szentélye. ***11*** Ez a Cádók fiai közül való megszentelt papoké legyen, akik ellátták szolgálatomat, és nem tévelygetek akkor, amikor Izrael fiai tévelygetek, és ahogyan tévelygetek a léviták. ***12*** Felajánlás legyen ez számukra az ország felajánlásai közül, legszentebb terület gyanánt a léviták határánál.

---

543 *Őseiteknek:* vagy: *atyáitoknak*.

544 Nehezen értelmezhető szövegszakasz, szó szerint: *Lesz (a) határ Hacár-Enón tengerétől Damaszkusz határa, és észak(on) észak felé és Hamát határa az északi oldallal.*

545 *Negev:* a déli sivatag.

13 A lévitáké legyen a papok határa mentén egy huszonötezer könyök hosszú és tízezer könyök széles terület; a terület teljes hosszúsága tehát huszonötezer könyök, szélessége tízezer könyök legyen. ***14*** És ne adjanak el belőle, és ne is cseréljék el, ne is származtassák át másra, mert az ország zsengéje ez, az Úr számára szent. ***15*** Az az ötezer könyök szélességű terület, amely a huszonötezer könyöknyin fölül még megmarad, közös[546] terület az a város számára, lakóhelyül és legelőül; a város pedig ennek a közepén legyen. ***16*** És ezek a méretei: az északi oldal négyezer-ötszáz, a déli oldal négyezer-ötszáz, a keleti oldal négyezer-ötszáz, s a nyugati oldala is négyezerötszáz [könyök]. ***17*** A város közlegelője: északra kétszázötven, délre kétszázötven, keletre kétszázötven és nyugatra is kétszázötven [könyök]. ***18*** Ami pedig a hosszúságból megmarad a szent felajánlás mentén, tízezer könyöknyi keletre és tízezer könyöknyi nyugatra, ami tehát a szent felajánlás mentén található, annak a termése kenyérül szolgáljon a város munkásainak. ***19*** És a város munkásai Izrael valamennyi törzséből dolgoznak majd ott. ***20*** A teljes felajánlott terület huszonötezerszer huszonötezer könyök legyen; négyzet alakban ajánljátok fel a szent felajánlott területet a város birtokául.

21 Ami megmarad, az a fejedelemé legyen: a szent felajánlástól és a város birtokától innen is, onnan is, a huszonötezer könyöknyi felajánlott területtől a keleti határig, nyugatra pedig a huszonötezer könyöknyi területtől a nyugati határig, a sorsvetéssel felosztott birtokok mentén: ez [mind] a fejedelemé; és a közepén legyen a szent felajánlás és a Templom Szentélye. ***22*** A léviták birtoka és a város birtoka között legyen a fejedelem birtoka, a Júda határa és Benjámin határa közti terület a fejedelemé legyen.

23 A fennmaradó törzsek [birtoka] pedig a keleti oldaltól a nyugati oldalig: Benjaminé egy [rész]. ***24*** Benjamin határa mellett a keleti oldaltól a nyugati oldalig: Simeoné egy [rész]. ***25*** Simeon határa mellett a keleti oldaltól a nyugati oldalig: Issakáré egy [rész]. ***26*** Issakár határánál a keleti oldaltól a nyugati oldalig: Zebuloné egy [rész]. ***27*** Zebulon határa mellett a keleti oldaltól a nyugati oldalig: Gádé egy [rész]. ***28*** Gád határánál, a Negev felé délre legyen a határ Támártól a Kádésig, Meriba vizéig, [Egyiptom] patakjánál, a Nagy-tenger felé. ***29*** Ez az a föld, amelyet örökségként osszatok föl Izrael törzseinek, és ezek a felosztott területeik – így szól az én Uram, az Úr.

30 És ezek lesznek a város kijáratai az északi oldal felől, [ami] négyezer-ötszáz [könyök] méretű: ***31*** a város kapui Izrael törzseiről neveztetnek. Három kapu van északon: Rúbené egy [kapu], Júdáé egy [kapu], Lévié egy [kapu]. ***32*** A keleti oldal négyezer-ötszáz [könyök], és három kapuja van: Józsefé egy [kapu], Benjaminé egy [kapu], Dáné egy [kapu]. ***33*** A déli oldal négyezer-ötszáz [könyök], és három kapuja van: Simeoné egy [kapu], Issakaré egy [kapu], Zebuloné egy [kapu]. ***34*** A nyugati oldal négyezer-ötszáz [könyök], és három kapuja van: Gádé egy [kapu], Áseré egy [kapu], Naftalié egy [kapu]. ***35*** Körös-körül tizennyolcezer [könyök][547]; a város neve pedig attól a naptól fogva: Ott az Úr.[548]

48. fejezet: 16sk) Jel 21:16 | 30–35) Jel 21:12 | 35) Jel 3:12

546 *Közönséges:* nem szent; nincsen elkülönítve szent célra.

547 *Körös-körül tizennyolcezer [könyök]:* a város kerülete tizennyolcezer könyök, kb. 9 km.

548 *Ott az Úr: Ott lakik az Úr, Arra van az Örökkévaló, Ahol az ÚR van.* A város új nevében a szent Istennév, a Tetragrammaton szerepel a tradicionális kiejtés szerint (azaz: hogy tilos kiejteni, csak Adonáj-nak ejtik): *Adonáj sammá*. ÚSZ-i szemszögből a *Jelenések könyvé*nek új Jeruzsáleme jelenthet megértési analógiát, milyen a város, amely Isten lakhelye.

Keresztutalások

Keresztutalások Ezékiel könyvéhez

1

1-24	Ézs 6:2
1-3	rész 8:1
1	rész 10:20; Mt 3:16; Mk 1:10; Lk 3:21; Jn 1:51; Csel 7:56; Jel 4:1
2	2Kir 24:15
3	2Kir 3:15; Ézs 8:11; rész 3:22
4	rész 8:2
5	rész 10:15; Jel 4:6
6	rész 10:14,21
7	Dán 10:6; Jel 1:15
8	rész 10:8
9	rész 10:22
10	rész 10:14; Jel 4:7
11	2Móz 25:18-20; 1Kir 6:27; Ézs 6:2
13	Jel 4:5
15-18	rész 10:9-12
15	rész 10:2
16	Dán 10:6
18	Jel 4:6
20-21	rész 10:17
22	rész 10:1
24	2Sám 5:24; 2Kir 7:6; Zsolt 29:3-5; rész 10:5; 43:2; Jel 1:15; 14:2
26-28	Zsolt 18:11; 80:2; Dán 7:9; Jel 4:3
26	2Móz 24:10; rész 10:1; Mt 26:64; Jel 1:13
27	rész 8:2; Dán 10:6
28	1Móz 9:13; Dán 8:17; rész 3:23; Jel 1:17; 10:1

2

1	Dán 10:11; Csel 14:10; 26.16
2	rész 3:24; Dán 8:18
3	rész 20:21
4	rész 3:7
5	rész 3:27; 33:33
6	Jer 1:8,17; rész 3:9; Mik 7:4
7	Jer 7:28; 42:21; rész 12:2; Ám 3:13
8	Jel 10:9
9-10	Zak 5:1

3

1-3	Jer 15:16
3	Zsolt 19:11; 119:103; Jel 10:9-10
4	rész 11:4,25
6	5Móz 28:49; Mt 11:21-24
7-9	Ézs 48:4; 50:7; Jer 1:18
7	Jer 7:28; rész 2:4
8	Jer 5:3; 15:20
9	Jer 17:1; rész 2:6
11	Ézs 6:9; rész 11:25
12	rész 8:3; Csel 8:39
13	rész 1:24; 10:5
15	Jób 2:13
17-21	Jer 6:27; Jk 5:20
17	Ézs 52:8; 62:6; Jer 6:17; rész 33:7; Zsid 13:17
18	rész 33:6
19	2Kir 17:13
20	rész 18:24; 33:12-13,18
22	rész 1:3; 8:4
23	rész 1:1-28
25	rész 4:8
26	rész 2:5; 33:22
27	rész 24:27; 33:22

4

2	Jer 6:6; 33:4; Dán 11:15; Lk 19:43
3	Ézs 20:3; rész 24:24
6	4Móz 14:34
8	rész 3:25
12	Ézs 36:12
13-14	Dán 1:8
13	Hós 9:3; Ám 7:17
14	2Móz 22:31; 3Móz 11:39; 5Móz 14:3; Csel 10:14
16-17	Ám 4:8
16	3Móz 26:26; Zsolt 105:16; Ézs 3:1
17	3Móz 26:39; rész 24:23; 33:10

5

2-4	Zak 13:8
2	3Móz 26:33; Jer 9:16; 15:2; Jel 13:10
4	Bír 9:20
6-7	Ézs 24:5; rész 16:47
6	2Krón 33:9
8	rész 15:7
9	Dán 9:12
10	3Móz 26:29,33; 5Móz 28:53-55; JSir 4:10; rész 12:14
11	2Krón 36:14; JSir 2:17; rész 7:4; 8:6,18
12	Jer 9:16; rész 6:12; 7:15; Ám 9:4; Zak 13:8
13	rész 36:6
14	3Móz 26:32; 5Móz 28:37; Zsolt 79:4; Dán 9:16
15	1Kir 9:7; Ézs 43:28; rész 14:8
16	rész 4:16; 14:13
17	rész 14:21; 33:27

6

2-3	Mik 6:1
2	Zsolt 121:1
3	rész 36:1,4
4	1Kir 13:2-5
5	2Kir 23:15-16; Jer 8:2
6	3Móz 26:30; Mik 1:7
8	rész 12:16; 14:22; Sof 3:12
9	Zak 10:9
10	rész 12:16
11-12	rész 5:12
11	Jer 28:8; 42:22; rész 21:14,17
13	1Kir 14:23; Ézs 57:5; Jer 13:27; rész 20:28

7

2-9	JSir 4:18; Ám 7:8; 8:2
2	Jel 7:1; 20:8
4	rész 5:11; 9:10
5	2Kir 21:12
7	rész 12:23; Sof 1:15
8	rész 14:19; rész 36:19; Róm 2:6
9	rész 5:11
10	Péld 16:18
11	Jer 16:6
12-16	Mk 13:14
12	Ézs 24:2
13	3Móz 25:24-28
14	1Kor 14:8
15	5Móz 32:25; Jer 14:18; JSir 1:20; rész 5:12
16	Ezsdr 9:15; Ézs 59:11
17	rész 21:7; 22:14; Dán 5:6
18	Zsolt 55:6; Ézs 15:2; rész 27:31; Ám 8:10
19	Péld 11:4; JSir 4:2; Sof 1:18
20-22	Jer 7:30
20	Ézs 3:17-27
21	2Kir 24:13
22	rész 39:24
23	2Kir 21:16; Jer 6:7; rész 11:6; Náh 3:10
24	2Krón 7:20; rész 24:21
25	Jer 6:14; rész 13:10,16
26	Jer 4:20; rész 20:3; Mal 2:7
27	Zsolt 109:18; rész 18:20; 26:16

8

1	rész 1:1-3; 14:1; 33:31
2	rész 1:27
3	5Móz 32:16; Dán 5:5; rész 3:12; 11:1,24; 2Kor 12:2-4
4	rész 1:28; 3:22; 11:23
5	Zsolt 78:58; Jer 32:34
6	rész 5:11
10-11	Ézs 66:17
10	2Móz 20:4; Hab 1:14; Róm 1:23
11	2Móz 24:1; 4Móz 11:16; 16:17,35
12	Zsolt 10:11; 94:7; Ézs 29:15; 47:10; rész 9:9; Sof 1:12
14	Dán 11:37
16	5Móz 4:19; 17:3; 2Kir 23:5,11; Jer 32:33; rész 11:1; Sof 1:6
17	rész 9:9; Hab 1:2-3
18	Ézs 1:15; Jer 11:11; rész 5:11; Mik 3:4; Zak 7:13

9

2	3Móz 16:4; Dán 10:5; 12:6; Jel 15:6
3	rész 10:4; 11:22-23
4-8	Mal 3:18
4	2Móz 12:7¸Ézs 44:5; Jel 7:3; 9:4
5	rész 5:11
6	2Krón 36:17; rész 8:16; 1Pt 4:17
7	2Móz 32:26-28
8	Józs 7:6; rész 11:13
9	Ézs 47:10; rész 8:12
10	rész 7:4; 8:18

10

1	2Móz 24:10; rész 1:22,26
2	rész 1:15; 9:2; Jel 8:5
3	1Kir 8:10-11
4	2Móz 40:34; Ézs 6:4; rész 9:3; 11:23
5	rész 1:24; 3:13
6	Jel 8:5
8	rész 1:8
9-11	rész 1:15-16
12	rész 1:18; Jel 4:8
14	1Kir 7:36; rész 1:6,10; Jel 4:6-7
15	rész 1:5
16	rész 3:13
17	rész 1:20-21
18	Zsolt 18:11; JSir 2:7
19	rész 11:1; 11:22
20	rész 1:1
21	rész 1:6; 41:18
22	rész 1:9

11

1	rész 8:3,16; 10:19; 43:4-5
3	Jer 1:13; rész 24:3
4	rész 3:4,17
5	Jer 17:10
6	2Kir 21:16; rész 7:23; 22:6
7	rész 24:3-11; Mik 3:3
8	Jób 3:25; Péld 10:24

9	Zsolt 106:41
12	3Móz 18:2-4; 5Móz 12:30-31
13	rész 9:8
15	rész 33:24
16	Zsolt 90:1; 91:9; Ézs 8:14
17	Jer 24:6; 29:14; rész 28:25; 34:13
18	rész 37:23
19-20	Zak 8:8
19	Jer 24:7; 32:39; rész 18:31; 36:26; Zak 7:12; 2Kor 3:3
20	Zsolt 105:45; rész 14:11; 36:26-28
21	rész 9:10; 16:43
22	rész 1:28; 10:19
23	rész 8:4; 9:3; 10:4; Zak 14:4; Csel 1:9-12
24	rész 8:3
25	rész 3:4,11

12

2	Ézs 42:18-20; 43:8; Jer 5:21; rész 2:7; Mk 8:18
3	Jer 36:3; rész 3:26-27
4	Jer 39:4
5	Ám 4:3
6	rész 24:24
9	rész 24:19
11	Jer 15:2
12-13	2Kir 25:4-7; JSir 4:20
12	Jer 52:7; Ám 4:3
13	Jer 32:5; 39:4,7; 52:11; rész 17:16; 19:8
14	2Kir 25:5; rész 5:12
16	rész 6:8; 14:22
18	rész 4:16
19	3Móz 26:26,36
20	3Móz 26:33-35
22-25	Hab 2:3; 2Pt 1:19-21
22	Ézs 5:19; 66:5; Ám 6:3; 9:10; 2Pt 3:4
23	Zsolt 37:13; rész 7:7
24	Jer 14:14; rész 13:23; 22:28
25	1Pt 1:10-11
27	2Pt 3:4
28	2Pt 3:9

13

2	Jer 23:16
3	Jer 23:25-26; JSir 2:14
4-5	Ézs 59:16
4	Én 2:15; Lk 13:32
5	Ézs 58:12; rész 22:30
6	Jer 5:31; 28:15; rész 22:28
7-8	5Móz 18:20-22
9	rész 14:9
10-15	Mt 7:27
10	Jer 6:14; rész 7:25; 22:28; Csel 23:3; 1Tessz 5:3
11	rész 38:22
14	Mik 1:6
16	Jer 6:14; rész 7:25
17	Jer 23:16
18	2Pt 2:1-3
19	Péld 28:21; rész 22:26; Mik 3:5,11
20	Ézs 61:1-2; Lk 4:18-19
21	Zsolt 91:3
23	rész 12:24

14

1	rész 8:1; 20:1
3	rész 20:31
4	Ézs 57:14
6	Ézs 30:22
7	Ézs 57:14
8	Zsolt 34:17; rész 5:15
9	1Kir 22:23; Jer 14:15; 28:15-17; Zak 13:3
10	Jel 22:15
11	rész 11:20; 37:23
13	3Móz 26:26; rész 5:16
14	1Móz 6:8; Jób 1:1; 42:9; Jer 15:1; rész 3:21; Dán 1:6; Zsid 11:7
15	3Móz 26:22
16	rész 18:20
17	3Móz 26:25
19	rész 7:8
20	Jer 15:1; rész 3:21; Zsid 11:7
21	Jer 15:3; rész 5:17; Jel 6:8
22	rész 6:8; 12:16
23	Ézs 40:1-2

15

1-8	Ézs 5:1-7; Jn 15:6
4	rész 19:14; Jn 15:6
6	Zsolt 80:9-17
7	rész 5:8

16

1-42	Ézs 1:21
2	rész 20:4; rész 22:2
3	1Móz 11:31; 5Móz 26:5; rész 21:30
6	5Móz 32:10
7	2Móz 1:7; 5Móz 1:10
8	2Móz 19:5; 5Móz 7:6-8; Rut 3:9
9	Rut 3:3
10	Jel 19:8
11	rész 23:40
12	Ézs 3:18-25; 28:5
13	5Móz 32:13-14; 1Sám 10:1; 1Kir 4:21

14	1Kir10:24; JSir 2:15
16	2Kir 23:7
17	rész 7:20
18	2Móz 27:20
20	2Móz 13:2; Zsolt 106:37-38; Ézs 57:5; Jer 7:31; rész 23:37
21	2Kir 17:17; Jer 19:5; rész 20:26
22	Préd 12:1
24	Zsolt 78:58; Ézs 57:7
25-29	Náh 3:4
25	Péld 9:14
26	rész 8:17; rész 23:21
27	2Krón 28:18; rész 20:33
29	rész 23:14-17
36	rész 23:37
37-39	Jel 17:16
37	Ézs 47:3; Jer 13:22; rész 23:22
38	3Móz 20:10; 5Móz 22:22; rész 23:45
39	rész 23:26
40	rész 23:47; Zak 14:2
41	rész 23:10,48
42	Ézs 54:9; rész 5:13; 24:13
43	rész 22:31
45	Hós 2:3
46	1Móz 13:10-13; Jer 3:7; rész 23:4
47-51	rész 5:6
47	2Kir 21:9; Jer 3:8; rész 5:7
48	JSir 4:6; Mt 10:15; 11:23-24
49-50	Jel 11:8
49	1Móz 13:13; Ám 8:6; Jk 5:5
50	1Móz 18:20-21; 19:5,24-25
51	Jer 3:8-11; rész 23:11
52	Jer 3:11
53	5Móz 30:3
54	Jer 2:26; rész 14:22
57	2Kir 16:6; 2Krón 28:5
58	rész 23:49
59	rész 17:19
60	3Móz 26:45; Jer 31:31; 32:40; rész 37:26-28
61	rész 20:43
62	Jer 24:7; rész 20:37,44
63	Zsolt 39:9; rész 36:31-32; Dán 9:7-8

17

2	rész 20:49; 24:3
3	Ézs 37:24; Jer 22:23
5	5Móz 8:7-9; rész 31:5
6	Ézs 18:5; rész 19:10
7	Ézs 27:3; rész 31:4
9	Ám 2:9
10	rész 19:12; Jer 4:11; Hós 13:15
12	2Kir 24:15; rész 12:9
14	rész 29:14
15	5Móz 17:16; Ézs 30:1
16	Jer 52:11
17	Ézs 36:6
18	1Krón 29:24
19	rész 16:59
20	rész 12:13; 32:3
21	2Kir 25:5,11; rész 12:14
22	rész 20:40; Mik 4:1
23	Zsolt 92:13; rész 31:6; Dán 4:9; Hós 14:5-7; Mk 4:32
24	rész 19:12; 21:26; Dán 5:21

18

2	Jer 31:29; JSir 5:7
6	3Móz 18:19-20; rész 6:13
7	2Móz 22:21,26; 5Móz 15:11; 24:12; Mt 25:36
8	2Móz 22:25; 3Móz 25:35-37; 5Móz 23:19-20
9	3Móz 18:5; rész 20:11
10	2Móz 21:12
11	rész 22:9
12	2Kir 21:11; Jer 22:17; rész 8:6,17; Ám 4:1
13	2Móz 22:25
14	5Móz 24:16
16	Zsolt 41:2; Ézs 58:10; Mt 25:36
19	2Móz 20:5-6; 5Móz 5:9-10
20	5Móz 24:16; 1Kir 8:32; 2Kir 14:6; Jn 9:2
21	Jer 18:8; rész 33:19
22	Zsolt 18:20-24; Dán 4:24; Mik 7:18-19
23	Zsolt 147:11; rész 33:11; 1Tim 2:4
24	rész 3:20; Zsid 6:6; 2Pt 2:21
25	1Móz 18:25; rész 33:17
27	Ézs 55:7
30-32	Jer 32:39; Mal 3:7
30	Jer 35:15; rész 33:20
31	Ézs 1:16-17; rész 11:19; 36:26
32	rész 33:11; 1Tim 2:4

19

1-9	Ézs 29:1
1	2Kir 24:6; rész 26:17; 27:2,32; Ám 5:1; Mt 11:17
4-5	2Kir 23:33-34
6	2Kir 24:9
8	2Kir 24:2,11
9	2Kir 24:15; 2Krón 36:6
10-12	Ézs 5:1-7; Jn 15:1
10	Zsolt 80:9-12; rész 17:6
11	1Sm 9:2; rész 31:3
12	rész 17:10; Hós 13:15
14	rész 20:47

20

1	rész 8:1
3	rész 14:3
4	rész 16:2
5-29	Ézs 48:8-9
5	2Móz 6:7; 5Móz 7:6
6	2Móz 3:8; 5Móz 8:7; Jer 32:22
7	2Móz 20:2,4; 3Móz 18:3
8	rész 7:8; 22:22
9	4Móz 14:13-20; Ézs 43:25; 48:11; rész 36:22; 39:7
10	2Móz 13:18; Neh 9:19
11	3Móz 18:5; 5Móz 4:7-8; rész 18:9; Lk 10:28
12	2Móz 31:13; Jer 17:19-27
13	4Móz 14:29; 5Móz 9:8; Zsolt 78:40-41; 95:8-11
14	2Móz 32:11-14; Ézs 43:25; rész 36:23
15	4Móz 14:22-24; Zsolt 95:11; 106:26
16	4Móz 15:39; Ám 5:26
19	5Móz 5:32-33; 6:1-2; 11:1
20	Jer 17:22
22	2Móz 32:12-14; Zsolt 78:38; Ézs 43:25; 48:11; Jer 14:21
23	3Móz 26:33; 5Móz 28:64
24	rész 6:9
25	Zsolt 81:13
26	2Móz 13:2; 2Kir 17:17; rész 16:20-21
28	Zsolt 78:55,58; Ézs 17:10
29	1Kir 22:44; 2Kor 10:4-5
30	Jer 16:12
31	Zsolt 106-37-39; Jer 7:31
32	1Sám 8:5
33	Jer 21:5; rész 16:27; 22:22
35-36	Jer 2:9
35	Jer 2:35
36	4Móz 11:1-35; 1Kor 10:5
37	3Móz 27:32; Jer 33:13; rész 16:62
38	Zsolt 95:11; rész 13:9; 23:49; Zsid 4:3
39	rész 43:7; Ám 4:4
40	Ézs 56:7; rész 17:22
41	rész 11:17; 36:23
42	rész 34:13; 36:24; 38:23
43	Neh 9:33-38; rész 6:9; 36:31-32
44	Ézs 48:11; rész 16:62; 36:22
46	Ézs 30:6
47	Jer 21:14; rész 19:14
48	Jer 7:20
49	rész 17:2; 24:3; Mt 13:13

21

2	Ám 7:16; Mik 2:6
3	Jób 9:22
5	Ézs 34:5
7	rész 7:17; 22:14
10	Zsolt 110:5-6
12	Jer 31:19
14	4Móz 24:10; rész 6:11
15	2Sám 17:10; Zsolt 22:15
17	rész 5:13; 22:13
20	5Móz 3:11; Jer 49:2; rész 25:5; Ám 1:14
21	4Móz 22:7; 23:23
22	Jer 4:12; rész 4:2; 26:9
24	Ám 2:4
25	rész 35:5
26	Zsolt 75:8; rész 17:24
27	Zsolt 2:6; Jer 23:5-6; rész 37:24
28	rész 25:2; Ám 1:13; Sof 2:8
29	rész 22:28; 35:5
30	Jer 47:6; rész 16:3
31	rész 25:7
32	rész 25:10

22

2	rész 16:2; 23:36; Náh 3:1
3	rész 23:37; 45
4	2Kir 21:16; rész 5:14-15
5	Ézs 6:5
7	2Móz 21:17; 22:21-22; 3Móz 20:9; 5Móz 5:16; 27:16; Mik 7:6; Mt 15:4
8	rész 23:38
9	3Móz 19:16; rész 18:11; Hós 4:10-11
10	3Móz 18:8,19; 2Sám 16:21-22
11	3Móz 18:9,15; 2Sám 13:14; Jer 5:8
12	3Móz 19:13
13	rész 21:17
14	rész 17:24; 21:7; 24:14; Jóel 2:11; Mal 3:2
15	5Móz 4:27; rész 23:27; Zak 7:14
18-22	Ézs 1:22,25
18	Zsolt 119:119; Jer 6:28
20	Mal 3:2
22	rész 20:8,33
24	rész 24:13
25	Jer 15:8; 23:14-17
26	3Móz 10:10; 1Sám 2:12-17; rész 44:23; Hab 1:4; Sof 3:4
27	Ézs 1:23; Sof 3:3; Mt 7:15; Csel 20:30
28	Jer 6:14; rész 13:2,6-7,10; 21:29
29	2Móz 22:21; 23:9
30	Zsolt 106:23; Jer 5:1; rész 13:5
31	rész 7:8-10

23

4	rész 16:46
5	Hós 8:9

8	2Móz 32:4
9	2Kir 18:11; Jer 4:30
10	rész 16:36,41
11	Jer 3:11; rész 16:51
12	2Kir 16:7-18; 2Krón 28:16
14-17	rész 16:29; Náh 2:3
14	Jer 22:14
17	Ézs 39:3
18	Zsolt 78:59; 106:40; Jer 6:8
19-21	rész 16:26
22	Jer 4:30; rész 16:37
23	2Kir 24:2
24	rész 26:7,10
25	2Móz 20:5
26	Ézs 3:18-25; rész 16:39
27	rész 16:41; 22:15
29	5Móz 28:48; Mik 1:11
31	Zsolt 60:5; Ézs 51:17; Jer 25:15
33	Jer 25:15-16
34	Zsolt 75:9; Ézs 51:17; Jel 14:8-10
35	Jer 2:32
36	rész 16:2; 20:4; 22:2; Mik 3:8
37	rész 16:36; 22:3
38-39	Jer 7:10
38	2Kir 21:7; rész 22:8
39	2Kir 21:4
40	2Kir 9:30; Jer 4:30; rész 16:13
41	Eszt 1:6; Péld 7:17; Ám 6:4
42	1Móz 24:30; rész 16:11-12
43	1Móz 38:11,24
45	3Móz 20:10; rész 16:38; 22:3
46	Józs 7:15,25
47	2Krón 36:17,19; rész 16:40-41
48	rész 16:41
49	rész 7:4; 16:58

24

2-5	Jer 1:13
2	2Kir 25:1; Jer 39:1; 52:4
3	rész 2:3,6; 17:2; 20:49
4	rész 11:3
6-8	Ézs 26:21
6	Náh 3:1
7	3Móz 17:13; Jel 18:24
9	Náh 3:1; Hab 2:12
13	Ézs 22:14; Jer 6:28-30; rész 16:42; 22:24; Zak 8:14
14	rész 22:14; 36:19
16	Jer 13:17; 16:7; 22:10
17	Ézs 20:2; Mal 2:13
21	Zsolt 27:4; Ám 6:8; Mal 2:12
22	Jer 16:7
23	3Móz26:39; Jób 27:15; Zsolt 78:64; Ézs 20:2
24	rész 12:11
26	1Sám 4:12; Jób 1:15-19; rész 33:21
27	rész 3:26; 29:21; 33:22; Dán 10:15

25

1-7	Ám 1:13-18
2	Jer 49:1-6; rész 21:28; Sof 2:8-9
3	Péld 17:5; rész 36:2
4	5Móz 28:33,51; Bír 6:3,33
5	5Móz 3:11; Ézs 17:2; rész 21:20
6	1Móz 25:34; Sof 2:8
7	rész 21:31
8-11	Ézs 15:1-8; Jer 48:1-47; Ám 2:1-3
8	Abd 1:10
9	4Móz 32:37; 33:49; Józs 13:17
10	rész 21:32
12-14	Ézs 34:5-17; Jer 49:7-22; Ám 1:11-12; Abd 1:1-16; Mal 1:3-4
12	2Krón 28:17; Zsolt 137:7; Ézs 34:8; Adb 1:1,10,15
13	Jer 25:23; rész 29:8
14	rész 32:29; 35:11
15-17	Ám 1:6-8
15	2Krón 28:18; Ám 1:6
16	1Sám 30:14; Jer 47:1-7; Sof 2:5

26

1	rész 30:20
2	Jóel 3:4; Ám 1:9-10
3-5	Zak 9:4
3	Jer 50:42; 51:42
4	Péld 15:25; Ézs 23:1; Ám 1:10
5	rész 27:32; rész 29:19
7	Jer 27:6; rész 23:24; 29:18; Dán 2:37
8	Jer 6:6; rész 21:22
10	Jób 22:11; rész 23:24
11	Ézs 5:28; 26:5
12	Ézs 23:8
13	Ézs 24:8; Jer 7:34; 16:9; 25:10; Jel 18:22
15	rész 27:28,35; 31:16; Jel 6:14
16	Ézs 14:9-10; rész 32:10; Jel 18:9
17-18	Ézs 41:5
17	rész 27:32; 32:16; Jel 18:10
18	Ézs 23:5; rész 27:35
19	Ézs 8:7-8
20	rész 31:14; 32:18,24,30
21	rész 27:36; 28:19; Dán 11:19; Jel 18:21

27

2	rész 19:1; 28:12; 32:2
3-36	Jel 18:22

3	JSir 2:15; rész 28:2
5	5Móz 3:9
6	1Móz 10:4,13; 4Móz 21:33; Ézs 23:12; 41:19; Zak 11:2
7	2Móz 25:4; Jer 10:9
8	Józs 13:5; 1Kir 5:18
9	1Kir 5:9-11
10	rész 30:5; 38:5
12	1Móz 10:4
13	1Móz 10:2; rész 32:26; 38:2; Jóel 3:6
14	1Móz 10:3; rész 38:6
15	1Móz 10:7; 1Kir 10:22; Jel 18:12
16	rész 16:10; 28:13
17	Bír 11:33; Ézs 39:2; Csel 12:20
18	1Móz 14:15; rész 47:16-18
21	1Móz 25:13; 2Kir 3:4; Ézs 60:7
22	1Móz 10:7,28; 43:11; 1Kir 10:1-2; Ézs 60:6
23	Ézs 37:12
27	Péld 11:4; Mik 3:2; rész 28:8
28	rész 26:15; Jel 18:17-19
29	Ézs 2:16
30-31	Jón 3:6
30	2Sám 1:2; Jer 6:26; Jel 18:18-19
31	rész 7:18; Ám 8:10
32	rész 19:1; 26:5,17
33	rész 28:4-5; Jel 18:15
34	Jel 18:21
35	rész 26:15,18; 32:10
36	Zsolt 37:10,36; rész 26:21; 28:19; Jel 18:11

28

2	Zsolt 9:21; Ézs 31:3; Ézs 47:8; rész 27:3; Csel 12:22; 2Tessz 2:4
3	Dán 1:17; Zak 9:2
4-5	Jer 9:23; rész 27:33
4	Zak 9:3
5	Jób 31:25; Hós 12:8
6	Csel 12:22
7	rész 30:11; 31:12; 32:12; Hab 1:6
8	rész 26:12,20; 27:27; 31:16; 32:30
9	Ézs 31:3; Csel 12:22
10	rész 31:18; 32:19,24
13	1Móz 2:8; rész 27:16
14	Ézs 14:13-14
16	1Móz 3:24; 2Móz 23:1; rész 32:10; Lk 10:18
17	rész 31:10
18	Zak 9:4; Mal 3:21
19	rész 26:21; 27:36
21	1Móz 10:15; rész 6:2; 32:30
22	rész 30:19; 39:13
23	rész 38:22
24	4Móz 33:55; 5Móz 29:18; Józs 23:13; rész 2:6
25-26	Ám 9:14; Jer 16:14-15
25	1Móz 28:13; Zsolt 106:47; rész 11:17; rész 37:25
26	rész 38:8

29

2	Ézs 19:1-17; Jer 46:2-26
3	Zsolt 74:14; Jel 12:3
4	Ézs 37:29; rész 38:4
5	rész 32:4; rész 39:4; Jel 19:17-18
6-7	Ézs 36:6
6	2Kir 18:21
8	rész 14:17; 25:13; 32:11,13
9	rész 30:7-8,12,18-19; Jóel 3:18-19
10	rész 30:6; rész 31:18
11	rész 32:13
12	rész 30:7,23,26
14	rész 17:14; 30:14
16	2Móz 14:13
18	rész 26:7
19	Ézs 19:4; rész 26:5; 30:4,10,24-25
21	Zsolt 92:11; 132:17; rész 24:27

30

2	Joel 1:15
3	rész 7:7,12,19; 32:7; Jóel 2:1-2; Abd 1:15
4-5	Ézs 18:1
4	rész 29:19; Dán 11:43
5	Jer 46:9-10; rész 27:10; Náh 3:9
6	rész 29:10
7-8	rész 29:9
7	rész 29:12
9	4Móz 24:24; Ézs 18:1; rész 32:10; Sof 2:12
10	rész 29:19
11	rész 28:7
12	Ézs 19:6; rész 29:9
13	Ézs 19:13
14	Zsolt 78:12,43; rész 29:14
15-16	Ézs 49: 12
16	Ézs 19:13
18	3Móz 26:13; Jer 43: 8-9
19	rész 28:22
21	2Kir 24:7; Jer 30:13
22	Zsolt 37:17
23	rész 29:12
24-25	rész 29:19
26	rész 29: 12

31

3-6	Dán 4:7-9
3	Ézs 37:24; rész 19:11; Zak 11:1-2

4	1Móz 10:11; rész 17:7
5	Ézs 10:33; rész 17:5
6	rész 17:23; Mk 4:32
8-9	rész 28:13
8	1Móz 2:8-9; Zsolt 80:10-11
9	1Móz 2:8; 13:10; rész 28:13
10	Ézs 14:13-14; rész 28:17
12	rész 28:7; 32:5,12; Dán 4:11
13	rész 32:4
14	Zsolt 82:7; rész 26:20; 32:18,24; Mt 11:23
16	Ézs 14:8; rész 26:15; 28:8; 32:18,31
17	Zsolt 9:18
18	rész 28:10; 32:19,21

32

2	rész 19:4,7; 27:2; 34:18; Jel 12:3
3	rész 12:13; Hab 1:15
4	Ézs 18:6; rész 29:5; Jel 19:17-18
5-6	Ézs 34:3
7-8	Jóel 2:31; 3:14; Mk 13:24-25
7	Ézs 13:10; 34:4; rész 30:3; Jóel 2:2; Mt 24:29; Jel 6:12; 8:12
8	1Móz 10:22-23; Jóel 2:10
10	rész 26:16; 27:35; 30:9
11	Jer 46:26; rész 29:8
12	rész 28:7
13	rész 29:8,11
15	2Móz 14:18; Zsolt 107:33-34; Jóel 3:18
16	2Sám 1:17; 2Krón 35:25; rész 26:17
18-32	Ézs 14:11,18
18	rész 31:14,16; 26:20
19	rész 28:10
21	Ézs 14:9-10; rész 31:18
22	1Móz 10:22
24	1Móz 10:22; rész 26:20; 31:14
26	1Móz 10:2; rész 27:13; 38:2
27	1Móz 6:4
29	rész 25:14; 35:15; Ám 2:1
30	rész 26:20; 28:8

33

1-9	Ézs 56:10
2-3	1Kor 14:8
2-6	Csel 18:6; 20:26-27
2	Ézs 52:8
3	2Krón 25:16; Jer 6:17; Hós 8:1
6	rész 3:18
7-9	rész 3:17-19
7	Ézs 62:6; Hab 2:1
10	3Móz 26:39; rész 4:17
11	5Móz 32:40; Ézs 55:7; Jer 3:12; 18:7-8; JSir 3:33; rész 18:23,32; 2Pt 3:9
12	2Krón 7:14; rész 3:20
13	rész 18:24
14	rész 18:27
15	2Móz 22:1-4; 3Móz 6:2-5; 5Móz 24:10-13; rész 18:7
17	rész 18:25
18	Jer 18:10; rész 3:20; 18:26
19	rész 18:21
20	Róm 2:2,6,11
21-22	rész 24:26
21	2Kir 25:4,10; Jer 39:1-2
22	rész 1:3; 3:26; rész 24:27; Lk 1:64
24	rész 11:15; Ézs 51:2
25	1Móz 9:4; 3Móz 17:10-14; 5Móz 12:16
26	rész 22:11
27	1Sám 13:6; Jer 15:3; 42:22; rész 39:4
31	Zsolt 78:36-37; Ézs 29:13
32	rész 29:21; Mk 6:20-28; Jak 1:23
33	1Sám 3:20; rész 2:5

34

1-10	Jn 10:1
2-4	Ám 6:4; Zak 11:16; Jn 10:8; 2Kor 12:14
2	Zsolt 78:70-72; Ézs 56:11
4-6	Hós 7:13; 1Pt 2:25
5	4Móz 27:17; Mt 9:36
6	Zsolt 142:5; Jer 50:6; Mt 18:12-14
8	Mk 6:34
10	1Sám 2:29-30; Zak 10:3
11-16	Jer 23:3; Mik 5:4; Jn 10:11
12-13	Jer 31:10
12	2Kir 25:11; Jer 31:8
13	Ezsd 1:11; Jer 50:19; rész 20:42; 39:25; Mik 4:6
14	Zsolt 23:2
15	Sof 3:13
16	Mik 4:6; Sof 3:19; Lk 19:10; 1Pt 2:25
17	Mt 25:32
18	rész 32:2
19	Gal 5:10
20	Mt 25:32
21	5Móz 33:17
22	1Kor 4:4-5
23-24	Ézs 55:4; Jer 30:9; Hós 3:5
23	Jer 3:15; 23:4
24	Mik 5:4
25-28	Sof 3:13
25	3Móz 26:6; Ézs 11:9; Hós 2:17
26	3Móz 26:4; 5Móz 11:14; Zsolt 68:10; Ézs 44:3
27	3Móz 26:13; Jer 30:8; rész 36:30
28	Jer 30:10; 31:37; rész 39:26
29	rész 36:6,15,29; Jóel 2:19
30	rész 14:11; 37:27; Hós 3:5
31	Zsolt 100:3; Jer 23:2

35

1-6	Ézs 62:1
3-9	Mal 1:3
3	5Móz 2:4-5; rész 25:13
5-9	Abd 1:10
5	Zsolt 137:7; rész 21:25,29; Abd 1:13
8	rész 31:12
9	Ézs 34:11
10	1Móz 27:41; Zsolt 83:13; rész 36:2,5; Abd 1:13
11	Zsolt 9:17; rész 25:14
13	Zsolt 137:7
15	rész 32:29; Abd 1:12

36

1	rész 6:2
2	5Móz 32:13; rész 25:3; 35:10
3	Zsolt 44:14-15; JSir 3:62
4	5Móz 11:11; JSir 1:13; rész 6:3
5	rész 25:12-14
6	Zsolt 123:3-4; rész 34:29; Mik 4:3
8	Ézs 27:6
9-10	Mik 4:3
9-11	Jer 31:27
10	Ézs 49:17-23; 58:12
11	rész 16:55
12	rész 47:14,22
15	Zsolt 89:51-52; rész 34:29; 39:7
17	3Móz 12:2; Jer 2:7
18	2Krón 34:21
19	5Móz 28:64; rész 24:14; 39:24
20	Ézs 52:5; rész 39:7; Róm 2:24
21	Ézs 48:9
22	Zsolt 106:8; rész 20:9,44
23-24	Ézs 52:5
23	rész 20:41; 37:28; 38:23; 39:7; Mt 6:9
24	Ezsd 1:11; rész 20:42; 34:13; 37:21
25-27	Jn 3:5
25	Zsolt 51:4; rész 37:23; Jóel 3:21; Zsid 10:22
26-27	Ézs 59:21
26	Jer 24:7; rész 11:19; 18:31; Jóel 2:28; 2Kor 3:3
27-28	rész 37:14
27	1Tessz 4:8
28	rész 14:11; 37:23,27
29	rész 34:29
30	3Móz 26:4-5; rész 34:27
31-32	rész 16:63; 20:43
31	Jer 31:19; rész 6:9
32	5Móz 9:5; rész 43:10
33	Ézs 61:4
35	Ézs 51:3
36	rész 37:14; 39:27-28
37	Mik 2:12
38	1Kir 8:63; 2Krón 35:7-9

37

1-14	Ézs 26:19
1	rész 1:3; 8:3; 40:1
3	5Móz 32:39; 1Sám 2:6
4	Jer 22:29
5	1Móz 2:7; Zsolt 104:30; Jel 11:11
8	Róm 8:11
9	Zsolt 104:30; Jn 3:8; 20:22
10	Jel 11:11
11-12	Dán 12:2
11	JSir 3:54
12-13	Hós 13:14; Mt 27:52-53
12	1Sám 2:6; Ám 9:15; Sof 3:20; Jn 5:28
14	rész 36:27-28,36
15-22	Ézs 11:13; Zak 10:6
16	4Móz 17:2-3; 1Kir 12:20; 2Krón 10:17-19
18	rész 24:19
19-28	Hós 1:11; Ám 9:11; Mik 5:3
19	1Kir 11:29-39; Jer 3:18
21	Ézs 43:5-6; rész 36:24; 39:27; Mik 4:6
22	1Kir 11:31,39; Jer 33:24
23	Jer 33:8; rész 36:25,28; Tit 2:14
24	Zsolt 78:70-71; rész 34:23
25	rész 28:25; Ám 9:15
26-28	rész 43:9; Sof 3:15
26	Ézs 54:10; Jer 31:31; Zsid 13:20
27	3Móz 26:11; rész 11:20; 34:30; Jn 1:14; 17:23; 2Kor 6:16
28	2Móz 19:6; 31:13; rész 36:23

38

38:2-39:6	Jel 20:8-9
2	1Móz 10:2; rész 27:13; 32:26; 39:11
3	rész 39:1
4	2Kir 19:28; Ézs 37:29; rész 29:4; Ám 4:2
5	1Móz 10:6; rész 27:10; Jóel 3:2
6	1Móz 10:2-3; rész 27:14
8	rész 28:26
10	Mik 2:1
11	5Móz 3:5; Jer 49:31; Zak 2:4
12	Jer 15:13
13	Ézs 10:6
15-16	Jóel 3:11-12
15	rész 39:2
16	rész 39:21; Dán 2:28
18-19	Ézs 65:5
19	Jóel 3:15; Zsolt 18:8; rész 5:13; Lk 21:11
20	Ézs 42:15; Jer 4:23

21	1Sám 14:20; 2Krón 20:23
22	2Móz 9:23; Zsolt 18:13-14; Ézs 66:16; rész 28:23; Lk 21:11; Jel 16:21
23	rész 20:42; 36:23

39

1	1Móz 10:2; rész 38:3
2	rész 38:15
3	Zsolt 76:4; Ám 2:15
4	Jer 12:9; rész 29:5; 33:27; Jel 19:17-18
7	Ézs 49:26; rész 20:9; 36:15,20,23
9	Zsolt 46:10
10	Ézs 14:2
11	rész 38:2
12	5Móz 21:23
13	rész 28:22
17-20	Jer 25:33; Sof 1:7; Jel 19:17-18
18	Zsolt 22:13; Ám 4:1
21	2Móz 9:16; rész 38:16
23	rész 20:14
24	rész 36:19
25	4Móz 11:29; 5Móz 30:3; rész 34:13
26	1Kir 4:25; Zsolt 32:1; rész 34:28
27-28	rész 36:36
27	rész 36:23-24; 37:21
29	Jóel 2:28; Csel 2:17

40

1-2	Jel 21:10
1	rész 37:1
2	rész 43:12; Jel 21:10
3-5	Jel 21:15
3	rész 1:7; 47:3; Zak 1:16; 2:1; Jel 11:1
4	rész 44:5
5	rész 42:20
16	1Kir 6:4,29; 2Krón 3:5; rész 41:26
17	rész 41:6; 42:1
19	rész 46:1
31	1Kir 6:29
35-36	rész 42:1
35	rész 44:4; 47:2
38	1Kir 7:38; 2Krón 4:6; rész 42:13
39	3Móz 4:28; 7:1
42	2Móz 20:25
46	1Kir 2:35; rész 42:13; 43:19; 44:15; 45:4; 48:11
47	rész 41:14
49	1Kir 6:3; 7:15,21

41

2	2Krón 3:3
4	2Móz 26:33; 1Kir 6:16,20; Zsid 9:3
6	1Kir 6:5-6; rész 40:17
7	1Kir 6:8
10	rész 42:2
12-14	rész 42:1
14	rész 40:47
15-16	rész 42:3
16	1Kir 6:4,15
18	2Móz 37:7; 1Kir 6:18,29; 7:36; 2Krón 3:7; rész 10:21
19	rész 10:14
21	2Móz 30:1-2
22	2Móz 25:23
23	1Kir 6:32
26	rész 40:16

42

1	rész 40:17,35-36; 41:12-14
2	rész 41:10
3	rész 41:15-16
4	rész 46:19
9	rész 44:5; 46:19
12	2Krón 5:12
13	2Móz 29:31; 3Móz 6:25,29; 7:6; 14:13; rész 40:38,46
14	2Móz 29:9; 3Móz 8:7-9; rész 41:14; 44:19
15	rész 43:1
20	rész 22:26; 40:5; 45:2; Jel 21:16

43

1	rész 10:19; 42:15; 44:1; 46:1
2	Ézs 6:3; 62:1; Jel 1:15; 14:2
3	rész 1:28; 3:23; 8:4
4-5	rész 44:2
4	rész 10:19
5	2Móz 40:34; 1Kir 8:10-11; rész 8:3; 11:24; 44:4; Csel 8:39
6	1Sám 3:1-11; rész 40:3
7-8	Jer 3:2
7	3Móz 26:30; Ézs 60:14; Jer 17:12; rész 20:39
9	rész 37:26-28
10-11	rész 44:5
10	rész 36:32
12	rész 40:2
13	2Móz 27:1-2; 1Kir 8:64; 2Krón 4:1
15	2Móz 27:2
17	rész 45:19
18	2Móz 29:36-37; 40:29; 3Móz 1:5,11; Zsid 9:21-22
19	2Móz 29:1; 3Móz 4:3; rész 40:46; 44:15; 45:18-19
20	3Móz 8:14; 16:19; rész 45:19

21	2Móz 29:14; Zsid 13:11
23	2Móz 29:1
24	3Móz 2:13; Mk 9:49-50
25	2Móz 29:37; 3Móz 8:33
26	2Móz 29:37
27	3Móz 9:1; 17:5

44

1	rész 43:1
2	rész 43:4-5
3	rész 46:2,8
4	Ézs 6:4; rész 1:28; 3:23; 40:35; Jel 15:8
5	rész 40:4; 42:9; 43:10-11
6	rész 3:9
7	1Móz 17:7; 2Móz 12:48; 3Móz 22:25; Csel 21:28
8	3Móz 22:2; 4Móz 18:7
9	Ézs 52:1; Zak 14:21; Csel 21:28
10	2Móz 32:26-28; Zsid 13:10
11	4Móz 3:5-39; 1Krón 26:12-19; 2Krón 29:34
13	rész 16:61
14	1Krón 23:28-32
15-16	Zak 3:7
15	Jer 33:18; rész 40:46; 43:19; 48:11
16	rész 41:22
17	2Móz 39:27-28; 3Móz 16:4; Jel 19:8
18	2Móz 28:39,42; 3Móz 16:4; Jer 13:1
19	3Móz 6:10-11,27; Ézs 65:5; rész 42:14; 46:20
20	3Móz 21:5
21	3Móz 10:9
22	3Móz 21:7
23	rész 22:26; Mal 2:7
24	5Móz 17:8-9; 1Krón 23:4; 2Krón 19:8
25	3Móz 21:1-4
26	4Móz 19:11
28	4Móz 18:20; 5Móz 10:9; 18:1-2; Józs 13:33
29	2Móz 23:19; 3Móz 27:21; 4Móz 18:9,14
30	4Móz 15:18-21; 18:12-13; Neh 10:35-37
31	2Móz 22:31; 3Móz 22:8

45

1	rész 47:21-22; 48:8-9,29
2	rész 42:20
3-4	rész 48:10-11
4	rész 40:46
5	rész 48:13
6	rész 48:15-18
7	rész 48:21
8	4Móz 26:53; rész 46:18
9-10	Mik 6:10
9	Ám 8:4-6
10	3Móz 19:36; 5Móz 25:15; Péld 11:1
12	2Móz 30:13; 3Móz 27:25; 4Móz 3:47
15	3Móz 1:4
17	3Móz 23:1-44; 1Kir 8:62; 2Krón 31:3; rész 46:12
18-19	rész 43:19-20
18	2Móz 12:2; 3Móz 22:20; 16:16,33; Zsid 9:14
19	3Móz 16:18-19; rész 43:17
20	3Móz 4:27; 5:17-19
21	2Móz 12:11; 3Móz 23:5-6
22	3Móz 4:14; 9:2
23	3Móz 23:8; 4Móz 28:16-25; Jób 42:8
24	4Móz 28:12-13; rész 46:7
25	3Móz 23:34-43; 4Móz 29:12-38; 5Móz 16:13

46

1	1Krón 9:18; Ézs 66:23; rész 40:19; 44:1-2
2-8	rész 44:3
2	rész 40:31
3	Lk 1:10
4-12	rész 45:17
4	4Móz 28: 9-10
5	rész 45:24
6	4Móz 10:10; 28:11
7	rész 45:24
8	rész 44:3
9	2Móz 23:14
10	2Sám 6:14-15; Zsolt 42:5
12	3Móz 7:16
13-14	Dán 8:11
13	2Móz 29:38; 4Móz 28:3
15	2Móz 29:38-42; 4Móz 28:3-6
16	2Krón 21:3
17	3Móz 25:10
18	3Móz 25:23; 1Kir 21:3; rész 45:8; Mik 2:1-2
19	rész 42:4,9
20	3Móz 6:27; rész 44:19; Zak 14:20

47

1-12	Ézs 33:21; Jóel 3:17-18; Jn 7:38; Jel 22:1-2
2	rész 40:35
3	rész 40:3
8	5Móz 3:17
10	4Móz 34:6; Józs 15:62; Zsolt 104:25; Ézs 19:8; Mt 4:19; Mk 1:17
11	5Móz 29:23
12-14	rész 36:12
12	1Móz 2:9; Zsolt 1:3
13	1Móz 48:5; 4Móz 34:2-12
14	1Móz 12:7; 5Móz 1:8
15	4Móz 34:7-8

16	2Sám 8:8; rész 48:1
16-18	rész 27:18
17	4Móz 34:9
18	4Móz 13:22; 34:12
19	4Móz 27:14; 5Móz 32:51; Ézs 27:12; rész 48:28
20	4Móz 34:6; rész 48:1
21-22	rész 45:1
22	3Móz 19:33-34; 4Móz 26:55-56; Ézs 56:6-7

48

1	1Móz 30:6; rész 47:17,20
2	1Móz 30:12-13; Józs 19:24
3	1Móz 30:8; Józs 19:32
4	1Móz 48:5; Józs 17:1-2
5	Józs 16:5
6	1Móz 29:32; Józs 13:15-21
7	1Móz 29:35; Józs 15:1
8-9	rész 45:1
10-11	rész 45:4
11	3Móz 8:35; 2Sám 8:17; rész 14:11; 40:46; 44:15
13	rész 45:5
14	3Móz 25:23,34; 27:10,28; 1Kir 21:3
15-18	rész 45:6
16	Jel 21:16
21	rész 45:7
23	1Móz 35:16-20; Józs 18:11
24	1Móz 29:33; Józs 19:1
25	1Móz 30:18; Józs 19:17
26	1Móz 30:20; Józs 19:10
27	1Móz 30:11; Józs 13:24
28	rész 47:19
29	rész 45:1
31-34	Jel 21:12-13
35	Ézs 60:18; 62:4; Jóel 2:27; 3:20; Jel 21:3